

اس کتاب کے تمام حق حقوق بموجب ایکٹ نمبر ۱۳۱۲ء کے لئے سے ملک حسن الدین کے نام محفوظ ہیں

سلسلہ تصوف نمبر (۱۶۰)

ترجمہ منظوم بزبان پنجابی

دیوان حافظ

حصہ اول دوم

ترجمہ
حضرت مخدوم مولانا مولوی محمد شاہ الدین صاحب
قادی مری سلسلہ نبی

اللہ والے کی قومی دکان اور سلسلہ تصوف کے
مالک و ایڈیٹر

ملک حسن الدین الزید مالک فضل الدین نقشبندی تاجرت
منزل نقشبندی
لاہور بازار کشمیری
کوچہ کلبیاں

سلسلہ تصوف نمبر ۱۶۰
ترجمہ منظوم زبان پنجابی معمل فارسی

دیوان حافظ

ہر دو حصہ

مکتوبہ

حضرت مخدومی مولانا مولوی محمد شاہ الدین قادری شری رحمۃ اللہ علیہ

بیس کو

اللہ والے کی قومی دکان جسٹریٹ

ماک چین الدین ملک فضل الدین تاجر کتب قومی منزل نقشبندیہ

بازار کشمیری لاہور

نے

عارفان باللہ و شائقین علم تصوف کے لئے نہایت صحت و صفائی کے ساتھ

تعلیمی پر لیس کا ہو زمین بھیت و اگر شائع کیا

کتاب منظوم زبان پنجابی

نام کتاب	نام کتاب	صفحہ	صفحہ
قانون عشق ہر در حصہ	پنج گنج بابا شہید	۱۵	۱۵
اکرام محمدی مصنف مولوی حبیب اللہ	صلوۃ العارفين	۳۰	۳۰
کنز الہ حمہ	قصیدہ غوثیہ یعنی انوار عشق	۳۲	۳۲
گلزار نوشاہی	کالی کلی محبوب	۳۲	۳۲
خطاب اسلامی	ذکر رسول	۳۲	۳۲
گلستانہ حافظ جہند امروم	مناجات حضرت علی رض	۳۲	۳۲
ابیات علی حیدر	مناجات نور	۳۲	۳۲
دقائق چشتیہ ترجمہ منظوم پنجابی	دعائے نامہ حضرت محمد امین	۳۲	۳۲
دقائق غوثیہ	سرور عشق یعنی شجرہ نعت بندید	۳۲	۳۲
قصیدہ پردہ شریف	باران بہار دہل	۳۲	۳۲
گلزار اکرم	دعائے نامہ حضرت نور حسین	۳۲	۳۲
پنج گنج بابا شہید	کتاب نعت		
دریائے معرفت			
سوہی مہینوال ہاشم شاہ	گلشن فرخ	۳۲	۳۲
سی حرفی محکم دین	خاور نعت	۳۲	۳۲
جمودہ حسم اید	خزینہ نعت	۳۲	۳۲
تحفہ رحیم یار مع تحفہ عجز و نیاز	کنجینہ نعت	۳۲	۳۲
جھوک سلطان	سفینہ نعت	۳۲	۳۲

ملنے کا پتہ

اللہ والے کی قومی دکان بکسین الدین تاجر کتاب بازار کشمیری لاہور

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دیباچہ

دیوان حافظ منظوم خیالی

صدق یقینوں میں ایمانوں نالے کن فیکو توں
تے آرزو حدوث و جویوں نالے قدم قدموں
چند چگونوں تے معلوموں نالے قیل منقاروں
دل دے میخانے روج وڑ کے بادے نوں منہ لایا
اپنے آپ تاشیں جیو کھا اکھیاں ورج بچھا کے
رنگ برنگی جلویاں اندر آپے آپ مہمایا
تھامیں تھامیں اپنے تاشیں آپ جتایا ہو یا
جائے نام کھائے سوئے ورج انبات تہوئی
ہر چگونے ناز کرشموں سماں چھڑیاں ہو یا
کئی ہزار لباس خودی دکل روج پائے سوئے
وحدت و جوں کثرت اندر دل بیاں اکھیاں اہیں
کدھر عذرا کدھرے دامن لطف اٹھایا ہو یا
کدھر راسخ تے تیشہ خون و کھایا ہو یا

بِسْمِ اللَّهِ عشق منتر ہر چوں بے چوں
بے پرواہ طور بطور عین العین یقینوں
نالے ناس غفل مثالوں نالے نام نشانوں
نشہ محبت چون چراو جس دم ذوق اٹھایا
میرے دل دے اندر اپنا قدم مبارک پاک
عین جلال اپنے دیا چہرہ نظری آیا
مخالف و کھو و کھو بہر تے چایا ہو یا
موتی ملکوتی تے جبروتی تے لاہوتی
نہوئے لکھیاں جلویاں کھیاں کدھیاں ہو یا
نہ اندر کھان دے رنگ رنگے سوئے
سایہ تھیں تھیں دھما اپنے تاشیں
بھرے لیلے کدھرے مجنوں نام دھرایا ہو یا
دھرے بن فرادے شیریں ناز دکھایا ہو یا

کہ دھڑچہ بقیہ وڑ کے ظلم اٹھایا ہو یا
 کہ دھڑ علم ہنر دا اپنا کسب بنایا ہو یا
 کہ دھڑ زائد کہ دھڑ عابد رنج اٹھایا ہو یا
 کہ دھڑ عالم کہ دھڑ اعظ مغر کھایا ہو یا
 کہ دھڑ خلق محبت والا نشان دکھایا ہو یا
 کہ دھڑ چہ کیمی وڑ کے پتہ سخاوت جانی
 کہ دھڑ نام رحیم رکھایا نے رحمن سدا یا
 کہ دھڑ وچہ عبادت وڑ کے لیا نذا لڑ پھریا
 تے کہ دھڑ جبروتی اندر جام محبت پھریا
 تے کہ دھڑ لڑ موتی والا تاج سرے نے پایا
 ناسوتی دے نہ پھرے اندر پایاں سب دیا یاں
 عاشق ہو کے وچہ عشوقی آدم نام دھریا
 بحر حقیقت اندر وڑ کے موج محبت جانی
 تاج خلافت سر تے پاکے کثرت دے چھایا
 لکھ ہزاراں منتقاں اندر دے سب سچا کہ
 بیانی بائے کثرت والے جہاد وڑ اٹھایا
 سچ بنکے جدوات اپنی وچہ نظر کرم دی پائی
 تھر حیات اندر ہو کے غیروں چت اٹھایا
 ذاتی چاک وچوں دو موتی عقل عشق دے پھر کے
 جسموں جاؤں مثل مثالوں دولوں خاص بسر
 وچہ صفائی امر نہی واسبق پڑھایا ہو یا
 ویکھیں بن نے سمجھیں من راز بنائے ہوئے
 سمجھیں نہیں غیریت دے پڑے پائے ہوئے
 جام محبت وحدت والے مہر پڑے ہوئے
 دفتر وحدت کثرت والے سمجھائے ہوئے

کہ دھڑے چہ مکیں اپنا آپ و سجایا ہو یا
 کہ دھڑ کہ دھڑ طوق غلامی کل و سچ پایا ہو یا
 کہ دھڑ وچہ ریاضت وڑ کے خون سکایا ہو یا
 کہ دھڑ جاہل ہو کے اپنا آپ و سجایا ہو یا
 کہ دھڑ ظلم ستم و اشیوہ سچ چایا ہو یا
 کہ دھڑ کر کے زہد ریاضت لوکی پچھے لائی
 کہ دھڑ ظلم کلم کے اپنا نام قہر رجا یا
 ناسوتی نقی وچہ ملکوتی ویرہ اپنا کھریا
 بی بی نشہ محبت والا درداں دیو سچ وڑ یا
 ازل آبد تے دنیا عقیقہ اپنا سیر بنایا
 کئی ہزاراں منتقاں اندر چپچاں نال صفایاں
 ناسوتی دے پھرے اندر اپنا ویرہ لایا
 راز امر پائے دی ظاہر باطن کھید بنائی
 گلشن راز حقیقت والا کثرت وچ سجایا
 ذوق شوق محبت والے پتے بائے کے
 پتہ محبت کثرت والا طوق گلے وچہ پایا
 کثرت اندر غیرت دی صورت نظری آئی
 غیرت تاہیں امر نہی داد فتراک سکھایا
 خاک کی خچر ناسوتی وچہ رکھے لایچھے کر کے
 واکھن نور حقیقی دولوں خاص لخاص معرا
 ہجر خرقہ سٹرن کڑھن درس سکھایا ہو یا
 جگمگن بولن والے بچے راہ سکھائے ہوئے
 ملک س دشنا نال لے آہ سمجھائے ہوئے
 غیرت و جامیاں اندر جام چھپائے ہوئے
 راز نیا ر حضوری والے راہ دکھائے ہوئے

ازلی ابدی ناری لوری منے چکھائے ہوئے
 کھٹے مٹھے کوٹے شربت کھول پلائے ہوئے
 راز مجاز حقیقت والے کھول کھائے ہوئے
 باگ اکت کتناں چہ بھر کے بول بولائے ہوئے
 دق زہد عبادت دل دے دے سجائے ہوئے
 محویت دے خم طہوروں جام پلائے ہوئے
 نیکیاں تے بریاں پائے مٹ بھرے ہوئے
 سبحان اللہ ذات معلے واہ واہ راہ بنایا
 عقل موری جے فعل ذمیرہ رچ پسند لیاؤں
 تے جے اند نیکیاں ہووے عقل موراں دادیرا
 ذوق نے شوق محبت جیکہ عقل پسند لیا
 محویت دی خم طہوروں عقل پیوے جے بادہ
 عشق مورتی ناں اپنی راہیں ملاسلے دل جاوے
 جویہ چارے منہ لاں جاہیں چلیں پتیلے خاکی
 چاکے عنصر بادی آگے خاکی ناری تیرے
 رائیون نے ایہ ملاقتیں دے فعل ذمیرہ سلے
 بادی اپنی ناری تے عنصر کڈھ و سجاہیں
 دواؤں کوئی لکھ نہ سکے ذاتی نام سجدہ
 پانی لے نقشہ ذاتی لکھیا ناہیں جاوے
 آتش کہ تکر اندر ایہ پھل کھڑا ناہیں
 خاکی ہوتاں خاک تے ایہ واہ واہ لکھیا جاوے
 جتنا فعل ذمیرہ قول ایہاں تدم نہ چاقویں
 ذوق نے شوق نے مہر سکروچہ جتنا لکھ نہ سکا
 جد تو خاکی ہووےں پھیں رچ دہلیز سجدے
 دہنے دیکھیا جہانیتوں خالق مالک ہر دا

طاہر باطن اول آخر قدم چلائے ہوئے
 خوشبو بدبو والے غنچے پھول شکھائے ہوئے
 درداں اندر کھیاں راہیں جکڑے ہوئے
 دوح دماغاں امرنی دے علم رکھائے ہوئے
 لوری ناری خاکی بادی پڑے پلائے ہوئے
 خیریت وجہ فخر غصب دز پلائے ہوئے
 مٹیاں کر دے لکھاں قسماں جام دھرا ہوئے
 تاسوئی وجہ فعل ذمیرہ جوش خروش مجاہد
 ہنچ حواس آتے دل جاوےں ملک موت کاؤں
 ملکوتوں بادی پائے خاکی پنجرہ جہڑا
 جبرتی دوح ہووے آبادی کل کھٹے مٹھے خاکی
 لاہوتی دے شانناں اندرے نہ ہوئے نگادہ
 پنا آپ لیسے ناں اوتھے غیر نہ نظری آؤں
 بار پائے راہ سکھایا کھول دے دی تاکی
 چاکے خاواں اینہاں اندر توں ہو کے تپے
 غیرت دی پھر کلبہاں رچ ہر تھاں فعل مارے
 لڑچ کوئی نہ لکھ راہیناں چہ نہ داناں نہ غائیں
 حرص ہووے چھڑے اندر ایہ کہی نہیں بندہ
 عزت آپ نشاناں اندر ایہ نہ قدم رکھے
 اک لے کوئی لکھ نہ سکے تے ایہ پھیرے ناہیں
 بن مسکینی بھار عشق دا کمرہ جہڑا جاوے
 راہی ہونا شکل آخر غیراں وچہ سما لوں
 خاکی ہونا شکل تیرا نہ کمر ایڈ بکھیرا
 ہمسایہ بن جائیں سر اندر عیش امن دے
 ہماناں دوچہ بھٹاے پھر کے تیتوں مہرا

دیوے جام محبت بھر کے جس دیے مستانہ
اے پر کوئی چل نہ سکے تاسو قی وجہ و طے کے
مادی باجہ ہدایت نابیں بن مادی کچہ تابیں
آپے مادی آپے ذاتی آپے راہ دسلے
اس منزل دے چلنے کارن پورا ہو جدا یا
چائے خوداں چاڈیواراں نوری کوٹھا چھتیا
چائے مختصر نوری المہر جسم وجود نبی دے
چائے نفس چوہاں دے مادی چائے بار نورانی
چائے رگاں ذریعہ و چہ جائز تے بکیراں چائے
چائے شکم پیڑ کے جیہڑا اندر ذوق لیا
چھٹو دلایہ پند دوراڈا پھڑ مادی داپلا
صداق ہو جے صدق کمانوں ہم خیال و دوا
تاں سائے صدیق علی دے تھکے ہوئے دیرا
امرشی دا واقف ہووین توں عدل کمانوں
کر کر عدل سینے و چہ جد توں دیں مجاہد پورا
ناں ایہ حیرت اولد اتیرا صاف صفائی پاوے
نفس نیز امور مطمئنہ علم حیا و نج و رسی
حجر عروج اندھیر دل و خاص خیرانی بانوں
وج اندھیر ذکر فکر دے چمکے نور الہی
حضرت شاہ علی داتے سرسیرے تے سایا
کعبہ جسم تیری تھیں کٹے بیت سائے اسرار
جدا یا چائے مختصر تیرے کامل قریب کمانوں
نال دیواراں جدا یا کوٹھا نوری بستر پاوے
ظاہر باطن اکو جیہا چھٹ بن توں چمکارا
بلغم اندر دانگ سرورے و ہلا یار یگانہ

بی بیانہ ہووین دیوانہ نلے یار یگانہ
رہبر کامل کھڑے نہ جتنک نشنوں آگے دھکے
اپکے مادی آپے رہبر آپے نقائیں نقائیں
آپے مکی آپے مدنی ہر نقاں آپ سحائے
صدق عدل تے علم محبت چائے یار لیا یا
کوٹھے اندر آپے یز کے ہر رنگت و ج رنگتیا
چائے خوداں چائے عالم چائے بار و لی دے
چائے مختصر خاکی پتلا چار کتاب رُد حاتی
چار امام مصلے چائے چار منقرب پیائے
ملت ابراہیمی اندر اوٹا گینیا جاوے
کر دیواراں چائے محکم یا توں نور ہو اللہ
مادی کامل اپنے آگے آپ فلام ہو جاویں
نیکیاں بدیاں دافوج دل دتیرے ہوگ نکیرا
عدل ہو کے عمرولی دے سائے تھکے جانوں
نال مجاہد بتاؤں کدھیں سینے تھیں کر چورا
تے عثمان ولی واسا یہ سرسیرے تے آوے
حکم حکام قرآن الہی بابھوں مور تے چھسی
غار حرا دیال گلاں کھٹاں دل و چہ لیاوین
و یکوہ محبت میکا ہوئے دور ہووے گمراہی
جہل ظلم سب اڈ پڈ چائے بانوں نور سوایا
لاحق لوبہ منکار نہ رہی رہی ذات ہو اللہ
چار دیواراں محکم ہوون نور نبی دایاؤں
اندر اوس دے نور منور سرور عالم آوے
اپنا آپ لیسے تاں تلیوں جگدی و مرج مینارا
بی بی باقے مستی اندر دیوانہ مستانہ

ویکھیں توں بار بارے دوشٹ خاص خمرے
 لا الہ الا انتے اندر الا اللہ دادیرا
 دائرے والا نقطہ کچھ کے الف بنایا ہو یا
 گنگٹ والے دائرے اندر لاموں شکل بنائی
 حرف قطع چو داں شکلاں شرح الف وح آئے
 چو داں سوزناں جوینا ہر جسم وجود وں آباں
 ہم مخطم اعظم والے چائے حرف و دہلے
 جیا خون نہراٹھا راں حرفوں بتیاں شکلاں
 چھ زمینے چھ آسمانے چھ پانی وچ دھریاں
 چو داں حرف منقطع اندر چو داں علم سندے
 ترنج حواس ہوں جدیورتی ناں سچتیں و سیاوون
 راز حقیقت ظاہر ہوئے ہو ویت وح وڑ کے
 پی پی بادے ناں مہمت دم دم قدم اٹھاویں
 تے عشقے دی منزل اندر چلیں پی پیمانہ
 دم دم رہیں پڑو ہمارے ملے خوراک نورانی
 مار تجلے ذاتی حیرم اندر ذات ہما نوں
 ورج صدقاتی اصغر اپنا نام رکھایا ہو یا
 میتخانے ورج تلج کو لاکسی سرتے پایا ہو یا
 جام صراحیان ناں میخانہ خوب سجایا ہو یا
 ورج صراحیان سخن اقرب فلفل پایا ہو یا
 چلو صدق تے عدل حیاؤں فرش چھایا ہو یا
 بے پردہ ہی جا یا غیچہ سروں لایا ہو یا
 ہر رنگت نے لبلاں قمریاں ڈیرا لایا ہو یا
 اہلبیناں ورج نام ماسی دا لکھ دھرایا ہو یا
 گلبن خلق محبت تاہیں خوب سجایا ہو یا

ہمتہ بیالہ ورج باغیچے میرکتا ہیں کر دے
 نام محمد صاحب اندر خط و خط لکھاں بسیرا
 الفانے بالقطرہ میوں گنگٹ چایا ہو یا
 الف کلام تے صیم دی ساری صفت قرآن سنائی
 وکھو وکھو سوزناں اندر ورج قرآن لکھائے
 چو داں صوماں چہ انہاں صفتاں لکھایاں
 چو داں حایاٹھا راں کے اسجد ورج لکھائے
 بنے ہزار اٹھا راں عالم گم ہو یاں ات عقلوں
 عقل علم توں سمجھ نہ آوے عشقے تے گل ٹھہریاں
 عاشق یا بھول اس منزل ورج کوئی ناہیں جائے
 عارف یا بھول عالم فاضل گم کیجئے ہو جاوون
 غوث الاعظم عبدالقادر کے سجدہ کر کے
 شاہنشی سلطان یا ہوئے قدیاں دیوی جاناویں
 سائیں محنت دہنتہ بھڑکے ہو جاوون مردانہ
 رہیں لپٹیا ہو یا ہر دم وچہ جادو سیمانی
 حضرت پیر علی اصغر توں اونٹنے جاکے پاویں
 خاکی خلعت پلکے اپنا آپ سجایا ہو یا
 چادر وحدت اندر اپنا آپ لوکایا ہو یا
 مستی اندر دھڑاں تاہیں رنگ رنگایا ہو یا
 سن سن دیاں چہ نشے دے ذوق بنایا ہو یا
 ناں محبت نقش سجند فرش تے پایا ہو یا
 پٹلاں کلیاں بوٹا بوٹا رنگ رنگایا ہو یا
 پتر پتر داہنی داہنی اہلنا پایا ہو یا
 پڑھ پڑھ نام جگر نقیسنے خون وکھایا ہو یا
 نے آپے ہر لولے لے سایا پایا ہو یا

ازلوں ٹر پیا بدی اندر آیا کرم کماندا
 دل لورانی اکھ مستانی لب لہج راز نہانی
 وچ دماغ سرور نشے واجام طہورول بھوٹا
 قدم قدم وچ لوں نچلے بد بھیندا دکھلائے
 رنگی ملی چل چلیدا اٹھم ٹھم فٹم مٹم ٹکماندا
 عیسے دادم لیکے آیا تخت حسن تے چڑھکے
 پینکھی ملک قدس آیا جام لاہوت لیا یا
 وچ شریعت قاضی آیا وچ طریقت لادی
 لکھاں بوسٹ کھوہ وچ ٹکے دیکھ حسن سروردا
 کید بنیظا ہر کد بنیظا بن رُوب سرور پکھاے
 سوہنا سوہنیاں چالیاں لالٹکاناں چلیںدا
 وچ رتنالے ڈیرا لایا مینوں سدا لولا یا
 دل بھر کے کرم کما کے قلم دواست بھڑاکے
 میں ہاں کرم کماون والا فضل کرم داسائیں
 مینوں رب حبیب لے لایا تے محبوب سدا یا
 تیرا متھ میرے متھ میرا متھ سخی سلطانے
 یاد رکھیں لوں میرا میں میں اندھ یاد رکھیں
 کھینکھیں رنگے رنگے عالی منصب پائے
 نور حسن نقیص مار تھجے نور حسین سدا یا
 نور جیلانی ہو کے رکھا نام غلام جیلانی
 کشف کرامت نقیص رنگے کھلے وصل بنا کے
 نام غلام سخی سرور نقیص بلغ حسن داجیا
 پھلاں نے باغیچے اندر سوہنے رنگے رنگے
 حرمت والیاں نہاں ٹھاٹھاں وچ آباں
 جیوں جیوں دانی نہاں چوں لوتے لوتے جاوے

بغل صراحی متھ پیالہ ساز سرود و جاندا
 سینے بھرک محبت والی تے روشن پیشانی
 ذکر ازل ابد تے دنیا جھٹکے لگے دھریا
 بانگ اکست کتاں چہ بھر کے ملک لاہوت لیا
 ہر اکٹائیں مال محبت پھر پھر نشہ پلاںدا
 مہر لیاں متھ مچھ موسے والا عاصا پھر کے
 ملکوتی جبروتی والا جگ لوں ستور پٹھایا
 رہبر حقیقت عارف کامل وچ آبادی
 تاج سر نیچے لے پڑا ہی باغ حسن وچ پھردا
 وچ تجلیاں تے نکرماں ہر تھاں آپ سماے
 وچ صفائی آدموں شریا پیلے بھر بھر دیندا
 ساراں مال سرود آلکے دل میرا بھرایا
 آکھن لگا لکھن کھاں میراں جگے چہ جگے
 جتھے جاساں اتھے کھڑساں نالے تیرے نامیں
 لوری ملک حقیقت اندر مینوں چا بھجا یا
 تے سلطان رسولی پنجہ عشق و تے مہیلے
 اپنے کو لوں در در وراثتینوں جان نہ دیساں
 دم دم مل مل وچ رتائے لوں سچے پائے
 انور نور سخی سلطانے پنا نام رکھایا
 وسکے جلوہ برفہ پایا وچ چادر سبجانی
 سرور نام رکھا من کیا اپنا آپ چھپا کے
 بلبلان فریاں شور مچایا بدل رحمت گنجیا
 بادیاں خوج خوش خوشی خوشی پورانے پائے
 باغے اندر ہر لوتے نے سوہنیاں رنگتاں پاپاں
 ہر پھل لٹا سرور سرور سرور کوک آلا فے

واہ سرور واہ سوہنا سرور سوہنا نقش لیا یا
لکھ نسل کے فلم خمی دی کشف کرامت تائیں
چل من شاہ الدین مسافر باغیچے چہ در کے
وہ شیرازے باغیچے پھل شیرازی تائیں
خوشبو اوسے دی ہفتہ دامن سرور عالم پھریا
خوشبو پھل دیوان شیرازی فرج پنجاب آدائیں
یا سرور بن نیرابندہ سالکے چائے بغیں مندا
کہ تھ مجینوں میرے تائیں علقین لے جائیں
تیرے باجھ نہ میرا کوئی کس در کو کاں جل کے
نشے پورائے منجائے دے بینوں بے دل کیتا
گذری عمر آدویکاں اندر ورج مسافر خانے
سفر میرا ہے دور دور آتدھ بن چل نہ سکاں
حرم ہوائے میر تائیں خواری دے ورج سٹیا
کس جانواں کتھے جل کے کوک دہائی پاواں
ایہ دل پانی غیاں کولوں و ہلا موند اتا میں
پہلے دن میں جوڑا اپنا تیرے ہفتہ پھڑا یا

دیکھو لو کو جگ فرج مڑ کے سرور عالم آیا
سرور عالم نالوں کوئی ہو روڈیرا تا میں
پھل کلاں ہاں کلاں کتھاں سن سر نکلے دھڑکے
دیکھ اگیرے ہو کے نیرے رنگت اس دئی تائیں
توں بھی نیڑے ہو کے دل جاسکت اس دئی اڑیا
تے دربار خمی سرور ورج ہفتہ بندہ عرض ستائیں
دکھاں درواں دوج در کے پھر تیرے ورج رہندا
سرور عالم سرور عالم دیکھاں پھائیں پھائیں
کس نوں پھول سناواں حال درواں پھر یا آکے
تے من یو ہا کھولن تائیں کیہ بن آوے میبتا
یو ہا کسے نہ کھولیا ناں چر جا بیٹھاں سینگلے
ورج مسافر خانے نہ کے راہ تیر انت نکاں
ہنش کبر تکر میرے دل دا خانہ لکھیا
سیکیناں اتھاں کوئی روواں نے کر لالواں
دستو میرا کیہ بن آوے روو ماراں آہیں
خیر نہیں توں کیوں دل اپنا پھول ورج مٹایا

توں شہباز قدس دیپنکھی مالک رب کو کھدا
دوم شاہ الدین مسافر ورج تیر انت کردا

اردو ترجمہ کتاب روضۃ القیومیۃ

مصنف جناب اخترادہ بزرگوار حضرت مولانا خواجہ کمال الدین شیخ محمد احسان معصومی محدومی
یہ کتاب بنیاداً حضرت قیوم اربعہ رضوان اللہ علیہم اجمعین کے حالات میں ایسی جامع اور مکمل ہے کہ اس کی مثل اللہ کوئی کتاب نہیں کہ
ہذا کے چار حصے ہیں۔ ہر حصہ میں ایک ایک قیوم کے حالات تفصیل ذیل درج ہیں:-

رکن اول۔ در احوال حضرت خزینۃ الرحمن محبوب جوانی شہباز لاکھنؤی امام ربانی مجدد الف ثانی قیوم اولیٰ حقہ رضوان اللہ علیہ
احوال جلیلہ فرزند ان خلفائے پنجاب تفصیل ہر سال قیومیت و معاشقات و کرامات و حادثات و واقعات سلطنت وغیرہ +
رکن دوم۔ در احوال حضرت عروۃ الثقلین معصوم ربانی قیوم ثانی حضرت خواجہ محمد معصوم علیہ الرحمۃ مع احوال جلیلہ فرزند ان و خلفائے
آپنجاب تفصیل ہر سال قیومیت و معاشقات و کرامات و حادثات و واقعات سلطنت وغیرہ +

رکن سوم۔ در احوال حضرت امام حزب اللہ محبت اللہ قیوم ثالث خواجہ محمد نقشبند ثانی علیہ الرحمۃ مع احوال جلیلہ فرزند ان و خلفائے
آپنجاب تفصیل ہر سال قیومیت و معاشقات و کرامات علیہم مع واقعات و حادثات سلطنت وغیرہ +

رکن چہارم۔ در احوال حضرت پیر دستگیر قیوم ربان خلیفۃ اللہ سلطان الاولیاء قیوم ران خواجہ محمد زبیر رحمۃ اللہ علیہ
احوال جلیلہ فرزند ان و خلفائے پنجاب تفصیل ہر سال و معاشقات مع واقعات و حادثات سلطنت وغیرہ +
اس کتاب کو ہر ناباب کو بڑی تلاش اور تجسس سے ہم پہنچا کہ اردو ترجمہ کر کے چھپوایا گیا ہے امید ہے کہ عاشقانِ دربار
مجددیہ اور ولدادگان سرکار معصومیہ خاکِ بوسان حضرت خلیل اللہ فدایان بارگاہ خلیفۃ اللہ اسے حریر جاں بند کیجیے +

فوشخطا علیٰ کاغذ قیمت جلد اول ہر دو حصہ سے، جلد دوم ہر دو حصہ سے، جلد سوم

اردو ترجمہ کتاب حضرات القدس ہر دو حصہ

یہ نابارکتا حضرت مولانا محمد بلال الدین براہیم سرمدی رحمۃ اللہ علیہ کی جو حضرت امام ربانی مجدد الف ثانی کے بڑے رفیق کے
خلفائے ہیں، دو حصوں میں تصنیف لطیف ہے اس میں حضرت صدیق اکبر رضی اللہ عنہ سے لیکر تمام ہیران عظام خاندانِ عالیہ
نقشبندیہ رضوان اللہ علیہم اجمعین کے مفصل حالات نہایت تحقیق سے لکھے ہیں جو ہر ایک نقشبندی کے گھر میں موجود رہنی چاہیے
چونکہ یہ کتاب فیض انتسابیت کیاب تھی اور خاندان نقشبندیہ کے تمام بزرگ حلقہ بگوش اس کے شائق تھے اس لئے بڑے
تجسس سے ہم پہنچا کہ اوچتیں سال کی دکانِ محنت سے ترجمہ کر کے نہایت خوبی اور خوش اسلوبی سے اعلیٰ درجہ کے لاتی کاغذ پر بڑی
فوشخطا طبع کرائی گئی ہے اور دو حصے الگ الگ ہیں۔ اگر آپ کو حضرت عالیہ نقشبندیہ مجددیہ کے مفصل حالات اور ان کی کرامات
ان کے معاشقات ملاحظہ فرمائیے تو اس سے بسترِ صلوٰۃ کی کتاب نہیں۔ یہ کتاب بیکر پرچہ ہیں اور ان بزرگوں کے فیضانِ طہنی
سے بہرہ اندوز ہیں اور چھپوانے کے لئے دہلے خیر فرمائیں۔ علاوہ معصوم لڑاک قیمت حقہ اولیٰ حقہ۔ حصہ دوم ستر۔

المستخرج من القیومیۃ کی قومی کان لکھنؤ حین الدین تاجر کتب کشمیری بازار لاہور

بسم اللہ الرحمن الرحیم
 ترجمہ پنجابی
 دیوان حافظ علیہ الرحمۃ
 ہر دو حصہ
 حصہ اول

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

ایکایکھا الشراقی ادرکامنا و نادر لھا | | کہ عشق آسان ہو و اول ولے افتاد چکھا

آئے ساقی اولٹ صراحی بھر دیہہ اک پیالہ |
 نیوں سوکھا لاجانا سی پر ہو یا سخت کسالہ

بوجے تارہ کا قریب از اس طرہ بکشاید | | نہ تاب جید مشکینش چہ خون افتادہ در دلھا

مشکیں ناست سخن دی سینوں کھولے یاد دہائی |
 پیچان تاباں اسدیاں اندر کیٹیاں جان و نجائی

بے سجادہ نکلیں کن گرت پیر مغان گوید | | کسا لکے خیر نبود ز راہ و در ہم منزل ما

جے ہادی فرماوے ڈوہیں وجہ شراب مصلّا |
 ہر منزل یقین پار لنگھا سی سینوں خیری صلا

رازہ شریا جاناں چہ امن عیش چون ہر دم | | جس فریادے دارد کہ بر بندید محملھا

راہ سخن وجہ میرے تابیں چہیں بھلا کیہ آئے |
 دم دم مار لقا را دل بسرا گئے اگے جاوے

خشب تار یک نیم موج گردا رہیں لٹل	کچلدا اندھال ماسکسا ران سا جلد ہا
رات اندھیری چار چوہیرے دریا ٹھاٹھاں مارے	اوہ کیسہ جان حال ساڈا جھڑے رہن کنارے
ہمہ کام زخو کا می بید نامی کھیدا تر	نہاں کے ماند آنے کے کڑو سا زندہ مقلہا
اپنی لکیتیں اپنی استحقاق آپ ملامت پائی	کدرا وہ بھیست پو شیدہ رہندے جہاں خودی مچائی
حضور کی آہیے خواہی از غافل مشو حافظ	متی مالتی من تہوی درع الدنیا ز اہلہا
چاہیں جے حضور ربی حافظ دور نہ جائیں	چھٹوئیاں چھٹوئیاں والے دلبر نال سمائیں
لے فروغ حسن ماہ از روئے رختان شما	آبروئے خوبئے از چاہ ز خندان شما
نوری مکھڑے تیرے کولوں جگ نے چمکایاں	چشمہ فطرت تیرے تھیں حرمت کلیاں کڈ سیلاں
عزم دیدار لودا د جان یر لب آمدہ	باز گرد دیا بر آید حسیت فرمان شما
درشن تیرے کارن عاجز بسمل ہو کے آیا	مرکھاوے یاں اگے آئے کیہ ہے حکم خدا
کے دھردست یار غرض رگ ہمدستان چونند	خاطر مجبور ماز لفتہ پریشان شما
کدوں مراو ملے گی میری جس دم ابہر دل میرا	زلف تیری وجہ شامل ہو کے اک تھاں کر سی ڈیرا
کس بد و زنگست طر فی نسبت از عات	یہ کہ بفروشند مستوری بستان شما
سکھ آرام کسے نہیں پایا آتکے وجہ جہانے	گل جنگی جے زہد ریاضت و یمن وجہ میخانے
تخت خواب آلود ما بیدار خواہد شد مگر	نا نکر زوہر دیدہ آب از روئے رختان شما
سستی ہوئی قسمت شاید ہن بیدار ہو جاوے	نوری مکھڑے تیرے اکھیاں اندر ڈھلکاں یاوے

غزل ۲

یا صبا ہمراہ بفرست از رخت گل دستہ	لو کہ بگوشے شوم از خاک دیوان شما
باد صبا و چہ نور اپنے دا گھل کہے گل دستہ	مشی بلغ تیرے دی خوشبو تا پاوے دل خستہ
دل خرابی می گست دلدار را آگاہ کنید	زینہارے دوستان جان من جان شما
پیاد و لادے جیوڑا میرا دبسر دے دل جالیو	قسم تسانوں لے مولایو میری خیر پو جالیو
عمر تاں باد امدام لے ساقیاں نرم جم	گرچہ جام مانشر پرے بد دران شما
رہے ہمیش تجھے تیرا ساقیا و چہ جہانے	اوہ جن خالی رہیا پیالہ میرا و چہ زمانے
اے صبا باسا کنار شہر بزدانہ لگیوے	اکلے سر حق ناشناساں کئے مہیدان شما
باد صبا جا آکھیں لوکاں شہر قدس دیاں تا میں	بے عقلاں تے بے سمجھان دی جا کے عرض ستا میں
گرچہ دوریم از بساط قرب بہت دوریت	بندہ شاہ شما ایم و شستا تو ان شما
بھانویں دور رہے ماں تیتھوں بہت نفیس ناں نیرے	چاکر ناں ایسں پیر مغاندے تے صفتاں چہ دیرے
دودھ دارا از خاک خوں ماں جو بر ما بگذری	کاغذیں راہ کشتہ بسیارند قربان شما
رحم کما میں ظلم نہ جائیں جب آلوں سلطاناں	ہو رہی تیرے جو آگے دے بیٹھے نے جاناں
اے شہنشاہ بلند اختر خدارا بہتے	تا ہوسم ہم جو گردوں خاک دیوان شما
شاہنشاہ لے پروا نہ رشتہ جسم کما میں	خاک دہلیز تیری دی چھاں تاں میں چائیں چائیں
می کند حافظ دلائے بشنوا میں بگو	روزیئے مایاد نقل شکر افشاں شما
من فریاد حافظ دی نے کہو آجاؤ بسم اللہ	تاں جے بولے لعل لبال دایا لال خیری سدا

غزل

دل میرود ز دستم صاحب دلاں خدارا	درد اگر زانہ پنهان خواہد شد آشکارا
نہیں کھلو تدا جیو تا میرا رند و دیو سہارا	کدی اسا دے تے بھی ہو سی ظاہر بھیہ نہیارا
دو روزہ مہر گردوں فسانہ ایست فتنوں	نیکی سیکھے یاراں فرصت شمار یارا
چار دتا تہ لہے آفسانہ ایسہ گردش اسہ سانی	یاراں نال مرقت کرنی وقت غنیمت جانی
کشتی شکستگانیم اے باد شرط بر خیر	یاشد کہ یازمینم آں یار آشت تارا
بیڑی ساڈی شہوہ و چہ بچا تھی جھل اے باد صبا نی	شاید مرے کے نظر سہری آئے سو ہزار وپ الہی
در حلقہ نگل و گل خوش خواند دوش بلبل	ہات القبور و کبریا ایتنا لشکارا
مجلس پیر مغالوچ کل پٹی بلبل گوک آلاوے	جاگو جام صبوحی ہو وقت صبح دا جاوے
اے صاحب کرامت شکرانہ سلامت	روزے نفقہ کن و رویش بیتوارا
اے صاحب توفیق تو لے نام اپنے دی خاطر	اک دن ہر کرو جا اس نے ایسہ بھی منگتا چاکر
آسائش دو گیتی تفسیر اے و حرف است	بادوستاں مرقت باد شمتاں مدارا
ایتھے اوتھے دو جاگ تیرا وال نہ ہو سی ڈنگا	اکو جہا جے توں جلنے ہر اک مت پہنکا
ہر کسے نیکانی مارا گذر نہ اوند	گر توئے پسندی تفسیر کن قصہ سارا
نیکی ولے کوچے اندر گذر نہ ہو یا میرا	مور قصہ جے منہیں ناہیں و سں چلد جے تیرا
آئینہ سکندر جام جم است بنگر	تایر تو عرضہ دارد احوال ملک دارا
شیشہ ایہ سکندر والا وانگ پیلے جم ہے	وہیکہ ذراتاں لیچن تینوں سب اسرار معین دے

کرتش مشکو کہ بچوں شمع از غیر نت بسوزد	اولیر کرد و رکعت او موم است تنگ خارا
کریں تھمڈ نہ وائگ شمع دے مت اوہ ساڑ و بجاوے	جلوہ او سدا ہے اچھا پتھر بھی گل جاوے
گو مطرب حریفان این پاری بخواند	دروجد و حالت آرو پیہر ان پار مارا
چے کر کدیں گویا ساڈا بولے یسے دوہڑے	قاضی تے علما سچاوے زہد او تھانداروہڑے
اس تلخ و ش کھوئی ام الخبائش خوند	اشہی لکنا واپلی من قبلہ العذارا
یادہ جس دا صوفیاں لوکاں نام پلید رکھایا	میٹھانے خوش ہضم و دھیرا بوسیاں نالوں پایا
ہنگام تنگ دستی در عیش کوش دستی	اکیں کمیائے ہستی قاروں کند گدارا
روح غریبی عیش نہ چھڑیں استنوں کردا جائیں	لا بختاں کڑے گاتینوں اکس دیہاڑے سائیں
خویان پاری کو بخشند گلن عمر اند	ساقی بدہ بشارت پیران پار سارا
ملک قدس دیاں لوکاں تائیں دیو بشارت جلکے	صحبۂ محبوباں و چہرل دی زندگی ایدی آکے
حافظ بخود نہ پوشید این خرقہ نمی آلود	اے شیخ پاک دامن معذور دار مارا
ایہہ ستانہ کڑو تہ حاقظ آپے پایا ناھیں	من رضا الہی شیخا رکھ معذور اسائیں
ساقی جو رہا بدہ برافسہ روز جام ما	مطرب بلو کہ کار جہاں شد بکام ما
نال شراب ظہور اے ساقی روشن کردل میرا	تے ہن جگ موافق ہو یا مطرب گاوے سہرا
مادر بیالہ عکس رخ یار دیدہ ایم	اے بے خبر لذت شرب مداہ ما
اساں پیلے اپنے اندر روپ سخن دا پایا	اے بے خبر اتوں کیہہ جانے جو سانوں و سیا یا

چند اں بود کہ شمع و ناز سہی قد اں	کایک بجلوہ سر و صورت و بر حسن ارم ما
کد تک ناز ادا کر شے سالوں غیر و کھاسن	
سد ہا سر و جہا جس ویلے قد تک واپاسن	
ہرگز غیر و آنکہ دلش زندہ شد عشق	ثبت است بر جریۃ عالم دوام ما
کد بے نہ مری اوہ دل جس نے پانی عشق حیاتی	
روح محفوظ اتے ہے ثابت نام اساد اذاتی	
مستی چشم شاید دل بند ما خوش بہت	زاں رو بہرہ اند بستی نہ مایم ما
اکھ ستانی دل نورانی و بس ترانیں بھلے	
تا میں مستی دے ہتھ ساڈی دیدم و اکھ پھڑکے	
تہم کہ صرفہ نبرد روز باز خواست	نان حلال شیخ ز آب سر لہم ما
پیاد و لاوے جوڑا میرا شاید روز قیامت	
یادیں میرے تھیں ددھ جاکے درجہ زہد ریاضت	
اے باد اگر بخش احباب بکذری	ز نہار عرضہ وہ بر جاناں پیام ما
خدا کہ محفل محبوباں و چہرہ بایں باد صہائی	
رجت کت جیلے عرض سنائیں بلکے رام دوٹائی	
گو نام ما زیاد بھمد اچھے بری	خود آید آں کہ یاد تدری نہ نام ما
جان پچھان سا قول ہنوں من تھیں بیابھو لائوں	
نہے نے ہن اودہ دن سالوں جوٹوں کتے نہ پائوں	
بگرفت ہم چو لالہ دلم در ہوائے سرو	اے مرغ نعت کی شوی اختر نور ارم ما
عشق کمن مے قابو کیتا دل لوں و آنکھن لالے	
اے قسمت کد پھیرا پائیں کمن کل کسائے	
دریاے اختر فلک و کشتی اھلال	ہستند عرق نعمت حاجی نور ارم ما
سورج جن سمندر سائے تے اسمان ستائے	
بکھر حقیقت دیر اندر ڈیلے رہندے سارے	

حافظ زدیدہ دائم اشک سے فشانہ	باشد که مرغ وصل کند قصید دارم با
اشک چشم وے دل نے حافظ تان رور و بر سافے	
شاید شکھی وصل مراد ال اس لانج وچہ آوے	
صلاح من وحب و من خراب کجا	بین تفاوت راہ از کجا است تا بہ کجا
مسجد تے میخانے اندر زنا ہد انسرق و دیرا	
و کچھ ذرا راہ تیرا کتھے تے کتھے راہ میرا	
چہ نسبت است برندی صلاح و تقویٰ را	سماع و غلط کجا نعمتہ رباب کجا
زہد ریاضت دی کیہ بہ بیت اندر راہ طریقت	
کتھے راگ سرود حقیقی کتھے و غلط نصیحت	
دل ز صومعہ گرفت و خرقہ سالوس	کجا است دیر مناں شراب ناب کجا
خرقہ مکر فریب قوالہ حجرے نظری آیا	
تاں دل رام دوٹائی پاکے مے خانے اٹھ دیا	
بشد کہ یاد خوشش باد و زنگار وصال	خوداں کرشمہ کجا رفت و آن عتاب کجا
ویلا وصل مرادوں والا ماہی چاہی لایا	
نازاں غسریاں والا مڑکے نہیں زمانہ آیا	
ز روئے دوست دل تھماں چہ دریا بد	چراغ مردہ کجا شمع آفتاب کجا
فلکھڑا سوہناں سحناں والا غیاں نظر ناکور	
سورج اگے دیو اکیس کن آپنا آب و کھلے	
سبیں یہ سیب ز نغدان کی چاہہ ہوا است	کجا ہے روی لے دل بایں شتاب کجا
عالم عقل تھیں ڈھونڈ نہ دلیرا بہ کھوہ راہ و چہ تیرے	
کریں شتابی مار کو داڑھی پردگیں ہونیڑے	
چو کل بیش ماناکہ ستان شما	کجا رویم بفرما اذین جناب کجا
درشن کارن در تیرے وی مٹی سر مہ میرا	
دس بھلاہن کتھے جاواں چمڈ کے کوچہ تیرا	

غزل ۵

غزل

قرار و خوابِ حافظ طمعِ مدارائے دوست	قرارِ حسیّتِ صبوری کرام و خوابِ کجا
لوڑ نہ صبر قرار تے نیت در حافظ کولوں ماہی	کیہہ ہے صبر قرار تے نیت در ایچھے بن گمراہی
اگر آن ترکِ شیرازی بدست آرد دل مارا	بجائِ مہر و لبش بخشم سمرقند و بخارا را
جے کہ کہے لو طیر امیر الٹ لوے دل میرا	دُنیاں دین حوالے کر کے کفر کما نواں تیسرا
بد و ساقی مئے باقی کو در جنتِ نخواست	سدا ر آبِ کنا بادِ بگلگشتِ مصلیٰ را
دیہہ ساقی جو رہت را باقی نشہ محبت والا	جنت و چہرہ بلسن اکھیاں تے دل روون والا
فغانِ کیر لولیاں شوحِ شیر کا شہرِ شوب	چناں بوندِ صبر از دل کہ ترکانِ خواں بھارا
ایہاں شوح لڈکیاں کولوں میری رام دو بائی	دس دس خنجرے دل میرے تے داہڈی لولئی پائی
ز عشقِ ناتمام ما جہاں با رہت سنی است	با رہت زنگِ مالِ دنیا چہ حاجت کئے رہیارا
تاقصِ عشقِ اساقے کولوں بے پرواہ ہے دلیر	ہارنگاراں کی کیہہ حاجت سو منے مکھ لوں سریر
من انانِ من روز افزوں کو یوسفِ خدا داتم	اکو عشقِ ازیر و عصمتِ پروں کو روز لیوارا
دلِ دلِ نولیں جوانی والے مکھڑے بھیں از مایا	پڑیولوں جاہر سٹ و گلے عشقے والا سدا یا
حدیثِ از طرب می گو و رازِ ہر کسے سر جو	اگر کن نشوؤ کشاید حکمت ایں معیارا
راگِ سرودِ محبت اندر دم دم وقت لنگھائیں	حکمتِ نالی کسے نہیں ڈٹھا سو منے مکھڑے تائیں
نصیحتِ گوشِ جانان کہ از جانی دست تروند	جوانانِ سدا و تندرست پیر وانا را
یاور کھیں مت میری کیوں جے راہی راہِ سجنده	بیر پڑسنے دی مت لے کے رہند و چہ امتد

بہ گفتہ روخو بندم تو ای اللہ کو گفستی	جوابی مرغ می زبیب لب اجل شکر خارا
واہ واہ اکھ سنا یا مینوں دلیہ رب جرائیں	کچھ سوینے تھیں کوٹریاں گھٹاں بھاؤں چائیں چائیں
غزل گشتی دور گشتی بیا و خوش بخون حافظ	کہ بر نظم تو افتاد فلک عقد ثریا را
موتی غزل پروتے حافظ پڑھ و بکھو ہن آکے	شعر تیرے توں اردن تارے جان اپنی شرمہ کے
دوش از مسیحا نے میخانہ آید میرا	چہیت یاران طریقت بعد از تنہ میرا
تکلی مسیتوں کل میخانے آیا میرا ساڈا	ہن کیہ دس سلاٹے اُن تے عذر نہ کیتا جاتا
دو چراغ روشن ہوں باہر ہرستان شومیم	کایں چینیں قدامت از و تو دل تقدیر ما
وہ چہ ہو یا ہن میں نے جانناں مال سجن دے	نیکہ سلاٹے ابھو لکھیا قدرت روز از لہ دے
خامہ دین روپوئے کعبہ چین آریم حوں	روپوئے خانہ شمار دار دپیر ما
کیکن کعبہ و بول جاہی اسی مرید ایانے	پیرا ساڈا ارستا تو چہ رکھدا اول مے خانے
نہ ہر دینا عذر دل درینہ تر نشتر چھوشت	عقلان لیا نہ گردنہ انریئے زنجیر ما
نہرہ بویم پیاستہ میرا مے چکھیں عقلا نو اسے	زہرہ ریا خستہ چکھیں رکھ سکھ تو بیخون متوالے
رہیے خوبت استی از لطف برما کشف کر	ناں لب جز لطف و خوبی نیت و تفسیر ما
کچھ پڑھ سوینے تیرے کو لوں غلق محبت سگھیا	نایس و چہ کتاب اپنی دے حرف کرخت نہ لکھیا
باول انکیت آیا سچ دگر سر دشبے	آہ آتش بار سوز دما از شب گیسر ما
تیرے بچھو دل تے کہ نہیں اثر کرن کچھ نایس	سوز فراق جگر دانلے سوزاں والیاں آہیں

غزل

مرغ دل را حیدر جمعیت بدام آفتاده بود	از لطف بکشادی و باز از دست شد زنجیر ما
قالبو پایا سی دل میرے اور پر ملک حضوری	کھول زلف جیرانی پائے کسے شیا اندر دوری
باد بزلج تو آمد شد جہاں بر کن سیاہ	نہست از سودائے زلفت بیش از یزید قیر ما
باد صبا نے زلف کھنڈ کے میری اکھر جو بہائی	و چہ پریم پیائے نفیس کے ایہہ میں عزت پائی
تیرا ہماز گردوں بگنجد جاناں جوش	رحم کن بر جان خود پر بہتر کن از تیر ما
چیرا سماناں لول لنگہ جائے تیرا ہیں دا میرا	رحم کما کچھ جان اپنی تے ہو نہ پائیں جھپٹا
بہر میخانہ خواہم گشت چون حافظ مقیم	بچوں خرابانی شدان بابر طریقت ہیر ما
حافظ دانگن میخانے دے در سے ڈنگا رہاں	پیر ساڈا اوتھے رہندا میں بھی اوتھے رہاں
شبازہ طرب کردل خوش باد دیرا	شبنم نہالہ عجان سونہ سنے را
راتیں لہج گوئیے کوکوں مثالا خوشیاں مانے	سُنیا نالہ و سچلی فالہ جیوں کوئی در در سچانے
چراں در سوز میں سازش اثر کرد	کہ یہ وقت نہ دیدم بیچ شے را
جان میر لوچہ سوزا و سدینے اید و زحانی پائی	درداں یا آنجوں جگہ کوئی چہ نہ نظری آئی
حریفے بد مر اسانی کہ ہر دم	از زلف و رخ نمودی شمس و شے را
یار میرا اک سانی آنا ہر دم شام صبا ہیں	گوری نگہ بہ نفیس لکھاں جلوے سے میر بتائیں
چو شوئم دید در ساغرے افروہ	بگفتم ساقیئے فرختہ پے را
و یکہ محبت میری اس نے بادہ ہو رو دکھایا	بی کے بادہ ریس نوا کے ہتھ بندھ آکھ سنا یا

نزل

رہا بے بدی مرا از قید هستی	چشمی بودی پس پائے جامے را
کدھیا توں سچینوں مینوں نے خالص بائے	
لا لچ لو بھہ ہنکاروں ہو یا حسالی کول تساڑے	
حماک الشریعین شیر الثواب	جناک الشریعین الدارین خیرا
اللہ سائیں شام صبا میں تیری کرے حمایت	
ایتھے اوتھے بدلہ دیوے خاص الخاص عنایت	
چوبے خود گشت حافظ کے شمارو	بیک جو ملک کاؤں کے را
پاکے راز سخن و حافظ کدھیاں ول تگے	
مال ملک کاؤسی بھانویں جو بدلے مل سکے	
صوفی بیا کہ آئینہ صافست جام را	تا بنگری صفائی نے لعل قام را
آئے صوفی دستے مینوں خاص پیالہ لوری	
ایتھے خوب صفائی مل دی دور ہووے مغروری	
راز درون پردہ ترندان مست پُرس	کیں حال نیست ز ابد عالی مقام را
رند اں مستان کولوں پوچھیں راز اسرار الہی	
صوفی صافی پہاڑ تھے ہوئے آپے وچہ گمراہی	
عقدا کار کس نشود دام بازی چین	کلہ بجا ہمیشہ باز بدستت دام را
پشہی ملک قدس و اکیس ز ہداں چہ نہ لے	
زاہد ز ہداں والا ایتھے خالی ہتھہ مڑھاوے	
من آن زمان جمع بسریم ز عاقبت	کایں دل نہاد و کیف عشقت زام را
زہد ریاضت والی تو پی تدوی سرتوں لا اھی	
واگ ولیدی جدوی تیرے عشقے ہتھہ پھڑائی	
مارا یاستان توبس حق خدمتست	اے خواجہ بازیں بترجم غلام را
مینوں لائق خاص علامی در تیرے دی جہیڑی	
رسم کما ہن خواجہ مستان نہ کر نظر او چیری	

در عیش نقد کوش کہ چوں آنخوَر نہاند | آدم بہشت روضہ دارا سلام را

و چہ غریبی عیش نہ چہڈیں غیر الی تے بھر ماکے
آدم جنت و چوں کڈھیا دلے پانی آکے

در یزم عیش یک دو قدح در کش و برو | یعنی طمع مدار وصال دوام را

مجلس ریند مولایاں و چوں کافی نے دو پیالے
ہو ر و دھیرا لالچ کر کے بیٹھیں نہ منوالے

اے دل شبابِ فت و پخیدی گلی ز عمر | ایسا نہ سر کن ہوس تنگ و نام را

گئی گواہی عمر بیچاری یا ہجھم ہر بیم پیارے
کر کچھ شرم بڈھ پیچھے اندر لے لالچ دے مارے

حافظ مرید جامِ مست اے صبا برو | در بندہ بستگی یہاں شیخ جام را

حافظ جام چرو کا سنگد اباد صبا دی جا میں
یہی رہاں توں سپیں نو اکے ہتھ نہ آکھ سنا میں

رونقِ عہد شبابِ امت و گریہ تان را | میرد تروہ گل قبل خوش اچان را

رونق توں جوانی والی مڑ پھلاں تے آئی
بکسل ذوقِ محبت والی مڑ خوشخبری پائی

اے صبا کہ بھوانان پسین بازرسی | خدمت ازما برساں سرو گلِ ریحان را

باغ دیاں سردارا توں جے جاویں باد صبا
ہتھ نہہ سپیں نو اکے میری پائیں رام دو مائی

اے کہ بر ماہ کشی از غنیمت سارا چو گکان | مضطرب جال مگر ہاں من سیر گردان را

زلفاں مہیچہ چھیل کے ملھڑا تے بھوپ بناویں
خواری زاری تے حیرانی اندر مینوں پاویں

ترسم این قوم کہ برد در کشاں خندند | در سر کار خرابات گشتند ایمان را

ڈر آوے جو سٹھٹھا کہ دے رنداں لوکان پائیں
ایسے گلے متے و سجاون دین ایمان ازائیں

یار مردان خدا باش کہ در کشتی نوح	ہست غلے کے بابے نخر و طوفان را
کشتی نوح زمانے اندر بھیجیں نال جو انال	
اس کشتی دی ذرہ مٹی خشک کرے طوفانال	
بروز خانہ گردوں بدرونان مطلب	کین سیاہ کاسہ باختر یکشد مہمان را
روٹی پانی کارن در در نہ پھر ہو مردانہ	
آخر اک دن مار و سحاسی ایتہ نخیل زمانہ	
گرچیں جلوہ کند بقیچہ بادہ فروش	خاک و ب در میخانہ کنم مرگان را
کرے اچھا جیلوہ جے کرسا قی دور چلا کے	
پلکان نقی میں مو سنجہ بناواں میخانے تول جا کے	
نشوی واقع یک نقطہ زاسرار وجود	گر تو کشتہ نشوی دائرہ اسطین را
کدے نہ کھلے تیرے اتے راز اسرار سجدہ	
رسمی کسی جگدیاں گلاں جد تک رہیں مندہ	
ہر کرا خواب گاہ آخر بدوشتے خاک است	گوچہ حاجت کربلاک کنی ایوان را
آخر تول جد وچہ قبر دے چھوٹے وڈے جاناں	
یکہہ حاجت آسمانیاں تا کن رنگ محسل بناناں	
ماہ کنگانی من مستان تو شد	وقت آن است کہ پیر و گنہ زندان را
بہاویں شہر مصر وچہ یوسف آوری کنگانی	
پر جس وقت قیندوں چھٹے او موویلا جانی	
در سر زلف ندانم کہ چہ سودا داری	کہ ہم بر زدہ گیسو مشک افشان را
یکہہ جاناں تول زلفاں اندر یکہہ یکہہ راز چھپایا	
کندل کندل کے زلفاں ہر ول پھیرایا	
ملک آزاوگی و گنج قناعت گنجی است	کہ ہمیشہ میر نہیں نشود سلطان را
گوشتے صیر فقر وے اندر چھپیلے خزانال	
نال تراناں متھتہ ہرے جگدیاں سلطانال	

غزل

حافظی غور دندی کن خوشیاش ہے | | دام نزویر کن چوں دگر اس شران

پنی شراب تے کہ خوش حالی رندی اندر حافظ
اسے برجال فریب نہ پاویں جیوں قرآناں واعظ

بمسلا زبان سلطان کہ رساند این عارا | | کہ بشکر بادشاہی ز نظر مراں گدارا

خا جہاں ریدیاں تا کن کبہڑا میری عرض پہنچا ہے
صدقے نام اپنے دے مینوں درخیں تہ ہٹا ہے

چہ قیامت است جاناں کہ بے انتقامی نودی | | رخ ہم جو باہ تا باں دل ہم جو سنگھارا

کیہی قیامت عاشق لوکاں سچناں نول و کھائی
چہرہ وانگن چن دے چکے تے دل رحم نہ کھائی

نزدیک پیرت بخد ہے پتا ہم | | لگا آن شہاب ثاقب دے کند خدارا

نفس کمینے کو لوں یارب رکھیں و چہ پناہیں
شاید ہم دم ہو دے پیار اپن قبول دعا ہیں

دل علیے لبوزی جو خدار بر فروزی | | تواریں چہ سوداری کہ نے کنی مدارا

دو جاگ ساڑ و سجاویں پلوچہ سوہتا روپ سجاکے
کیہ تیرے ہتھ آوے کیوں نہیں مہر کہ پیدا کے

مژدہ سیاہت ار کردہ بخون ماخارا | | ز فریب و سیندیش غلط کن نگارا

کالی پلک تیری نے کیتا میرے اوتے دواوا
دھوکے امدے و چہ تہ آویں لگے مت بچناوا

ہم شب دین اسیدم کہ نسیم صبح گاہی | | یہ پیام آشنائی بنو ازو آشنارا

ساری رات گذاری دلوچہ رکھ رکھ کہہ ہو آساں
فجر لویے واصبا تہیں سچناں دی گل پاساں

بخدا کہ جہرہ دہ تو بجا قسط سحر خیز | | کہ دے صبح گاہی اترے کند شمارا

حافظ نوری ویلے جا کے اُسوں نشہ پلا میں
کہیں قبول صیحدیاں یارب میریاں ایہہ عاہیں

غزل ۱۳

صبا بلفط بگو آن غزال رعنا را	کہ سر بکوه و بیابان کو داد و ما را
یاد صبا کی ماہی تائیں جا رہے گل سنا میں	کیوں پہاڑیں جو او جاڑیں سٹیا میرے تائیں
شکر فروش کہ عمرش دراز باد چرا	تفتدے نکتہ طوطی شکر را
بادہ و بچن والا مثلاً ہے سد امتوالا	کیوں مسکین خزانہ تائیں دیندا نہیں پیالہ
غور حسن اجازت مگر ندادے گل	کہ پریشانی کنی عند لب شیدا را
نشان گمان جمال کہ پنے نے شاید فخر کہا کے	عاجز عاشق بیدل تائیں بچہ میں ناہیں آ کے
بجسمن خلق توں کہ دھیندا ہر نظر	بہ بند دام کیسے بند مرغ دانارا
مہر محبت دی بچہ ہا ہی وچہ ہر کوئی پھس جاوے	جال فریاں وچہ سیاتاپنکھی کدے نہ آوے
چرا جیبت نشینی و بادہ پیماں	بیاد آ رہے یقان بادہ پیما را
سجناں مال جدوں ہو بیچیں ہم ہم پیالہ	وہمیا نموں بھی چیتے لیا کے دیوں اک لوالہ
ندام از پر سبب رنگ آشتائی نیست	سہی قدماں سیاہ چشم ماہ سیما را
خبر نہیں ابھی کیہ پڑی گلے بانگیاں چالا لوالے	جان بچھاں نہ کرن کہ سبب دی خوبی اکھ متوالے
جنہیں قدر توں گفت در بازار العیب	کہ خال مہر وفا نیست روئے زیبا را
حسن ترے دی خوبی اندر اس بن عیب نکائی	سوہنے کہتے حرف وفادانظر ز اوے کائی
درا آسمان چہ عجب گم ز گفتہ قاطع	سماع زہرہ ترقص آؤر وسیع را
نہیں عجب جیکہ زہرہ شعر حافظ دے پڑھ کے	عیسے نوں وچہ وجد لیا فے آسمان نہ پڑھ کے

از سیر دنیا گزشتی غم مخور	خوش بخوابم خوش بدارایام را
چہ چہ چہ کے دنیا تا میں نہ کوئی غم کھائیں	
نال خوشی نے ہستی اپنی رنگارنگ ہت ڈرائیں	
صبر کن حافظ بستی روز و شب	عاقبت روزی بیانی کام را
دو کہاں درداں اندر حافظ بیٹھیں صبر نباہ کے	
آخر اک دن ملن مرداں تیریاں نینوں آکے	
ماہر تسلیم کو دانی و دل غم خوار ما	بخت بد تا بجھائے پردا آب خور ما
لے دل گیا گوانا ہاں میں دوہیں جہاں قانی	
دیکھتے قسمت بھیر سی کتھے کھڑی دانہ پانی	
از نشان رخ جمل زلف تو در در گیرم	قاصدے گز تو سلامی برساند بر ما
پلکا لو چہ پر وداں موتی زور زلفاں وانگن	
قاصد ہے سلام تسلا ڈالیا وے میرے تاکن	
بدعا آمدہ ام ہم بدعا دست برآر	کہ دغا با تو قرن باد و خدا یا اور ما
تیرے کارن آیا ہاں میں ہونٹوں سنگی میرا	
کے خدا مان آکے پورا و عہد میرا تیرا	
گر ہمہ خلق جہاں بر من و تو جیت زند	بکشد از ہمہ انصاف ستم داور ما
ظلم کہا من و کسبت غیرت کھانکے تیری میری	
اور ک پاسن اک دن بد کہ ہوئی بچھ بہتیری	
سیرت گر ہمہ عالم بسر مخروشنند	تو اں بد ہوئے تو بدوں از سر ما
سو نہ تیری جے نکل لوکانی میرے تے جڑھ آئے	
نقشہ عشق تیرے دادم دم سگواں و ہر د اچاے	
ظلم آوارہ بہر سو کندم میسدا نی	رنگے کیدش از صحبت جان پرور ما
کے حراب آوارہ میتوں ایہہ گردش آسمانی	
بھاویں ایہہ بھی غیرت کھانکے وچ صحبت نورانی	

عزل

در دمنم خیرمید ہزار سوز و رول	دین خشک و لب تشنہ و چشم ترما
ہاں میں دردی درو افلاںے دل دی ایہہ نشانی	سکے ہوٹھ تے لب تر مٹے چشم و گاہے پانی
ماز و صفت رخ زیبائے تو دم نرودہ ایم	دورق گل قبل است از ورق دغیرما
جد دی عشق تیرے دی لب تے دل تے مہر لگائی	ذکر عشق تیرے مے درتوں پھل نے ادھندی پائی
ز و بارش کہ بیاید سیلاست یارم	لے خوش آن روز کہ آید سیلاست برما
یوے امیہ شتابی مینوں مہسی یار پیارا	واہ واہ وقت سوٹا ناں جہدم آوے مار نقارا
ہر کہ گوید کہ کج رفت خدا را حاقط	گو بزاری سفری کرد و برقت از برما
جو کوئی پوچھے تھے ٹر گیا حاقط د بتر پیارا	رو رو آ کہیں میرے کولوں کر گیا سفر لوشیارا
لطفت باشد کہ نبوتی از گدا ماروت را	تا بکلام دل بہ بیتہ دیدہ ماروت را
جے نہ کہہ چپاویں ہوسے بڑی عنایت تیری	مکھڑا سو ہمارے رنج تیرا تاں ویکھے اکھ میری
ہم جو مار و نیم دایم در بلای عشق زار	کاش کہ ہرگز ندیدے دیدہ ماروت را
والت ماروت فرستے آفت عنقیدی سرچانی	کیوں میں ڈٹھا مکھڑا تیرا سو افسوس دو دھانی
کے مندے ماروت در چاہ زنی انش اسیر	اگر تکفے غم از حسن او ماروت را
جے ماروت ماروتے لگے گل نہ تیری کردا	کامیوں کھوہ عقل و چہرہ تک ٹر ٹر کے پیامردا
لوے گل برخواست گوی در حین ماروت باد	لبلاں مستند گوی دیدہ چوں ماروت را
آدی خوشب پھلاں وچوں دلیر باغیں وٹریا	لبلاں مست لیکن جیوں او تھاں مینوں وٹھاٹریا

غزل ۱۵

کے کسٹم جو رو جفا کیمت زبجراں ملے منعم	روئے بناتاہ بے سید حافظ مروت را
وچہ وچھوڑے ظلم تساؤں آن پٹے بجا میرے	
چک برقعہ ناں ویلے حافظ سوہنے نقش لوتیرے	
تاجمالت عاشقاں از دیو عمل خود صلا	جان و دل افتادہ انداز لفظ و حالت دیلا
حسن تیرے نے عاشقاں تائیں سد لولا یا جیدا	
زلفاں کی پھاہی وچہ پھٹیا جیوڑا میرا تدا	
آنچہ جان عاشقاں از دست بھرت میکشد	کس ندیدہ در جہاں خبر کشتگان کرولا
وچہ وچھوڑے عاشق لوکاں جو مصیبت پائی	
جان بندے کر بلا والے پور نہ جانے کائی	
ترک مار میکاند رندی و مستی جان من	ترک مستوری و نہایت کرد باید اول
یار اسداوارندی مستی کہ کہو بیلے ظاہر	
سالوں زہر ریاضت وچوں ہوتا چاہیئے باہر	
بریم عیش و موسم شادی و نہنگام طرب	بچ روزا یام عشرتدا غنیمت وان دیلا
سہماں خوشی نے مجلس دلبر لے وقت بھاتی	
جان غنیمت بچ دیہاڑے آخر و نہیا فانی	
حافظا ترے بوس شلہ و منت میدہد	یا فقی در مرد و عالم زینت عز و علا
حافظ خدمت پیر مخاندی جے تیرے ہنھ آوے	
دوہیں جہاں میں شان خدائی جیوڑا تیرا پاوے	
مے دد صبح کلابستہ سحاب	الصبوح الطیور یا اصحاب
وقت صبح تے رات کیری چلے باد بہاری	
پیو بار و حیا صیوچی اندر عیش خماری	
مے چکد شالہ پر رخ لالہ	السد ام لستام یا احاب
محل لالے نے کھڑے اوئے قطرے چوہن تریلے	
شالار میں سدا یہہ میلے یاراں نے ہر ویلے	

قرن ۱۲

قرن ۱۳

مے وزو از چمن نسیم بہشت	خوش بو شید و الملمے ناب
چل رہی ہے باغے اندر و بہشتا لوالی	اٹھو مستو گھٹ گھٹ ہو بادلوں پہ خوشحالی
تختِ ندیں نہ دست گل بہ چمن	راح چوں لعل تیشیں درباب
نختمہ یا عیجے واپس لقیں لاث سنہری ماے	سرخ شراب مصفا خالص جیوں اگلے انگیاے
لب و دندان تو حقوق نہاک	داشت برجان سینہ لکے کباب
مٹھڑے لہ سے نکلیں تیرے لالائون پیارے	بھین بھین جیکر کباب بنائے مسکد تاندے سارے
دیرے خانہ بستہ اندر گمر +	افتح و یا صفتیم و الا بواب
پرور و ازہ مے خانے دامڑ کے بستہ کرایا	کھول بولہاے کھولن والے کھولہزار خدا یا
درخسپیں موسے عجیب یا شہ	کہ یہ بستہ دے کدہ بشتاب
ساقیا جیسے سمے وچہ آکے کید لہجہ آوے	جیکر بولہاے نمائے دابند او نیوں ہو جاوے
نماہے نبو سش رندانہ	فائقوا الثریا اولی الا لکباب
آاے زراہدندان و آلمن پی شراب و وصالہ	صوفیو صافیو درو خدا تھیں بیو بھر گئے پیالہ
گر نشان آب زندگی جوئی	مے نوشین بجو بہانگ رباب
آب حیات ہے چلے میے تیتوں آجاو چہ میخانے	منگ شراب پرا تا سن سن ساز سرو و ترانے
چوں سکندر حیات اگر طبعی	لب لعل نگار را دریا ب
وانگ سکندر جیکر لوڑیں زندگی ابدی تائیں	عاشق بن کے لئے معشوقی کدیں مر سیں تائیں

بر رُخ ساقی پر ی پیکر	موسم گل نبوش بادہ تاب
سوچنے کھڑے ساقی اپنے اوتے عشق کما کے	
موسم پھل گھاں وچہ بھر بھر بیویں بادے جا کے	
حافظا غم مخور کہ شاید بخت	عاقبت برکت ز چہرہ نقاب
غم نہ کھاویں حافظ آخر اک دن قسمت تیری	
لاہ برقعہ کبہہ دلبر اتوں دے شے شکل کیسری	
نغم اے سلطان خواباں حم کن بر این غریب	گفت دروہاں اہل رد گم کند مسکین غریب
تیرس کریں ہن اے سلطاناں اکہ ن عرض گذاری	
آکھن لگا آپ بھولا توں راہ اپنا وچہ خواری	
گفتش بگذر زمانے گفت معذورم بدار	خانہ پرورد چہ تاب کہ و غم چندیں غریب
عرض کرتی آ اک گہری تے اگوں اوس نے کہیا	
میں اں نازیں پلایا ہتھوں دو کہہ نہ جلتے سہیا	
خفتہ پر سحاب شاہی نازینے راجہ غم	گیز خار و خارہ ساندو مترو بالین غریب
نازک بدن طالع کیمے لے والے تائیں	
یکہمہ غم او بہانہ اجو کندیاں اوتے مارن آہیں	
ایکہ دند تیز زہت جان چندیاں شناس	خوش فتاد آں خال سکین بے رخ زکین غریب
نہاں ہے پچیاں وچہ اٹکے کیاں جان و بجائی	
مشکین خال رنگیلے واہ واہ کہہ تے بیج دھج ہائی	
بس غریب افتادہ انت آں مور خطا کردت	گرچہ بنو دوز نگار سنان خط مشکین غریب
کالیاں والاں کہہ دوائے واہ واہ روپ سجایا	
بجاویں جگنوں بہانے ناپیں ہے پر روپ سوا یا	
مینا پر عکس ہے دند سونے ہوشت	ہم چو برگد غوان پر صفحہ نسریں غریب
کھڑے دی زکیت وچہ جاپے عکس شرابے والا	
چنبے دے وچہ پھل سنہری جیویں کرے اوجالا	

گفتے شام غریباں طرہ شیرنگ تو | دور گناہاں عذر گن چوں بنالداں غریب

عرض کیتی اے شام غریباں کالی زلف تساوی
خون کریں کچھ جلدوں سوئے روواں اُڈی اُڈی

باز نعم باوس اُن عارض گنگوں پیش | اور نہ خواہی ساخت مارا خستہ مسکین غریب

مرکے عرض کیتی نہ ڈھکیں یہہ سوہنا کر خسارا
نہیں تے ہو جاسی ابہہ نفلس حوار حیران نکارا

گفت ماقطہ اشتیاں در قمار حیرت اند | دور بود گر نشیند خستہ و مسکین غریب

کہن نگاہے حافظ جہڑے بندے خاص حضوری
نہیں تعجب ہے ہو عاجز بیخ و چہ صبور ی

آفتاب روئے او شد در حجاب | سایہ رایا شد حجاب از آفتاب

ویکھہ جمال تیرے نوں سورج اپنا آب و بنایا
ہاں جس ویلے سورج نکھرے تے لہجے مسایا

دستِ اہ و محسوس بر بند و بکشن | ماہِ بے ہرم پو بر بند و تقاب

بدھم پھون او سینوئے سورج چین ویاں چمکال
چک پرودہ جد باہر نکلیے میرا ماہ در خشاں

از غیب نام باز نہ تاسد کے | گرد آغوشش بہیم شب خواب

گل کتھ میری سمجھ نہ سکے کوئی وچہ جھانے
جے اک رات بٹھا دے دیر مینوں وچہ نکلنے

شاہاں ستورستاں بے شکیب | خالقہ معمور و درویشاں خراب

صوفی صافی سدا سوکھالے نے وکھیا مستانے
وچہ بیتاں رونق لیجے مے خانے ویرانے

خون جوں در جام دیدم از سر شک | آبرو برباد و آدم از شراب

خون دے داوگ وگ اکھوں وچہ پیالے آیا
پی پی یادہ عزت تاہیں کر برباد اوڈایا

غزل ۱۰

از برائے باد سے یا بدزدن	محتسب را حد بحید و حساب
باوے کارن گنتا چلے بیٹے بے حد زائد تا نہیں	
نشد پورا اندامیندیاں جہر مارو کے تھا میں تھا میں	
سوز مستانی گرد اند محسب	دردم از سہ مشان زندہ تشنگ
سازتے سوز فیراں والا جے کر زائد جانے	
پندہ بی یادہ حرص ہوا لوں دو بے وچہ میں نے	
حافظ و عطا و نصیحت گھر مکن	ترک نہ کلن خطا فیہ و عواہ
اے حافظ کہہ زائد تا میں کا ہنوں و عطا سنائے	
رنداں ہولایاں لوں چہ نہاں ہانوں مول نہ بچائے	
تو لے اللہ چہ دولت دارم شب	کہ آمد ناگہاں دلدارم امشب
آج کوئی رات سو گئی بھری نلے سخت سوال اللہ	
ایچ جیتی و بسرا یا بسم اللہ بسم اللہ	
چو دیدم روئے خویش سجدہ کردم	بحمد اللہ شکر کردم امشب
و یکھدیاں ہی سجدے اندرا و لوں سبب توایا	
شکر الہی آج راتیں کوئی چکا عمل کسایا	
نہال غیشم از و عداش برآورد	ز بخت خویش بر خور دارم امشب
وصل مرادوں شلخ خوشی دی ہوئی آج ہویدا	
آج درخت نصیبے او تے میدہ ہو یا پسدا	
کش لقیں انا الحق بر زمین خون	چو منصور ارکشی بر دارم امشب
وانگن شاہ منصور آج میںوں جے کوئی سول چاہر	
بول انا الحق خون زمین تے میرا ماسے نعرے	
برات نیشہ القدرے بدستم	رسیدار طالع بیدارم امشب
رات قدر نے زندگی ایدی میرے ہتھ پھڑائی	
قسمت جاگ لجا ایہہ ویلا چنگی عزت پائی	

غزل ۲۰

برآں غم کہ گر خودے دودنم	کہ سر لوش از طبق بردارم اشب
ایس ارادے اوئے ناں آج جے سر جاوے میرا	
پھول سناواں طبعاں اندر بیدار بوشیدہ جیہڑا	
تو صاحب نصرتی من مستحقم	زکوات حسن دہ حق دارم اشب
میں چاکر حقدار تہ سداؤں نعمت دا والی	
دے کے صدقہ حسن جمالوں کر میری خوشحالی	
جے ترسم کہ حقاقت محو گرد	ازیں شورے کہ در سر دارم اشب
دراوے نابود منہ جاوے حافظ یار پیارا	
وچ محبت جس نے پایا ایڈ پکار ککارا	
صبح دولت سید کو جام ہم چوں کتاب	فرستے زین بہ کجا باشبیدہ جام شراب
فرہمن لکی صبح وصل دی جھب دے دیو پیالہ	
رایدوں ودھ کے کیہڑا ہوسی ویا خوشبیا نوالہ	
خانہ کشویش ساقی یار و سطرین لگو	موت پریش است و دور ساغر و بعد شباب
اوں خالی ہو سہی قوالی نلے ساقی پیارا	
سماں خوشی تے قدرت جوانی پیالے دا جھلکارا	
شاہد و ساقی بدست افشاں بے طرب پا کو	خمر ساقی ز چشمے بہشتاں بریدہ خواب
حاضر و بے طرب گالوں استاں پیلاں پایاں	
اکھ مکھلے ساقی والی نیستند راں مار گویاں	
خلوت خاص است بجائی ہن زمہ نگاہیں	ایںکہ می نیم برید است یارب یا بخواب
خاص کچہری الفت والی جاگہ امن رضا میں	
خولے اندر ویکھ یہ پہاں جاگ دیاں یا سا میں	
از خیال لطف مشاطہ چالاک طبع	دھیر برک گل خوش میکند پناں گلاب
نشے محبت اندر ساقی ناز نیا زو کھلے	
دم دم پیار چاوے دلوچہ ذاتی خوشبو آکے	

غزل ۲

از پستے تفریح طبع و زور حسن و طرب	خوش بود ترکیب زین جام با لعل مذاہب
زیور خلق محبت والی اوہ دل عیش متاوی	
جام ستہری اندر جہیز اسرخ شراب ہند او	
تاشد آن ماہ مشتری در باغ حافظ را بگوش	میرسد ہجوم بگوش ز ہرہ گلبنانگ زباب
موتی شجر حافظ دے دلیر تان ہن کنیں پائے	
نہرہ دے کتاں و چہر پیل پیل سر ساز اندی جلے	
ز باغ وصل تو یاد ریاض رضوان آب	نقاب ہجر تو دارد شراب و دوح تاب
وصل نیرے دے باغوں پانی جنت خوبی ترمی	
آگ و چوڑے والیوں تپد او زرخ اندر گرمی	
چو چشم من ہمہ شب جو بیار باغ بہشت	خیال نرگس مست تو بیند اندر خواب
بہشت تھو تیرا رایتیں اکھ میری سدہرائی	
و انگن نہر بہشتاں رمندی و گدی تے ترمائی	
چرخ عارض مست تو بردہ اندہ پناہ	بہشت طوبی کھوئے الہم و حسن تاب
سو بنے سہ پہرے قد لکڑے تیرے تھلے جلے	
منگ پناہ کھلو تے رمندے جنت طوبی لے آکے	
بہار شرح جمال تو دادہ در ہر فصل	بہشت ذکر جمیل تو کردہ در ہر باب
ہر موسم و چہر حسن تیرے دی خوبی لاٹاں مارے	
جنت کر کر یاد تسادی دم دم نعرے مارے	
لب و دامن تر لے بسا حقوق نمک	کر بہت بر جگر ریش سینہ لے کباب
گلاں تیریاں مزہ و دھیرا سالوں ہو چکھا یا	
جگر کباباں سلڈیاں آتے پہنہ کے لوٹن لگایا	
بسوخت یں دل ماو بکام دل نہ رسید	مدام اگر رسیک تر یختے خون تاب
سٹر بلیا ایہہ جیوڑا میر مقصد تے نہ پیو ت	
ہاں لب بدلے مطلب اپنا کمانوں روٹا بہتا	

غزل ۲۷

گمان مبر کہ بدور تو عاشقان مستند	خبرنداری از احوال زاهدان خراب
متے گمان کریں توں جاگ وچہ عاشق نے کر لاندے	
دیکھ ذرا بھل زاهدان تائیں رعد و حال و سجانہ	
مرا بد و لبست شد یقین کہ جوہر لعل	پدیدے شود از آفتاب عالم تاب
تیرے گمہ دیون جلو یوں جاتا تائیں میں نال یقینے	
سورج کے چمکار یوں ہوندے پیدا لعل نیکینے	
مہل کہ عمر پہ پہونہ گذر حلقہ	یکوشن و حاصل عمر غریہ رادر یاب
چھٹا اے حافظ کو بیان کن صنایع عمر نہ جاوے	
چل آگے عمر پیاری زندگی ابدی پاوے	
بیا کہ تھرا مل سخت سست بنیاد است	بیا بادہ کہ بنیاد عمر پہ باد است
کر باد نہ عمر تھوڑی ری تا چنگاں وچہ پیاسے	
پھڑ بادہ چیل آسمن دل دینا چار دھڑے	
نلام بہت آتم کہ زخم سپر رخ کیو	نہر چہ رنگ تعلق پذیر و آزار است
چاکر ہاں میں اوس جنے داجیہڑا وچہ جہلنے	
دنیادے جنجالوں ہو یا دہلایا رنگلے	
نصیحتے کثمت یاد گیر و دھسل تار	کہاں حدیث زیر طریقت یاد است
مت دیاں میں تیرے تائیں یاور رکھیں مت میری	
پیر طریقت میرے تائیں دوستی بہتی ویری	
مجوہرستی جہاز جہان سست نہاد	کایں مجوزہ عروس ہزار داماد است
دھونڈ و فائدہ دنیا کو لوں ایہہ مکار پورانی	
لکھن ختم ہندو کے بن بن بیٹھے بال ایانی	
چہ گوئیت کہ بیجانہ دوش بہت و خراب	سروش عالم عظیم چہ شروہ دادا است
نشر اوڈاندیاں میخانے وچہ کیچہ دتتاں میں بھائی	
ہاتھ مینوں گوتے اندر واہ واہ گل ستانی	

غزل

کہ اے بلند نظر شاہ باز سدرہ نشین	نشین تو تیرا کج محنت آباد است
اے شہباز بلند اوداری و دمی ہمتو اے	
ایہہ گھر دکھاں درخشاں والا نہیں تیرا متولے	
نراز کشگر عرش میں نہ صغیر	ندامت کہ دریں دو سنگ چہ افتاد است
عرشوں بہت آوازہ میسنوں مارے یار پیارا	
یکہہ جاناں کیوں دنیا اندر کیست تہا تہہ پسارا	
غم جہاں مخور و پسند من میرا زیاد	کہاں لطیفہ لغز مژدہ بر شہ یاد است
دنیاں و اعظم کھائیں نائیں مت بھلائیں نائیں	
ایہہ نقطہ بھ کول سنا یاد لیر چائیں چائیں	
رضا بدو بدہ و از جہیں گرہ بکشا	کہ بر من و تو در اختیار نکشاد است
دوٹاں سٹس کے اللہ اوتے رکھ تازہ پیشانی	
دس نہیں کچھ تیرے میرے سٹس کے کم جہانی	
نشان حق و وفاست در تیرے گل	بنان بلبیل مسکین کہ جائے فریاد است
پھل سلامت رہے نہ ہرگز باغ تہہ رکھ کر کے	
رو بلبیل کر عیش نہ ایٹھے مت دلیر آجھ کر کے	
حسد چھری کے سٹس نظم پر حافظ	قبول خاطر و طعت سخن خدا واد است
تا ہر شعر حافظ دے گئے نہ کہ بخل و لیری	
خاص خدا دیاں نے ایہہ گھلاں نہ گل تیری میری	
بر و بکار خود لے و غلطی چہ فریاد است	مراقتادہ دل رکھ ترا چہ افتاد است
جاد و اعظا کھ گم کرا پتا توں کیہہ شور مچایا	
میں نے جیوڑا ہتھوں و تادس کیہہ تہہ گویا	
بکلام مانرساند مرالیش چوں نے	نصیحت بہ عالم بگویش من با د است
و اکمن و بھلی مینوں حد تک ہوٹھاں نال نہ لکے	
سٹس جگدی مت سکھ میریاں کتا نوچہ نہ لکے	

سمان او کہ خدا آفریده است از هیچ	دقیقہ ایست کہ هیچ آفریدہ بخشاد است
و ہم خیال یقین گما لوں تا زک بہت پیارا	کوئی سیانادش نہ سکے ایسہ اسرار نیارا
گدائے کوئے تو از بہشت خدا مستغنی است	امیر بند تو از ہر دو عالم آزاد است
جنت دی پرواہ نہ رکھے منگتا تیرے وژدا	دوایں جہانیں و ہلا ہوئے قیدی عشتق معجزا
اگر چہستی عشقم خراب کرد وے	اساں ہستی من زین خراب آباد است
عشق تیرے دی ہستی بھاویں میری خاک او ڈالی	پتہ میں ایس ویرانی اندر زندگی آبدی پائی
دلا منالی زبیداد جو ریا کہ یار	ترا نصیب ہمیں کردہ است این او است
سجناں دے و چھوڑیوں لے دل مار نہ آہیں چھائیں	لیکہ تیرے وچھوڑیو کھیا بدیاں من رخصائیں
بر و فسانہ خواں فسون مدم حافظ	کز بس فسانہ و افسوں مرا بسی یاد است
جاہ حافظ چھڑ کچیاں گلاں نہ کرایڈے جھیرے	ایہو جیم جھیرے عینوں آگے یاد بہتیرے
روز یک سو شد و عید آمد و ما برخواست	ہے میخانہ بخوش آمد و میساید خواست
روزے گئے تے عیدیاں آیاں چن خوشی دا چڑھیا	مٹاں و جوں ٹپ ٹپ بادہ باہر آوے اڑیا
نوبت زہد و شلاں گراں جان بگذشت	وقت شادی طرب کز زنداں برخواست
زہدی زہد کما دن والے کر گئے اپنی واری	آیا وقت خوشی دار نہ اٹھو کرو تیری
چہ سلامت بوقاں را کہ جو بادہ خورد	ہیں عیب است بر عاشق و نمانہ خطا است
نہیں گناہ ہے و انکسا اوے جو کوئی نشہ او ڈائے	عیب گناہ نشہ دافے عاشق دے نہ آوے

غزل ۲۸

بادہ نشے کہ درویش ریائے نبود	بہتر از بد فروشے کہ درویش ریاست
رند شرابی جسو چہ تائیں ٹٹکی تے ٹٹک بازی	زادہ زہد فروشوں چنگا بھاؤں کیسہ نمازی
مادہ دران ریائیم و حریفان نفاق	آنکہ او عالم سراسر است بدیں حال گواست
دھوکے بازی تہیگی اندر نہیں اساکا واسہ	حال بیان اساکا دے تے رب گواہ ہے خاصہ
مرض ایزد بکناریم و بکس بد کنیم	دانشہ گویند رو نیست بگوئیم رواست
نہیں بربائی نال کسے دے بھاؤں وین و نجاوے	کہن حرام جنہوں اوہ سانوں خاص حلال ساوے
چہ بود گر من و تو چہ قدح بادہ خوریم	بادہ از خون مذاست نہ از خون شہاست
کہہ جے نشہ اوڈیئے صوفی رل نال بھراواں	ایہہ ہے خون ناگوری نہ ایہہ غیبست خوں علماواں
ایں دعیب است کریں عیب غلل خواہد بود	ور بود عیب شہد مردم بے عیب کجا است
نہیں ابھی عیب نشے دا صدق و نجاوے جہڑا	کیہہ ہو یا جے عیب بھی ہوئے بن عیبوں کس کیہڑا
حافظ از عشق خط و خال تو سرگردان است	ہم چو پرکار دی نقطہ پاہر جا است
کہہ دو لے پھر دار ہندا حافظ جیوں پُرکائے	پر عشقے تہیں تہم چکیا جیوں نقطہ وچکائے
چو بشغوی سخن اہل دل ملو کہ خطا است	سخن شناس نہ ہو کہ خطا خطا است
سکے گل فیراں عالی پاپ نہ دے لائیں	پاپ و ڈیرا رہا ہے جو سمجھ نہیں تہہ تائیں
سرم بد نیاؤ عقیقے فروغے آید	تیار کشتہ ازین قہہ کہ دصرہا است
دودخ جنت الہیہ سے وہم نہ جائے میرا	بھکان اللہ حقے کیتا تیرے ذکر بسیرا

چو اندرونِ من خستہ دل ندانم کیست	کہ من خموشم داد و در فغانِ دروغنا است
غیر نہیں اس عاجز دل و چہ کہہ آؤٹیا آپلے	جوش و جوش رہے تے مینوں اپنا آپ نہ جاچلے
دلِم ز پرودہ بروں شد نجاس بہ مطرب	بتال ہاں کہ انیں پرودہ کار رہا ہواست
دلبر دل یقیں با ہر سد کیا بے قوالِ الاھی	آتاں شاید مگر گھر آوے سن کے رام دو ماٹی
ملہ کار جہان ہرگز التفات نہو	رخ تو در فغانِ من نہیں خوشش آرامت
کناں کاجاں جاگ بیاں اند نہیں دل لگاتہ دوا	اکھیا لو چہ سیر کیا مکہ تیرے لے جد دوا
نخستہ ام بخیا لے کرے پر م سبھا	خمار صد شبہ دارم شراب خانہ کجا است
میں نہ یقیں جھٹکانا میں لشیوں ٹٹ ہنگاموں	رکتے ہے مینخانہ ساڈا تاں میں سرتی پالواں
چینیں کہ صومہ آلودہ شد بخونِ دل	گرم ببادہ بشوید حق بدست شہماست
اوہ مجھ جو میرے دل دے ٹولوں ہے آلودہ	جیکر نال شراب ہنگاموں ہووے خوب آسودہ
انڈاں بویر معانم عزیزے دارند	کہ آتشے کہ نمیرد ہمیشہ دلِ ما است
آتش کہ ہے کفر و چہ تائیں پیارا مینوں جان	جواگ کہ نہیں سمجھے تائیں میرے دل چہ پاؤں
چہ سار لو کہ بغاوت مطرب عشاق	کہ رفت عمر و متوزم دماغ پز صدامت
ایں قوال اسادے کیہہ کچھ ساز سرود بجا یا	سار می عمر و ماٹی تاں بھی وچہ دماغ بجا یا
خمارِ شش تو دیشب در اندرو غم بود	کجا مت وقت عباد چہ وقت عباد ما است
نشہ کھلہو کی رانے والا یں تاک پیا سماوے	ویلا وقت دعا عبادت کوئی نظر نہ آوے

غزل ۳۰

نراے عشق تو دو یونہی در اندرون دادند	فصل کے سید کے حافظ ہنوز ز صداست
عشق تیرے لئے زلوں جی دی بانگ است ساقی	حافظ نے سینے و پیر تندی باؤ کا شور و مائی
روغہ خلد بریں خلوت درویشان است	مایہ محتشہ خدمت درویشان است
روضہ خاص بہشتاں والہ گوشہ سمجھ فقراں	خدمت و چہ فقراں لوکاں مل داشان امیراں
کنج عزت کہ طعسات عجائب دارد	فتح آل در نظر بہشت درویشان است
حجرہ جہرہ لکھ ہزاراں راز اسراروں بھریا	پا بچھ تو چہ رنداں لوکاں کھل نہ سکے اٹریا
قہر جنت کہ رفوایش بدربانی رفت	منظرے از چین ز بہت درویشان است
جس جنت دی در بانی دار عنوان فقر جفا سے	کوچے مولایاں سے و چوں فنا سے کوچ جلا سے
آں چہ نور میشود آں پر تو آں قلب سیاہ	کیسا اہمیت کہ در صحبت درویشان است
جہڑی لونی لوری کردی کلے جیوڑے تائیں	با بچوں صحبت رنداں لوکاں اوہ ہتھ لگدی ناہیں
دائیکر پیش بہت تلخ کبتر غور شید	اکبریا اہمیت کہ در چہمت درویشان است
سلنے جس سے سورج اپنی عزت خاک لائے	اوہ ہندگی شان فقراں اندر نظیری آوے
دولتے را کہ نباشد غم از اسید زوال	بے تکلف بشنود دولت درویشان است
جس دولتوں ایسے اوتھے چنتا زبان نکالی	جیہی دولت با بچہ مشقت ساہاں سنبھال پائی
خسرواں قبلہ حاجات چہا نندوے	از ازل تا ہا بد صحبت درویشان است
بھاویں لای اختیار کھاوے را بے راے جلدے	پراہے در بے درویشاں دی صحبت اندر لیجھ دے

روئے مقصود کہ شاہانِ جهان می طلبند	منہم شش آئینہ طلعت درویشان است
چہرہ مطلب راجے رائے جگدے اند بھال	
شیشے دل درویشان اند اوہ مطلب ہتھ آون	
اے تو گرفتاروش این ہمہ نخوت کہ ترا	سروری در کف بہت درویشان است
دولت مند شنی شاخی دولتی دس نہ کائی	
ابہم سب شان فیراں طیا اند ایس لو کائی	
گنج قارون کہ فرو میرود از قعر بنور	اخوانہ باشی تو کہ از غیرت درویشان است
گنج قارونی دہسدا جاندا چہرہ او چہ ز بسینے	
ابہم بھی غیرت رنداں کیتا جانی نال یقینے	
بندہ اکسعت عہدیم کہ در سلطنتش	اموربت خواجگی و سیرت درویشان است
چاکر ہاں میں اوس جئے داجس دی شاہی اندر	
ہر اک پلے سے وسدے لہجے یے مینوں بند قلندر	
حافظ این جا بادب باش سلطان ملک	ہمہ در بندگی حضرت درویشان است
کہ سجدہ ہو نیواں حافظ و چہ دگاہ فقیراں	
متھے ایٹھے ٹیکے ہوئے شاہاں آتے امیراں	
مطلب طاعت و پیمان رست از من مست	کہ یہ بیانہ کشی ٹہرہ شدم روز آفتست
بہال نہ مینھوں ز بد ریاضت میں ہاں رند یگانہ	
از لوں لیکھ میرے وچ لکھیا میخانہ نبیماںہ	
من ہاندم کہ وضو سا ختم از چشمہ عشق	چار تکبیر زوم یکسر و بد ہر چہ کہ ہست
جس دن دامن ندی پریموں وضو کیستا اڑیا	
اگو واری چا جنازہ سبھناں اوتے پڑھیا	
تے بدہ نادہست آگہی از سیر قضا	کہ بوجے کہ شدم عاشق و بر بوجے کہ سبت
لیا شراب نے دے تینے تینوں راتو اسرار الہی	
کس اوتے میں عاشق ہو یا کس تین سستی پائی	

غزل

کمر کوہ کم است از کمر مورایں جبا	نامیہ از در رحمت معشوی بادہ پرست
عجب پہاڑاں جیڈے ایٹھے وال برابر تاپیں	رحمت رب دی رند و لو کو چھوٹی نہیں کدائیں
جان فدائے دہنت باو کہ در بارغ نظر	چمن آرائے جہان خوشتر ازین غنچہ نہ بست
لکھہ تیرے توں سو سو واری جان صد قڑے جاوے	تیرے جیہا بانکا شیرھا کتے نظر نہ آوے
بجز نگرس مستانہ کہ چشمش مرصاد	زیراں طایریم فیروزہ کسی خوش نہ شست
تیری آکھ ستانی بابجوں اندر ایس زبانی	سکھہ آرام کسے نہیں پایا آکے وچہ جہانے
حافظ اندولت عشق تو سلیمانی یافت	یعنے از وصل تو آتش نیت بجز یاد بدست
حافظ عشق تیرے وچہ پائی ایٹھے آسیلیمانی	وہج ہووے اڈ دار ہند ایٹھے تیرے جانی
سیر ارادت ماؤ آستان حضرت دوست	اکہ ہر چہ بر سر مایر و ارادت دوست
سر میرا دہلیز تسادی لہا خواہش میری	جو کچھ سر میرے تے آوے سمجھو مرضی تیری
نظر دوست ندیدم اگر چہ از مہ و محصر	ہنادم آئینہ ہمار مقابل رخ دوست
وچہ قصور چن سورج توں بہتی وار بٹھایا	تیرے جیہا سو ہنسا مونہا کوئی نظر نہ آیا
تشار روٹے تو ہر برگ گل کہ در چمن است	فدائے قد تو ہر سروں کہ بر لب جوت
بالغے اندر ہر پھل تیرے کہہ توارے جاوے	سوہنے قد تیرے آگے ہر و جیہا خم کھاوے
گر تو خاند زوی زلف غیر افشاں را	کہ باد غالیہ سا گشت خاک غیر پوست
زلف معطر لوں توں نہاید کنگھی پیر چھنڈایا	سٹی عنبر و انگوٹھی وائے نے لہتر لایا

سُرخ تو در نظر آید مراد خواہم یافت	چرا کہ حال نکو ز فقلے فال نکوست
جلوہ و یکہ تیر اول جانا ملن مراد اں سچیاں	چنگی فالوں دلوچہ خوشیاں بہن ہمیشہ چچیاں
صبار حال دل رنگ ماچہ شروع دھند	کہ چو شکیخ در قہلے غچہ تو بر تو مست
حال میرے لوں و اصباوی کیکن پھول سناوے	تیر بر تہ دے لوں اک دم کیکن کھولیا جاوے
زمین سبکوشی یں بر زہد سوزم و بس	بس اسرے کہ دریاں ستانہ سنگ و صیوست
اکو میں ہی مے طائے و چہ مٹ نہیں مٹنہ لایا	بہتیاں نے مے قلے اندر رنگ ناموس و نجایا
زبان ناطقہ در وصف حسن اولال است	چہ جائے کلک بیدہ زبان بیدہ گو مست
حسن تیرے دی خوبی دستہ کیکن جیجھ نکاری	گو تکی ہووے بول نہ سکے مٹے قلم بے چاری
این زبان دل حافظ در نقش طلب است	کہ داغدار ازل ہم چو لالہ خود روست
اے جو حافظ عشق تیرے دی اک نہیں کوئی بالی	نمود زو گل لالے دے وانگن از لول اگی ڈالی
دل سراپردہ محبت اوست	دیدہ آئینہ دار طلعت اوست
خاص الخاص محبت کارن ایہہ تن بنیا نوری	اکھیاں خاص جھرو کاتے دل بیٹھکا خاص حضور
منکہ سر در نیا درم بد و کون	گر دم زیر بار منیت اوست
ہیں جے دوہیں جہاں میں اپنی نہیں تو جہ کردا	ہر گل تے کم اندر ہندا نال میرے دم بھردا
تو وٹو بے و ما و قامت یار	فکر ہر کس بقدر ہمت اوست
تیرے تائیں زہد ریاضت میتوں درشن دلبر	آپو اپنی ہمت سیتی ہر کوئی ہوندا ماہر

غزل ۴

دور محنون گذشت و نوبت ماست	اہر کسے پنج روزہ نوبت اوست
کیا زمانہ مجنوں والا آتی میری واری	کستوں ایتھے رہناں ملیا دنیا چار دہاڑی
من کہ باشم در آں حرم کہ صبا	پرودہ دار حرم حرمت اوست
یکہ شے ہاں میں اوتھے جتھے باد صبا ہر ویلے	پڑدہ داری اندر رہندی دم دم شام سویلے
بلکت عاشقی و گنج طرب	ہر چہ دارم زمین بہت اوست
عشقے اندر خوشیاں لالے جو میں موتی لبتے	جو کچھ ہو سیرے ہتھ آیا دے دینے سبتے
من و دل گر فنا ہویم چہ باک	غرض اندر میان سہمت اوست
کہہ پدواہ ہے پنجرہ تن دا ہوا دے ہن فانی	غرض ساویں تھوں یہاں سے سلامت جانی
بے خیالش صبا و منظر چشم	ز انکہ ایں گوشہ خاص ولایت اوست
تیرے درشن باہجوں مثلاً اکھیاں ہوں نہ خالی	ایکھ ہے خاص جھروکا تیرا جاگہ خلوت والی
گر من آلودہ و اسنم چہ عجیب	ہمہ عالم گواہ عصمت اوست
نہیں تعجب جیکہ ہاں میں اک گناہیں بھارا	پاکو پاک دسیوے ہرول تیرا نام پیارا
ہر گل نو کہ شد چین آرا	اثر رنگ دیوئے صحبت اوست
بائے اندر چہ پھل نے مار یا آچمکارا	نعبت تیری یقیں ہتھ لگا اُسوں حسن پیارا
فقر ظاہر پسین کہ حافظ را	سینہ گنجینہ صحبت اوست
ویکھ نہ ظاہر حال فقیراں اندر عجیب ملامت	سینہ حافظ دے وچہ بھرا عشق یقین سلامت

غزل ۳۱

آن سید چہرہ کہ شیرینی عالم با اوست	چشم کیوں لب خندان دل محرم با اوست
بسمان التماسی میرا خلق حسدا والی	جس نے نوروں ظاہر ہووے مستی تے خوشحالی
گرچہ شیریں دہتاں پاؤں شاہندہ	آن سلیمان زمانست کہ قائم با اوست
کئی ہزار پیغمبر آئے جگ دی سلطانی	لیسیر محض نبوت والی اسدے کول نشانی
روئے خوبست و کمال ہنر و دین پاک	لاجرم بہتت پاکان دو عالم با اوست
پاک و پاک نورانی چہرہ راز اسراروں بھریا	نیکان پاکان جگ دیاں جل کے اوسیدار پھریا
خالی شکین کہ برآں عارض گندم گونست	سیراں انا کہ شد ہنر آدم با اوست
کئیے وئے چہرے اوئے جیہڑا خال سوٹایا	جنت تھیں کڈھیا ہر آدم اوسے خاک رولایا
دلبرم عزم سفر کرد خدا را یا راں	چہ کنم بادل مجروح کہ مرہم با اوست
بدو کہ و مولایو دلبر کیتا سفر ارادہ	رکھتوں نہ جھی دل دی مرہم ملیسی پیانگادہ
باک اس نقطہ توان گفت کہ آن سنگین دل	کشت مارا و دم عیسے مرہم با اوست
چند میری کڈھئے گیا دلبر نے نہیں واقف کوئی	اوہ عیسے ہیں مردہ اوس بن کرے دل جوئی
حافظ از منتقدان است گرامی دانش	زانکہ بنشائیش بس معر کرم با اوست
حافظ چاکر بستہ تیرا کر کجھ اسدی کاری	ایس ملنے روح دی ہو مئی تیرے کولوں داری
دارم امید با کھتے از جناب دوست	کردم خیانتے و ایسدم بغفوا دوست
انشاء اللہ درما ہی تھیں سب مرادوں پاساں	کر کے خیانت وچہ معافی رکھیاں ہو یاں آساں

غزل ۳۲

دائم کہ بگذرد ز سحر جسم من کہ او	گر چہ پری دشن است ولیکن فرشته خواست
ہے معلوم معاف کرے گامبریں گل بڑیاں	وچہ جلالت کرے سخاوت خوبیاں وڈیاں پایاں
بے گفتگو چو زلف تو دل را ہے برد	باروئے دلکش تو کاروئے گفتگو است
گل کہہ باہجوں زلف تسادی دلتوں لب لیلائے	نکھ سوہنے دے سمانے ہو کے کیہ طاعن سناوے
عمر سیت تا زلف تو بونے شمیمہ ایم	زاں بونے در شام دل ماہنوز بوست
زلف تیریدی خوشبو شاہیاں مدت گذر سدا ئی	ہن تک وچہ دماغ میرے دے او سے دھوڑ دھما ئی
ہمچہ است آں دہاں کہ ندیدم از و نشان	موسیت آن میان بندم کہ آنچہ خواست
بیکھ ہے و است کیا ندائیرا باہر نام نشا ئوں	دا لوں تکی فات میرا باہر و ہم کسا ئوں
دارم عجیب نقش خیالش کہ چوں ترقت	از دیدہ ام کہ ہمیشہ کار شست و شوات
انکھیاں را ہیں روہڑو سنجیا پانی چکر وں سارا	ایہ نقش خیال تیرے دا او لوں رہیا سوہارا
چندوں اگر سیم کہ ہر آں کس کہ بگدشت	در دیدہ ام چو دیدہ رواں گفت اینچہ خواست
رو زواید دوہائی پانی ہراک ویکہہ لوکارے	ایچہ کوئی نہر و گینے جیہڑی پل پل ٹھاٹھاں مارے
ناسر چو گوشت بر سر کوئے تو باحتسیم	واقف نشد کے کہ چہ گوشت اینچہ خواست
کھینوں و انگن تیرے درے سرٹوں کھید لوطا یا	اے پر کھید میری دانقہ ہتھ کت نہیں آیا
حافظ بدست حال پریشان تو دے	بر یاد زلف یاہر پریشانت نکواست
بھا ئوں حافظ مندی ہے ایسہ خوار ی تے جیرانی	اے پر اندر یاد سخن دے چنگی ہے پریشانی

آن شب قدر کہ گوئید بل غلوت امشب است | یارب تیرا شیر دولت از کدائی کو کب است

جس توں رات برات سداون اوہ ہے رات اچوکی
یکہڑے تلمے اندر یارب ایہہ تا تیسرا نوکھی

تا بیکے کو تو دست نامنرایان کم رسد | ہر دے درعلقہ در ذکر یارب یارب است

تاں بے سقلیاں دا ہتھ تیری زلف ملک سجاوے
ہر شے اندر یاد تیری دے سناں سرو و سجاوے

کشتہ چٹوڑ نہ خدائے تو ام کہ ہر طرف | صد ہزارش کو جانیر طوق غنیمت است

تاں میں کھوہ محبت اندر ڈب ڈب جان و سجاواں
کئی ہزاراں اگے بیتھے ڈبے ہوئے بانواں

تاب جوئے پر عارضش بین کافقاب گرم | در سو آں عرق تا بہست ہر ورش تب است

و یکہہ جمال جلالت پھر یا سورج شام صبا ہیں
ورج محبت شیدار مہی روز قیامت تا ہیں

اندراں منزل کہ براسب صبا بند نذرین | با سیلماں چوں برائیم منکہ مورم مرکب است

باو صبا دے گھوڑے اتے جاوے جو اسواری
ہو اسوار کیڑے داکین ماراں نال اوڈاری

شاہ سو اہن کہ آئینہ داروئے دولت | تلخ خورشید بندش خاک نعل مرکب است

ماھی میراجت دا چہرہ شیشہ چین بد روا
مٹی سنب گھوڑے دی جس دی سولج تلخ فلکدا

آپ حیوانش ز منقار بلاغت سچکد | زباغ کلاب من بنام ایندو چہ عالی مشرب است

جس دی نوک لے بالوں چوے رس رس آب حیاتی
پکھی قلم میری نی پیا واہ واہ مشرب ذاتی

من خواہم کہ ترک نعل یار و جامے | زباہاں وعدہ و دایم کہ ایں ہم نقہ سب است

کدے نہ چہڈاں میں ابھیہ پاوہ عشقے والا
وہو معافی زباہ و مینوں میرا دین نرالا

آنکھ ٹاؤک بردہ اندر زخمِ چشمی مے زند	قوت جانِ حافظش در خندہ زیر لب است
آنکھ جھٹکے اندر جھپٹا پیر و لے نوں مارے	
حافظ اسدے مٹھڑے سے وچوں روزی پائے	
سینہ نام ز آتش دل در غم جانانہ بسوخت	آتشے بود دریں خانہ کہ پیانہ بسوخت
سر کے سینہ بھرک دے آتھیں مالے باہر لنبے	
ابہہ کوئی آگ دے وچہ آہی سر بل جیوڑا کنبے	
نغم از واسطہ دوہیئے دلبر بگداشت	جانم آنا تیش ہجرش جانانہ بسوخت
دوری اندر دلیر کولوں تن من سٹریا سارا	
جان غمانی جبروں ہوئی سٹریل جیوں انگیارا	
سر کہ ز بخیر نہایت پری روئے تو دید	شہر نشان و دلش بر من دیوانہ بسوخت
سوہتے مکہ نے زلف تیری داکنڈل جس نے ڈٹھا	
حل میرے تے جل بل اس نے جیوڑا اپنا کٹھا	
سوز دل بین کز بس عاشق دل شمع	دوش بر من ز سر ہر چہ پروانہ بسوخت
سٹرن جگہ دی اکھیاں راہیں ویکہہ شمع کل روئی	
وانگہ پننگاں ترس کما کے سٹریل کو ٹلہ ہوئی	
چوں پیالہ دلم از توبہ کہ گروم شکست	چوں صراحی جگم بے مے پیانہ بسوخت
توبہ کرنے یقین دل میرا ٹٹا وانگہ پیالے	
وانگہ صراحی با بچھ شراہوں پئے جگر نوں چھالے	
ماجر اکم کن و باز آ کہ مردم چشم	خرقہ از سر بردار و در و بشکر از بسوخت
کھپ کے وعظ نصیحت تائیں مے خانے آڑیا	
دھیری اکھیاں یقین میں خرقہ شرم حیا دا سٹریا	
آشنائی نہ غیر لبست کہ دل سوز من ست	چوں من از خویش بر فتم دل بگیا نہ بسوخت
سٹرن دیلیدی میری کوئی جیہی مریطی تائیں	
عشقے اندر ساڑ با جس نے دوتیاں میراں تائیں	

غزل ۳۴

خمر و زہد مرا آب خرابات بر د	خانہ عقل مرا آتش خمسانہ لبوخت
عشق دے بادے و چہرہ پڑیا خرقہ زہدان والا	
مے خانے دی اک و چہرہ پڑیا خانہ عقلاں والا	
ترک افسانہ بگو حافظ وئی نوش وے	کہ تخفیم شبے شمع ویا افسانہ لبوخت
چہڈ ایہہ کوریاں گلاں حافظ اک پل نشا وڈائیے	
گلاں کتھاں اندر کاہنتوں اینویں رات سنگھائیے	
زاد پڑیا ہر پست از حال آگاہ نیست	در حق ماہر چہ گوید جلے میج اگر او نیست
واقعہ تاہیں حال میرید از اہد و عطر سناوے	
مندا چنگا جو کچھ آکھے سائلوں بُرانہ بہاوے	
در طریقت ہر چہ پیش سالک بدخیراوست	در صراط مستقیم ایدل کسے گمراہ نیست
عشق اندر سالک اوتے جو گزرے سو واہ وا	
سدھی راہیں ٹردیاں تاہیں لگ دامن سچھتاوا	
تاچہ بازی رخ نماید بیدتے خواہیم راند	عرفہ شطرنج رندان را مجال شاہ نیست
مٹھی مٹھی چال نہ چہڈیں کچھ نہ کچھ بن جاسی	
آخر اک دن نفس کینہہ میدانوں نس جاسی	
ایچہ استغناست یا ربینچہ ناد حکمت است	کجائیں بہر زخم نہانست مجال آہ نیست
ایہہ کہہ بے پروا ہی یارب ایہہ کہہ حکمت تیری	
زخموں زخیم ہو یا دل ایہہ آہ نہ لکے میری	
چیت این مقف بلند ساوہ بسیار نقش	ازین معانی ہج دانا در جہاں آگاہ نیست
بے معلوم تینوں ایہہ کہہ ہے او چاچھت گلکاری	
کوئی سیانا سمجھ نہ سکے تال عقل دی یاری	
صاحب دیوان ماگو یلے داند حساب	کاندریں طغرائشان جستہ دفتر نیست
مفتی دفتر عشق میریدے شاید رحم نہ سیکھیا	
بند نظر کہم دانقہ سر خطے نہیں لکھیا	

غزل ۳۴

ہر کہ خواہد گو بیاؤ ہر کہ خواہد گو برو	اگر و دار و حاجب دربان درین درگاہ نیست
جو کوئی چاہے آوے بھاویں جو کوئی چاہے جاوے	راکھے تے دربان نہ ایستھے نہ کوئی پھڑے پھڑاوے
ہر چہ هست از قامت ناساز بے اندام است	اور نہ تشریف تو بر بالائے کس کو تاہ نیست
قد میرے دی ہے بد بختی جو یہ ہمہ پورا ناہیں	نہیں تھے حسرت نہ لطف کرم داچو ناہیں کداہیں
بر درے خانہ روشن کا بر گئے نگاہاں بود	خود فروشاں کوئے می فروشاں اہ نیست
درے خانے آوے جاوے جیہڑے رند قلندر	ملاں قاضی راہ تہ پاوے کو چے رنداں اندر
بندہ پیر خراباتم کلطفش دائم است	اور نہ لطف شیخ و زاہد گاہ ہست و گاہ نیست
چاکر ہاں میں پیر اپنے داجس وی رحمت دائم	صوفی صافی رہندے ناہیں رحمت اندر قائم
حافظ اربعد بشیند ز عالی ہستی است	عاشقے دروے کش اندر بند مال جاہ نیست
دوڑی ہمت ہے جے حافظ تاج فقر سر پا ہے	نشدہ اوڈنے والے جگ دیاں قیداں چہ نہا ہے
اے پیکر نامور کہ رسید از دیار دوست	اگر در حیر جاں ز خط مشکبار دوست
ایہہ جو قاصد و انگ فرشتے ملک سخن نقیہ آیا	محکمہ سینہا خوشیاں بھر یاد لیر و لول لبیا یا
خوش بید ہر نشان جلال و جمال یار	خوش میکند حکایت عز و وقار دوست
اسدے حسن جمالوں دیوے پکا پتہ نشانی	رہز و لاسد لبیر والا کرے بیان زبانی
جان دادش بمرہ و مجلت بھی برم	زین نقد کم عیار کہ کرم نثار دوست
سن سن راز سجدے اپنی چندری گھول گھمائی	اے پر ہاں شرمندہ میغضوں کیہہ خدمت ہو آئی

سیر سپہر دور قمر را چہ اختیار	درگر دشن اندر حسب اختیار دوست
یکہمہ بکھر و سدا دم واکوڑی دنیاوی زندگانی	آہنراک دن با جہم خدا وکے سبھناں ہونا فانی
شکر دہن را کہ از مدد سخت کار سار	بر حسب مدد است ہمہ کار و بار دوست
نیک نصیب میرے رب تقیوں واہ واعد چاہی	مرضی موافق دلیر دے میں اپنی ہمت پائی
گر یاد رفتنہ ہر دو جہان را بہم زند	ماؤرخ راغ و چشم ورہ انتظار دوست
واعقتنہ دی پٹے جاوے جیکر دو جگ تالیں	وچہ اوڈیکال اینویں رہیں اکھیاں تھام صبا خیں
کھل بجا ہرے یمن آراں خیریم صبح	زناں خاک نیک بخت کشد رہ گنار دوست
اکھیاں کارن سرسہ لبیاں یوں جاوہ باد صبا فی	اوس مٹی تقیوں جسے اوتوں گدرا یا میرا ماہی
ماہیم و آستانہ عشق و سیر نیاز	تا خواب خوش کر ابرو داند رکنار دوست
بس ہن میں یاں گل سخن دی یاں میر عاجزہ میرا	وکیہئے ہن وجہ بغل ماہیدے جا بہند اسے کیہڑا
وہمن بقصد حافظ اگر دم زند چہ پاک	منت خدا کے را کہ نیم شہر سار دوست
یکہمہ درجے کر حافظ نے ہن سود شمن چڑھ آوے	یار سیراجہ راضی باز دی پیش نہ اسدی جاوے
زلزلت ہزار دل سیکے تار مو بہ بست	راہ ہزار چارہ گر از چار سو بہ بست
حسن تیرے نے ہر خوبی وچہ لکھناں بندہ بہلے	کئی ہزار علارجی آئے کوئی پیش نہ چائے
تا عاشق ہوں شیش دہند جان	بکشد و نافہ دور سر آرزو بہ بست
تاں جے عاشق خوشبو تیری لمے گے جان و بجائیے	پوے کھول کستوری والا سب دوز بند کرایے

شہدا آزاں شدم کہ نگار چو ماہ تو	آبرو نمود و جلوہ گری کرد و رو بہ بست
رنگ رنگے سوہنے مکہ تے تاں میں جان و بجائی	چڑھ کے وانگن چن لویں شے جہاتی فیر تہ پائی
سماقی بکیر رنگے اندر پیالہ ریخت	این نقشباناگر کہ خوش در کدو بہ بست
رنگارنگ شراب سمن نے وچہ پیالے پایا	نال ہزاراں نقش نگار ان تنبو خوب سیایا
یارب چہ سحر کرد و صراحی کہ خون جم	بالغمہائے قلقلش اندر گویہ بست
ابھہ کیہہ جادو ایہہ کیہہ منتر ایس صراحی پڑھیا	گلے اندر جو ملش شرابوں قلقل ہووے اڑیا
دانہ جو دید باری ایس سپر حقه یار	ہنگامہ بازہ چید و در گفتگو بہ بست
ایس مکار زمانے دی جادو لبر کھید بچھانی	کچھ مہاراں پنچہ کچا و اچھکسا دانہ پانی
مطرب چہ غمہ ساخت کہ در پردہ سماع	بر اہل وجد و حال در لے ہر بہ بست
ایس گویئے پڑے اندر ایہہ کیہہ راگ جایا	پنچن پن صوفیاں کولوں پلے وچہ چھوڑایا
حافظ ہر تکرہ عشق کو زبیر و وصل خواست	احرام طواف کعبہ دل بے وغو بہ بست
باہجہ پریمیوں حافظا جس نے تاہنات وصل من لائی	بن و صنوج کہ نے اوتے کوڑی حرص جمائی
درجائے یک شاقاں بدو پیغام دوست	تا کہم جان ز میر غبت ندائی نام دوست
سکھ سپہا دلبر سنداویہہ فاصد میں واری	نام نشان سمن کول واراں تاں میں جان پیاری
دلہ و شیدا مست ایم ہر جہاں در نفس	طوطی طبع ز شوق شکر و بادام دوست
بلبل وانگن ہجرے اندر جان میری دا طوطا	لذت شوق وصال تیرے وچہ ہے ہمیش کھلوتا

زلف او دام است و تالش آن دام من	براسید دانا و فتاد و اندام دوست
زلفان دی پھاری و چہ دسردانہ خال سٹاکے	
پٹھریا جان میری دا پنکھی پھاری و پنہ پھسا کے	
سردستی برنگیر دتا بہ صبح روزِ حشر	ہر کہ چوں میں ازل کینے عمہ خور دا تہجام دوست
مستی و چوں سر نہ چکسی تا کن روز قیامت	
میرے وانگن جس نے پتیا بادہ عشق امانت	
من و شتم نامہ از شرح حال خود دے	دو سر با شد نمودن پیش ازیں ایرام دوست
لکھیا میں دے و احالہ پر چنگا نہیں کیستا	
پیا کھیا ناں نیکیاں تا میں چنگا ناپاں کیستا	
میل میں سچے وصال و قصدا سے فراق	ترک کام خود گرفتہ تار آید کام دوست
بینوں تا ہنگ وصل دی رہندی تے او و چہ جیلانی	
منیں میں رضا میں اسدی کہے جو چاہے بہائی	
گودہ دسم کشم در دیدہ ہم چوں کہ تبا	خاک ہے کان شرف گردانہ اندام دوست
اوسدے پیراندی جے مٹی ہتھ کرے بہاؤ	
سُرے وانگن اکھیاں اندر جیوڑا میرا پا دے	
حافظ اندر درد او میسوز و بارمان ساز	زانکہ درمانی ندارد درد بے دربان دوست
سُرنٹ درو عماما تو چہ حافظ ڈھونڈ علاج نہ کافی	
عشق و الاورد نہ چاوے کدیں تال دوائی	
آں پری چہرہ کہ دوش از بر مارفت	آیا چہ خطا دید کہ از راہ خطا رفت
کل اسادے کولوں ٹر گیا سو ہنا چپ چیتا	
خیر نہیں کیہہ ڈٹھا اس نے عیب جہڑا میں کیستا	
تارفت مرا از نظر آن حشیم جہاں میں	کس واقف مائست کہ از دید چہارفت
خدا تو را کھیا نہ امیرا اکھیاں و چوں گیا	
کیہہ کوئی جانے حال میرے نوں ہو یا حال کویتا	

غزل

شمع زلفت از گدازش دل دوش	آں دود کہ از سوز جگر بر سیم زلفت
شمع اوتے نہ آئی ہو سی جیہی سوز خوار سی	جو کل میرے سوز جگر تھیں اٹھی دہواں خوار سی
دور از رخ تو دمیدم از گوشہ چشم	سیلاب مرثک درد طوفان بلاقفت
دوری اندر دم دم میرے اکھٹے گوشوں سایاں	پڑھ طوفان محبت ندیاں وگ وگ لنگہ سدا سایاں
نہائے فتادیم چو آمد شب بھراں	درد و بماندیم چو از دست دوارفت
رات و چھوڑے والی اندر ڈگا کہہ کر زاری	باہجہ دو اول دیکھیں دریں ساری رات گزاری
زلفت وصالش بدعا باز تو ان یافت	عمر سیت کہ عمر ہمہ در کار دعارفت
منگ دعائیں ملیں دلیر غیبوں کو کاں پتیاں	وجہ دعا بیاں عمر لنگہائی ساریاں اینویں گتیاں
حرام چہ بندیم کہ آن قبلہ نہ اینجا است	در سچی چہ کوشیم کہ از مرؤہ صفارفت
قبلہ کہیہ لکھے نائیں بنہ احرام کیہہ جالواں	باہجہ صفائوں مرؤہ اوتے میں کیہہ سخی جتالواں
بی گفت طیب از سر حسرت چو مرادید	ہیہات کہ درد تو ز قانون شفا زلفت
ویدی میرے ہوا فوسمی نیسٹے ہو کے کہیا	وجہ قانون شفا دے تیرا کوئی علاج نہ رہیا
سے دوست پر سبازین حافظ قدمی نہ	زاں پیش کہ گئیند کرا نہ دارفتارفت
اے دلبر آپچھ کہے تے حافظ لوں پا پھیرا	اگے اوس تھیں جدول کو کاٹی پڑھے جنازہ میرا
شم کہ گوشہ سے خانہ خانقاہ منست	وئے پیرمغان درد صبح گاہ منست
گوشہ سے خانے دا جیہڑا ہے اوہ حجرہ میرا	اکھ سویرے نت گواں میں پیرمغاندا سہرا

گر تم ترانہ و چنگ و صیوچ قیمت چہ پاک	انوائے من بسجراہ عذر خواہ منست
ساز سر و در باب سُرنگی کیہ ہے کول نہ میرے	
اکو سُر و بجلی دی میسری کافی وقت سویرے	
زیاد مشاہد گدافار غم بحسد اللہ	اگلے خاک ورد دست پادشاہ منست
شکر الہی فارغ ہو یا شاہ گداؤں پکٹا	
منگتا کُلی تیسرید اچھڑ میسر ہے اوہ مکہ	
غرض ز مسجد و مینا تہام وصال شہادت	جزاں خیال ندارم خدا گواہ منست
بھانویں میں تے غلے جانواں بھانویں وراں مسیتی	
وصل بناں میں قسم الہی ہو رہنما ز نہ میتی	
مر اگلے قلوبوں ز سلطنت بہتر	کہ ذل جوڑ و جفلے تو عروجاہ منست
کُلی تیسری دی خاص گدائی شاہی کنوں بھلیری	
خواری زاری تیری اندروڈی عزت میسری	
گر بتیخ اجاں خیمہ بر کتم در نہ	رسیدن از در دولت نہ رسم وراہ منست
کُلی تیسری وچہ ڈکٹا رہساں مرنے تا کن دیئے	
رسم اساڈی جتھے رہئے اوتھے ہی مرجائیئے	
ازان ہاں کہ بہاں گستان نہاد مہوئے	فر از مسند خورشید تکیہ گاہ منست
جس دن دامن در تیرے تے آکے سبیس توایا	
او سے دن داسورج تائیں تکیہ اپنا پایا	
گناہ اگرچہ نہ بود اختیار ماحفظ	تو در طریق ادب کئے شوق گناہ منست
بہاؤیں پاپ کماناں حافظ دس نہ ساڈے جاپے	
پر توں اُکٹا ادب نہ چھڈیں آکھیں کیتا آپے	
معل سیراب بھون تشنہ لب یار منست	از پئے دیدن او داون جان کار منست
لہو تہ جھلے ہوئے رنگے رکھے دلبر میرا	
جان و بخل کے درشن ہاناں او نہاںدا کم میرا	

عزرا

نہر زان چشم سیاہ باوش قرغان دراز	ہر کہ دل بردن او دید و رانکار منست
سوہنیاں نقشاں با تکیاں لگے شالاموہنہ لکڑے	جیہڑاویکھ او نہاندی لوٹی مڑینوں بدلاوے
ساربان رخت بدروازہ میرکاں میرکھ	شاہراہست کہ منزل گہ دلدار منست
چاکے بھار سہ تے دل بیٹھ نہ درد لبروے	ایتھے دلبر میرا ترے اندر عیش امن وے
بنہ طلح خویشم کہ درین قحط و فاقہ	عشق آں اولی تراست نہریدار منست
واہ واہ پھاگ میرے جو اندر ریس پلید ز ملے	آپے عشق خرید یا مینوں کر کہ کئی پہلے
عینہ عطر و گل و درج عیلافتاش	فیض یک کرشمہ بیٹھے خوش عطار منست
عنبر عود گلاب عطر و چہ جو خوشبو یاں آیاں	اوس عطار میرے فیضوں سپے خوبیاں پایاں
ایغمان ہم جو سیم ز در خوش مراں	کباب گلزار تو از آتشکای گلزار منست
وانگ چو اوے مینوں مالی در تھیں رد نہ اڑیا	میرے پانی اکھیوں رہند ابلخ تیرا نرت کھڑیا
نہر بیت قند و گلاب از لب یارم فرمود	ز گیس او کہ طیب دل بیمار منست
دل بیمار تیرے داؤدیدی دم دم پیا پکاسے	یوسہ دلبر و لاتیہ سرا خاص علاج پیکاسے
آں کہ در خط ز غزل کہتہ بہ حافظ آموخت	یار شیریں سخن نادرہ گفتار منست
رجس نے حافظ تا میں نکلتے غزلاں و چہ سکھائے	اوہ آئی ہے دلبر جتھے وہم خیال نہ جائے
روزگار است کہ سودائے تباہی بن من است	غم این کار نشاط دل غمگین منست
مدت گذری عشقے اندر مٹا کر دوارے وڑیا	دکھیا جیوڑا میرا ایتھے راضی رہند اڑیا

دیرین روئے ترا دیدہ جان مے باید	ویں کجا مرتبہ چشم جہاں بین من است
دل دیاں اکھیاں باہجہ نہ ہووے حاصل درشن تیرا	
جگ دیاں اکھیاں ویکہ نہ سکتن تیرا لوری چہرا	
تا مر عشق تو تعبیم سخن گفتن کرد	اخلاق را دور زبان تحسین من است
عشق تیرے نے سبق پڑھایا شعر سنجہ اسد دا	
وزد و نظیفہ کرے لوکاں کی صفت میریدا تروا	
دولت فقر خدا یا بہ من ارزانی دار	کیں کہرت سبب حشمت و عکین من است
یارب دولت گنج فقر دی بخش عنایت کر کے	
نام میریدا وجے نگار اتاں عرشاں تے چڑھ کے	
و اعظم سخن شناس این عظمت گو فروش	زانکہ منزل گاہ سلطان دل مسکین من است
لے دل و تیج نہ رایہہ دل لوری بدے دنیا داری	
ایہہ ڈیرا سلطان سخی دا نہ کر ایڈ خوار ی	
یارب میں کمیہ مقصود زیارت گہ گیت	کہ غیلان طریش گل و نسرين من است
کس دی خاطر ایہہ دل لوری یارب بن تن آیا	
جس دے راہ دے کندیاں تا میں پھل چنبیلی پایا	
یار ما باش کہ زیب فلک زینت دہر	ازمہ روئے تو و اشک پر دین من است
سنگی رۂ اساد اتاں ایہہ زینت جگ فلک دی	
لکھ تیرے آنسو میرے رکھن نت چمک دی	
حافظ از حشمت پر دیز و کقصہ مخواں	کہ لبش جرعه کش و خسرو شیرین من است
جگسے نام نشانا نالے حافظ چھیڑ نہ جہیر طے	
ایہہ بھی سب بندے ہوئے و تبریک میرے	
لے شاید قدسی کرشد بند نقابت	لے مرغ بہشتی کہ دہد دانہ و آبست
کون لباس دویئے تیرے دلبر پاندا ہو سی	
لے مرغ بہشتی دانہ پانی کون کھواندا ہو سی	

خوابِ بشارت زویدہ ازین فکر جگر سوز	اکا خوش کہش منزلِ سالش و خوابت
ایہناں سوچاں اندر اکیوں نیندر کئی گوانی	کس کے کول امن و چہ بہندار ہند اہو سیں راتی
رویش تے پری و ترسم کہ نہ باشد	اندیشہ افرش و پروئے ثوابت
اپنے دردیاں مسکیناں نوں کدین پختیناں ہیں	خوف عذاب ثواب دے و چہ شاید تیرے تا ہیں
ماہِ دل عشاقِ زو آن چشمِ خماری	پیدا است ازین شیوہ کہ مست است شرابت
مست چشم متوالی تیری لٹ لیا دل ساڈا	ایتھوں ثابت ہو یا ڈاڈا مست شراب تہاڈا
نہیے کہ زدی بردم از غمہ خطا رفت	تا با زچہ اندیشہ کن رائے صوابت
کہ کے نظر توجہ دل تے جو توں تیر چلایا	کیا خطا امن دیکھے کیہہ کجھ سوچیں بار خدا یا
برنامہ و شریاز کہ دم شنیدی	پیدا است نگار اکہ بند است جنابت
رو رو کہتے بہتے تیرے پرتوں اکٹ سُنیاں	تاں دربار تیر پیدا جاتا چھت اوچیرا جنیاں
تے قصہ دل افروز کہ منزل گراہی	یارب نکنا د آفت ایام خرابت
اے اوہ قدسی توری حجرے ڈبے حلق امروے	شالا و اعنہ آوے تھی و چہ اچھے گھروے
وراست سرکب دریں باد یہ ہمدار	تا غول بیابان نہ فریبہ بہر اہت
ہو توں کریں اس جنگل اندر پانی بلنا اوکھا	بھکھ لوٹے مت شیطان دے دیکھے آنہ دھوکھا
تدورہ پیری بچائیں روی ایدل	بائے بغلط صرف شد ایام شبابت
وچ بڈھ صیہے راہ محبت اے دل کیکن چلیں	وقت جوانی مفت گویا رور و راہیں مریں

غزل ۴۴

حافظ نہ غلامیست کہ از خواجہ گریزد	بطف کن و باز آ کہ خرام ز عتابت
حافظ چاکر نہیں اچھا جو بیٹھوں نس جاوے	حسں کماطر آء اکواری مگر کیا ایسے جھلکے
بارغ مرا چہ حاجت سرو صنوبر است	شمشاد سایہ پرور من از کہ کمتر است
سرو صنوبر دی کی حاجت بارغ میرینوں یارا	اکو ہی شمشاد بہتر جاگستے جھلکن مارا
اے نازنین پسرتو چہ مذہب گرفتہ	کت خون ماحلال تراز شیر مادر است
اے نازک متوالے چہو نہرے نول کبہ مذہب بنایا	ماں مے شیروں ودھ کے ساڈا خون حلال بنایا
چوں نقش غم من ز درد یہ مینی شراب خوا	تخصیص کردہ ایم بد او مقرر است
دنیا دا غم اکوے جے کہ پی شراب پراناں	مدھوں دا ورتار اسدا الیہو نشہ اوڈاھاں
یک قصہ پیش نیست غم عشق وین عجب	از ہر کسے کہے شتو غم نا مگر راست
اکھیں مے بیان اسدا اندر عشق کہانی	دیکھئے لکھاں تے غم اکو آدے بڑی حیرانی
از آستان پیرمغان سرچہ اکشم	دولت دین سرا و کشایش دین راست
پیرمغان وے کو پیوں لیکن سرا پائیں چالواں	دولت رزق فراخی سب کچھ ایسے کھر و چہ پالواں
مے وعدہ داد و صلہ و در شراب دشت	امروز تا چہ گوید و باز چہ در سر است
مستی اندر وصل اپنے داد لبر کیستا وعدہ	دیکھئے آج نہ سرتی اندر کہے تہ پورا ارادہ
ما آبروئے فقر و قناعت نے بریم	باپا دشاہ بگو کہ روزی مقدر است
اسی کہے نہیں آستھوں دیندے عزت فقر فیری	ساڈا رزق مقدر نہ و چہ شاہی لے امیری

شیراز و آب در کنی دآں باد خوش نسیم	عیش کن کہ خالی رخ ہفت کشور است
واہنڈ پیری ملک میرے دی تلے ٹھنڈا پانی	سنت و لائیتانہ موہنہ اوتے ایہ اک ظالم بچانی
فرق است ناب خضر کہ ظلمات جائے اوست	آتا آب ماکہ منبع اتش الشدر ابلر است
کتھے آب حیات خضر و اکتھے بادہ ساڈا	اوہے وجہ منیرے تے ایہ اسم اعظم وجہ ڈاڈا
در کوئے ناشکستہ دلی میخزند و بس	بازار خود فروشی ازاں سوتے دیگر است
ناچیزی مسکینی میسر دز آتوں ہتھ آوے	جس نے خودی و ماجنی ہوئے زایدے گھر جاوے
حافظ چہ طرہ نخل نباتت کلکتہ	اکش میوہ دلیہد تر از شہد و شکر است
حافظ قلم نیریدیاں گلاں واہ مٹھیاں واہ مٹھیاں	شہد شکر بھل جاوے اُسٹوں جس نے سُنیاں ٹھیاں
شگفتہ شد گل حرا و گشت بلبلی مست	صائمے سرخوش اے عاشقاں بادہ پرست
کھڑیا پھل ستہری بلبلی مست ہوئی دیوانی	اٹھو تشہ اڈاؤ رند و دور ہوئی حیرانی
اساس تو بہ کہ در محکم چو سنگ نمود	بہین کہ جام زجاجی چکونہ اش شکر است
تو بہ جیہڑی پتھر و امن نہیں سی ٹھن وانی	ویکھو کیکن توڑیا اُسٹوں نازک جیہی پیالی
بیار بادہ کہ در بار گاہ استغنا	چہرہ یاسبان و چہرہ شاہ و چہرہ شیار و چہرہ مست
لیما شراب جہے پر و اہی داسے کوچے اندر	اکو جھے نے کل راجے رنے رند قلندر
ایں رباط دودرچوں ضرورت حیل	رواق طاش معیشت چہ سر بلند و چہ پست
کوچے ایں فنا دیوچوں جہ جلتا جہ جلتا	تاں پھراؤ چارنیو اں درجہ کہنہ ملنا کہنہ ملنا

مقام عیش میسر نہ شود بے رنج	اے حکیم بلا بستاند روز الست
دکھاں درداں باہمیہ نہ لیسے ہرگز لذات الہی	رنج مصیبت والی چھٹی از لول ایس لکھائی
پہست و نیست رنجان خمیر خوش باش	کہ نیست است سر انجام ہر کمال کہ بہت
نہ کر غم خوش رہ ہمیشہ بقیہ یا نہ لیسے	بوسے زوال کمالیت فوں اکثر جان بے
شکوہ آصفی واسپ باد منطق طیر	بیاد رفت وازاں خواجہ تیغ طرف نہ بست
تخت ہوائی باد صہبائی نالے شاہ ہفتشاہی	دیکھ ہوئے بر باد سلیمان آخر خاک اوڈائی
بیال و یرم و از رہ کہ تیر بر تابی	ہوا گرفت ز ملے ولے بجا کشت
حرص ہوئے باز و یمن کے بیٹھ نہاناں ہوسکے	اڈ اڈ تیر ہوا وہ آخر اکوے تھلے بھونکے
ربان کلک تو حافظ چہ شکر آں گوید	کہ تحفہ سخنش مے بر نہ دست بست
قلم تیری حقیں حافظ کیکن ہووے شکر گذاری	تحفہ کر کے گلاں جس دیاں کھڑے لوکائی ساری
زلف آشفتمہ و خوں کردہ خندان لبست	پیر ہن چاک غزل خوان صراحی دردست
ہمتھ صراحی زلف پریشاں مست الست شرابی	چاک گر بیباں غزلاں پڑھد اہسد اہلکہ متابی
نرگش عربیدہ جوئی و لبش افسوس کنان	انیم شب بست بیالین من آمد بنشت
آکھ لڑاکی لب افسوسی ویلے رات اوہوری	بیٹھا آں سر ملے میرے دلبر چوری چوری
سرفراز گوش من اکور دیہ آواز حنین	گفت کائے عاشق شوریدہ من خواب بہت
کن میرے دے سر کر نیڑے نال آواز نہالے	اہ کھن لگا عاشق میرے تیندروے مستانے

غزل

عاشقان را چنین بادہ شبگیر و ہند	اکافر عشق بود گر نبود بادہ پرست
دین اجیہا بادہ حسنوں رات جنگاوں والا	جے نیپوئے کافر ہوتا عشقے وچہ متوالا
بروئے زار و درد کشاں بادہ بکیر	کردا دند عجزاں تحفہ بیمار و زاست
جاہ لے زار ہرنداں تائیں نہ کر لوکاں لوکاں	روزا زل وے ایہو تحفہ لبسا رنداں لوکاں
انجید اور بخت بہ پیمانہ مالو شیدیم	اگر از خمر بہشت است دراز بادہ مست
جو کچھ اوس نے وچہ پیالے پایا یاراں پیتا	بھانویں پاک پلیدے بھانویں غدراساں نہ کیتا
خندہ جام نے وز لب گرہ گیر نگار	اے بسا توبہ کر چوں توبہ حافظ شکست
زلت و نگیری شکل لوٹیری دلبر نے دکھلا کے	حافظ وانگن لکھاں تائیں بے خود کیتا آ کے
تند و صورت ارفے دل بے توبست	کشاں کارمین اندر کشمہلے توبست
واہ واہ کیسی شکل لوٹیری تیری رب بنائی	شلخ وصل دی جس دے جلو یاں اندر میری لائی
نہار سرد چین را بجاک راہ نشاند	زمانہ ناقصہ ز رکش قبلے توبست
لکھاں سوہنیاں سوہنیاں تائیں مٹی وچہ رو لایا	لاپوشاک نورانی جیہڑے ویلے جاگ سجایا
مرد مرغ چین را نول ببرد آرام	سحر گہاں کر دل ہر دو در لوئے توبست
مینوں نامے بیل تائیں لٹ کھڑیا ٹہر تھکے	ونجلی دا آواز سویرے سُنیا جد کن دھکے
زکار ماو دل غنیمت بس گرہ بکشد	نسیم صبح چو دل در راہ ہوئے توبہ بکشد
مقصود میرے تے عینچے سارے عقد کھولے	وافجر نے وچہ محبت جسد مارے جھولے

غزل نمبر

مرا بہ بند تو دوران چرخ راضی کرد	اولے پہ سود کہ سر رشته در فکے تو بست
راضی کیا عشق تیرے وچہ قسمت میوں بہہ کے	
پر جو کچھ متھ آیا میرے حکم رضا دا من کے	
چونادیر دل مسکین من گرہ مفکن	کہ عہدہ با سر زلف گرہ کشائی تو بست
نہ بہہ عاجزہ جیوڑا میرا مانے وانگن یارا	
وعدہ نہ لفاں نال اسادا درشن یار پیارا	
تو خود حیات دگر لودی در زبان سال	خطا نگر کہ دل امید وفائے تو بست
جد توں آپے آپے آتا زندہ وچہ زمانے	
عیب کیسا میں وچہ وفائے بیٹھا رہیا دہر گلنے	
ہم از نسیم تو روزی کشائش یابد	چو غنچہ ہر کہ دل خوش دہر ہائے تو بست
واناک کلی دے اکثر او دل کھڑی اکس دھاڑے	
وچہ محبت تا نگہاں اندر جہر وقت گذارے	
ز دست جو رہ تو کھتم ز شہر خواہم رفت	بجندہ گفت برو حافظا کہ پائے تو بست
اکدن آکھیا ظلم تیرے تھیں جاساں ہور کھتا میں	
اگوں آکھن لگا حافظ کس بدھا تده تا میں	
اے ہر بد صبا بے فرستمت	بنکر کہ از کجا بہ کجائے فرستمت
اے قدسی شہاز تینوں لاہوت پہنچا کے چھڈساں	
و کھیں من میں کتھوں تا کن تیرے تا میں کھڑساں	
حیف است طلبیے چو تو در خاک لکن دہر	ازینجا با آشیان فائے فرستمت
ہے افسوس جو تیرے جہا قدسی ایٹھے پانواں	
ایتھوں آہنے وحدت اندر صل تینوں پہنچاواں	
دراہ عشق مرحلہ قرب بد نیست	می بینت عیان دے فائے فرستمت
عشقے اندر دوری والی کوئی گل کتھہ ناہیں	
حاضر ناظر بھیں تدبھی کردار ماں دے ہیں	

غزل ۴

صبح و شام قافلہ از دماغ خیر	در صحبت شمال و صباے فرستمت
نت دعائیں خیر عاقبت الیاں گھٹیاں گھٹیکے	
باد صبا و چہ گھٹلاں تینوں سنجیوں گھٹیوں و لکے	
ندروئے خود تفرج صنع خدائی کن	کین آئینہ خدائے تہمے فرستمت
آپنے آپ اندر یا جھانی و یکہ چہ سال الھی	
ایہ شیشہ رب و کین والا بھیجا تہہ دل ماسی	
تا شکر غمت نہ کند ملک دل خراب	جان عزیز خود بفرستے فرستمت
فوج غماں دی تاں نہ پافے دل تے آویزانی	
ہمان پیاری اپنی بھیجاں تاں ہووے قربانی	
بردم غمی فرست مرا و بگو بہ ناز	کایں تھھا از ہائے خدائے فرستمت
سٹ غماں نوچہ پر اک موہوں تازوں بولیں اڑیا	
جو ایہہ تھفہ درو غماں اندا ایشہ تینوں گھٹیا	
نے غائب از نظر کہندی ہمیشہ دل	میگوئیت دعاؤ شملے فرستمت
دل و چہ ہمیں تے لب تیں تاں لے اوہ محرم و لکے	
نت درود دعائیں بھیجاں اندر ذوق و وصلے	
اسطربان ز شوق منت آگئی دہند	قول غزل بہار و نوہے فرستمت
اساں قوال اساوے شوق تینوں خیر شنک	
سازاں تال سجا کے دوہڑے ایہہ دل نت کراوے	
اساقی بیا کہ ہاتھ غیم بڑہ گفت	بادر و صبر کن کہ دوہے فرستمت
اساقی اج ہاتھ کولوں خبر خوشی دی پالی	
صبر کما و چہ درو غماں دے بلسی تینوں ماسی	
حافظ سرود مجلس ماذ کہ خیر گست	تجیل کن کہ اسب و قبائے فرستمت
حافظ راگ تساو اساوے مجلس خوب سجاوے	
ہو ہوشیار سن پوٹا گھوڑا تینوں گھلیا جاوے	

اے فائز نظر بندے سیارست | جانم بسوختی و بدل دست و دست

لے پر دلیسی سچان سیتوں سو پیا ایشد تائیں
سار و سچا پو پر میں نیتوں ویکہاں تھا میں تھا میں

تاد میں گفن نہ کشم زیر پائے خاک | باور کن کہ دست زد امن بدارست

جد تک مٹی گفن میرے دی اوسی نہ بھر میرے
پچھا تیرا مول نہ چہڑ ساں گرے جاساں اوس کے

گر بایدم شدن سچے ماروت بابلی | صد گونہ ساحری بکنم تا بیارست

بھالوں کول ماروت فرستے جاناں پوے اسانوں
تو نشو جاو کر کے لیا ساں اپنے کول تسانوں

محراب ابروان ہناتا سحر گئے | دست دعا بر آرم و دہ گردن آرمست

وس محراب ابرو داتاں میں سامنے بیٹھ سویرے
کدھ کے مہتہ دعا دے تینوں پھر بیٹھا لوں نیٹے

خواہم کہ پیش میرست اے بیوفا طبیب | بیمار بات پر جس کہ در انتظار مست

پیا اوڑیکاں آ اکواری اے طبیب حقانی
ایہہ دکھیا تاں سامنے تیرے دیوے جان ثمانی

صد چھٹے آب بستام از دیدہ در کنار | بر پوئے تخم ہر کہ درول بکارست

رور و اکیوں ندیاں نلے دم دم پیا وگا لوں
دل تے تخم محبت تائیں پانی و سیندا جالوں

نغم بریزد از غم بھرم خلاص کن | منت پذیر غمزہ رختیخ کذارست

وڈھ سر میرائے کدھ ملینوں دروغماں نہیں باہر
میں تلوار احسان تیرید اپنی سیار ہنساں چاکر

مے گرم و مراد میں چشم اشک بار | تخم محبت است کہ درول بکارست

رونے نہیں ایہہ آسان تاں میں تخم محبت والا
دے دے پانی اکیوں پالاں کر کر دون دو بالا

گردیدہ دلم کس را ہنگام گیرے	آتش زخم بر آن دل و دیدہ بر آرمست
دل میرا جے ہو ری پلسے کد میں پاوے جھاتی	چھوک دے نول باہر کد ہاں اکھیاں پھڑکے کاتی
بازم دہ از گرم بر خود با بسوز دل	در پات دم بدم گہر از دیدہ بارمست
کول بلا کر ہر میرے تے یاں پھر پھوک مواتا	رنت حیرے در و نذر ہندا عاجزہ گیا گواتا
حافظ شرب شاہد و رندی و صبح تست	فغان بھلے مے کنی و فرو می گذارمست
حافظ شکل نہیں لہہ تیری رندی مستی والی	کمریں کوتاہیاں تے میں بخشاں کر کے ہمت عالی
یہاں خواجہ و حق قدیم و عہد و رست	کہ موئیں دم صبح دم عاورد دولت تست
قسم سینوں ہے خواجہ مستان نالے عہد قدیمی	نال عنایت تیری یا توں فحری فیض عجمی
مشتک من کہ ز طوفان نوح و رست بئر	ز لہج سینہ نیارست نقش میر توشت
بھا لویں نوح طوفانوں و دھیانہ اکھیاں اندامیرا	پر سینے توں رٹھیا تا میں نقش محبت جیہڑا
بکن معاملہ و ایں دل شکستہ جسنر	کہ باشکستگی از دلبصد ہزار درمست
بن کے یار خریدیں اچھ دل ٹٹا ہو یا میرا	ٹٹا ہو یا سبھی لکھہ مہروں سنستا جان بہتیرا
شد ہر عشق تو خیدائی گوہ و درشت ہنوز	نغمے کنی بترحم نطق سلسلہ تست
و چہ بہاراں جوہ اجڑاں عشق تیرے نے ٹٹیا	ہاں نک تیرے نہ آیا تینوں تیرا ظلم نہ گھٹیا
ملا متھم بجزاں کن کہ مرشد عشق	حوالتم بجزاں بات کرد روز نخست
نہ کر عیب ملامت کیوں جے عشقے دے متوالے	از لوں مینوں مے خلعے دے کیسا چا حوالے

غزل ۵

دلا طبع میر از لطیف بے نہایت دوست
چو لاف عشق زدی سہار چاک و چست

دیکھہ مروت دلبر والی خودیاں و چہ نہ آویں
جے توں عشقے بازی لائی سرتوں کھیل و سجاویں

زبان مور بر آصف دراز گشت ازاں
کہ خواجہ خاتم جہم یاد کرد و باز بچست

تاں آصف نے کپڑے کولوں عزت خاک رو لائی
آپے فہم چوبک کے شاہ دی ڈھونڈ نہی تھتھ پائی

بصدق کوش کہ خورشید زائد از نقست
کہ از دروغ مہ روئے گشت صبح نخت

صادق ہوتاں نفس تیرا جیوں سورج لاٹاں مارے
کذبوں نام صبح و اکاذیب رہے ہنسیر اسارے

مرنج حافظ و از دلبر اں وفا کم جو
گناہ باغ چہ باشد جواں گیاہ نہ راست

بہال نہ حافظ پیاریاں کولوں کدیں عہد و فائیں
اگے ز جد باغ محبت عیب باغچے ناہیں

خاوت گزیدہ را یتما شاہ حاجت است
چوں کہے دولت بصر چہ حاجت است

سیر تماشے دی کی حاجت صابر شاہ کہ تا نہیں
مجلس دلبر چہڑے کھیلڑا جاوے و چہ بلا نہیں

جاناں بجا جتی کرتا ہے با خدا
آخر مے پیرس کہ مارا چہ حاجت است

صدقے اسدے جہیڑی حاجت چاہیں رہتیں لہجے
لوڑا سڈی بھی چچہ کد میں زس کما کے بے

سے بار شاہ حسن خدا را بسوختیم
باے سوال کن کہ گدا را چہ حاجت است

اے اوہ ملک حسن دے والی ستر بلیا دل سیرا
اوڑک تے چچہ منگتے کولوں کھیل بے مطلب تیرا

ارباب حاجتیم و زبان سوال نیست
در حضرت کریم تماشا چہ حاجت است

بے شک ہاں میں لوڑاں والا منگ نہیں پر سکدا
حاضر ناظر ذات الہی منگن دیکھہ لگ و

نزلہ

جام جہاں نما است خمیر منیر دوست	اطہار احتیاج خود آنجا چہ حاجت است
جام جہاں نہا ہے شیشہ دل میرے دلیر دا	منگن دی کجھ لوڑ نہ او تھے اوہ واقف کھل گھل دا
آن شد کہ بار منت ملاج بردے	گوہر جو دست داد بدو یا چہ حاجت است
بھار ملاج دے چکن والا گیا زمانہ میرا	موتی ہتھ لگا ہن میرے دریا جاوے کپہر طا
لے مدعی ہر وہ کہ مر یا لو کار نیست	احباب حاضر اند با عدا چہ حاجت است
اے ہنکار یا جاہ ہن ایتھے تیرا کم کیا فی	غیراں دی ہن لوڑ نہ کوئی حاضر میرا ناہی
محتاج جنگ نیست گرت قصہ خون مات	چھل رخت از ان کست بغما چہ حاجت است
جے میرا چاہیے تینوں حاجت نہیں لڑندی	جو کجھ ہے جد ہے سب تیرا لوڑ کپہر لٹ کر نہ دی
اے عاشق گدا چہ لب روح بخش یار	میدانت وظیفہ تقاضا چہ حاجت است
ماہی دے ہوٹھاں وچہ ہے جد زندگی تیری پیارے	جھکڑا کر نے دی نہیں حاجت تینوں مذہب چلے
حافظ تو ختم کن کہ ہنر خود عیاں شود	باندھی نزاع و محابا چہ حاجت است
بس کہ حافظ نہ کر ظاہر اپنا دین تیارا	نال بے سمجھاں بحث کرندی کپہر حاجت ہے یارا
خوشتر ز عیش صحبت باغ و بہار چیست	ساقی کجا است گو سبب انتظار چیست
باغ بہاروں صحبت یاروں کپہر وقت چنگیرا	کپہر ہن چنے وقت اوڈیکو سکتھے ساقی میرا
معنی آب زندگی وروضہ ارم	جز طوف جو بہار و دی خوشگوار چیست
ایہا ہے وچہ جاگے جنت نالے آب خضر دا	گوشتے مے خانے وچہ بہہ کے چنیا جام وصل دا

ہر وقت خوش کہ درست دید منتقم شمار | کس اوقوت نیست کہ اسہام کا چیت

جو دم خوشیاں اندر گننے جان غنیمت پیکے
جائے کچھ کوئی لیکن ہوسے اندر حشر دماڑے

چونکہ عمر بستہ ہو نیست ہوشدار | غم خوار خویش باش غم روزگار چیت

ہوش کریں یہ عمر تیری اک وال برابر تائیں
کھا غم رہنا غم دنیا دا کچھ ہے تیرے تائیں

رازدن دل بستہ زندان نیست پرس | لے مدعی نزاع تو با پردہ دار چیت

زندانی ستاں کو لون کہیں راز پوشیدہ جیہڑا
جھگڑا مال پرایاں لوکاں کچھ ہے لے دل تیرا

مستور و مست ہر دو جوان یک قبیلہ اند | ادا دل کہ بشوہ کہ دہم اختیار چیت

نڈھوں اکوٹے جیہڑاں سا لکے دیوانے
دسوسنوں سمجھ و فریاد تو اں دل نڈھانے

سہو و خطائے بندہ جو گیسر نہ اعتنا | منے عفو و رحمت پروردگار چیت

بھٹل چاک عیب گناہ اساکے جیکر لگے دھوئیں
تاں پھر منے رحمت دیدی دستو کیہڑے ہوسن

زاہد شرب کوثر و حافظ پیالہ خواست | نادر میان خواستہ کردگار چیت

زاہد خوش ہو منگیا جنت حافظ عشق پیالا
دیکھتے رب ہن کیکن کرسی مرضی دا متوالا

ماہم این بفتہ شد از شر و چشم سالیت | حال ہجران تو چہانی کہ چہ شکل حالیت

آنکھوں اور پینے جیہڑا وچ وچھوڑے لنگھیا
توں کیہہ جانیں حال ہجر دا کیکن جاوے لنگھیا

مردم دیدہ ز لطف رخ او در رخ او | عکس خود دید و گمان کرد کہ مشکین حالیت

عکس اپنا وچہ روپ سا ہی ہے ویکہ کھیا ندی میری
جاتا ہے یہہ حال سوناں مشکین رنگ عنبری

قرآن

ایکہ انگشت نمائی یہ کرم در ہمہ شہد	وہ کہ وہ غریبان عجیب ہما لیست
مہر محبت فضل سخاوت جگ دیو چہ مکس لوں	بڑا تعجب آج کل ہا جکل سانوں لارے لا لوں
مے چکد خیر منور از لب ہم چون شکرش	گرچہ در عشوہ گری ہر فرہوش قتالیست
میٹھیاں گلاں اوسد یا کوچوں چو وے آبھیاں	کیہہ جے نظر تو جہ کیہ کے مارے تیر مہمانی
بیدار نیم بود شائبہ در جو ہر خسرو	کردان تو دریں نقطہ خوش استدالیست
پچھے اس نفیس وحدت اندر عنوں شک نہ رہی	نقطہ نوری مکھڑے سدا جہ آگھیاں وچہ بہشی
خردہ دادند کہ بر ما گذرے خواہی کرد	نیت خیر مگرداں کہ مبارک فالیست
دنی آن بشارت لوکاں پاکے فال مبارک	بے امید نہ ہوویں ملیسی تینوں رب تبارک
کوہ اندوہ فراق بچہ حلیت بکشد	حافظ خستہ کہ از ناخوش چوں فالیست
یکہڑے چیلے پہاڑ ہجرو حافظ سرتے چلے	پچھتی وانگن ایہہ تن ہو یا روز و کے کر لاوے
صحن بیتاب فوق بخش صحبت یاراں خوش	وقت گل خوش با و کز وی وقت میخو ازل خوش
پھل گلاں دی مجلس اندر واہ و اجہمت ماہی	سدا رہے ایہہ ویلا سوہنا عیش شرابیاں ریائی
از صبا ہر دم مشام جان ما خوش میشود	آہے آہے طیب الفاس ہوا داران خوش
قاضیا تھیں جان میری و امغر معطر ہووے	ہاں ہاں صحبت لوریاں اندر بندہ نوری ہووے
ناکشودہ گل نقاب ہنگ ملت ساز کرد	ناکہن پھل کہ گلاباگت لا فکاران خوش
اُسکے کھڑنے تھیں پھل ہلہ کے ہو کیا کیج نقارا	مارے کیے پھل زخمی دل تھیں چوند ہر سدا نعرہ

غزل ۳۵

دوست را با ناله شبہائی بیدار رخ شست	سرخ شبنم ابرو کا ندر راہ عشق
را تیں جاگن والے تائیں اندر پریم پیارے	دلیر بہت پیارا جانے آکھو جگے سارے
گرچہ در بازار دہر از خوش ملی جز نام نیت	شیوہ رندی و خوشن باشی عیاراں خوش بہت
نام نشان خوشی و انامیں بھانویں جگدے اندر	تد بھی راضی رہندے یا تھے جیہڑے رند قلندر
از زبان سوسن اس کو ازہ ام آمد بگوش	کاندیں دیکھیں کاو بکسار رخ شست
غیبوں کا تھ میرے تائیں کن وچہ کوک سنائی	باہجہ فقیراں جگ وچہ آکھیں نے عیش سنائی
حافظ از کج جان گفتن طریق خوش ملی است	تا نہ پنداری کہ احوال ہا ندر از رخ شست
راہ خوشی و ایہو حافظ جگ تہیں رہنا واندے	دنیا دار لھجن تدقینوں روندے تے کر لاندے
در دیر مغان آمد بزم قدحی در دست	مست از میخواراں از زگرستش مست
مست است پیالہ مٹھ وچہ آوریائے جلے	اکھ ستانی اوسدے کیتے سارے یار دیوانے
از فعل سمندر او شکل مہ نو پسید	وز قدر بلند او بالائے صنوبر پست
اسدے گھوٹے داسنپ و انکن جن نویں دے پایا	سرو صنوبر نالوں سو مہناستہ ماتد و سایا
آخر زچہ گوئیم بہت از خود خیرم چوں نیت	از بہر چہ گوئیم نیت یاد نظم چوں نیت
کیکن دستاں کیہہ ہے اوہ جدا پنی سرت نہ کافی	تے کیکن انکار کراں میں ہے اوہ میرا ماہی
چوں شمع وجود از من شب تاب سحر خود را	بیسوخت چو پروانہ تار و زریا بلبل
تن کن میرا وانگ شمع دے ستر بل کوئلہ مہیا	فجری تا کن وانگ پشگاہ پیراں مہیچہ مند مہیا

غزل ۵۵

شمع دایہ سناں نشست چو او برخاست	افتان نظر باران کماست چو او نشست
عقل فکر دی رہی نہ کافی جداوس شکل چھپائی	شور بیا جگ سارے اندر جہاتی جداوس پائی
گرغالیہ خوشبو دے گیو او او بخت	در و مکہ کمان کش شد بار وے او نشست
مشک معطر تلال تن ہو یا جد زلفاں و چہر لیا	نخسہ تہ سجیا جد بولہ قلاب قوسین دالیا
باز آئے کہ باز آید عمر شہ حافظ	ہر چند کہ ناید باز تیری کہ بشد او نشست
آسجناں تاں حافظ مر کے عمر یوں سر پاوے	تیر کماں چھٹ کے اوہ جن بھانویں پرت نہ آوے
گل در برومی در گفت عشق و کلام است	سلطان جہانم یحییٰ در غلام است
ہنہ پیالہ مجلس ساقی نالے درشن و لب	ہو یا آن اچھے ویلے راجہ میرا چاکر
گو شمع سیارید دریں بزم کہ مشب	در مجلس ما ماہ رخ دوست تمام است
کوئی لوڑ جمع دی تائیں اندر مجلس پیارے	اکو مکھڑا و لبر والا کافی ہے جگ سارے
در نہیب مابادہ حلال است و لیکن	بے روئے توئے گل اندام حرام است
جائز بھانویں نشہ او دانا اندر دین اساوے	خاص الخاص حرام ہے لہ پر درشن پا جھد تساوے
گو شمع ہمہ بر قول مئے اولغمہ و چنگ	چشم ہمہ بر لعل و لب گردش جام است
چنگ رباب تے و سبلی با بچوں کتیں ہو نہ بھاوے	رنگارنگ بہار سخن بن اکتیں نظر نہ آوے
در مجلس ما عطر میا مینر کہ جان را	ہر لحظہ زگیو تو خوشبوئے مشام است
مجلس ساوی اندر حاجت عطر کلاب نہ کافی	مشکین زلف تیریدی خوشبو و چہ دماغ سمائی

غزل ۵۶

از چاشنی قند گویم ز شکر	ازاں رو کہ مرا باللب شیر کام است
شہد شکر دیاں نہ کر کھلاں حقیقتاں میرے آگے	
مٹھیاں نکلاں تیریاں نالوں چنگا ہور نہ لگے	
تا گنج غمت حد دل ویرانہ مقیم است	پیوستہ مرا گنج خرابات مقام است
عشق تیرے نے جد و ایدہ تادل دے وچہ نکاتاں	
گوشہ خانے دا ملیا چہ عبادت خانہ	
از تنگ چہ گوئی کہ نام زنگ است	وز نام چہ برسی کہ نام زنگ نام است
نہ سچے گل ملامت دی میں بہنیتوں عزت پائی	
نام نشاناں جاگ دیاں اندر سیری ہے بریائی	
مینخواہ و سرگشتہ درندیم نظر باز	واکس کہ چو ماقبست دیریں شہر کد ام است
زاتے غوار حیران خرابی ہاں میں برند یگاناں	
وس بھلا اوہ کیہ ہر جیڑا نہیں میتھے دیواناں	
یا محتسب عیب گویں کہ او نیز	پیوستہ چو مادر طلب عیش بدام است
زادہ آگے پھول نہ ہرگز عیب میرے نوں چلے	
اوہ بھی نشہ اوڈاناں چاہندا میرے وانگن آکے	
حافظ نشین بے غم و معشوقہ زبانی	اکا یام گل ویاہمن عید صیام است
یا بچہ شراب صالوں حافظ اکے مہ بیٹھ نہ اڑیا	
ہے ایہ وقت پھلاندا نالے عیدے دا چن چڑھیا	
اگر لطفت سخاوت مزید لطافت	وگر یہ فہر و رانی دسرون ماضی است
کہ کے رحم بولاویں جے کروڑی عنایت تیری	
نال غضب ہے دور مٹھاویں نیت صاف ہے میری	
جیان وصف تو گفتن نہ حد امکان است	چرا کہ وصف تو بیرون ز حد و صاف است
عقل علم دی طاقت ناپیں تیری صفت بنادے	
جو بے انت ہوئے اوہ کسکین ذکر فکر وچہ آوے	

چوسر و سرکش اے سنگ دل از ما	چہ چشمہا است کہ بروئے از ناظر افست
اے بے رحم تو یکلا بیٹھیں و آنگ سرودے جا کے	اکھیاں تیریاں لا بیٹھے و کہیں ساتھوں نظر چٹکے
ز چشم عشق تو آن دید رھے شاہد ما	کہ نور چہرہ خویاں ز کاف تا کافست
عاشق ہو کے دیکھنا چاہیے مکھڑا دلبر والا	قاغذ کاف ملا ہے روشن نور و نور او جا لا
ز صحن رخ دلدار آیتے برخوان	کہاں بیابان مقامات کشف کشفست
پڑھ آیت قرآنوں جیہڑا مکہ دلبر سے لکھیا	کشف مقام کرامت والا نقشہ چٹے کھچیا
عدو کہ منطق حافظ طبع کن در شعر	ہاں حدیث بہاد طریق خطافست
لاچ کر کے و آنگ حافظ دے جو کوئی شعر بنا دے	گل ہما خطافے والی سمجھ لوے ٹر جاوے
مار از خیال تو چہ پروئے شراب است	غم گو سر خود گیر کہ چھان خراب است
کولی تسادے محویت وچہ لور نشے دی تائیں	اوپڑ گیا مے خانہ ساڈا آکھو ساقی تائیں
گر خمر بہشت است برینید کہ بید و مست	ہر شربت غنیم کہ وہی عین عذاب است
بھانویں ہووے شراب بہشتی روہڑ و نجا و سارا	یار بناں ہر شربت میٹھا سالوں موہرے مارا
انفوس کہ شد دلبر و در دیدہ گریاں	تھریر خیال خط او نقش بر آب است
ٹر گیا دلبر پر وچہ اکھیاں بڑا لعجب آوے	رور و پانی اُتے او ہون نقشہ کھچیا جاوے
بیدار شولے دیدہ کہ ایمن نتوان بووے	ز بسیل دھادم کہ دیں منزل خواب است
جاگ دلا مت رڑھ کھپ جاویں اندر ایسے ہڑے	جو وچہ منزل غفلت والی وگدا اندر گھر دے

غزل ۵۸

معتوقہ عیاں مے گذر دیر تو و لیکن	اغیار ہے بنیداراں بستہ نقاب است
کھلا ڈھلا آگے پیچھے دیر رہت دایہن را	
اس پر غیراں تائیں جاپے جیوں پڑ دیو چہ رہندا	
گل بر سرخ رنگین تو تا لطیف عرق دید	در آتش رشک از غم دل غرق گلاب است
سو ہنا مکھڑا وقت پسینے ویکہ لطافت بھریا	
پھل گلابی غیرت کھلے کے عرق ہو یا وگ گریا	
قدیم دل از روئے تو صدمع بر افروخت	دیں طرہ کہ بروئے تو صدمہ گونہ حجاب است
دل چہ جلوئے حسن تیرے نے سو سو شمع جلائی	
لکھاں پرچھے نے پر لکھتے تے جہاتی کیسے نہ پائی	
سب است درود دست بیانا نہ گذاریم	دست از سر کبے کہ جہاں جملہ سب است
ہرا بھرا الہیہ جھگل نالے پانی ٹھنڈا ٹھارا	
آتاں ایستھے رہے دنیا بھیکہ لونڈا ہے سارا	
دین گنج و ما غم مطلب جائے نصیحت	اکاں حجرہ پر از زمزمہ چنگ و باب است
ڈھونڈ نہ وچہ دماغ میریدے تھاں نصیحت کوئی	
ایستھے باہجہ سرود سرنکی غیراں لوں نہیں ڈھونڈی	
راہ تو چہ راہست کہ از غایت تعلیم	دریائے محیط فلک شہم چو حباب است
واہ دربار معنے تیرا عالی عالی عالی	
جستھے چو داں طبق کمالی بلبلکہ دیہن دکھائی	
بے روئے دل آرائے تو اے شمع دل افروز	دل قص کنای سرکش چو کباب است
درشن تیرے باہجوں لے اوہ دلے چان میرے	
واگ کہانیاں آگے تے ترفن دل میرے بیے	
حافظ چہ شدار عاشق و بندست و نظر باز	بس طور عجب لازم ایام شباب است
کیہہ ہو یا جے حافظ ہو یا عاشق رند قلندر	
واجب چاہے شے شکل نرالی وقت جوانی اندر	

غزل ۵۹

کنوں کہ در کف گل جام بادہ صاف است	بصیرت از زبان گلبلیش در اوصاف است
آج سبھن ہتھ پھریا ہو یا جام نشے دا توری	لکھاں وڑداں مانند کردی صفقاں جان جھنوری
بنجواہ دقتر اشعار درو بصحرا کن	چہ وقت در سہ و بخت کشف کشف است
پھوکے بصلہ چل جنگل ول اک رکلا ہو کے	پھڑ دقتر ہتھ عشقے والا ہتھ جہانوں دھوکے
فقیہ مدرسہ سے مست بود و فتوے داد	کئے حرام ولے بہ زماں اوقاف است
قاضی نے کل مستی اندر دتا حکم رضا میں	ٹھکی نالوں نشہ اوڈاں ہر گز مندا نا میں
بدرد و صاف ترا حکم نیست در دم کش	کہ ہر چہ سانی ماریخت عین اطاف است
پاکہ بلید نکہ پڑہ ہر گز بیچہ رضا و چہ ہو کے	جورب دتا سر مٹھے تے رکھ اشنوں خوش ہو کے
بیز خلق و رعیتا قیاس کار گبیر	کہ صیت گوشہ نشین قاف تا قاف است
وانگہ ہماں چاک لے نوں من بقیں جاگ ہولا کے	قاف تلاک تاں خلقت دگسی پیری تیری آکے
حیثیت مدعیان و نعیال ہمکاراں	ہماں حکایت زردوز و بوریا باف است
وچہ فقیراں تے علما لواں ویتھ وڈیری پالی	جیوں جولا ہیال تے زرکاراں اندر و تہہ ایہائی
تموش حافظ وین نقطہ ٹے چوئی سرخ	نگاہ دار کہ قلاب شہر صراف است
چپ کر حافظ رکھ ایہہ گلاں سونے وانگہ چھپا کے	کیوں جے پرکھی ایس شہر واکھوٹ و چیندا آکے
اگرچہ بادہ فرح بخش و باد گل بیزست	بیانگ چنگ مخورے کہ محتسب بیزست
بھانویں وچہ نشے مے فرحت ہے خوشنودی مندی	ساز سرود و جانہ پیویں جان او کھیری بچدی

غزل ۶۰

صراحی و حریف گرت بدست افتد	بقتل کوش کرایام فتنہ انگیز است
یار موافق بغل صراحی جے ہتھ آوے تیرے	نال عقل دے کٹ زمانہ اٹھن ہو رہ نہ چہیرے
درستین مرقع پیالہ پہنان کن	کہ ہم چو چشم صراحی زمانہ خونریز است
بگل و چہ چہا پیالہ جے تیرے ہتھ آیا	کیوں جے دانگن اکھ مستانی جاگ نون خونی یایا
زنگ یادہ بشوید خرقہ باز شک	کہ موسم درخ دور و زگار پر ہیز است
نال نشے دے زنگ دے توں دھوکے رور کے	ایں پھیر گاری داویلا آیانے سڑے ہو کے
مجھے عیش خوش از دور و اثر گون سپہر +	کہ صاف اب سر خم جملہ درے اکسیر است
اندر گردش اسماناں دے عیش نہ بھالیں کافی	از لول دو کھاں درواں والی اسدی بنتر آئی
سپہر پر شدہ پرویز نیست خون نشان	کہ قطرہ اش سرکسری و تاج پرویز است
بیس اسمانوں ہے ہمیشہ وسدے خون پہو مارے	جس دے قطرے نے دھج جگدے راجے رانے سارے
عراق و پارس گر قتی بشعر خوش حافظ	بیا کہ تو بت بغداد و وقت تبریز است
دو جگ نون ملے لیا حافظ سوہنے شعر بنکے	آہن شہر قدس و چہ دڑ کے ڈیرہ لیئے جا کے
بار بکن شمع شب افروز کاشانہ کیست	جان ماسوخت پر سید کہ جانا نہ کیست
یا اللہ اس مکھڑے نوری کس گھر چائن لایا	تکھے رل مل بیٹھا دسویں سینوں ہجرت تایا
حالی خانہ براند از دل دین من است	تا ہم آغوش کھی باشند وہم خانہ کیست
میری تے اوس خاک اوڈائی دین میرا لٹ کھڑیا	دیکھے سنگی لیکن بنسی ہو رکھیدا اڑیا

یادہ لعل لبش کز لب ماد ورسباد	روح وروح کہ بیان دہ سپانہ کیست
تاں جے یوسہ لعل لبنا ند اپا وے تہ جیدائی	دوسو کس دے پیا لے اندراو لٹی اوس صراحی
دولت صحبت آن شمع سعادت پر تو	باز پڑسید خدا را کہ پروانہ کیست
اللہ کارن کچھو مڑ کے ہن اوہ شمع نورانی	کس پرولنے دی وچہ صحبت کردی ہے زندگانی
مید ہر کش افسونی معلوم نہ شد	کہ دل نازک اوایل افسانہ کیست
دے دھوکے ہر اک ل لوں پتے نال رلاوے	پر معلوم نہیں اوہ بانکا کس کے نال سماوے
یار بے شاہ دش ماہر خ زہرہ جبین	دریک تے کہ وگو ہر یک داتہ کیست
یادب اوہ شہنشاہ سو ہنا پیشانی نورانی	دیریکا نہ موتی سچا کس دے کول نشانی
آں لعل کہ ناخوردہ مرا کہ وخراب	ہمنشین کہ ہم کا سہ و سپانہ کیست
چیتے باہجوں جس دے باسے میری خاک اوڈائی	ہم مجلس ہم پیالہ کس دا ہم دم نال صفائی
گفتہ آہ از دل دیوانہ حافظ بے تو	زیر لب خندہ نال گھٹ کر دیوانہ کیست
آکھیا حافظ دل میرے تھیں تجھ بن تکلن آہیں	ہس کے آکھن لگا اکوں مینوں خیر بھی ناہیں
بنال بلبیل اگر بامنت سہر یاریست	کہ ماد و عاشق زاریم و کارما زار کیست
روائے بلبیل نال اساف جے توں یاری لائی	دونوں مل متوالے ساڈا ہر دم کم ایہ سائی
دراں چین کہ نیسے و زرد زطرہ دوست	چہ جائے دم زون نا نہائے تا تار کیست
جیہڑے باغیچے وچہ خوشیو زلفت چین دی آوے	اوتھے نافہ کستوری داتہ درد کوئی پاوے

بیار بادہ کرنگین کنیم جاسمہ دلوق	کہ مست جام غوریم و نام ہشیار نیست
وہیہ یادہ نال عزت والی گوڈری رنگ زنگیئے	
پی کے جام غورت کاہنوں نام ہشیار رکھائیئے	
نہ بستاندہ توبہ حالیا بر شیر	کہ توبہ وقت نکل از عاشقی ز بیکار نیست
اوٹھ اچے دروازہ توبہ کھلا نظری آوے	
وقت پھکاندے توبہ کر کے کیہڑا عشق کماے	
سحر کشمہ و جملش بنجواب میدیدم	نہے در تب خوابے کہ بہر بیدار نیست
آج سویرے خوابے اندر ڈھلی چمک سجدی	
جاگن نالوں خواب اوجھنی رکھے قدر بستی	
خیال زلف تو بختن نہ کار خامانست	کہ زیر سلسلہ رفتن طریق عیار نیست
عشق تیرے وچہ سٹریل جاناں کرے بال کچھ جان	
پیر مغالے سائے سائے وڈے بہادر جاؤن	
طیفہ الیت بنانی کہ عشق از و خیزد	کہ نام آن نہ لب لعل خط زنگار نیست
پاک و پاک خیال اک باطن عشق جھقوں سرچاے	
عقل خیال تے نام نشان و اوستھے ذکر نہ آئے	
جمال شخص نہ چشم مست و زلف عارض خال	ہزار نکتہ دین کار و بار و لدار نیست
چشم جمالوں زلفوں خالوں اوستھے نام نہ کوئی	
عشقے اندر لکھاں نقطے سمجھے کیان کوئی	
با آستان تو مشکل تو اس رسید آئے	عروج بزدلک سروری بدشوار نیست
وچہ دربار تیرے جاناں مشکل جیہا جا پے	
عرش بریں دے آتے بے شک چڑھیا بلے نہ آپے	
روندگان طریقت نیم جو خسرند	قبائے اطللس آں کس کا از ہنر عار نیست
خرقہ علما نو اندا کہ میں مفت و ناجن نامیں	
راہی راہ طریقت والے مالک امن رضائیں	

دشمن بنا لے میاں زار ختم کن حافظ	اگر رنگاری جاوید در کم آزار است
بس کہ حافظ رو و دل توں نہ کہ اید آزرده	صلح صلاحی اندر بہت دی بہت خلاصی مردا
اگر چہ عرش بہر پیتش یار بے ادبی است	زبان جھوٹ و لیکن دہان پر از عوی است
بھانویں اپنا آپ جتناں بے ادبی ہے بھاری	بول نہ سکاں رہ نہ سکے آئینہ نگاری
پری نہفتہ رخ دیو در کمر شمش و ناز	بسوخت عقل ز جبریت کلائی بولاجی است
تور کی کہہ چھب بیٹھا اگلے ناریاں شور مچایا	سٹر بل عقل ڈٹی وچہ جبریت لہہ کی ویلا آیا
سبب میرس کہ چرخ از چہ سفلہ پرورشد	اگر کام بخشی اورا بہانہ بے سببی است
کیوں کینسیاں تائیں پلے ایہہ اسمان کوٹیرا	بے موجب ایہہ بخشش اوسدی عقل نہ پہنچے میرا
ازیں چمن گل بے خار کس بچید آئے	چراغ مصطفوی با شراب بولاجی است
ایس چمن نہیں باہجہ کندیدے پھل کے متھ آیا	ابو لہب نے ناں نہی دے کیہہ کچھ شور مچایا
حسن از بصرہ بالائی از حبش صہیب ان شام	ز خاک کہ ابو جہل اس چہ بولاجی است
حسن صہیب بالائی آچکے بصرے حبشوں شاموں	ابو جہل ملے اندر خالی رہیہ مقاموں
جمال و خور و نور چشم ماست مگر	اگر نقاب نہ جاچی و پردہ غشی است
تور اکھیا نذاچک دلید کی خاص شراب پیراناں	لے پردھیری دے ہوا و ہلے بیٹھا مار لگاناں
دولے درد خود اکنتوں انان مفرح جو	اگر در صراحی چینی و ٹیشہ جلی است
ڈھونڈ دوائی درد اپنے دی اوس پاسوں توں اڑیا	عارف کامل دے وچہ سینے جس نوں قدرۃ دہریا

بدنیم جو خرم طاق خانقاہ رباط	مرا کہ مصطفیٰ الیوان و پائے خم طلبی است
بھاؤن تائیں آدھے جوتوں میتوں حجرے وائے	
خے خانے دے مٹ نے جہڑے میرے محل مناکے	
نہ عقل و ادب دشت من لے خواجہ	کنوں کہ مست خرام صلائے بے ادبی است
زادہ عقل ادب دایں بھی پتلا ساں نورانی	
بے ادبی نے خواری زاری بانی آل حیرانی	
بیارے کہ چو حافظ مدام استغفار	بگرے سحری و نیاز نیم شبی است
لیا شراب جو فحری تا کن حافظ کہ زاری	
تویہ تائب اندر و رور و ساری رات گزاری	
عید نہ ال مکن ای زاد پاکیزہ سرشت	کہ گناہ دگرے بر تو خواہند نوشت
جاہ زاد پھر طعیم نہ کوئی ایتھے زند مولایاں	
پھڑیا او تھے مول نہ جاسیں بدلے پاپ لولکایاں	
من اگر نیک و گر بد تو برو خود راہ باش	ہر کسی آں درو عاقبت کار گزشت
منداں یا چنگا بھالویں جاہ تول اپنی راہیں	
چچھا کبھا کوئی نیجے آخر وڈھے اُسدیتائیں	
ہم کہیں طالب بارند چہ ہشیار چہ مست	ہمہ جاخانہ عشقت چہ سجد چہ کنشت
ساکے یار پیار ڈھونڈن دلتے دیولے	
تھائیں تھائیں بریم سما یا مسجد تے میناے	
ترسیم من و خاک در میسکدہ ما	مدعی گر نہ کند فہم سخن گو مسو حشت
خے خانے وچہ ہمیں نوایا اپنا آپ و تنجا کے	
زاد جے کہ سمجھے تائیں ٹکڑ مارے جا کے	
نامیدم مکن از سابقہ روزہ نزل	تو چہ دانی کہ پس پردہ کہ خولیت کہ زشت
بانگ الست بھلا نہ میری کہ و خط و خط گلنے	
چنگا مندا تول کیہہ جانیں لکھیا جو قضا نے	

غزل

نہ من از خاٹہ تقوے بدر افتادم و بس	یدرم نیز بہشت ابد از دست بہشت
میں ہی کوئی چھڑ یا ناہیں راہ عبادت والا	باپ میرے بھی چھٹ کے جنت کیتا راج موکالا۔
بہ عمل تکمیل خواجہ کہ در روز ازل	تو چہ ذاتی قلم صنع بہ نامت چہ نوشت
اپنے عملاں اُتے زاہد تکیہ مول نہ کریئے	خبرے از لول قلم ربانی کیہہ کجھ لکھیا ڈریئے
گر بہادت ہمہ این دست نہ ہے پاک نہاد	در شہرت ہمہ این دست نہ ہے نیک مرشد
پاک جسم جے زاہد تیرا ہووے مبارک تینوں	تینوں تیرا اصل مبارک ہووے کیہہ لکھیں سنیوں
بارغ فردوس طیف است و لیکن ز نہاد	تو غنیمت شماریں سایہ بید و لب کشت
جے ہے جنت ستھر اسوہنا تو یہ پر لکھہ واری	جان غنیمت اے دل توں ایہہ عشق اندھیری خواری
حافظار و زائر کہ کبھ آری جامے	یکسر از کوئے خوابات برندت یہ بہشت
مردیاں ہو یاں حافظہ جے کہ متھ پیالہ پھڑسیں	اٹھ شربانی مے خانے تھیں جاہ شستیں وڑسیں
جز آستان توام در جہاں پتا ہے نیست	سیر مرا بجز این در حوالہ گلہ نیست
جاگ دیو چہ بہناہ نہ کوئی میری بون دتیرے	تیرے با بچوں سیر میرے دے جھکڑے کون نہیرے
عدو تو تیج کشد من سپر بندارم	کہ تیرا بجز از نالہ ماو ہے نیست
کچھ تلوار لوے جد و تمن ڈال دیاں سٹ تھلے	رور و تیرا ہیں دے ماراں کر کے تنو تھلے
جرا ز کوئے خسرات روئے بر تابم	کہین رہم بچہاں ہیج رسم رہے غنیمت
کوچے مے خانے دے وچوں کیکن مونہہ پرتالواں	ایدوں و دھ کے ہووے چنگیرا جگو چہ راہ نہ پالواں

زمانہ گر نہ انداختم جس میں عمر | بگو سبوز کہ برمن بیرگ دکاہے نیست

وچہ کھلاڑے عمر میری ہے جے لو کی اگ لاوے
آکھو ساڑن کیہ اندیشہ میرا کیہ نہ ستر جیاوے

غلام زگرش چشماں آن ہی سرورم | اگر از شراب غرورش کہیں نگاہے نیست

چاکر ہاں میں داؤد ا جس نے اندر بے پرواہی
مست غرور وں طرف سے دی جہاں تک کہے نہ پائی

سبائش دے آزار و ہرجہ خواہی کن | اگر در شریعت ماخیزاں گناہے نیست

جو چاہیں کراو ہوا ہے پرکے ستا میں تائیں
ایروں و دھکے نہ پہنچا سادے عیب و دیرا تائیں

عنان کشیدہ رواے بادشاہ کشورشن | اگر نیست بر سیرا ہے کہ داد خواہے نیست

رکھتی کہیں واگ لے دی اے اوہ خوبیاں لوالے
ہر منزل وچہ لکھ سوا لی شرتا ہوگ محالے

عقاب جو رکشاہ است بال درجہ شہر | کمان گوشہ نشینی و تیرا ہے نیست

کھول عقاب ظلم دے باز و شہر کیتا ناں دیرا
گوشے وچہ کمان نہ بیٹھے تیرا ہیں و امیرا

چنین کہ درجہ سوادام راہ مے بنیم | باز حمایت زلف توام بہا ہے نیست

تھائیں تھائیں عشقے اندر راہ نہ بھلے تیرا
زلف تیری تھیں و دھکے ایتھے کوئی ساکت میرا

خزینہ دل حافظ بزلف و حال بدہ | کہ کار ہائے چنین حد ہر سیاہے نیست

و تیج نہ بیدے دین تے دینا دل حافظ دے تائیں
مٹ کے چہا جوان زگیلا کہ نہیں ملیسی تائیں

حالی دل باتو گفتنم ہوس ست | خبر دل با تو گفتنم ہوس ست

راز و لے دا پھول ستا ناں خواہش ہے نفسانی
بھیت و لید اکن دھرتی تا ایچہ بھی ہے حیوانی

عزرا

طرح حنا میں وقصہ فاش	از رقیب بان نہفتنم ہوس است
خیموں کو لوں چھینا لگتا ایسے بھی نفس کو پیرا	
کچھ ایسے بیانیں داکر من یقین باہر ڈیرا	
شب قدر چنین عزیز و شریف	بانو تاروز خفتنم ہوس است
اندرا تیرات اجیہی تلے صحت تیری	
ستار ہوتا مجری تاکن حرص ہو اے میری	
وہ کہ زردانہ چسپیں نازک	در شب تار سفتنم ہوس است
واہ واہ جیسا سوہنا سوہنا نازک دُر یگانا	
رات ہنیری و چہرہ و تالالچ دا افسانہ	
اے صبا مشیم مدد فرمائے	کہ سحر گشتنم ہوس است
آج ابو کی رات برائی یاد صبا پا پھیلا	
اُنٹے سویرے کھڑا جیٹا انیوں لالچ میرا	
ازد برائے شرف بہ نوک مرہ	خاک راہ نور ستنم ہوس است
عزت کارن پلکان سیتی راہ تیرے تائیں	
دن تے راتیں ہو سجتا میرا حرص ہوا ازائیں	
ہم چو حافظ بر ہم مدعیان	شعر ندادہ گفتنم ہوس است
ہو کے زاہد حافظ واکلن وچہ محبت لوری	
رنداں جیسے شعر بنانے حرص ہوا مغروری	
حذت باتفاق ملاحت جہان گرفت	آکرے باتفاق جہاں ستواں گرفت
زلزل حُسن تے خلق تیرے نے لٹ لیا جگ سارا	
ہاں ہاں نال اتفاق زمانہ لٹیا جائے سارا	
افشائے زانہ خلوتیاں کہ خواہست شمع	شکر خدا کہ سر دلش در زبان گرفت
عقل علم نے راز مولایاں چاہیا پھول سناٹے	
شکر الہی جلیبوں آگے پیش نہ اُسدی جاٹے	

میں خواہست گل کہ دم زند از رنگ بوئے تو	از غیرت صبا نفس درد مان گرفت
اینا اک پناون لگا ترا ہد تیرے وانگن	مڑے کے دم قبولیت دا آیا نہ اوس تاکن
چوں لالہ کج بنادہ کلاہ طرب ز کبر	ہر غول کہ بادہ چوں ارغوان گرفت
جس دل عشق تیرے دا پھر پامتہ شراب پیالہ	لالے وانگن سرتے رکھیا تلخ تکبیر والا
آں روز عشق ساغرے خرم نم لبہ سخت	کاش ز عکس عارف ساقی وراں گرفت
اوس دن بھوکیا کلمہ میرا بائے عشقے والے	مکھہ دلیر دا پر تو جسدن چمکیا وچہ پیالے
آسودہ بر کنار چویر کارے شدم	دوران چو نقطہ عاقبت در میان گرفت
جیون پر کار جگت تھیں واندا رہند اسان کنالے	آخر گردن نقطے وانگن گھیر یا آء و چکارے
خواہم شدن بکوی معانی ستیں فشان	ازین فتنہ ما کہ دامن آخر زباں گرفت
سٹ سٹا سب آخر جا ساں پر معاندے دیرے	ایں ہاں فتنیاں تائیں جہڑے آخر وقت لوٹیرے
بر برگ گل ز خون شقایق نوشتہ اند	کاس کہ پختہ شدئے چوں ارغوان گرفت
پیر معاندی مکھڑے اوتے یکھیا ہو یا پایا	جیہڑا کمال ہو یا لوری رنگت وچہ سما یا
فے وہ کہ ہر کہ آخر کار جہان بیدے	از غم سنا کے آند و طیل گماں گرفت
دیہہ یادہ کیوں جس نے پانی جگے ی بے وفائی	دو گھاں درخاں تھیں ہو یا ہر پایا شان مندائی
مے دہ بجام حرم کہ صلیح صیو حیاں	جیون بادشاہ تیغ زرافشاں جباں گرفت
نشہ پلا وچہ پیالے حرم دے کیوں جے صبح تو زانی	سہا سے جگ تے قبضہ کیتا پھر تلوار شہزانی

فرست مگر کہتہ چودہ عالم او فتاد | عارف بجامے زود از غم کراں گرفت

جان غنیمت ایہہ دم کیوں جدت تباں شور مچایا
بی کے بادہ عارف غم نشیں اپنا آب چھوڑا یا

زین آتش نہفتہ کہ در سینہ من بست | خورشید شعلہ است کہ دہا سماں گرفت

اک الفیدہ جہیز امیرے سینے دیوچہ بھریا
ذرمہ ہے اک سو سچ اوسدا جہیز جاگ تے چڑھیا

حافظ جو آب بطف ز نظم تو مے چکد | غیرے چکو نہ نکتہ تواند برآں گرفت

حافظ تیریاں شعراں بوجوں چو وے آب حیاتی
کیکن ایہناں اٹھتے رکھے نقطہ کوئی نہ ماتی

خیال آئے تو در ہر طریق ہمرہ ماست | نسیم مئے تو بیوند جان آگہ ماست

تھالیں تھالیں ہر اک راہیں نول ساڈا ہمرای
خوشبو زلف تیریدی میری رگ رگ وچہ سمائی

ہیں کہ سبب نہ خداں اوچہ مے گوید | ہزار یوسف مصری فتادہ وچہ ماست

وچہ بچلے کھوہ عقل و ادم دم پیا بلو کارے
لکھاں یوسف جیسے ایسے ڈنگے ہوئے بجائے

برغم درعیل نے کہ منع عشق کتہند | جمال وچہرہ تو حجت موچہ ماست

ناقص عقل رقیب کیسے عشقوں دور ہٹاندے
جلوے حسن تیریدے آپے عشق یقین دو ماندے

اگر یہ زلف درازے تو دست مازسد | گناہ بخت پریشان دست کوتاہ ماست

زلفاں تیریاں تا کن جے کہ مچھ تہ پہنچے ساڈا
اپنی قسمت دی بد بختی کیہہ گناہ تہ ساڈا

بحاجب در خلوت سر لے خاص بگو | فلاں زرگوٹہ نشیناں خاک درگر ماست

خلوت خانے دے دریاناں لوں تے آگہ را کواری
ایہہ ہے گلی میری دامن گلتا آوے کہ یو داری

غزل ۶۸

بصورت از نظر ما گر چه خوب است	ہمیشہ در نظر خاطر مر فہ است
بھائیوں ظاہر اندر میری نظروں رہنماد اندا	اے میرا وطن دل و چہ میرے تھاں مکان اوسیدا
اگر چہ سائل حافظ دے زندگیشائے	کمالا ہا است کشتاق و فہ چون مانت
منگتیاں وانگن حافظ جے کرکد نہیں در کھڑکاوے	اکھیں کھولو اہ وہ ہر یاد اچا کہ نہ مڑ جاوے
دریں زمانہ رفیقہ کہ حالی از خلائ است	اصلی می ناب سفیدہ خزل است
کل بکھڑیوں خالی اجکل یار موافق چہ پڑا	جام سراچی خزلاں با بھوں ہو نہ کوئی میرا
جمیدہ رو کہ گذر گاہ عاقبت تنگ است	ایسا کہ گیر کہ عمر عزیز بے بدل است
راہ خوشی و آسناک دور ادا چسل اکلہا ہو کے	پھر پتھ پیا لہ عمر پیاری مڑ نہ آوے بھونکے
نہ من زبے عملی در جہان بلو لم و بس	ملاکت علما ہم از علم بے عمل است
میں ہی اکو بے عملی نہیں دل گیری نہیں پائی	زاد ہی پڑھ علم نہجست رو و عمر لنگھائی
بچشم عقل دریں را ہنزار پر آشوب	جہان کار جہاں بے ثبات و بے مل است
اکھ او گھیرتے دیکھہ جہاناں اندر یار پیارے	بے بنیاد و تیران تھاویں جاگ و کل پیارے
دل امید فراوان روضہ تو داشت	دلے چل برہ عمر رہن امل است
وصل تیری دل میریو چہ تانگہ دیری آہی	اے پر موت ہوراں نے راہ و چہ دا ہڈی لولی پائی
ز قسمت ازلی چہرہ سیہ بختال	بخت و شوی گرو و سفید و این مثل است
بے نصیبے والیاں چہڑا کالایکھہ لکھایا	وہو و ہوصاف کہے نہ ہو سی سننے اندر آیا

غزل ۶۹

بگیر طرہ سے طلعت و قہقہہ مخواں	کہ سعد و محسن تاثیر زہرہ و زحل مست
پھر کے زلف سجدی بچہ رہ نہ کر طولی کہ سانی	بھلا بڑا ہے سب وہ گر دشمن توں قطب زمانی
خلل پذیر بود ہر بنا کہ ہے بینی	اگر بنائے محبت کہ خالی اندر خلل مست
و اما نہیں کہید ایتھے جو کچھ تینوں لکھدا	اسے پر مشوہ محبت و الائنہ رہے گا وگت و
پہنچ دور نخواہند یافت ہشیار شش	چنین کہ حافظ ماست بادہ ازل مست
کسے زبانی کہے نہ پاؤں اندر ہوش عقل دے	حافظ و انگن جس نے پتیا پسالہ روز ازل سے
دل و دھیم شہر دلیر ملامت برخواست	گفت با ما بنشین کہ تو سلامت برخواست
و یکہ بہر ہودہ دل کوں دلیر دے طعنہ نس گیا	اکھن لگا جاہ شریسنوں غیراں نے پھر لیا
کہ شیدائی کہ دیں بزم کسے خوش نشست	کہ نہ دوا آخر صحبت بدنامت برخواست
کیہڑے مولائی جس نے ایتھے خوشی منائی	عیش مناکے کیہڑا جس نہ خواری زاری پائی
شمع گزراں لبخند ان بزر باں لافے زد	پیش عشاق تو شہا بہر امت برخواست
بیتھ مقابل شمع عقل نے لاف کہے ہے ماری	ہو شرمندہ رہے بیچھا لاف تائیں اندر زاری
درچن باد بہاری ز کنار گل و سرود	بہوا دے ایں عارض قامت برخواست
چڑھ رہے چیتہ جاگے اندر زناہر عابد لوکاں	اندر عشق جمال تیرے دل نوں لایا اچھو کاں
مست بگدشتی و از خلوتیاں ملکوت	بتما شائے تو آشوب قیامت برخواست
مست امت گیوں لکھہ ایتھڑیاں نے جد ڈکھا	شور قیامت بیگما ہو یا ہر کوئی اوٹھ نکھا

غزل ۷۰

بیش رقت تو بزرگرفت از خجلت	سرو و سرکش کہ بنا زد و قامت برخواست
سلسلے تیرے قدم نہ چکیا وچہ ندامت ہنکے	
سو فیوت لڈ کڑا اپنا دس داسی آ کے	
حافظ این خرقہ بین را ز مگر جان بیری	کاش از خرمن سالوس کرامت برخواست
لاہ گلوں سٹ حافظ کوڑتہ زہد ریاد اجھبے	
وچہ کھلاڑے وڈ بانی کے گڈے لایو بیلے	
یوڈے تو کس ندید و نہ ہوت قریب بہت	در غنچہ منور و صدف عنذ لیب بہت
کئی ہزار محافظ تیرے اوکھا در شکن تیرا	
لکھ ماں بلبلاں کو کن تیرا بجے گلی وچہ ڈیرا	
گر آدم بکٹے تو جینداں غریب نیست	چوں من دیں دیار ہزاراں غریب بہت
کی ہویا بجے میں بھی تیرے کچے جہاتی پائی	
کئی مسافر میرے جیسے گئے ایٹھے راہی	
ہر چند درم از تو کہ دور از کس مباد	لیکن امید وصل تو ام عنقریب بہت
دور رہیا ہاں شبنموں شالا ہووے نہ کوئی وادنا	
لیبرو وچہ امید وصل ہے نیرے نیرے چاندنا	
در عشق خالقہ و خرابات شرط نیست	ہر جا کہ بہت پر تو ہے حبیب بہت
عشق اندر اکو جیسے حجرے تے میخانے	
تھا میں تھا میں جلوہ کیتا اوس محبوب یگانے	
آجی کہ کار صومعہ را جلوہ میدہند	ناقوس و دیور را ہر نام صلیب بہت
جتنے بیت خانے وچہ اپنا جلوہ ذات دکھائے	
راہ تے ناقوس چلیا سمجھ سمجھ بن بن آوے	
عاشق کہ شہ یار بجالش نظر نہ کرد	لے خواجہ در غایت و گردہ طیب بہت
کیہڑا عاشق ہو یا جس دل جہاتی اوس نہ پائی	
تینوں نہیں بیماری نہیں تے اوہ خود ویندی بہائی	

نثر

فریادِ حافظیں ہمہ آخر بہ سرزد تہیت	ہم قصہ غریبِ حدیث عجیب ہست
رام دوصائی حافظ دی کوئی اینویں کیویں تائیں	عجب عجائب فرماہہ گلاں رونق تھائیں تھائیں
ساقیا آمدنِ عید مبارک بادت	واں ہوا عید کہ کردی مروارِ یادت
آئی عید مبارک ساقی ہووے مبارک تینوں	یاور کہیں اوہ وعدہ جہیر طاکھیا سہی توں مینوں
در شگفتہ کہ دریں مدتِ ایامِ فراق	برگرفتہ زحر لغانِ دل و دین مبداءت
بڑا تعجب و چہ زملے عیدِ فراق جہدائی	یاراں مسکیناں دے دل تے داہدی لوٹی پائی
برسانِ بندگی و خیرِ رز کو بد رائے	کہ دم ہمت ماکر و زبہ آزادت
بادے ولوں متھا ٹیکیں آکھیں تالے جا کے	آہن کڈھ لیا سچینوں تینوں رب بنا کے
شکرا ایزد کہ ازیں بادِ خزانِ رقتہ تریافت	بوستانِ بہمن و سرو و گل و شمشادت
اندازت دم مبارک کس تیرے ہے خوشنودی جلدی	چونہ خوشی مناوے تیری ہووے جاگہ غم دی
شادی مجلسیان در قدم مقدم تست	جلے غم بادِ بہر آن ل کہ خواہد شادت
چنگلی گھڑی مبارک تالے قیمت یاور تیری	کڈھ لیا وقت تھیں مینوں شالا جیویں خیری
چشمِ بد و رگزیں نفرتہ خوش بار آورد	طلوعِ امور و دولت مادر زادت
شکر الہی خیر و پانی بادِ سراں تھیں کافی	سوہنے سہمت لڈ کرے تیرے وچہ لو کافی
حافظ از دست سہ صحبت آن کشتی لوح	در ز طوفانِ حوادثِ بید بنیادت
کشتی لوح زملے وچوں حافظت دم نہ چائیں	ہنیں تے روہر کھڑیکہ طوفاں جڑھ منڈھ کیر تائیں

غزل ۷۲

ساقی بیار بادہ کہ ماہ صیام رفت | درودہ قلیح کہ موسم نہوس و نام رفت

ساقی لیا پیالہ رب نے ماہ رمضان شکہ پایا
ویلانہ ہر عبادت بدیتا وقت خوشید آبا

وقت عزیز رفت بیاتاقصنا کنسیم | عمر یہ کہ بے حضور صراحی و جام رفت

مفت و سنجائی عمر پیاری آدھن کسٹراں کڈھیٹے
باہجوں جام شراب صراحی کل بکھیڑے چھڈھیٹے

درتاب تو بہ چند تو اں سوخت بھوٹو | تھے دہ کہ عمر در میر سوڈائے خام رفت

لکڑوا لکھن کستاک سڑیے گھر کر تو بہ زاری
حرص ہوا میں عمر و سنجائی دیہہ ہن بادہ واری

مستم کن آہن چناں کہ ندانم زبے خودی | در عرضہ خیال کہ آمد کدام رفت

جیہا کہ دیوانہ مینوں سُرقتی رہے نہ کائی
آیا طرکے کیہڑا ایٹھے مڑ یا کیہڑی جلائی

برلوئے آنکہ جرغہ جلے ہمارسد | در مصطفیٰ دعائے تو بہ صبح و شام رفت

ایس امید تے تارا ک گھٹ مینوں بھی ملجائے
تے غنائے وچہ عرصاں کردیاں دن تے رات وٹائے

دل را کردہ پو و حیل تے ز تو رسید | تابوئے از نسیم میش در مشام رفت

موتے موتے جیوڑے میرے خضر جیانی پائی
خوشبو جیوڑوں باغ میرے چہ پاک نشیدی آئی

زادہ غرور داخت سلامت نہ در راہ | زندان درہ نیاز بیدار سلام رفت

زادہ فخر تکیہ کر کے سدھار راہ بھٹلایا
رنداں عجز غریبی کر کے ڈیرہ جنت لایا

نقد دلی کہ بود مرا صرف بادہ شد | قلب سیاہ بود ازاں در حرام رفت

یونجی دل دی جیہڑی آہی پی پی شہ اوڈائی
سکالا جیوڑا پھاتا رہیا وچہ حرام کسائی

دگر کن نصیحت حافظ کہ راہ نیافت	گم گشتہ کہ بادہ عشقش بکام رفت
نہ کہ مر مر طوطی نصیحت حافظ توں دھنگلنے	گم ہو یا جے عشقے اندر پی پی کے پیمالنے
صبا اگر گنہ افتد بکشور دوست	بیار نفقہ از گیسوے مغیر دوست
باد صبا جے ملک سخن و چہ ہووے تہہ گذارا	زلف موطا و سدی و چوں لبیاویں اک جھو لارا
بجان او کہ شکرانہ جان بر افشانم	اگر سیوے من آری پیایے از درد دوست
قسم او سیدی و چہ شکرانے دیواں جان پیاری	سکہہ سنیہا دلیر و توں جے لبیاویں اک واری
وگر چنانچہ در آن حضرت نباشد بار	بکے دیدہ بیا در غلبے از درد دوست
جے در بار ماہی لے اندر لے نہ ڈھوئی تینوں	ڈٹاوس لے دی خاک لبیاویں اکھتیں پالواں جبینوں
من گدائے و تمنائے وصل او بیہیات	مگر خواب بہ نیم خیال مخطر دوست
بہ منگنائے تا ہنگ وصل دی مشکل جیہا جاپے	ہو سکد رہے جے و چہ خواب لے لطف کما لے آپے
دل صنوبریم بچو سید لڑان ست	ز حسرت قد و بالائے چوں صنوبر دوست
اندر حسرت قدر کیلے ماہی والے پیارے	بید و انگن ایہہ جیوڑ امیر ادھر کے مار چہ ولکے
اگرچہ دوست بچیزے نے خرد مارا	بغالی فقر و شیم موئے از سر دوست
بھاویں مفت خریدے تا میں مینوں چھیل مارا	دو جگ بد لے دیاں نہ مو لے اسدا وال سہارا
چہ باشد از شود از بند غم دش آزاد	چو ہست حافظ مسکین غلم چاکر دوست
کی ہوئی جے غم دی قیدوں دل میرا چھٹ جاسی	حافظ تو کراں واسے چاکر تیرا کی گھٹ جاسی

غزل ۷۷

غزل

غمش تادرو لم ماوا گر فتنہ است	سرم چوں زلف او سودا گر فتنہ است
غم او سودا بنے دل میریو چہ جندوی گلی پائی	وانگن زلف او سودا بدے پھر پھر ہو یاں سودائی
لب چوں آتشش آب حیات است	ازاں آب آتشے دریا گر فتنہ است
لال لبیاں اک جہیاں و چوں چوے آب حیات	اوسے آگ تھیں دل میرے و چہ لگی آن چو اتی
ہائے ہمت عمر بیت کز حبان	ہوائے آن تند بالا گر فتنہ است
مدت تھیں اس جان میری دی پیچھی نے مرم کے	اوس رنگیلے سوہنے قددا عشق کما یا پھڑکے
شدم عاشق ببالائے بلندشن	کہ کار عاشقاں بالا گر فتنہ است
اچھے لمے قد او سودیتے تاں میں عشق کما یا	عشقے اندر عاشقاں لوکاں درجہ عالی پایا
چو مادر سائے الطاف او نیم	چسرا او سائے ماوا گر فتنہ است
جد او سودے احساناں تھلے ہے ساوی زندگانی	کیوں ساتھوں پھر سایہ اپنا دور مٹا یا جانی
نسیم صبح عنبر بوست امروز	نغمہ یارم رہے صبح گر فتنہ است
آج سویرے عنبر وانگن و افجری آوے	شاید یار میرا آج باہر میر کرن پیا جاوے
زور پٹے دو چشم گوہر اشک	جہان در لوہو لا لا گر فتنہ است
میرے اکھیاں نہ دریاؤں موتیاں موج چڑھ کے	لور و نور کیسا جگ سارہ اچھکاں نال سجا کے
حدیث حافظے سرو سمن بوے	بوصف تیرے تو بالا گر فتنہ است
اے او سوہنے چیل چیلے چیلے چیلے تارے	تیری صفتوں شعر حافظے درجے پائے بجا رہے

غزل ۷۷

صبرِ مرغِ چین یا گل تو خواستہ گفت	تا ز کم کن کہ دریں باغ بسے چو تو شکفت
وڈے ویلے کھڑیاں ہو یاں پھل نوں بلبیل کہیا	
فخر نہ کراہت کیش آئے پر نہ کوئی رہ نہیا	
گل بخندید کہ از راست ترجمیم ولے	ہیچ عاشق سخن تلخ بمعشوق نہ گفت
اکوٹ ہنس کے آکھن لگا سیج تہیں رنج نہ آوے	
اے پر بارانِ ناہیں کیہڑا جیہا سیج الاوے	
گر طرح داری از اں جامِ صبح می لعل	درو با قوت بنوکِ شوات یاید نہ گفت
جے ندھ لالچ ہتھ لکے اوہ سُرخ شراب پیالہ	
پلکانِ وجہ پر و ویش موتی رور و ہوشو والا	
تا ابد بچے محبت بشاش ترسد	اہر کہ خاک در میخانہ بر خسارہ نہ رفت
وِج دملغ نہ جامی او سدی خوشبو عشقے والی	
منہ سر مل مل جس نہ ہو بجی مے خاندی جالی	
در گلستانِ ارم دوش از لطیف ہوا	زلفِ سنبل ز نسیمِ سحری مے آشففت
وڈے ویلے وچہ بہشتاں باد صبا جد آگے	
سو مہنی زلفِ معنبر تائیں لالہ نیبے کیتا جا کے	
گفتہ امے سبزِ جہاں بیت کو	گفتہ افسوس کہ آنِ دل بہت بیدار بخفت
پچھیا میں اوہ کتھے پیالہ جس وچہ رازِ جہاناں	
آکھن لگا گذر سد پایا اوہ بیدار ز ماناں	
سخنِ عشق نہ آہست کہ آید یہ زبان	ساقیا مے وہ وکرتاہ کن اس گفت و شففت
عشق نہیں اوہ جس دیاں گلاں ہون بیانِ تر باقی	
اُسٹھ ساقی دیہہ بادہ سالوں چھڈا یہ لغو کہانی	
اشکِ حافظِ خرد و صبر بہ دریا انداخت	چہ کند سوزِ غم عشقِ نیازت نہفت
عقلِ صبر لوں رو پڑ گویا گر بیٹے حافظ والے	
سوزِ عشقے داکت دانا میں لیکن نہ کر لاوے	

غزل ۷۷

گر ز دست زلف مشکین چلے رفت و رفت
وہ ہندوئے شمار با جفاے رفت و رفت

مشکین ہذا لفت تیزی ہے لٹیا اوہ جن جیکر لٹیا
کندل اندر ہے بنبھ لٹیا اوہ جن ہے بنبھ لٹیا

برق عشق از خرم شپینہ پوشی سوخت محبت
جوہر شاہ کمران گر بردائے رفت و رفت

عشق تیرے ہے پھوک اوڈایا اوہ جن پھوک اوڈایا
بادشاہ ہے ظلم کمایا اوہ جن ظلم کمایا

گردے از غم دلداد بارے برد برد
در میان جان جانان ماجراے رفت و رفت

ناز تیرے دا بھار دے تے کی ہو یا ہے چکیا
راز دے تے اک ہو نکلیا یا کہ ناہیں نکلیا

در طریقت رنجش خاطر نباشدے بیار
ہر کدورت را کہ بینی چوں صفائے رفت و رفت

لیا شراب سخن دی راہیں غصہ سنج نہ بھاوے
ویکھہ لوں تا کل کدورت صاف صفائی پاوے

عشق بازی را تختل باید اے دل پاؤد
اگر ملاے بود بود و گر خطائے رفت و رفت

عشقے اندر جو صلہ چاہیے اے دل رکھ تسلا
عیب ملامت چنے و تے شکہ گئے خیری سلا

از سخن چیتاں ملا تہا پدید آید وے
چوں سان ہمیشناں ماجراے رفت و رفت

اکثر نقطہ چین دو و لیں مہنے و تے لاون
جس ویلے دوبارہ اکٹھے زل مل حال ستاون

عیب حافظ گو کہ زائد کہ رفت از خانقاہ
پائے از اداں چہ بندی گر بجائے رفت و رفت

حجریوں ٹر گیا جیکر حافظ زائد عیب نہ لائیں
زند قلندرقید نہ ہوندے کل اینہا ندیاں تہا نہیں

بکوٹے سیکدہ ہر سلاکے کہ راہ دانست
دروگر زدن اندیشہ تہہ دانست

جس ساکنے مے خانے دے کوٹھے داراہ پایا
دو جے بڑے اوتے جاناں کوڑ و کوڑ منایا

غزل ۷۸

زمانہ افسر رندی نہ داد جینے کیسے	اگر سرفرازی عالم دریں کلمہ دانست
رتد مولایاں والی لورپی اوس کے ہتھ آئی	دو جگ نالوں و دھ کے جس نے رب دی عیش منائی
بہا ستارہ میخانہ ہر کہ یافت سرے	ز فیض جام نے اسرار خالق دانست
جو کوئی تھے خانے دے درتے آن کھلوتا خلیکے	باوے کو لوں فیض الہی پائے اُس ول و نکے
ہر آنکہ رازِ دو عالم زحط ساغر خواند	رہو ز جامِ حم از نقش خاک یہ دانست
ایں وجود انسا لوں جس نے راز جہانناں پائے	جام جہان نہادے نقطے مٹی تھیں دکھلائے
دلہ ز زکس سانی امان خواست بجان	چرا کہ شیوہ آن تہ کہ دل سید دانست
اکھستانی ساقی آگے اپنی جان و سنجائی	اس بن دوچار راہ نہ پایا اندر ایس لو کائی
درائے طاعت و پو انگل زما مطلب	کہ شیخ مذہب ما عاقلی گند دانست
باہجوں طاعت رنداں ساتھیوں و چونڈ نہ ہو رکھائی	عقل علم و چہ مذہب ساڈی عیب و فرجائی
ز جو کو کتب طالع سحر گہان چشم	چنان گزیت کہ غور شد دید و مہ دانست
بڑے نصیبے ہتھوں مجری چہ ہار و یا اڑ یا	سورج و انگن جن دے جاتا جہڑے ویکر چہ ہیا
خوش آن نظر کہ لب جام و روئے ساقی را	بلا لیشنبہ ماہ چار دہ دانست
واہ اوہ اکھیاں و یکہ جہتاں نے سرخ لبان تھلائے	جاتا اک پلائے نے دو جا بد چہڑے چمکائے
بہند مرتبہ شہ ہے کہ نہ روارق سپہر	نمونہ زخم طاق بارگہ دانست
اوہ ہے شاہ و وزیر جس نے تو آسماناں تائیں	طاق محراب جناب تیریدا جاتا چائیں چائیں

غزل ۹۷

حدیث حافظ و ساغر کشیدن بہناں	چہ جلے محتسب و شمعہ پادشہ دانست
پانی نشہ پوشیدہ حافظ چہڑیاں گلاں کر دے	سمجھ نہ سکے اوتہاں تائیں نفس کینہ فردا
سامہ زلف تو در دست نسیم افتادہ است	دل سودا زوہ از غصہ و دہیم افتادہ است
باد صبا دے ہتھ و چہ جدوی زلف تیری ہے آئی	غصے تھیں دو ٹوٹے ہو یا دل میرا سودا آئی
چشم جادوئے تو در عین سودا سحر است	اب قدر مست کہ این نسخہ نسیم افتادہ است
فجری دے دھند لکے اندر تیری اکھ مستانی	ہر ول ویکھے پر ایہہ روگی جیوڑا و چہ خیرانی
در خم زلف تو آں سیدہ دانی چیت	نقطہ خال سود و در حلقہ جیم افتادہ است
صفتانہ و چہ نقطہ وحدت جو پیار و پ سہا و	جیم دے گھرے اندر نقطہ و دروں نظری آوے
سایہ سرو تو بر قابلمے میلے دم	عکس و چیت کہ در عظم ریم افتادہ است
سایا تیرا تن میرے تے اے او عیسے ثانی	بھگیاں بڈیاں میریاں اوتے تیرا عکس پھیانی
زلف مشکین تو در گاشن خود س غدار	چیت طاؤس کہ در بارغ نسیم افتادہ است
ہے معلوم ایہہ کہہ تیرے تے کہہ ہے زلفا تو پیری	مور ہشتی تختے اوتے پاندا پیلاں پھیری
دل من در ہوس روئے تو اے مونس جان	خاک اہیست کہ در پائے نسیم افتادہ است
درشن کارن ایہہ دل میرا و چہ پریم پیارے	مٹی راہ دی ہے و چہ پیراں اڈ دی پھری سارے
ہم جو کہ دین نن خاکی نتواند بر خاست	از ہر کوسے تو زان رو کہ عظیم افتادہ است
ایہہ تن خاکی دتیرے تھیں و انکھن خاک نہ او نفسی	چترنی تیری پیا جیہا ایہے پھر پھر مرسی

آنکھ جو کعبہ قہر نہ بڈاں یاد لبت	برو دریکہ دیدم کہ مقیم افتادہ است
جس دانتھاں بن مسید نہیں سی یاد تیر بوجہ سایاں	
ڈٹھائی وجہ سے خانے اس ہریاں رگہ گہسایاں	
حافظ گم شہ را با غمتے جان عزیز	اتحاد لبت کہ از عہد قدیم افتادہ است
حافظ گئے گوانے تائیں نال غماں دے ماہی	
سے اخلاص پُرانا جیہڑا زلوں لکھیا سہا ہی	
بلیے برگ ٹپے خوش رنگ متقارداشت	وندراں برگ تو خوش ہائے زارداشت
اک بلیں پھر پتر پھل دامنہ وچہ نال پیلے	
سوہنی بولی بولے نالے رور و نعرے مارے	
گفتش در عین صول بنالہ و فریاد چیت	گفت مارا جاوہ معشوق را یں کارداشت
پچھیا میں توں عین وصل وچہ لہ بہ کی شور مچایا	
آنکھن لگی جلوے اوسدے معقول سوز و دھایا	
یار اگر نشست بام نیست جائے اعتراف	پادشاہ کامران بود از گدایاں عارداشت
جیکر یار رقیق نہ بنیا کہہ تکرار اسادا	
شاہنشاہ غریباں کولوں اکثر رہے دوراڈا	
عارفے کو سیر کرد اندر مقام نیستی	مست شد چو مستی او عالم سر داشت
دنیا اندر جس نے کیتا حاصل عشق الہی	
راز نیاز مای دے اندر خالص مستی پائی	
دیکھیز نیاز و عجز ما با حسن دوست	خترم آن کہ نازنیناں بخت بر خور داشت
ترلیاں مستان نال سجدے آگے پیش بنجائے	
قسمت دالا ہے جو سوہنیاں کولوں مطلب پائے	
خیز تار کھلک ان نقاش جان افشان کہیں	کہیں ہم نقش عجب در گردش پر کارداشت
آرماں سوہنے نکھرے اُسے اپنی جان و بنجائے	
جس بہ نقش نگار بنائے اوسدے نال سماجے	

غزل ۶۹

گر مرید را در عشقی فکر بدنامی کن	شیخ صفوان حرقہ میں خانہ خمار داشت
عشقی اندر بدنامی واکوئی غم نہ کھائیں	صفوان و انگن حرقہ اپنا غم خانے لے جائیں
وقت آن شیریں قلندر خوش کرد و اطوار سپر	دگر تبسم ملک در حلقہ زمار داشت
واہ واہ بر نعلت در جس نے اندر عشق پگھلنے	مالاں تبسم ز ہر پانچت رہتا و چھٹے خانے
چشم حافظ زیر پام قصیر آن حورے شرت	شیوہ جنات تجری تھما الہ تبار داشت
حافظ اندر سے خانے دے کر گر کہ یہ زاری	وانگ بہشتاں لکھیاں آمد نہراں کیتیاں جاری
بہرام نعلت تو دل مستلا خوشیقت است	بکش بغیرہ کاغذ سر لے خوشیقت است
پہاھی زلف اپنی و چہ آپے ایسہ دل پستیا ہو یا	نخریاں تال چھٹا اس تائیں کر کے اودھ مو یا
گرت ز دست بر آید مراد خاطر را	بجش زود کہ خیرے برائے خوشیقت است
قیمتوں ہی جے حاصل ہووے خاص مراد اسادی	ہوون دیکھ ہے خاص خیر تیرا اسدیو چہ قسادی
بجانت لے بت شیرین من کہجوں شمع	شبان تیرو مراد متلے خوشیقت است
جان تیریدی قسم جیبا ایسہ ہے نیت میری	وانگ شمع دے شمر جانان اندر رات انہ میری
چراغ عشق زدی با تو کفر لے سبیل	مکن کلاں گل خود و برائے خوشیقت است
ما شوق بننے کارن بیل عشق بیان نہ چائیں	ایسہ پھل لہنے کارن آپے او گیتا تھائیں تھائیں
شک میں دیکھ نہیں حسن تو محتاج	کہ تاہش زینہ قبائے خوشیقت است
چین چکل دی کستوریدی پھل نول حاجت نائیں	اپنی بند قبادے تھلے نلے لے استائیں

محل

مرو بخانہ اریا بے مروت دہر	اگر کج عافیت در سرے خوشین است
بے مروت دنیا کسے اندر تائیں جیائیں	
خاص آرام دلیہ اپنے گھر و لوجہ تدہ تائیں	
بیدخت حافظہ عشق و جا بزاری	ہنوز بر سر عہد و زمانے خوشین است
جل بل حافظہ عشقے اندر اپنا آپ گنوا یا	
اپنا آپ اچھے تک اپنے اندر نظری آیا	
سوئی اندر پر تو را نہ نہانی دانست	گو سر ہر کس ازیں لعل توئی دانست
بادے اندر صوفی تائیں کھلے را نہ الہی	
ایتھوں خوب صفائی مل دی دوں سووے گمراہی	
قصر جمبوئے گل مرغ سحر دانہ و بس	اگر نہر کو در قے خواند و معانی دانست
خوبی عینچے والی پچھو بیل کولوں جا کے	
ورقے پھولن والا معنے دستے کی سمجھا کے	
عرصہ کریم دو جهان بر دل کار افتادہ	بجز از عشق کی باقی سہم وانی دانست
ایسے کارن دو ایں جہائیں اپنے ہتھ اوٹھائے	
باسجہ پریم پیالے ایتھے سائے وانی پائے	
آن شر اکون کو را فواد عوام اندہ شیم	محبوب نیز ازیں عیش بہانی دانست
گیا زمانہ میرے دل تہیں خوف اندیشے والا	
نفس کمینہ بھی سنگ رل کے ہو بیٹھا متوالا	
دلیر آسائش مصلحت وقت ندید	ورنہ از جانب مادل نگرانی دانست
وچہ آرام اساوے دلیر دشمنی نہ چن گیا تی	
نہیں تے رکے دل اساوے قدم دی نگرانی	
سنگ و گل را کنہ از زمین نظر لعل عقیق	ہر کہ قدر نفس باو میانی دانست
اے نظر وں پتھر مٹی لعل عقیق بنائے	
دم دم وچہ جو سنگ سینہ دلیر و لوں پائے	

غزل ۱۱

اے کہ از دفتر عقل آیت عشق آموزی	از سہاں کنتہ یہ تحقیق ندانی دانست
علم عقل نہیں سیکھیا توڑیں اے دل عشق اپنی	کدے نہ حاصل ہو سی باہجوں صدق یقین صدقائی
مے بیاور کہ تازہ بہ گل بلخ جہاں	ہر کہ غارت گئے باو خترانی دانست
لیا شراب پرانا ساقی عیش جہاں نہ بھاوے	ویکے خزلوں نال پھلاندے کیکڑا عیش منداے
حافظاں گو ہر منظوم کہ از طبع انکسنت	اثر تربیت ہمت ثانی دانست
حافظ جو ایہہ موٹی پیٹے شعراں اندر پائے	صفت ہادی کامل کو لوں دل دے وجہ سملے
حاصل کار کہ کون مکان بن ہمہ نصبت	باہوش اگر کہ اسباب جہاں بن ہمہ نصبت
اور گ نفع جہانے والا تیرے ہتھ نہ آسی	پھر مادہ ہتھ عشقے والا ایہہ جاگت جاسی
اندر لوح جان شریعت صحبت جان بخش است	ہم کہ نست و گزرتہ دل جان بن ہمہ نصبت
غرض اسادی دو ہیں جہاں میں صحبت یار گمانی	جے ایہہ غرض نہ ہوندی ہن تک سب کچھ ہوندا فانی
منت سدد و طوبے نہ پتے سایہ مکش	اگر خوش شگری کی سرور دان بن ہمہ نصبت
جنت کارن زہد ریاضت نہ کریار پیارے	جہاں دی توں خوشی مناویں فانی نے اوہ سارے
دولت آنست کہ بے خون دل آید بکنار	ور نہ باہمی غول باغ جان بن ہمہ نصبت
مفت و مفت ملے جو نصبت اوہ ہوندی ہے نصبت	اگر کہ زہد جے جنت طرسی وڈی جانی زحمت
بیخ رونے کہ دیں مرحلہ مہلت داری	خوش بیسائے زانیکہ نہ مان بن ہمہ نصبت
بیخ دھاڑے اس منزل وچہ تیری ہے زندگانی	وقت خوشی دا ڈھونڈ پائیے ایہہ جاگت سیکھ فانی

تغزل

بر لب بحر فنا منتظر مے ساقی	فرستے دان کر ز تابید بان این ہمہ نیست
بیٹھ کنکے بحر فناہ دے تیں ول جو کھاں لایاں	
وعدہ و جدا کوچ نفت ارجان عنیت سایاں	
زاہد امین بشو ازبانے غیرت ز بہار	کرہ صومعہ تلویز مغان این ہمہ نیست
زاہد اندر کھید چہاناں بیٹھ نہ غافل ہو کے	
چھریوں دور نہیں مے خانہ آؤ روازہ دھوکے	
دور بندے چوں سوختہ زار ز تار	ظاہر حاجت و تقریر بیان این ہمہ نیست
میرے جیسے شریعے دی حال حقیقت تائیں	
ظاہر پھول سنے والی کوئی حاجت تائیں	
از ہتک کن اندیشہ و چون محل خوش تاش	ز انگیزین چہاں گذران این ہمہ نیست
ہتک اپنی داعم نہ کھاویں دل لوں رکھیں کھڑیا	
شان مراتب جاں پیل چہ اڈ پڈ جا سی اڈیا	
تام حافظ رقم نیک پذیرفت ولے	پیش رندان رقم سود و زبان این ہمہ نیست
بھاویں حافظ جگ و چہا کے کستی نیک کمائی	
پر مولایاں اکو جیہی نیکی تے برسیائی	
بھڑکتے بحر عشق کہ پیش کنارہ نیست	آسنا جزا نگہ جان سپارند چارہ نیست
مٹوہ سمندر عشقے والا جس دا نہیں کتارہ	
جان و سجانے با بھوں ایستے ہو رہ کوئی چارہ	
آندم کہ دل بھتیج دی خوش دمی بود	در کار خیر حاجت بیج استخارہ نیست
جیہڑے ویلے نیہوں لگاویں سوئی گھڑی مبارک	
فالاند طال دی کی حاجت اندر کم تبارک	
مارا یہ منع عقل مترسان دے بیار	کان سخنہ در ولایت با بیج کارہ نیست
وعظ نصیحت چھکے رکے کہ وہ شراب پڑتا	
ایس ولایت قدر نہ اسدا جیوں اک جو دادانہ	

غزل ۸۴

از چشم خود پیرس کہ مارا کہ مے کشد	جانا گناہ طالع جرم ستارہ نیست
اپنے آپ کو لوں بچھ اپنی کون مخالفت یسرا	لیکھ ستارے واکے ذمہ عقل نہ سمجھے یسرا
رویش چشم پاک توں دید چوں ہلال	ہر دیدہ جائے جلوہاں ماہ پارہ نیست
پاک نظر تہیں جلوہ او سرا چن وانگوں وسیلے	ہر اک تائیں جلوہ او سدا کہ عین نظر نہ آوے
نہ صدمہ شمر لقمہ رندی کلاں نشان	چوں ماہ گنج برہمہ کس انکارہ نیست
جان غنیمت را و حقیقت اندر ایس جہانے	ہر اک تائیں لبھدے نائیں جیسے مال ختمہ انے
نکرت در کوثریہ حافظ بی بیچ روئے	جیران ان ٹلم کہم از سنگ خارہ نیست
گریئے حافظ وائے سینوں اثر نہ کہتا کافی	جیسے کہ ختی تیرے دلتے پتھر وانگن پائی
چہ لطفت بود کہ نگاہ رشکہ ز قلمت	حق و خدمت ماعرفہ کرد بر کرمیت
اچن چیتی لطفت کرم تھیں سکھہ سنہا آیا	وچہ جناب حضور معلے خدمت نے بھٹلایا
بر نوک خامہ رقم کردہ سلام مرا	کہ کارخانہ کو درال مبادیے رعیت
وچہ بیان عیان کیتوئی میری سدا سلامت	شالا ایہہ جاگے سلامت وچہ بیان قیامت
نگوئم از من بیدل بسہو کردی یاد	کہ حساب خرد غنیمت سہو بر قلمت
کیوں آکھاں میں بھل بھلیکے ایہہ مسکین بولایا	کیوں جے عقل حساب تیر لوجہ کہیں سہو نہ پایا
مرا ذلیل گرداں بشکراں نعمت	کہ داشت دولت سر مدد خیر و محترمت
وچہ شکر لے عزت حرمت از لی ابدی مینوں	ہن نہ کریں ذلیل بھولا کے دیاں اسیساں تمنوں

غزل ۸۳

بیبا کہ با سحر زلفت فسرار خواہم کرد	اگر گوسہم برویہ نہ دارم از قدمت
اہوتاں کنتل زلفت تیر لوجہ پکا ڈیر الا تو اں	
بجاویں سر جاسے پند قدموں سپس نہ ہر گز چا تو اں	
نر حال مالدلت آگہ شود مگر وقتے	اگر لالہ بروید از خاک شتلاں غمت
شاید اوس ویلے دل تیرا ساڈا ہووے ماہر	
بہجور اندی قبروں نکلے جسد گل لالہ باہر	
روان تشنہ مارا بہ جرئہ دریاب	جو میدہند لالہ حاضر بجام جمیت
جان میری نہ ٹائیں اک گھٹ دیویں اڑیا	
اب حیاتوں جیسے ٹراتیرے پیلے اندر بھریا	
صبا زوئے تو باہر گلے حدیثے کرد	رقیب کے رہے غماز داد در حرمت
باو صبا نے ہر پھل آگے تیری گل سنائی	
پروریان کسے توں آگے جان نہ دتا بھائی	
دلہ مقیم در دست حرمتش میداد	بشکر است کہ خدا داشت محرمیت
حد تیرے رہے ہمیشہ دل میرا ستوالا	
برکت عزت زنی اسرار کھیں آپ سنبھالا	
ہمیشہ وقت تو اے عینے صبا خوشباد	اگر جان عاشق دل خستہ نہ شد بدیت
رہے ہمیشہ تجھے تیرا اے اوہ عینے ثانی	
تیرے دم تعین عاجز عاشق پائی ہے زندگانی	
کمین گرامت و تو خوش نیز میری حافظ	مکن کہ گرد بماند ز شہرہ عدمیت
مار نہ ایذا و آریاں حافظ ایہہ جاک و ماری	
مت اس جنگل نیستی و چوں اوقہ گز و غباری	
زگر یہ مردم چشم نشسته در خونست	بہیں کہ طلبت حال مرداں چونست
رورو دھیری اکہہ میری دی خونی خونی خونی	
مُرنگی و چہ بھر تیرے لیے لو کی حال زبونی	

غزل

بیاد لعل لب و چشم مست میگوشت | ز جام غم می لعلی کہ میخورم خون مست

کر کر یاد اوہ سُرخ لبیاں تے اکھیاں مست شرابی
جو میں جام غم خانو چہ بیواں اوہ ہے خون گلابی

زم مشرق سر کوئے آفتاب طلعت تو | اگر طلوع کند طالعہم بہا یون مست

مشرق گلی نیری تھیں جیکر سورج مکھڑا نیرا
جے کہ میں چڑھ آوے جاناں تیک نصیب میرا

کھایت لب شیرین کلام فرادست | تسکین طرہ یلے مقام مجنون مست

چو شیریں دے مونہوں لکے اوہ فراد ترانہ
کندال زلف لیلے دے اندر ہے محبتوں دیوتا

دلہن بچو کہ قدرت بچو سرود بچے مست | سخن بگو کہ کلامت لطیف و موزون مست

کر سایہ دل میرے تہ تیہ سرا عالی پایا
بول مونہوں ہے گل تیرا چہ وڈا اثر سمایا

ز دور بادہ سبحان راتے رسان سانی | کرینخ خاطر از جود دور گردون مست

کر دل خوش میرا لے سانی دور شراب لکے
ظلم آسمان تھیں وچہ دل دے رنج سما یا آکے

ازاں زمان کہ ز دستم برفت یار عزیز | کنار دیدہ من بچو روز جیچون مست

جس ویلے دایمے کر کولوں ٹر گیا یار پیارا
جیچوں دانگ وگے دن راتی اکھیوں پانی یارا

چکو نہ شاد شود اندرون ہمکینسم | باختیار کار اختیار بیرون مست

کیکن خوشی مناسے لہہ دل دیکھیں دروین سٹریا
جو گل و ش نہ ہووے اتھے کی ہو سکدا اڑیا

زیبے خودی طلب یار میکند حافظ | چو مقلدے کہ طلبگار رنج قارون مست

عاجز ہو کے لبھدا پھر دا حافظ یار یگاناں
جیوں رنج قارونی کوئی لبھدا پھرے نہاناں

غزل ۸

زراں یار و دلنواز شکر لیسیت باشکایت	اگر نکتہ دان عشقی خوش بشنوائین حکایت
-------------------------------------	--------------------------------------

شاکر ہاں پر نال شکایت اوس دلدار سجدنا	عاشق باہجوں واقعت نامیں کوئی الیس سجدنا
---------------------------------------	---

بے مزہ بود و منت ہر خدمتے کہ کر دیم	یارب مباد کس را مخدوم بے عنایت
-------------------------------------	--------------------------------

بے اجرت بے منت خدمت کہ کر عمر گذاری	بہ ہو مالک جیہا کسید ایارب بن دلداری
-------------------------------------	--------------------------------------

رندان نشنہ لب آہی نمے دید کس	گو یاد لی شناساں رستند ازین لایت
------------------------------	----------------------------------

مسکیناں توں کوئی نہ دیوے پانی وچہ جہانے	شاید واقعت راز نہ رہیا کوئی وچہ زملنے
---	---------------------------------------

دزلت چوں کندش بیدل پیچ کا بنجا	سر ہمدیدہ بینی بے جرم و بے عنایت
--------------------------------	----------------------------------

کندل زلفت سجدے نیڑے جاوین نامیں اڑیا	باہجہ گناہوں توں بھی اوتھے اینویں جاسیں پھریا
--------------------------------------	---

ایں راہ را نہایت صورت کجا تو ان سبت	کش صد نہر از منزل میش است در بدایت
-------------------------------------	------------------------------------

اس رستے دے گنگن والی کیٹھری گل بنایئے	کئی ہزاراں منزل لاں آگئے آگئے پایئے
---------------------------------------	-------------------------------------

چشمہ بغمہ مارا خون چور دونے پسندی	جانان روانا شاخون و تیرا حمایت
-----------------------------------	--------------------------------

اکھ تیری دے غم کے کٹھانے توں خوشی منائی	خونی دی امداد نہ واجب کرنی تینوں آئی
---	--------------------------------------

ہر چند بُردی آہم روئے از دُرت نتابم	جو راز حبیب خوشتر کز مدعی رعایت
-------------------------------------	---------------------------------

ننگ ناموس و سنجایا بجاوین در تیرا نہ چہد ساں	دشمن دی مروت نالوں ظلم تیرا سر دھر ساں
--	--

اے آفتاب خوبان سے سوز دا نہ روغم	ایک ساعت بہ گنجان در سایہ عنایت
----------------------------------	---------------------------------

اے او معشوقاں دے سورج جیوڑا میرا سٹریا	سلے طعنے اپنے دے تھلے اک ساعت رکھ اڑیا
--	--

در این شب سیاهم گم گشت راه مقصود	از گوشه بیرون آئے اے کوکب ہدایت
رات اندھیری اندر دلیر راہ بھولا یا تیرا	
گوشے و چوں پائیں آگے سورج و انگن پھیرا	
از ہر طرف کہ رفتہ جزو حشتم نیفزود	ز ہزارین بیابان دین راہ بے نہایت
جس پاسے میں تھم یا بن حیرانی کچھ نہ پایا	
لکھ پناہ اس جنگل و چوں جس واداشت نہ آیا	
عشق رسد بفریاد اگر خود بسان حافظ	قرآن ز بر بخوانی با چاروہ روایت
حافظ و انگن عشق تساددا جانیں منہر لی چڑھیا	
چو دال علیماں نال زبانی پڑھیں قرآن ہے اڑیا	
یار ب سببے سناڑ کہ یارم بسلامت	باز آید ویرماندم از جنگ ملامت
یار ب کوئی سبب بنا ہے آگے دلیر میرا	
عیب ملامت و چوں یا ہر کڈ ہے میرا دیرا	
خاک رہ آن یار سفر کہ وہ بیارید	تا چشم جہان میں کنش بجائے اقامت
یار مسافر دے پیراں دی مٹی دیہو لیا کے	
دیہری اکھ دی ماند رتاں میں رکھاں سانبھ بنا کے	
فریاد کار شش جہتم راہ بہ بستند	آن خیال و خط و زلف درخ و عارض قامت
سو فریاد بد راہ میرا ہر طرفوں کر چلے	
خال خط تے زلف تے مکھڑے نالے قدر مکھیلے	
امروز کہ در دست تو ام مرتختے کن	فردا کہ شوم خاک چھو سودا شک نہایت
رحم کسا آج ہاں میں زندہ محبوبا میں واری	
بھٹکے جی ہو جا سماں مٹی کی کر مٹی پھر زاری	
اے آنکھ بے تقریر و بیان مرنی از عشق	ما با تو نداریم سخن خیر و سلامت
گلاں کتھاں نال جتاویں عاشق اپنے تائیں	
خیریں نال چلا جاہ ایستھول جاویں متے ازائیں	

غزل

درویش کن مالہ ز شمشیر اجبّا	کاین طائفہ از گشتہ ستانہ غرامت
سوچنے دی تلواروں لے دل نہ کر گریہ زاری	ایہہ اجیہا ہے اک ٹولہ مڑے پھڑن بریگاری
درخندہ زن آتش کہ خم ابرو ساقی	برے شکنند گوشہ محراب امامت
پھوک لباس فقیرانہ الا جد ہن دلیر آکے	اینا کرے تجھے ہر ول روپ سروپ سبجاکے
حاشا کہ من از جور و جفائے تو بنالم	بیداو لطیفان ہمہ لطف ست و کرامت
قسم مینوں جے ظلم تیرے تھیں کرناں میں زاری	سگوریں سختی رند مولایاں خالص نعمت بخاری
کو تہ نکند بحث سر زلف تو حافظ	پیوستہ شد این سلسلہ نار و زکرامت
زلف تیری دا جھکڑ حافظ چھوٹا کدے نہ کرسی	سلسلہ اسرار نیک قیامت لماں لماں کھڑی
ساقی خضر ست و دے آب حیات	تو بہ از مے چوں گنم ہیہات مات
ساقی خضر نیارا سا دا آب حیات پیالہ	تو بہ ہو نسکے اس تھیں چھشن بہت کسالہ
بادہ تلخ از لب شیرین لبان	در علاوت مے برد آب از نبات
سجناں ہتھوں نشہ کوڑیڑا جیہا مڑہ چکھاوے	غیرت اندر صری تائیں پانی و چہرہ دو باوے
چوکن دم عیسے نسیم او ز لطف	مردہ صد سالہ را بخشہ حیات
ماہی دے کوچے تھیں جیہڑی و احباب دی آف	سے وز مہیا ندے مڑے تائیں زندہ کر دکھاوے
چیز باب آتشیں شیرین لبان	حل میگرد مرا این مشکلات
باہجہ شراب مصفّے تینوں اندر ایس جہانے	عقدے دلے حل نہ ہو سن اندر ایس ترانے

روز گئے مابین کہ اندر دیوان عشق | جز بے مہر انشد مارا برات

عشقے اندر ابھو بخمرہ ملیا ساٹھے تائیں
بھجر فراق سجدے اندر مارن آئیں دوائیں

شاد باد اور واج آں رند ہے کراو | برسیر کو بے مغان یا بد وفات

جنت اندر جاٹے شالار روح اس رند مولائی
کوچے پیر مغان سے اندر جس نے جان و سنجائی

حاصل عمر تو حافظ در جہان | آباد صافیت باقی تر اہات

حاصل عمر تیری حافظ اندر ایس جہانے
بادہ خالص نوری پیٹنا باقی نے افسانے

خمر بتے از لب لعاش نہ چشیدیم ویرفت | روئے میر سیکر او سیر ندیدیم ویرفت

بوسہ ہتھ نہ آیا تے اوہ اٹھ ساٹھوں ٹر گیا
سوہنا مکھڑا راج نہ ڈٹھاتے ساٹھوں نس گیا

گوئی از صحبت مانیک نہ تنگ آئدہ یو | بار بر بست و بگردش تر سیدیم ویرفت

شاید کول اساٹھے ایٹھے آہ بہت او کھرا
بٹھ بچکا اٹھ نہٹھ ہے مٹ بٹھانہ لوٹھیرا

بسکہ مافاتحہ حرز بیانی خواندیم | وزیر پیش سورہ اخلاص میدیم ویرفت

حدوں باہر سیکیاں نلے فاتحہ پڑھ پڑھ تھکا
پڑھ سورہ اخلاص بھی پھوکی آیا نہ مٹا کا

سر زفران محکم گفت مکش تازوم | ماسر خوش ز خطش نکشیدیم ویرفت

کہن لگانہ جاساں میر حکم ہے جاری
منیاں امر بہتر اتان بھی ٹر گیا مارا و ڈاری

عشوہ میداد کہ از کوئے ارادت نروم | دیدی آخر کہ چہاں عشوہ بریدیم ویرفت

الفت دادم دیکے سانوں دھوکھے وچہ لبیا یا
اساں بہتری الفت کیتی پر اوہ اٹھ سد پایا

غزل ۸۹

شد چہاں در چمن حسن و لطافت لیکن	در گلستان وصالش نہ چمیدیم و برقت
اندر بلع جمال اپنے دے لکھ چلیندا ڈٹھٹھا	اساں لہجے نہ باغ وصل دا ڈٹھٹھاتے اوہ نہٹھا
گفت از خود بہر کہ وصالم طلبید	ما بامید دے از خویش بریدیم و برقت
آکھن لکھ کر کھپ جاوے وصل میرا جو لوڑے	مر مکیا میں ایسے تہا سنگ پر اوہ واگ نہ موڑے
صورت او بلطافت اثر لطافت خداست	ما بر ویش اثرے سیر نہ دیدیم و برقت
واہ و احسن کمال سجدہ جلوہ ذات الہی	خاص الخاص نہ رچکے ڈٹھٹھاتے اوہ ہو گیا راسی
ہمچو حافظ ہم شب نامہ و فغان کر دیم	کھٹے دریغا بود آتش نہ دیدیم و برقت
حافظ و انکس شام صبا چین رو رو پایاں و اہراں	وہ دیا کر نصیب نہ ہو یا ٹر گیا چاک مہاراں
مارا ز آرزوئے تو پر دلے خواب نیست	بے رونے دلفریب تو بودن تو ای نیست
نہیں دروی کچھ لوڑ نہ مینوں اندر الفت تیری	درشن با ہجہ تساوے نامیں کوئی گل بھلیری
درویش چشم مست تو ہشیار کس ندید	کو دیدہ کہ تصور حشمت بخواب نیست
تیری اکھ ستانی پاکے حشمت سداوے کپھڑا	بہتہ تصور تیرا کپھڑا جلگے آبی جیہڑا
دہر کہ بنگری بغے از تو مستلاست	یکسول نہ دیدہ ہم کہ عشقت خراب نیست
جسنوں ڈٹھٹھا اوہو تیرے غم وچہ آہیں ملے	اک نہیں جو تیرے غم وچہ رو رو نہ سہر پاڑے
ہر کو بدست عشق تو شد کشتہ بردرت	اورادراں جناب الہی جواب نیست
در تیرے عشقے اندر جس نے جان و سنجائی	باہجہ حساب کتابوں جاسی وچہ در بار الہی

غزل ۹

حافظ جو زر بہ لوتہ در افتاد و تاب یافت عاشق نہا شد آنکہ جو زر او بہ تاب نیست

سوئے وانگن و چہ کٹھالی حافظ چمکاں پایاں
سوئے وانگن نہ چمکے چہڑا اوہ نہیں عاشق سایاں

نجم زلفت تو دام کفر و دین ست زکارستان او یک شمعہ این ست

کنڈل زلفت تیری دے کیتے کفر اسلام ہویدا
ذرہ کار نمایاں کیتا دوزخ جہنم پیدرا

جمالت معجز حسن ست لیکن حدیث غمزہ ات سحر بین ست

کھڑا سوہنا تیرا سائوں خوبی و چہ بھلاوے
جادو وانگن گل کتہ تیری ہو رو ہو رو دکھاوے

بران چشم سیدہ صدف فرین باد کہ در عاشق کشی سحر آفرین ست

شاہا اکہ متوالی تائیں جس نے جادو کر کے
عاشق لوکاں مارو بنجایا کفر اسد نبوں کڈھ کے

عجب راہیست راہ عشق بہہات کہ چرخ مقمش ہفتہ زمین ست

واہ واہ راہ محبت جس دی کٹے دی ہتیں اوچائی
ست آسمان زمینان وانگن ایستھے دیہن دکھائی

تو پنداری کہ بدگورفت و جان برد حسابش باکرام کاتبین ست

جاتا ہووگ نفس لوٹیرا ہن تے مرکب گیا
اجے تے نال فرشتیاں آکے لیکھا اسدا پیسا

ز چشم شوخ تو کے جان تو ان برد کہ دائم باکمان اندر کہین ست

تیری اکہ متوالی کولوں کیہڑا جان بچاوے
کچھ کمان سدا جو رہندی بیٹھی و چہ دکھاوے

بست را آب حیوان گفتم انا چہ جائے آب کان ماہعین ست

جاتا ہو یا سہی لب تیری اندر آب حیاتی
پر معلوم ہو یا ہن عینوں ایہہ ہے چشمہ ذاتی

ز جام عشق مے نوشید حافظ	مداش مستی و رندی ازین مست
عشقے والے مٹوں حافظ پیتا بھر کے پیالہ	
تاہن رہندار نہ قلت دستا نہ متوالا	
مشو حافظ ز کب نہ لطفش ایمن	کر دل برد و کنوں در بند دین مست
کنڈل زلفت سجدے نہ کروں بیٹھ نہ غافل ہو کے	
اگے دل لٹیا ہن آئی دین پیچھے ہتھ دھوکے	
دید کی کہ یار جز میر جوڑو ستم نہ داشت	بشکست عہد را و از وی سچ غم نہ داشت
ڈٹھا ہے توں طلسمے یا سچوں دلبر وڑتے تائیں	
تور گوانے عہد ساڈے فکر نہیں اوستائیں	
یار ب گیش ارچہ دل چوں کیو ترم	انگند و گشت و حرمت صید حرم نہ داشت
تہ پھڑا لیس گلے جواش نے کہ کے ذبح اسائیں	
کعبے اندر سٹیا جاتا شان حرم داناہیں	
برمن جہاز سخت بد آمد و گرنہ یار	احاشا کہ رسم جوڑو طریق ستم نہ داشت
اپنی ہے بد بختی جو لہہ سر تے سختیاں آبان	
نہیں تے دلبر ظلم ستم دانا نہ جانے سایاں	
دل این ہمہ جفا کہ سخواری کشید ازو	ہر جا کہ رفت پیچ کشش محرم نہ داشت
خواری اندر دل نے وڈا سر تے ظلم اوٹھایا	
ہر اک نے ہر و لول ہر تھاں مٹی و چہ رو لایا	
ساقی بیار بادہ و باندگی بگوئے	از کار مالکن کہ چنین جام جم نہ داشت
ساقی لیا پیالہ تے کہہ نہا ہوتاہیں جلے	
اوا یہہ پیالہ ہتھ نہ آیا جھجک دے آکے	
ہر راہ رو کہ رو بحسرم درش نہرد	مسکین برید وادی ورہ در حرم نہ داشت
اوہ سہا ہی جو اوسدے و لگن اندر نہ آوڑیا	
خمر ٹر ٹر مڑکاتے عاجز کعبے و سدم نہ دھریا	

غزل ۹۲

خوش وقت رند مست کہ دنیا ڈوا آخرت	برباد داد و پیش غم از پیش و کم نداشت
خوش اوہ رند مولائی جس نے دنیا و دین و دنیا کے	گھٹے واہدے و اکجھ دل تے غم نہ رکھیا آکے
حافظ بیر کہ گوئے فصاحت کہ مدعی	ہمیش بہر نبود و خبر نیز ہم نداشت
اے حافظ توں چل اگیرے قلم حقیقت پھڑکے	نہاہ لوں نہیں علم الہی اینویں بیٹھا اڑکے
یرواے نہاہ و دعوت نکم سوئے بہشت	کہ خدا و رازل از بہر بہشت نم نداشت
جاہ لے نہاہ دس نہ مینوں راہ بہشتاں والا	جنت کارن نہیں بنایا مینوں رب تولے
یک جواز خرمن ہستی نتواند برداشت	ہر کہ درسا و فساد رہ حق دانہ نہ کشت
ہستی و کھلاڑیوں اوستوں جو بھر متھ نہ آئے	تخم محبت رب دا جیہڑا ایٹھے بیج نہ جاوے
تو تہنج و مصلے ورہ زہد و ورع	من و مہمانہ و ناقوس رہ دیر و کینشت
تیرے تائیں مالاں تسبیح تلے زہد مہملا	شفا کہ دواہ تے مے خانہ میرا راہ اولّا
منعم از مے مکن اے صوفی صافی کہ حکیم	دراز لطیف مارا بے عفاف سرشت
روک نہ مینوں صوفی صافی ہرگز اس شرابیوں	مٹی میری دے و چہ گدھا ہو کے حکم جنابیوں
صوفی صاف بہشتی نبود ترا کہہ جو من	خرد و میکدا درگرو بادہ نہ بہشت
اوہ صوفی جس بادہ پیتا خرقہ گہنے پاکے	راضی کہے نہ ہوئی ہرگز جنت اندر جا کے
لذت عو بہشت و لب خوش نبود	ہر کہ او دامن معشوق خود از دست بہشت
جنت خور قصوروں استنوں مزہ نہیں کوئی اڑیا	پلہ دلبر دا جس چہڑکے راہ عبادت پھڑیا

غزل ۹۳

حافظا لطف حق را با تو عنایت دارد	باش فارغ ز غم و درخ و شادای بهشت
اے حافظ جے لطف الہی ہووے یا ورنہ	خوشیوں غمیوں و بلا ہو کے سیرتے بنتھے سہرا
انے سیم سحر آرا نگہ یار کجا مست	منزل اں میرے عاشق کش عیار کجا مست
دلبر دا کجھ پتہ نشانی دستیں باد صبا ئی	اوس عیار سر یہی قاتل کتھے مجلس لائی
شریہ تارست و رہ وادے ایمن در پیش	آنکھن طور کجا وعدہ دیدار کجا مست
وادی ایمن آگے آئی تلے رات اندھیری	اگ طور تے دشمن دلبر کیسی لائی دیر کی
ہر کہ آمد بکھان نقش خرابی دارد	در خرابات پیر سید کہ ہشیار کجا مست
اوہ کیہڑا جس جگ وچہ آکے پائی نہیں خرابی	مے خانے دے اندر کیہڑا جیہڑا نہیں خرابی
آنکھن است اہل بشارت کا اشارت دے	آنکھن ہست بسے محرم اسرار کجا مست
اہل بشارت اوہا جانوں سمجھ جو افتار ا	عشقے اندر لکھاں تکتے کیہڑا سمجھن مارا
ہر سر ہوئے مرا با تو نہراں کار مست	ما کجا نیم نصیحت کہ بیکار کجا مست
توں لوں و دھامو یا میرا زمران نال پیارے	حال میرے دے کتھے واقع زائد لوک نکارے
عاشق خستہ و زو غم بھران تو لبخوت	خود بینی تو کہ آن عاشق غمخوار کجا مست
تیرے در و قراتاں اندر بیدل عاشق سٹریا	تے توں کدے نہ چھیا آکے کتھے ہے اوہ اڑیا
عقل دیوانہ شد آن سلسلہ مشکین کو	دل ناگو مشہ گرفت بروئے دلدار کجا مست
کنڈل زلف سجد کتھے عقل میرا گم گیا	تے کتھے مہراب آبرو وادل میرا گھٹ گیا

غزل نمبر ۹

یادہ و مطرب و گل جلمہ ہنیا ست ولے | عیش بے یار ہنیا نبود بار کجا ست

مطرب گاہے تالے یادہ تالے مجلس دلیر
لے پر عیش نہ بھلاے اوس بن کتھے ہے اوہ سر پہ

دلہ از صومعہ و صحبت شیخ ست ناول | یاز تر سیاہیچہ کو خانہ خمار کجا ست

جگرے زہد عبادت اندر مینوں مزہ نہ آئے
کتھے ہے خانہ ساڈا ساتی نشہ پلاوے

حافظ از باد خزان در چین دہر مرغ | فکر مقول بقدر گل بے خار کجا ست

جگ دیاں دکھاں درواں والا حافظ فکر نہ چائیں
دکھاں باہجوں سکھہ کتھا میں فصل کر یگا سائیں

خواب کان ز گس فتال تو بے خبری نیست | تاب آن زلف پریشان تو بخبری نیست

نیندر ز گس نیست تیری دی اینویں کیوں نائیں
تے بن حکمت زلف تیرید احب لوہ نہیں کدائیں

از لبست شیر و ال بود کہ من سے گفتہ | مین شکر گز نمکدان تو بے خبری نیست

چھوٹی عمرے گلاں تیریاں سن سن کے میں کہنیا
ایتھے ہے کچھ راز پوشیدہ ایہہ نگہ نوری جیہا

چشمہ آب حیات ست دمانت اما | زیر لب چاہ زخندان تو بے خبری نیست

بے شک کہہ تیرا ہے چشمہ آب حیات والی
پر کھوڈی وے کھوہ وچہ بھی ہے کوئی بھید زالا

جان درازے تو بادا کر یقین سے دانم | درکمان ناوک مژگان تو بے خبری نیست

سد سلامت رہیں جو اناں ناں یقینے جاتا
پلکان تیرکمان ابرو وچہ ہے اک خاص مواتا

مبتلائے نغم و محنت و اندوہ و فراق | ای دل بن نال و فغان تو بے خبری نیست

دکھاں درواں سلاں اندر تیری گر یہ زاری
لے دل بے موجب نہیں کوئی اندر عشق خاری

دوش باد از سہ کویت بگشت	اے گل این چاک گریبان تو بے خبری نیست
گلی تیری بقیں بلا صبا کی کل باغچے آئی	چاک گریبان اے پھل تیرے موجب نہیں کاٹی
درویش ارچہ دل از خلق بہاں میدارد	حافظ اس دیدہ گریبان تو بے خبری نیست
بہاویں عشق چہیلے رکھیں اے دل وچہ لوکلٹ	پر ایہہ رونا تیرا حافظ پاسی شور و گماٹی
دیدش دوش کہ سرست و خرامان میرفت	جام بے رکفت و مجلس رندان میرفت
مست شراب استوں میں کل ڈٹھا ویر جاندا	ہتھ پیالے خانے دل چاک قدم اٹھاندا
چوں بھئی گفتش اے مولس دیرینہ من	سخت میگفت دل زرد و پریشان میرفت
وہ بکھریاں ہای جہد میں پچھیا اے او یا سر پرانے	دل سٹینڈتے اکیا ہو یا ٹر گیا چاک ٹھہرنے
نقش غوازم و خیال لب جھولے بہت	باہنراں گلہ از ملک سلیمان میرفت
وچہ تصور ملک قدس تے وحدت اندر وڑکے	کئی ہنراں شکوے کر داڑ گیا جاک چہڈکے
میشد آنکس کہ او جان سخن کس شناخت	من بے دیدم وار کا لبد جان میرفت
کسے پچھاتا نہ اوس جان دیاں جان وانگن ٹر گیا	میں تک بیٹھا میرے تن وچہ روح رحمت نہ ہیا
مغفتم اکنوں سخن خوش کہ گوید با ما	کان شکر لہجہ خوشگوئے سخندان میرفت
آکھیا کون کرے مین گلاں تال اسال من گھڑیاں	ٹر گیا گلاں کرنے والا شہد نیا تال بھڑیاں
لایہ بسیار نمودم کہ مرو سو دناشت	زانکہ کار از نظر رحمت سلطان میرفت
کیتی بڑی خوشامد تہ جاہ پر اوس اک نہ جانی	مرضی رب دی ایہو ہو سی جیہڑی اوس پچھانی

غزل ۹۰

پادشاہِ اکرم از سرِ سرش بگذر	اچکند سوختہ از رعایت حرمان میرفت
عیب گناہ اساتذہ چہڈ کے شام اکرم کماٹیں	سڑے پلے پد قسمت کولوں کجہ ہو سکے ناٹیں
چون شد آن صنم از دیدہ حافظ غائب	اشک ہموارہ ز رخسارہ فیماں میرفت
جیہڑے ویلے حافظہ کولوں اوہے ہو یاد لیسر	اکھیوں پانی دُک دارم بیا سر پہر انتک سر پہر
ہر آن حجتہ نظر کر پے سعادت رفت	بچھ میگردہ و خانہ ارادت رفت
برکت والا ہے اوہ جیہڑا نیکی دے راہ ٹریا	رکھ کے خواہش موٹے والی میخانے آوڑ یا
ز رطل درویشان کشف کرد سالک راہ	رو در خیب کرد عالم شہادت رفت
ماسہ میل مے خانے و چوں سالک نے راہ پاکے	راز اسرار جہان اناوائے ظاہر کہیتے آکے
بیاد معرفت از من شنو کہ در سخنم	ز فیض روح قدس نکتہ سعادت رفت
آسن گل اسادی بیری گل اندر بھائی	قدسی فیضوں تلو تلو شکیل اک فقط و چہ آئی
مجو ز طالع مولود من بحسب زندی	کہ این سالک بالوکب و لادت رفت
لیکھ میرے وجہ زندی با بچوں ڈھنڈ نہ ہو رکھائی	روز ازل سے ایہو بخیرہ یلیا کولوں جانی
ز بادادہ دست دگر بر آدہ	وظیفہ مے دوشین مگر زیادت رفت
آج فحری لوں ہووی پاسے اپنی نظر اولاری	نشے کلہو کے والی شاید و سیری گل پیاری
مگر بخیرہ کو شد طبیب عیسے دم	چرا کہ کار من خستہ از عبادت رفت
مناہد آج اوہ عیسے وانکن معجزہ آن دکھاوے	کوئی علاج نہیں ہن میرا وقت نزع پیا آوے

عز ۹۹

بکچ نہاویہ طاعت و عبادت رفت	ہر شکر کہ حافظ زراہے کدہ دوش
مے خانے دی راہیں حافظ شکر خدا کل آکے	
اندر سلاک سلوک عبادت بیٹھا جان بچا کے	
نچے کر آبروئے شہوخ تو در کمان انداخت	بقصد جان من زبرد تا توان انداخت
وانگ کمان آبرو تے جیہڑا شوخی نہیں خم پایا	
عاجز جان میریدے کارن ایہہ توں کم بستیا	
خمر آب خوردہ و خمرے کدہ کے شادی چمن	کر آبروئے تو نشہ در اغوان انداخت
نشہ اوڈ کے بلخے اندر آیوں تندی کر کے	
تاں ایہہ اگ پھلانتوں لگی مکھڑوں قطرے جہڑے	
بیک کرشمہ کہ ترس بخود فروشی کرد	فرستیم تو صد فتنہ در جہان انداخت
اپنا آپ و سجا یا ترس نظر او چھیری کر کے	
اکھ تیری نے کہتاں فتنے دتے جگو چہ ور کے	
ترشم آنگہ بروئے تو سبتش کردند	اسمن بدست عبا خاک در دہان انداخت
تیرے وانگن مکھڑا اپنا چنبے نے چلکایا	
ہو شرمندہ سرمہ اینا مٹی و چہ رلایا	
بہر زنگاہ چمن دوش مست بگذ شتم	کہ از دہان تو ام غنجہ در کمان انداخت
مست خمریوں کل یا غچے پایا خد میں پھیرا	
ویکھہ کلی لوں ذات لباندا سلنے آیا تیرا	
بنفشہ طرہ مفتون خود گرہ مے زد	صبا حکایت زلف تو در میان انداخت
اپنی کلنی پیچیدہ دی لاف بنفشے ماری	
واعنے زلف تیریدی جوتی سلنے آن کھلاری	
کٹوں بابے لعل خرقہ مے شوئم	نصیبہ زل ز خود میتوان انداخت
نشہ پر نے اندر زنگسان ہن میں خرقے تاہیں	
لکھیا ہو یار و زازل دامیتھوں میٹ واناہیں	

غزل ۹۸

نہو درنگ عالم کہ نقش الفت بود	ازمانہ طرح محبت نہایت مان انداخت
نام نشان جہانان نہیں سی عشق ہو یا جد پیدا	کوئی ایس جگت وچہ آکے ہو یا نہیں ہو پیدا
من از درع سے دمطرب ندیدے ہرگز	ہوئے مہیو گانم دربان و آن انداخت
میں پرہیز نگاری وچہ کدیں راگ شرب نہ پا ندا	صحبت رندان لوکاں سنیوں سچانے لے آندا
جہان بکام دال کتوں و دکہ دوبر زمان	سرایہ بندی خواجہ زمان انداخت
ہن امید موافق دل دے ہو جاسی جگ جہیزا	قسمت خدمت سیر معافو چہ ہن آلا یا ڈیرا
مگر کشاکش حافظ درین خسرابی بود	قسمت از لاش در شے معان انداخت
نشہ او داندیاں جاتاں ہوئی حافظ کول سجدے	تائیں وچہ تشے دے شٹیا قسمت روثر از لدے
روشن اندیز تو ریت نظر و غیبت کہ غیبت	مست خاک موت بر بھرے غیبت کہ غیبت
جاوے لکھ تیرے تہیں ہر لک توری ہے کہ تائیں	مٹی در تیرید احسان کیہڑا جس تے تائیں
ناظر دے تو صاحب نظر اندولے	سر گیسوے تو در ہیج سر غیبت کہ غیبت
بھانویں عاشق لکھ تیرید ارندان باہجہ نہ کوئی	پر کیہڑا جو کر کہ صفتاں نہیں کہ داد لچوئی
اشک غماز من از سرخ برآید چہ عجب	تجل از پردہ خود پردہ دے غیبت کہ غیبت
کی جے اکھیوں خون جگر داتیراز زدکھاوے	چغلی کھلے کیہڑا جو نہ اپنا کیستاپاوے
کچھ بزم خستہ چہ بندی کہ نہ مہر	بر میان دل و جانم کرے غیبت کہ غیبت
کس کس کمران غصے اندر کی عاج ستیز آویں	عشقے وچہ لگت بد با میسر اپاویں کہ نہ پاویں

تابہ دامن نہ نشیند ز نیت گریے	سیل اشک آنکھ نظم بر گزشت نیست کہ نیت
سو ہنرے کمرے تے نہ بیٹھے تاں جے گرد غباری	راہ تیرے وچہ نہر اکھیا ندی ہے کہ ناہیں جاری
تا دم از شام نہ زلفت تو ہر جا نہ نہ	با صبا گفت و شنیدم صبح نیت کہ نیت
ہر تھاں صفحاں تیریاں تانہ پھولے باد صبا ئی	فجری نال صبا دے میری ہے کہ نہیں اشتا ئی
من ازین طالع شوریدہ بر عجم ورنہ	بہرہ مند از سر کویت دگے نیت کہ نیت
بڑے مصیبتے اوئے غصہ کیوں نہ آوے مینوں	وچہ لو کا ئی ساری مینوں یا لو اں کہ نہ مینوں
از خیال لہجہ شیں تو لے چشمہ نوش	غرق آب عرق کنوں شکستہ نیت کہ نیت
چیتے کر کر کھڑا سو ہنرے مٹھری لب تائیں	شکر مصری غیرت اندر ڈبے ہیں کہ ناہیں
آب چشم کہ بر و منت خاک در نست	زیر صدف منت او خاک دے نیت کہ نیت
پانی اکھ میری دے جس نے تیرا بوجہ اوٹھایا	دو ہیں جہا نیں اوس نے تیرے پایا کہ نہ پایا
از وجود این قدر نام و نشان نیست کہ نیت	ورنہ از ضعف و رانجا شے نیت کہ نیت
ولیکن اندر اں میں جیہا باطن نہیں ابھیہا	ناب چیز ی دا اثر میرے تے کچھ نہیں باقی رہیا
خیر در یاد ئے عشق تو رو باہ شود	آہ آہ کہ در فے خطر نیت کہ نیت
عشقے اندر شیر جنگل و اعاجزہ لو مڑی ہووے	خطرے با بچوں راہ نہ کوئی رووے کہ نہ رووے
نہ من ل شہ اندر دست تو خونین جگر م	از غم عشق تو پڑ خون جگرے نیت کہ نیت
راگو یں ہی تیتھوں تائیں خون جگر داکیتا	رکیان عشق تیرے دے غم وچہ خون جگر داپیتا

از سر کھٹے تو رفتن نتوانم کلمے	اور نہ اندول بیدل سفہ نیست کہ نیست
قدم بر ایمن تیرے در نہیں باہر حسان نہ ہوندا	
ہیں تے مینوں سقر ہزاراں ہوندا کہ نہ ہوندا	
تو خود اے شعلہ رخسندہ چہ اری در سر	کہ کیا اب حرکاتت جگہ نیست کہ نیست
توں پئی اے شعلہ نوری رکھیں رزمیاری	
تیریاں چالاں پھن جگر توں سٹیا کہ نہ واری	
مصلحت نیست کہ ز پروردہ برون قدر را	ورنہ مجلس ندان خبر نیست کہ نیست
چنگا نہیں جے پھول ستاواں تیرا راز سیلے	
نہیں تے رندان اندر ہر اک جلے کہ نہ جلے	
بجز این نکتہ کہ حافظ ز تو ناخوشنودست	در سراپائے وجودت ہنری نیست کہ نیست
راگو گل جو مینوں حافظ راضی ہو یا ناہیں	
نہیں تے توں اک تیلہ نوری حقیقتا ندا سائیں	
کس نیست کہ افتادہ آن لطف دو تانہ نیست	اور نگذرے نیست کہ دے ز بلانہ نیست
سیمہ چہڑا زلف تیری دے بیجا نوچہ نہیں اڑیا	
باں اوہ نہیں مسافریاں اوہ دکھا نوچہ نہیں پھریا	
روئے تو مگر آئینہ لطف الہی ست	حقا کہ چین ست چین روئے ریا نیست
شیشہ ہے اک لطف الہی کہہ تیرا نورانی	
قسم خداوی با سجدہ ریاؤں ایہہ گل سچ جاتی	
زابد ویدم کو بہ ندوئے تو نہ ہے روئے	ہیچش ز خدا شرم و زروئے تو حیا نیست
درشن کہہ تیرے نہیں زابدنت مینوں پرتا وے	
رب دے کوں اوسدیتا میں شرم حیا نہ آوے	
فرگس طلبید شہوہ چشم تو ز ہے چشم	مشکین خبرش از سرور دیدہ حیا نیست
اکہہ تیرید انخرہ تو ہونڈے نہ گس وچہ خماری	
نہیں اوہ واقف رات تیرے دی بے حیا ہے بخاری	

غزل

از بہر خوار زلف مبارکے کہ مارا	شب غیمت کہ صد عہدہ بابا و صبا نیست
رکھ سنبھال زلف نوں آگے کھلی رات بہتری	
جس وجہ باد صبا تے پائی ڈاڈا آندھ اندھیری	
بازگے کہ بے روئے توئے شمع دل افروز	در بزم حریفان اثر نور و ضیا نیست
اے اوہ دل دے چائن آ، مڑیا پھیرا اک واری	
تجھ بن مجلس اندر چائن ذرہ نہیں میں واری	
دی حے شد و غم صنما عہد حبا آر	گفتا غلطے خواجہ دین عہد وفا نیست
کل جا کے میں آکھیا کہ من پورا عہد منایا	
کہن لگائیں ایہہ تے وعدہ کس تہہ جو ٹھہ سکھایا	
تیمار غریبان سبب ذکر جمیل ست	جاناں مگر این قاعدہ در شہر شمایست
ماہی تندی غم خواری کرنی و دی جان عبادت	
شاید ملک تیرے وچہ کہہ پرے نہیں ابھی عادت	
چون چشم تو دل می بردار گوشہ نشیناں	دنبال تو بودن گنہ از جانب ما نیست
جد سکیں نوں لٹ و بچے تیری اکہہ لوٹیری	
نہیں گناہ میرے جانواں تیکھے تیرے خیری	
گر پیرمغان مرشد ماشد چلقاوت	دین مچ سمے غیمت کہ تے رخدا غیمت
کی گناہ جے پیرمغان دامن جلکے لڑ پھڑیا	
کیہڑا بندہ جس وجہ نامیں راز حسد ادا اڑیا	
گفتن بر خورشید کہ من چشمہ نورم	دانستہ دررگان کہ سزاوار بہا نیست
نوری بن کے سورج آگے اپنا آپ جتنا ناں	
جاؤ مذہب اسادے ناہیں کہے حکیم سیاناں	
عاشق چہ کند گر خور و نیر طاعت	با بیج دلاور سپر تیر قضا نیست
لیکن جھل نہر سکے عاشق منے وئے جگ دے	
ڈال نہیں کوں سیدے آگے تیر غضب دے	

در صومعہ زاید و در خسرو عابد	جز گوشتہ ابروئے تو محراب دعا نیست
عابد تائبیں گشتہ اندر جبرے زاید تائبیں	
بن محراب ابرو تیریدے تھاں دعا دانائیں	
لے چنگ فرو بردہ بخون دل حانظ	فکرت مگر غیرت قرآن خدا نیست
لے حانظ دے لہو و چہ اپنا پنجہ دوین والے	
شان قرآن نہ مقلّم تینوں شاید اے متوالے	
رواق منظر چشم من آشیانہ تست	کرد نما و فرود آ، کہ خانہ خانہ تست
پچھتر و ہیری اکھ میرید اخص جھروکا تیرا	
کر بخشش آ، ایتھے ایچہ کھر تیرا تیرا تیرا	
دلت بوصل گل لے بل چین خوش باد	کہ در چین ہمہ گلبانگ آہ و نالہ تست
دل تیرا اے بلبل شالا وصلوں خوشیاں ملے	
تیرے ہی نے بلغے اندر ساز سرود ترانے	
علاج ضعف دل بلبے حوالہ کن	کہ آن مفرح باقوت و خزانہ تست
کریں حوالے لبد سے میرے دیکھئے دلدے تائیں	
فات تیرے وجہ سے باقوتی جس وجہ کل شفاء میں	
بدن مقصر از دولت ملازمت	لے خلاصہ جان خاک ستارہ تست
خدمت تیر لو چوں بھانویں لہہ تن دور دور آڈا	
ایسر خاک و بلین تیر لو چہ لہہ جیوڑا نت ڈاڈا	
چہ جلے من کہ بلرز و سپہر شعبہ باز	ازین حیل کہ در انبانہ بہانہ تست
ایہاں جیلیاں ہمیں جو تیرے دلدے وجہ سگائے	
گنبدے رہن آگاس جتہا میں میرا کی بن آئے	
من آن نیم کہ دہم نقد جان بہر شوئے	در خزانہ بہر تو دلشائے تست
میں اوہ نہیں جو نقدی دلدی ہر اک آگے دہران	
فہر سیری اس سگے اوئے کیکن کدہرے کھڑ سان	

غزل ۱۱

تو خود چہ لعلی لے شہسوار شیرین کار	کہ تو سنے جو فلک رام تازیانہ تست
توں آپے کی موسیں لے اوہ شاہ اسوار رنگیدے	
چند لہجہ فلکی کھوڑا تیری تابع ہے ہر جیلے	
سرود مجلس است کنوں فلک نفس آورد	کہ شعر حافظ شیرین سخن ترانہ تست
سُن سن راگ جناب تیرید اگوں چ پی آسمانین	
جاتا شعر حافظ داس کے تیری خاص زبانی	
ساقی بیا کہ یار زرخ پردہ برگرفت	کار چراغ خلوتیاں باز در گرفت
آساقی آج یار میرے مٹا منہ توں برق لاہیا	
گوشے اندر خلوتیاں توں چن لوں و سنیا	
آن شمع سرگزشتہ دگر چہرہ برفروخت	واں پیر سا خوردہ جوانی ز سر گرفت
دو جی وار لوں سر چیدیاں میں جمع نے لاناں	
بچلی عمرے توں جوانی آئی مٹا منہ شہاٹاں	
آن عشوہ واد عشق کہ مفتی ز سر برفت	واں لطف کرد دوست کہ دشمن خدر گرفت
عشق پوراں نے دے دے ہوئے مفتی دور ٹھایا	
کہ کے لطف سخن نے دشمن تائیں مار نسا یا	
ز بہارین عبارت شیرین دل قریب	اگوئی کہ بستہ تو سخن در شکر گرفت
میں واری لہجہ معنییاں گلاں من بھر مالچا دن	
شکر مصری گویا موہوں بھر بھر باہر آون	
بار غمے کہ خاطر ماحستہ کردہ بود	عینے دے خدا بفر تاد و بر گرفت
بچار غماں نے دل میرا سی ٹوٹے ٹوٹے کیتا	
الشہ عینے ثانی بھیجیا جس نے مڑا سیتا	
پر سو قد کہ بر سر و خورشید میفر وخت	چوں تو در آمدی پے کار دگر گرفت
کہاں سوہنے سوہنے جہیز ہے آہے فخر کہ بندے	
جد توں آئیوں دو جی راہیں ڈھٹے تھے دیندے	

غزل ۱۰۱

تیرین قصہ ہفت گنبدِ فلک بر صداست	کو تہ نظر بہ بین کہ سخن مختصر گرفت
ایس بیاتوں چو ہدیٰ طیفیں ہو یا شور ککارا	و کہو تھوڑی جیہی گلوچہ ہو یا کیسٹ نظارا
حافظ تو این دعا ز کہ آموختی کہ یار	آلودہ کرد شعر ترا و بہ زر گرفت
جیہاں وزد و عایاں حافظ کس نہیں سکتیاں چلکے	جو دہسگر گل اپنے پایاں جانہ یو چہ ول و نکے
شیندہ ام شتخے خوش کہ سیرنگان گفت	فراق یار نہ آن میکند کہ تیوان گفت
واہ وا گل سنائی ہادی کن و چہ پٹی سماوے	و چہ و چہ و چہ جو کچھ گذرے موہوں کہیا نہ جاوے
حدیث ہول قیامت کہ گفت و اعظما	کنا میتبت کہ از روزگار بھران گفت
خوف عذاب قیامت جیہڑا و اعظما پیا سناوے	اوہو ہے جو عاشق اوتے و چہ و چہ و چہ آوے
نشان یار سفر کردہ اند کہ برسم یار	کہ ہر چہ گفت برید صبا پریشان گفت
کتہوں پتا لو ال ہن مسکے سفری پیار یو الا	و اصابادی جو یچی و سٹے اسوچہ سخت کسالا
فغان کہ آن مہ مہربان دشمن دوست	تیر کہ صحبت یاران خود چہ سناں گفت
پینچولے مولا یو مینوں اس ظالم نے پھنکے	من اپنے تھیں دور مٹایا سنگ غیراں دے رکے
غم کہن بے سائخوردہ دفع کنسید	کہ تخم خوشدلی انیت پیردہقان گفت
نشہ پورا ناپی کے کڈ ہو فکر جہاں ناں ولے	راہ خوشی دا ایہود سیا پیر میرے متولے
من و مقام ضابطہ دین و شکر رقیب	کڑل بدر دلو خورہ ترکے مان گفت
ہن میں راضی و چہ رضا ہے پڑ مہساں شکر دوگانہ	درد تیرے و چہ رملی بیٹھا من لہہ دل دیوانہ

گرہ بباد مزن گرچہ بر مرد و زرد +	کجاں سخن بمثل باد با سلیمان گفت
بہنہ بہنہ نقشے وچہ ہوا دے دل نوں نہ پرچائیں	واہ صبا نے ایہہ گل جل کے کیہی سلیمان تائیں
مزن زچون وچہ دم کہ بندہ مقبل	قبول کرد بجان ہر سخن کہ جانان گفت
دم نہ مارین عشقے اندر ہتہ بہ جہا نوں در ہو کے	عاقل اوہ جو دتار ب دا جھٹے راضی ہو کے
بشوہ کہ سپہرت دہد ز راہ مرو	ترا کہ گفت کجاں ز آل ترکستان گفت
ایس آسمان فریبی دیول ہرگز قدم نہ چائیں	مگر فریب کہوں اس چہڈ کے کس کہیا تہہ تائیں
بیادہ بخور زانکہ پیر میگدہ دوش	بسے حدیث غفور و رحیم و رحمان گفت
لے بادہ پھڑی شتابی یہہ کے کول مولایاں	کئی عجائب گھاں رحمت سانوں پیر سنا باں
کہ گفت حافظ از اندیشہ تو آمد باز	من این نگفتہ ام آنکس کہ گفت بہتان گفت
کس کہیا من حافظ تیرے عشقوں قدم اوٹھایا	میں تے او کا گل نہ کہیتی ایہہ کسے جھوٹے بنایا
مہم مست میدار نسیم جد گیسویت	خرام میکند ہر دم فریب چشم جادو بیت
خوشبو زاعت تیریدی رھے دائم مست شرابی	اکہہ فریبی تیری جیہڑی دم کہے کہے خرابی
پس ازین شکبائی شبے یارب تو ان دیدن	کہ جمع دیدہ افروزیم در محراب اکبر ویت
کہ کہ صبر ملے گی یارب یاں نہ رات آنو کہی	اوہ محراب ابرو تیرید اوں کھانا لگائیں دو کہی
سو او لوح ہمیش راعزیز از بہر آں دارم	کہ جان راسخہ باشد ز نقش خال مہدویت
نقش عقل فکر دی تائیں دل میرینوں بہا دے	نقشہ خال زلفت داتیر اکدے کدے سمجھاوے

تو گر خواہی کہ جاوید آن جهان کیسے بیا رہی	صبار گو کہ بردار دزلے برقع از رویت
جے تلوں چاہیں سنجیا بنیارسے جہان اسدا	اک ساعت کر لکھ اپنے نہیں برقعہ دور دورا
وگر تمہ فتنہ خواہی کہ از عالم براندازی	بہشتان زلف تار یزدنہزار جان ہر رویت
جے تلوں چاہیں رسم فتنہ دی جلو چوں اکھ چائے	بھار زلف تال قید سنجانیوں کل لو کی جھٹ جاوے
من یاد صبا مسکین سرگردان و بے حال	من از افسون چشم مست و از بوی گیسویت
میں تھے باد صبا کی دوہاں پانی مسقت ویرانی	باد صبا لوں زلفاں کشا مینوں اکھ مستانی
من از لطیف صبا دارم سپاس نگہت جانان	وگر خکے گذر بوسے سحر گاہن ازین سویت
واہ صبا دانش و شواری لکھ لکھ شکر گذران	نہیں تے تینوں فجری کیکن پاندا اندر باران
سودا دیدہ ہر وقتے بخون دل بچے دیم	عزیز شدارم این ساعت بیا و حال مندویت
وچہری اکھ کافی ول تک داساں میں تال غصہ	والکن خال سمجھ کے من میں و کچھاں نال ادب سے
زہے ہمت کہ حافظ دست از دنیا و از عقبی	نیا دیدہ و چشم بجز خاک میر کویت
واہ و اہمیت دنیا دینوں حافظ جان و بجا کے	مٹی گلی تیر پوچہ ڈنگا غیراں نہیں چپت چلا کے
مردم دیدہ ماجزہ زخمت ناظر نیست	دل سرگشتہ ماغیر تراؤا کر نیست
اکھ میری بن درشن تیرے کدھرے جہات نہ پاوے	تے سودا کی جیوڑا میرا غیراں یاد نہ لیاوے
اشکم احرام طواف حرمت سے بند	گرچہ از خون دل ریش و مے ظاہر نیست
بہت احرام طواف سمجھدے درد آہنجوں میرے	رہن احرامی پاک نے بھانویں خون جگر مے میرے

شعر

بستہ دام فقس باد چومرغ وحشی	طاؤر سدرہ اگر دطلبیت سائر نیست
وحشی پیچھی دانگن دایم ہے ہمیشہ پھنسیا	
جیکر جبرائیل بھی تیرے عشق اندر نہیں دھکیا	
عاشق منہلس اگر قلب دلش کرد تار	ملکش عیب کہ بر قلب روان قلوب نیست
اوہ عاشق جو تیرے تے نھد تے واری جاوے	
نہیں گناہ اوہ سدا اوہ نقدی دل تے پہنچ نہ جاوے	
عاقبت دست بران قلب بلندش برسد	ہر کر او دطلبیت ہمت او قاصر نیست
آخر اوس بلند سرو تے چڑھ جاوے اوہ کیہڑا	
ڈھونڈن اندر ہمت اپنی گھٹ نہ رکھے جیہڑا	
از روان بخشی عیسے نرم پیش تو دم	زانکہ در صوح فزانی چومت قاہر نیست
ویکھ عیسے دام مجھ تیرے آگے دم نہ ماراں	
تیرے دانگ نہیں اوہ قادر او پر لکھ ہزاراں	
سنگہ ان آتش سوئے تو آہے ترغ	کے تو ان گفت کہ دروغ دلم صابر نیست
جل نل آتش عشقے اندر آہ نہ نکلے میسری	
کیکن آکھاں دل میرے قصاب روی نہیں پھیری	
روز اول کہ سر زلفت تو دیدم گفتم	کہ پریشانی این سلبہ را آخر نیست
ویکھ زلفت توں دل بے کہیا پہلے دن سڑ بلکے	
ایکھ سیرانی گھٹ نہ ہوئی سڑ سڑ کے بل بل کے	
سر پیوند تو تنہا نہ دل حافظ راست	کیست آن کش سر پیوند تو در خاطر نیست
اکو حافظ نے سنگ تیرے لایا نہیں یارا نہ	
اوہ کیہڑا جو وہ محبت تیرا نہیں دیوانہ	
بے مہر زنت چشم مرا نور نما نہ است	دن عمر مرا جز شب و بخور نما نہ است
جلوے تیرے باہجہ نہ کد ہرے چاقن دن دارمیا	
بجرباں اس عمر میری تہیں بل بھر بھی نس گیا	

ہنگام دواع تو زلیں گم یہ کہ کردم	دور از رخ تو چشم مرا نور نمانده است
و دیا کردیاں اکھیاں میریاں ایڈانیر و گایا	
گیا گواتا نور اکھیاں دا جسدا دہ نظر نہ آیا	
من بعد چہ سودا رقد سے رنجہ کند دوست	کر جان بقیہ در تن رنجور نمانده است
فرقت اندر ایہہ تن عاجزہ جس ویلے مرجاسی	
اوتاتیرا اوس ویلے دا کم کسے نہ آرسی	
میرفت خیال تو چشم من وے گھت	از میہات ازن گوشہ کہ معمول نمانده است
نقش خیال تیرے دا اکھیاں اندر آیا کہنیا	
سو افسوس اس گوشے اے تمہن آباد نہ رہیا	
نزدیک شد آن دم کہ رئیس جان تو گویند	دور از درت تن خستہ رنجور نمانده است
دھک پیا اوہ ویلا اکھن کے تیرے درباتی	
ہو چکی بیماریا تیرے دی تجھ بن آج زندگانی	
جیل تو اہل از سرم دوسے داشت	از دولت ہجر تو کنون در نمانده است
در تن وھکن دیندا نہیں سی موت ہو رانوں تیرے	
آن چھوٹے سٹ کے سٹیا موت ہو راندے دیرے	
صلابت مرا چارہ نہ ہجران تو لیکن	چون صبر توان کرد کہ مقدر نمانده است
وچہ وچوڑے صبر شکر سی خوب علاج بستایا	
ہن کی ہووے صبر شکر بھی ہو نہ انہیں خستدایا	
در ہجر تو چشم مرا آب نہ اند	گو خون جگر ریز کہ معذور نمانده است
فرقت اندر رو رو اکھیوں بے پانی تک جاوے	
اکھو من بے عذرا ہووے کے خون جگر دا آوے	
حافظ ز غم از گریہ پیر داخت بخندہ	مانم ز دور اداعیہ سور نمانده است
مانم خلتے نہیں آج حافظ خوشیا ندے گھر آیا	
دو کھان سلاں عاجز کیتا تا جیوڑا پیر نہ تا یا	

غزل ۱۰۶

مذمتے شد کاش سوداے او در جان ماست	وین تمنائیں کہ دایم در دل ویران ماست
بھانپڑ عشق پہلے پچیاں مدت گزرد سدا کی	ایسے دھندے ہر دم رہند ادل میرا سودائی
مردم چشم بھونناں جگر غرق اندازان	پشیم ہر خوش دیکھ ملان ماست
آکھیاں میریاں اندر تائیں خون جگر دا آبا	سینے دردی میرے راند درشن غوغا یا یا
آب حیوان قطرہ از لعل بھون شکرش	قرص خور عکسے زوئے آن متابان ماست
لب تیرید لہے اک قطرہ آب جہات خضر دا	کچھ تیرے دہے پر جھالوان سورج جہڑا چڑھا
تا ناخت فیروز من شوقی شنیدم شد یقین	برمن این معنی کہ مازان و نیم اوزان ماست
تھائیں تھائیں جلوہ تیرا سنا جد قرآنوں	غیراں نوں کڈھ باہر مویا اکو دلوں بجا لوں
ہر دے را اطلالی نیست برا سراغیب	محرم این ستر معنی دار علوی جان ماست
واقع راز حقیقت نائیں ہر اک وچہ لوکاں	واقع راز سجدی اکو جان میری تر مائی
چند گوئی اے مذکر شرح دین خاموش باش	دین ملور ہر دو عالم صحبت جاناں ماست
اے دل چپ کر نہ کر ظاہر راز اسرار زبانی	دین اساد اایٹھے اور تھے صحبت یار گمانی
حافظا تار و ز آخر شکر این نعمت گزار	کان صہم از دوا اول دوا دے در مان ماست
روز قیامت تا کن حافظ اکو شکر نہاں	دار و در و اسادے دا اوہ آپے بنیا سائیں
امروز شاہ انجمن دبیران کے است	دبیرا گہرا بود دبیران کے است
واجہ لا شریک آج اکو دبیر ہے مستانہ	لکھیاں دبیر نے پر میرا اوسے نال پرانہ

غزل ۱۰۷

من بہر آن یکے دل دین دادہ ام سیا	غنیم کن کہ حاصل ہر جہاں یکے ست
او سے اک اٹھاریتے میں دین ایمان و نیایا	نہ کہ عیب ملامت مینوں کو نظری آیا۔
سودا بیان عالم بہت دار را بگوئے	سرمایہ کم کنند کہ سود و زبان یکے ست
صاحب علم ہنر فے تائیں آکھو و جگے	اوتھے نفع زبان برابر آجایہ جہڈا کے
خلق زبان بدعوئے عشق کشادہ اند	لے من غلام آنکہ دلش بازبان یکے ست
کھنیں کنھیں خلقت جگ و چہ عاشق نام دہراؤ	میں چاکر ہاں دلوں زبانوں جہڑا اک ہواؤے
حافظیر آستانہ دولت تہاد ہر	دولت در آن ہر است کہ بارستان یکے ست
حافظ گنج اسرار اوائے دڑتے سیس لٹوایا	ایہہ در او سے پایا جس نے دروچہ سیس لٹوایا
المنۃ لکھ کہ در میکہ باز ست	زراں رو کہ برابر در او روئے نیاز ست
کھلا ویکہ جے جانے تائیں کیتا شکر الہی	دلوں بجالوں در او سدیتے ساری عمر نیامی
خمہا ہمہ در جوش و خروشند زمستی	حال جے کہ در انجامت تحقیقت نہ مجاز ست
مستی اندر مٹوں باہر ٹپ باوہ آوے	نشد اساداشوق الہی ہو رہ کوئی بھاوے
از روئے ہمہ مستی و غرور ست و کبر	وز باہمہ بیچارگی و روئے نیاز ست
تینوں لائق فخر تکبر تالے لے پرواہی	سادے تائیں عجز غریبی نے مسکینی بھائی
شرح نکلن زلف خم اندر خم جاناں	کو تہ نتواں کرد کہ ابن قصہ دراز ست
کنڈل کنڈل زلفاں جس وچہ لکھاں موراں توڑاں	ہرگز کھل نہ سگن مرگے نہ اہد کہ چوڑاں

غزل ۱۱

یار دل محبتوں و خیم طرہ لیل	خسارہ محمود و کف پاٹے یاز مست
و چہ شکنجے زلف لیلی دے دل معیون دا اڑ یا	
تے محمود دے چہرے اُتے پیر یاز نے دھریا	
برو و ختام دید و جو باز از ہمہ عالم	تا دیدہ من پر رخ زیبائے تو باز مست
کل جہانوں بدھیاں اکھیاں و انکھن باز شکاری	
جدی سوہنی صورت تیری نظری آئی پیاری	
رازیکہ خستہ نہفتیم و نگفتیم	بلوہ مست بگوئیم کہ او مسرور راز مست
چہرہ ابھید چہیا کے رکھیا خلقت کولوں چوری	
دلبر آگے پھول سنا ساں و ساں مول نہ ہوری	
در کعبہ کوئے تو ہر آنکس کہ در آید	از قبلہ بچوئے تو رہین نماز مست
کعبے گلی تیریدے اندر چہرہ ابندہ آیا	
و چہ محراب ابروئے تیرے آتش سبیں لوایا	
اے مجلس بیان سوز دل حافظ مسکین	از شمع پیر سبید کہ در سوز و گداز مست
سُطرن کڑہن حافظ دی تائیں ظاہر موسی یارو	
کدے کدائیں جے اک پھیر اکول شمع دے مارو	
میرمن خوش میردی کاندہ سر یا میرست	ترک من خوش و خرامی پیش بالا میرست
نکاحی سوہنی چال چلیقہ یا چال تیر لوجہ رلسان	
ٹٹم ٹٹم قدم دھر بندہ یا تیرے قد بانڈی لوجہ مرسان	
گفتہ بودی کے میری پیشین عجیبیت	خوش تقاضا میکنی پیش تقاضا میرست
موت میریدے چہے گلوں کبید شتابی چائی	
راہ گل میرے بھلے سوکھی ہن مر جاساں بھائی	
عاشق مہجور محروم بہت ساقی کجاست	گو خیر امان شو کہ پیش قدر عنا میرست
عاشق ماں مہجور شرابی ستھے یار گمبانی	
آکھو لک چلیقہ آوے ویکہ ہو وال قربانی	

غزل ۱۰۹

ایک عمرے شد کہ تا بیمارم از خرنگارن تو	کو نکاہے کن کہ پیش چشم شہلا میرست
پدکان تیریاں مارو بجایا ندت ہوئی چو کھی	تک ذراتاں سامنے تیرے مرجائے ہن دو کھی
گفتی عاشق زار را ہم درد بچشم ہم دوا	سکھ پیش درد کو پیش مداوا میرست
جلوے حسن پہنے وچہ دستیں صحت نلے بیماری	اندر جھل مرن ہن کدیشے کہ میں عجب رنجواری
خوش خرامان میروی چشم بداز روئے تو دور	دردم اندر سرخیل آنکہ دریاو میرست
لڑکان نال چلبند یا شنال نظر بڑی نہ لگے	سدا خیال دے وچہ مرساں قدماں تیریاں لگے
گرچہ جائے حافظ اندر خلوت وصل تو نیست	لے ہر تیکے تو خوش پیش تو ہر جا میرست
گوشے جھل تیر لویچہ بھالویں نتھال حافظ وانا ہیں	ہر نتھال تیرا جھٹے مرساں تو ہیں ہو میں سائیں
کنوں کہ میدد از بوستان نیم بہشت	من شراب نرجش و یار و خور سرشت
اج با عیجے اندر چلے واد بہشتار والی	میں تے یار تے یادہ نالے قدم دی خوشحالی
چمن حکایت اردی بہشت میگوید	نہ عاقل است کہ نسیم خرید و نقد بہشت
موسم پھل گلاں دا آیا باغے اندر یارا	نقدی چھٹا و دمار لے جو اوہ آج جاہل بھارا
بے عمارت دل کن کہ این جہان خراب	دعان سرست کہ از خاک باہماز و خشت
نال شراب اوسار دے لوں کیوں تیرا بہ جگ پازی	رشی ساڈی تھیں گھڑاٹاں اوڑک ہووے راضی
وفا مجھے زد دشمن کہ پر توے نہ ہو	چو شمع صومعہ افروزی از چراغ کنشت
وٹھو نہ وقانہ دشمن کولوں کدے وقانہ کرسی	ٹھا کر دواں یوں جھکے اندر لوء کدے نہ لکسی

غزل

مکن بنامہ سیاہی ملاحت من مست	اگر آگہ است کہ تقدیر بر سرش چہ نوشت
عیب ملاحت نہ کر زابد او پر میں مستانے	بکھڑا واقعہ کی کچھ لکھیا میرے حق فضلانے
گدا چرات نہ لاف سلطنت امروز	اگر خیمہ سایہ ابرست ویز مگر لب گشت
آج فقیر شہنشاہی دی کیونکر لاف نہ ملے	رجس وی مجلس تے آج ظاہر چو دال طبق سہارے
ستم و ریخ مدار از جنازہ حافظ	اگر چہ غرق گناہست میرود بہ بہشت
حافظے جنازیوں لو کو آگیا مڑ لو ناہیں	وچہ بہشتاں شاہی اُس دی بھالیوں کید گناہیں
درد مار نیست در مان الغیاث	بھرمار نیست پایاں الغیاث
فدیکر دادا داناہیں سو فریاد دو مائی	بھرمیکر دادا اورک ناہیں کی بن آوے بھائی
دین و دل بوندند و تصد جان کنند	الغیاث دانہ جو ر خوبان الغیاث
دنیا دین و سنجاکے میرا جان پیچھے مٹے	ایہناں شوخ لوٹیریاں کولوں دل میرا گر لائے
در پہلے بوسہ چلتے طلب	میں گنہگارین دستاں ان الغیاث
اک بوسے دے دے منگنے ظالم جان ساڈی	خونی ایہہ لوٹیرے رکھوں آئے ہین فساد دی
خون ماخوردن این کافر دلاں	اے مسلمانان چہ در مان الغیاث
خون ولید امیر ایہناں کا قراں کڈھ کڈھ پیتا	بہنچو مسلمانوں ایہناں ترس در انہ کیستا
داد مسکیشان بدھے روز وصل	از شرب لیدائے بھراں الغیاث
سُن فریاد غریبان دی اسے روز وصل مٹے	کالی رات وچہ پوڑے دی مٹے آئی وحم وحم کے

غزل ۱۱۱

ہر زمانہ درد دیکرے رسد	زین حریفان ہر دل جان الغیث
پل نل اندر سو سو کھڑا بن بن دل تے آوے	
جیہاں یاراں کو لوں رورو دل میرا گر لافے	
پچھو حافظ روز و شب بے خوشی تن	گشتہ ام سوزان و گریان الغیث
حافظ و ناگن دن تے راتیں تن نہیں باہر ہو کے	
سوز و آقاں اندر عاجز ہو باہاں رورو کے	
سند کہ از ہمہ دبیران ستانی باج	چرا کہ بر سر خوابان عالمی چون تاج
پیار سچوئے محبوباں تھیں جتنوں منگیں ٹالا	
کیوں جے محبوباں سے میرے توں اک تاج ترا لا	
دو چشم شمع تو بر ہم زدہ خطا و ختن	بچیں زلف تو ماچین و منہ دادہ خراج
دنیادین دو ماں لوں لڈیا تیری اکھ لوٹ سیری	
زلفاں وجہ بھینس جا کر ہوئے علم تے عقل چنگیری	
بیاض روئے تو روشن جو عارض خورشید	سوا ذر زلف تو تارک کے ز ظلمت داج
جلوہ مکہ تیرید او انگن سورج لاٹاں مارے	
کالی راتوں و بد کے کالی تیری زلف پیارے	
لب تو حضور دہان تو آب حیات	قد تو سر و میان تو موے و گردن علاج
خضر و انگن لب تیرے تے مکھ چشمہ آب حیات	
قد سر و لکت وال برابر گردن لوری ذاتی	
ازین مرض حقیقت کجا شفا یا ہم	کہ از تو درد دل من میرے یہ علاج
کہتوں ایس بیمار یوں بچھنی ابہہ دل درداں بھریا	
پیش سجادے تیری کوئی جد ایس اُسے اڑ یا	
دہان تنگ تو دادہ یہ آب خضر بقا	لب چوتنہ تو برداز نبات مصر و رواج
آب خضر دی عمر و دہان مکھ تیرے تے آکے	
شکر مصری او ہندی پانی لب کو لوں شرمکے	

زلی ۹۱۳

چرا ہے شکنتی جان من ز سنگدلی	دل ضعیف کہ بہت اور تیرا کی جو توجہ
کیوں پتھر بلا ہو سکے توڑیں میری جان پیاری	
اگے عاجز نازک بہتی کچدے وانگ بیچاری	
قتادہ در سر حافظ ہوئے جون تو تھے	کیمند بندہ خاک در توبہ بوجے کلج
حافظ ایڈے شہادت شاہ دی دل و چہرہ ص جمائی	
خاک دہلیز اندر بے بہند اچنگا ہوتا بھائی	

تمام

حکیم محمد امین

حکیم محمد امین کاتب قریشی ناروٹی مہلو کے ضلع گوجرانوالہ

دیکھو

الشیخ والوں کی دروہری تصنیفات یا تصوف کی سراپا رحمت اور بیظیر کتابوں کا جواب سلسلہ

نام کتاب	نام کتاب	نام کتاب	نام کتاب
رفیق السالکین	جو اہر مجددیہ	مشائخ نقشبندیہ	دیوان باہو فارسی
امین الطالبین	تفسیر نورانی	کتب سید علی ہادی	فضل اللقاء
اردو ترجمہ کتب شریف	سبیل الہدایت	عین الفقر	کمال محمود بیات حضرت
ربانی مجدد الف ثانی	سبیل الخیر	کنج الاسرار	سلطان باہو سیالی
رسالہ نقشبندیہ	سرچشمہ رحمت	تجلی الاسرار	دھرت الوجود
ثنوی تحفہ العارفین	کلامیہ ثنویات	عباسۃ النبی	سراج السالکین
مع تحفہ العارفین	تصوف	کلید التوحید	ہشت بہشت مجموعہ
نعمات الناس	قانون توحید	شمس العارفین	لمعونات خواجگان
زبدۃ المفصلات	مقائد السالکین	ہدایت الطالبین	جو اسر علویہ
قانون سلوک	قانون معرفت	اربعین انوار	عقائد مجددیہ
حکام الفقر اکلاں	نور الہدایہ	محکم الفقرا	قصت الاسرار
کشف الاسرار	فتح برہمنہ	اوزنگ شامی	عقل بیدار
توفیق الہدایت	امیر الکونین	قرب دیدار	سراج العارفین
راحت القلوب	دلیل الخائفین	جو اہر معصومہ	آداب الطالبین
مرآۃ المؤمنین	امثال المریدین	اسرار ادلیا	راحت المجہین
محمد صوفی ازہم	توحید الہی	دعائیں شری	ہشت تشریف حضرت
فلا سفی کلچر	عقائد الانوار	مناجات جامی	نور کائنات شہید
پہل کتب عثمانیہ	ہدیۃ القلوب	مقامات احمدیہ	لطائف خمسہ
اثبات تصوف شیخ	مونس الارواح	لمعونات معصومہ	مقامات مظہریہ

بسم اللہ الرحمن الرحیم
 ترجمہ پنجابی
 دیوان حافظ علیہ الرحمۃ
 حصہ دوم
 بسم اللہ الرحمن الرحیم

غزل نمبر ۱۱

اگر بہ مذہب تو خون عاشق بہت منجھ	صلح ماہم آنست کو تراست صلاح
خون حبیبان دل بجے جائز اندر مذہب تیرے	
کیہ مجال اداؤں و چوں ہے کوئی برسرِ پھیرے	
سوادِ معنی تو بغیرِ حائلِ تعلیمات	بیانِ رومی تو بقیانِ خالق الارواح
زلزلت تیری نقشے اندر جگ دی اندھا ندھیری	
مکھڑا تیرا ظاہر کردا صُبحِ نورانی جیہڑی	
ز دیدہ آمد شدہ صد چشمہ در کنارِ ویاں	کہ خود شنا بکنہ در میانِ صلاح
بغلاں اندر زور و ہویاں نہراں آگینوں جاری	
تاں ہے شاید دلبر کے ایسے لافِ تازی	
لبِ چو آبِ حیات تو است حضرتِ روح	وجودِ خاکی ماد است قوتِ ارواح
چشمہ ہے اک آبِ حیاتی و ات لبیاں و اتیرا	
جس تھیں تازہ رہے ہمیشہ ایہ تنِ حاکم میرا	

زچنگ لہ کسندت کسے نیافت خلاص | نہ از کمانچہ ابرو و تیر غمزدہ سنجاح

گنڈل زلف تیری وچہ پھٹکے کس نے جان نہ سچائی
پلکان تیر کمالوں کیہڑا جیہڑا بچس بھائی

بیا کہ خون دل خویش تن بجل کر دم | اگر بندہ بپ تو خون عاشق است مباح

آہن خون حلال کیتا میں اپنا تیرے کارن
جے کہ مذہب تیرے جائز عاشقان تائیں مارن

تداو لعل لبش بوسہ بصد تبسب | نیافت کارم دل من از و بصدالحاح

مگر فریب بہترے کیتے بوسہ اوس نہ دتا
حاصل کچھ نہ ہو یا ترے کہ کر مر گیا چٹا

صلاح و توبہ و تقویٰ تو ماحو زاہد | ز رند و عاشق و مجنون کسے نہ جفت صلاح

زاہد ساتھیوں ڈھونڈ نہ تقویٰ توبہ تے بھلیائی
رنداں مستان توں کس ڈھٹائیکیاں اندر بھائی

پیالہ چسیت کہ بریاد تو کشیم بدم | وخن نشرب شربا کذا الک الاصلاح

کیہ ہے اک پیالہ دیہ تاں وایم مستی پلیے
سدا جیے پیالے شالا پیندے پیندے چایے

دعائے جان تو و ز زبان حافظ باد | مدام تاکہ بود گردش مسا و صباح

رہے پوچا ندائیں توں حافظ دایم ورد صلواتاں
سورج چن حیدوں تاکہ قائم جگ وچہ دن تے راتاں

یہ بین ہلال محترم سخواہ ساغر راح | اک جاہ امن امانت وصال صلاح وصلاح

ویکھ ہلال محترم والا متنگ ٹٹے واپس کالم
کیوں جے سال صلاح داچڑھیا امن اماناں والا

غریزہ دار زمان وصال را کاندم | مقابل شہ قیہ راست و روز اشتقاق

جان پیار وقت وصل داچس ویلے ہتھ لگے
عبدالے شہ قیہ اس کیہ نے اس بیاں خوشیاں لگے

غزل

تراغ بر سر دہلے دوں کسے نکند	بہ آشتی میرے نور دیدہ گوئے فلاح
ایں کہنی دنیائے سر کیہڑا جھکڑے کردا	نال صلح دے نیکی اپنی لے چل آگے فردا
دلا تو فارغی از کار خویش سے ترسم	کہ کس رت نکشاید جو کم کنی مفتاح
بجز قراق نہیں کچھ تینوں غم کھائے دل میرا	کبھی جدول گولچی کیہڑا یوں کھوئے تیسرا
میار بادہ کہ روزش بخیر خواہد شد	ہر آنکہ جام صبوحی اش نہاد چراغ صباح
اٹھ سویلے لے پی یادہ جو اس ویلے رہیوے	امن امان صبح سلامت شام تلک اوہ جیوے
کہدام طاعت شائستہ آید از من مست	کہ رنگ صبح تدام ز خالق الا صبح
کیہڑی چٹکی توں عبادت کر دے مست تاتہ	خبرے کیہڑی گلے فحشری دیوے اوہ بیمانہ
زمان شلو شجاع است و دو حکمت شرع	براہت لے دل و جان کوش درسا و صبح
وقت شہنشاہ قازی دے حکم شرع و اجاری	کوشش کر کے جان سلامت لے دل پیاری
بہوئے صبح چو ماقظ قبضے پر در آدر	کہ شگفتہ گل عیش ز شعلہ و صبح
خوشبو وقت فجر دے کارن حافظ رات گذاری	تاں بے پھل خوشی واکھڑسی توری ویلے واری
دل من در ہولے روئے قرخ	یوں شفتہ ہم چوں موئے قرخ
دل میرا وہ چہ حب تیری لے اوہ اپرا	واکن لکھ تیرے دے رہندا ہریا بھریا یارا
بجز ہندوئے زلفش ہیگیس نیست	کہ بر خور دار شد از روئے قرخ
باہوں زلف تیری دے کوئی ہووے اچھا تاہیں	جس نے بجزہ حاصل کیا لکھ تیرے نہیں سائیں

سیاہ نیک بخت آنکہ دائم | بود ہم راز ہم زانوئے فرخ

زلف تیری ہے نیک نصیبے اندر فرق نہ کوئی
جیہڑی سوچنے ٹکھڑے کو لوں کدے نہ لایجے ہوئی

شود چوں بید لرزاں سر و آنا | اگر میند و تدوّل جوئے فرخ

وانگن بید گنبے جے کد میں سدا صبر و ادبیرا
قد و ترون لڈ کا تیرا آدیکھے پاء پھیرا

بدہ ساقی شراب ارغوانی | بیاد زگرہں جادوئے فرخ

دیہ ساقی اوہ بادہ جیہڑا رنگ گلابی
زگرہں بن سمن دے جس تھیں آون یادشتابی

دو تاشد قائم بچوں کمانے | زغم پیوستہ چوں ابروئے فرخ

وانگ کمان ہو یا قد و نگا و چہ و چھوڑے ماہی
جیوں محراب ابرو و دلبر داکستہ غم نے بھائی

کسیم مشک تاتاری حبل کرد | شیم یوئے عنبر موئے فرخ

خوشبو نافر تاتاری دی ہو شرمندی چلی
لے خوشبو زلفاں دی تیری باد صبا جد جھکی

اگر میل دل ہر کس سجائے است | بود میل دل من سوئے فرخ

ہر کوئی تاہنگ دے دی لہنی کہتے نہ کتلے رکھدا
دل میر اوچہ تاہنگ سمن دے ہر دم ہے دھڑکدا

سلام خاطر آنم کہ بخشد | چو حافظ چاکرے ہندوئے فرخ

اوس کسے دا چاکرے ہاں میں جیہڑا حافظ و انگن
زلف تیری دار ہے ہمیشہ عاشق مردیاں تاکن

ابر تازی برآمد باد توڑے وزید | وہ ہے می خواہم و مطرب کہ سیوید رسید

بڈل چڑھیا پھل چھایدا و خوشی دی آئی
مطرب آیا سگرہ سیاہا دیہ ہن بادہ بھائی

شاہداں در جلوہ ومن شمسایر کیسہ ام	لے فلک این شمساری تباکے باید کشید
نقدیوں خالی میں شرمندہ دلیراں جلوے پائے	کدنگ میں شرمندہ رہاں وقت و لاند اجلے
فقط نوادت آبروئے خودے باید فروخت	بادۂ گل از برائے خرقہ مے باید خرید
فقط پیا و چہ ملک سخاوت دل دار کھ سببھیالا	لیکے نل پیالہ رنگ توں خسرقہ عزت والا
غالباً خواہد کشودنم کاریکہ دوش	من بھی کروم دعاؤ صبح آئین مید مید
اکثر صل ہو ویگا اک دن عقدہ دل دامیرا	فجری نکل دعائیں کہ دیاں پایا اُس نے پھیرا
بالے اوصد ہزاراں زندہ گل آید مرغ	اند کر محی گوئی از گوشہ یوستے تمہید
گلاں سن سن تیریاں لکھیاں کلپیاں کھڑکھڑ پیاں	خوشبو پاک جناب تیری دی گویا پاکی سیّاں
دامتے گر چاکشد ہر عالم رندی چہ پاک	جامتہ در نکلتا می نیز مے باید درید
رکھد ہو یا بجے رندی اندر پلا پاتا میرا	نیکی وے راہ کد نہیں ہوتا چاکو چاک و دھیرا
این بظاہر کہ لب لب لب لب لب لب لب لب لب لب	و ان تظاول کہ لب لب لب لب لب لب لب لب لب لب
تیرے کہہ ہاں گلاں چہ پٹیاں میں لکھیاں کن لکھیاں	ظلم تیرے دیاں سختیاں چہ پٹیاں میں لکھیاں کن لکھیاں
عدل سلطان کہ نیرسہاں مظلوماں عشق	گوشہ گیراں از آسائش طمع باید نیرید
عشق دیاں مظلوماں دلبے عدل نہ کر سہی دلیر	جنت والی تا نگہ نہ رکھن تاں پھر زاہد سر پر
تیر عاشق کش ہذا نم بر دل حافظ کہ زد	این قد خرم کہ از شعر ترش خوں مے چکید
نہ جاناں کس دل حافظ نے ظالم تیر چلا یا	اے پھر ہر اک گل اُس دی نہیں خون و گیسو پایا یا

اگر آن طائر قدسی ز درم باز آید	عمر گذشتہ بہ پیرانہ سرم باز آید
ہے اودہ قدسی پیٹھی مڑکے اکواری گھڑاؤے	
گذری ہوئی عمر توں سرایہ دل مڑکے پاؤے	
دارم امید بر آن اشک باراں کہ مگر	برقی دولت کہ برفت از نظم باز آید
رُوئے تھیں ایہ آساں شاید جیوں بدل چہ یارا	
چمکاں دمکاں دے سجلی چمکے مڑکے پیارا	
گر شاد دم یار گرامی نہ گنم	جوہر جان بچہ کار و گرم باز آید
دلبر دے قدمائے کیوں نہ جان کراں قربانی	
کس کم آویگی پھر مڑکے یار بنان زند گھانی	
آنکھ سرمن تہج کہت پائش بود	از خدا مے طلبم تا سرم باز آید
میٹی پیرا سُدیدی جھڑی تلج سریدہ پٹیلی	
لوڑاں مڑکے مولا کولوں کد سر میرے پٹیلی	
کوس نو دوتی از یام سعادت بزم	اگر بہ بینم کہ مہ نو سفرم باز آید
نویں نصیبے دی ہن ماراں چوٹ جباے چٹھکے	
جیکر جن میرا سفر سرفروں آوے چمکاں چھڈکے	
نواہم اندر عقیش وقت جو یاران عزیز	شخصم ار باز نہاید خبرم باز آید
بچھے اُس دے جاناں گکھیں دانگ پیاریاں یاراں	
چلے چہ نام تے رہی اودہ جن ہے جان بانی واراں	
مانش فاضل چنک است و شکر خواب صبح	ور نہ گریشنود آہ سحرم باز آید
راگ سرود حضور اپنے وچہ رہییار ہنداد لیر	
ہنیں تے آہ فجروی میری سُن کے آوے سر پر	
آرزو مند رخ شاہ چو دارم حافظ	ہمتے تا سلامت ز درم باز آید
نت اساتے دانگن دھونڈے حافظ دلبر تائیں	
شالا خیری جہری آوے ہن قبول دھائیں	

غزل ۱۳

از دیدہ خون دل ہمہ بر روئے مار و د	بر روئے ماز دیدہ ندانم چہار و د
اکھیاں راہیں خون لے دامنہ تے وگ وگ آئے	
نہ جاناں اینہ کینہ ہے منہ تے جونت اکھیوں جاکے	
مادر درون سینہ ہوائے نہفتہ اچم	بر بادا گر رود سرمازاں ہوار و د
سینے وچہ اک گل نیاری رکھی اسان پھیل کے	
سر جاکے جے باہر کدھاں سینوں فوج و جل کے	
بر خاک اہ بار نہادیم روئے خویش	بر روئے مار و است اگر آشنا رو د
مٹی راہ پیارے اندر سرمنہ چا لویا	
جائز جے آہن سر میرے تے رکھیں قدم خدایا	
سیلے است آب دیدہ بر ہر کہ بگذر د	گر خود دلش ز سنگ بود ہم ز جا رو د
پانی اکھیاں دامڑ وائلن جس راہ گذر سداوے	
بھاویں پتھر جیوڑا ہووے تاں بھی روٹے جاکے	
مار آب دیدہ شب روز ماجراست	زین رو گذر کہ بر سر کوشش چہار و د
گر یہ زاری نال ہمیشہ یہو گل کتھ میری	
کوہے دلیر اندر کیوں اینہ وگے خیری بھری	
خورشید خاوری کند از رشک جامہ چاک	گر ماہ میریزد در من در قبا رو د
غیرت کھا کے سورج ایسا خیر ز قبا رو سجاوے	
جیکر سو ہندا لبسیرا خرقہ ایسا پاوے	
حافظ بکھوئے میکہ دایم بھدق دل	چوں صوفیاں بھنڈے دارا صفار و د
کوچے میخانے وچ حافظ پستے دل بھیں دایم	
وچ میدان صفا کے رہندا صوفیاں آنگن قائم	
از سر کوئے تو ہر کہ بلامت رو د	رود کارش آخر بختیاست رو د
گلی تیری بھیں نئے جیہڑا سن کے جھڑک ملامت	
ایستے اوستے دو ہیں جہاں پانی اوس ندامت	

غزل ۱۳۱

ساکاںے نور ہدایت طلبد راہ بدوست	کہ پہلے ترسد گر بضالت برود
ساکاںے مرشد کامل پھر کے راہ ہدایت پاوے	
ہادی کامل باہجوں ایہ راہ کدیں ہتھ نہ آئے	
کردی آخر عمر اندھے و معشوق بگیر	احیف اوقات کہ یکسر بطلالت برود
ضایع عمر گوئی آدھن راہ سخن دانے	
ضایع وقت لکھائیے ناہیں مال سخن دے لئے	
اے دلیل دل گم گشتہ خداراںد	کہ غریب ازیر در راہ بضالت برود
اے مرشد کہ بہر میرے یاری منگاں تیری	
تیرے باہجوں اس منزل وچہ پیش نہ جاوے میری	
حکم مستوری ہستی بہر بر خاتمہ است	کس ندانست کہ آخر ہیچہ حالت برود
اٹک ویلے فیصلہ ہوسی زہد ریاضت والا	
ایہ معلوم کیسے لوں ناہیں کیکن کر کی موسے	
کار و نہ کہ بودید رقا ش لطف خدا	یہ تمہل بہت بند بہ جہالت برود
جس راہی دارا ہیرا ہووے ہر دم فضل الہی	
نال تسلی مردیاں ہو یاں پاوے شان خدائی	
حافظ از چشمہ حکمت بکف آکر جاے	گو کہ از لوح جہالت برود
حافظ چشمے حکمت وچوں پکڑ پیالہ توری	
شاید دل تیرے تھیں جانے حرم ہوا مغروری	
آن کس کہ بدست جام دارد	سلطانے جسم مدام دارد
جس کے نے حاصل کیتا ایتھے عشق الہی	
ایتھے لوتھے دوہیں جہانیں پائی اُس نے شاہی	
آبے کہ خضر یافت از وحیات	در میسکہ جو کہ جام دارد
جس پانی تھیں پیر خضر نے زندگی آبدی پائی	
اوس پیالے دی میخانے وچہ بشارت آئی	

غزل ۱۲۲

سر رشتہ جم بجم بگذار	اکاین رشتہ ازو نظام دارد
کیریں حوالے بائے ہے ایہ بند و بست حضور	
چوداں طبقاں او سے گھر تیں پائی ہے منظوری	
بیرون زلب تو ساقیا نیست	در دور کسے کہ کام دارد
تیرے حکموں یا ہر ناپس سارے کم لو کائی	
نام تیرے دی تھا ئیں تھا ئیں ہر دل کوک دُو مائی	
ماؤ گئے و زندان تقوے	تا یار سب کد ام دارد
زادہ تائیں زہر ریاضت میرے تائیں یادہ	
دیکھے سوہنا کھڑے پلے رکھے خاص ارادہ	
بہ سینہ ریش درو مندان	لعلت کے تمام دارد
زخمی سینے درو مندان تے مٹھڑا ماسہ تیرا	
ایوں ہے جیوں زخماں اُفتے بائے لون و دھیرا	
نرگس ہیشہ بولے مستی	از چشم خوش کوجام دارد
نرگس نے ایہ مستی والی جیہڑی شکل بنائی	
مست چشم متوالی تیری قرضہ دتا بھائی	
ذکر رُخ و زلف و لم را	در دیست کہ صبح و شام دارد
زلف معنیر نگہڑے لہری تیرے والا جیہڑا	
شام صبا جیں ہر ہر جائیں و رد ہو یا نت تیرا	
در چاہ و فن حفاط لے جان	حسن تو دوسرہ غلام دارد
حسن تیرے لے لو کہ چاکر لکھاں حافظہ جیہے	
درشن تیرے کارن اندر کھوہ ٹھوڈی وے پئے	
آنگر از سنبل و غالیۃ تلبے دارد	بار بادل شدگان ناز و عتابے دارد
رجس دی زلف معنیر کولوں غالیۃ منہ چھپا وے	
بے دل عاشق اوتے مڑ مڑ شخڑے کہ کرا وے	

از سرگشته خودی گزردیم چوں باد	چہ توان کرد کہ عمر است شتابے دارد
بیدل عاشق کو لوں شکے و انگن و آرزوے	و انگ جیاتی دنیا گذرے اندر اے کسے جھولے
ماہ خورشید نالیش ز پس پردہ زلفت	آفتاب سلامت کہ در پیش سحابے دارد
سوچتا کھڑا زلفاں تھلے اینویں نظری آوے	جیو کر سورج روز چھڑی دے بدل تھلے جاکے
چشم من کردہ ہر گوشہ رواں میل شریک	تاں ہی سر و ترا تازہ بایے دارد
ہر وں اکھیاں میریاں رو رو پیاں نہر چلاوے	میدے سر و تیرے لوں تاں جے پانی نیت پلاوے
غمرہ شوخ تو خونم بختا میسر یزد	فرستش باد کہ خوش رائے صوبلے دارد
غمرہ ناز نہور اتیرا ہر دم مینوں مارے	شالا دوئی فرحت ہووس لگا چنگل کارے
چشم مخور تو دار دردم قصہ جگر	تو کست مگر میل کبابے دارد
دل تھیں قصہ جگر دار کتے تیری اکھ مستانی	شاید جگر کباب بناوے ترک نگاہ دیوانی
جان بیمار مرا نیست نہ تو روئے سوال	لے خوش کن خستہ کہ از دوست جوابے دارد
تیرے گے عرض کرنی مینوں تاہیں جے ات	جس توں لے جواب سخن تھیں اوہ وڈا خوش قسمت
کہ کند سچے دل خستہ حافظ نظرے	چشم مست کہ ہر گوشہ خرابے دارد
حافظ جیسے شکستہ دل ول کڈا وہ دلیر تھے	سبھنیں پاسیں اکھ مستانی جداوے دی تاکستے
اگر نہ یادہ غم دل زیادہ مایوس	ہیب حادثہ بنیاد مار جاہیوس
خطرے وہم و لے تھیں جے نہ مار و سجاہی یادہ	تا بنیاد اساو دی پٹن ہو سی بہت نکاوہ

وگر نہ عقل نیستی فرو کشد لشکر	چگونه کشتی ازین در طہ بلا بسر
لشکر علم عقل و امیتھوں تھے جے نہ جاسی	ایس طوفانوں بیڑی ساڈی کیونکر بنے آسی
طیب عشق منم باوہ خور کہ این معیوں	فراغت آرد و اندیشہ بلا بسر
ہاں میں بید پورا نہ آرہی باوہ عشقے والا	دھندے ہو رہے مکسن ہو میں بہت سوکھلا
دل ضعیف ازاں میکشد بگرفت چمن	کہ جان زرگ بدلہ اری صبا بسر
تاں ایہ عاجز جیوڑا میتوں بلے ولے جاوے	نال نسلی باو صبا دے تیری جان بچاوے
گزار بر ظلمات خضر را ہے جو	مباد کا تشے محرومی آب مابہر
پیر خضر لوں دھونڈے سویرے راہ اندھیرا آیا	کھنچ جانوں مت ہتھ نہ آوے آب حیات خدا یا
فغان کہ باہرے کس ز رو کینہ باخت فلک	کسے نبود کہ دستے ازین دعا بسر
کس دے نال نہ دھوکے بازی کیتی ایس آسمانے	یکہڑا اُسے مکروں بچیا آکے وچہ جہانے
میسونت حافظ و کس حال او بیاز نکفت	مگر نسیم پیلے خدائے را بسر
سبحن تا میں کسے نہ دسیا حافظ سٹریل مویا	شاہد باو صبا ئی جا کے دستے رائیہ کچھ ہو یا
اگر روم ز پیش شہا بر انگیزد	وز از طلب ششیم بکینہ بر خیزد
ہے میں تجھے پو اں بناوے کسین فساد لو طیرا	جیکر ہٹ بیٹھاں تال ہوتے خون و خون و دھیرا
وگر برہ گذرے یکدم از وفاداری	چو گر دور رہش اقم چو باد بگریزد
تال محبت جیکر کدیں اس راہ بھی آجاوے	بن کے دھوڑ بیٹھاں چہ راہے وہاں گن نش جاوے

چو گوشت کجرا با کسان بیامیزی	چنان کند کہ سرگم بخون میا میزد
جیکرا کھاں آل لوکائی کیوں توں یاری لائی	اکھیلے رے راہ خون رے دامیر اکٹھے بھائی
وگر گنم طلب نیم بوسہ صد افسوس	ز حقہ دہنش چوں شکر فرو ریزد
جے کر منگیاں نگہ میں اوس نہیں ادا بوسہ جاکے	بھری دانگن بستیاں گالیں کڈھے دُخ دھاکے
من آن فریب کہ در نہ کس تو سے بینم	بس آبروئے کبر خاک رہ فرو ریزد
نر کس چشم نیری وچہ جو میں مگر فریب او پائے	عزت حرمت سادی بس اوہ مٹی وسیع رلائے
فرزد و شیب بیاں عشق و ام بلا است	کجا است شیر دلی کز بلا نہ پر میزد
او کھارہ محبت و ادا دو کھاں و دواں بھڑپا	رکتھے اوہ دل شیر بہادر حوصلے والا اڑیا
تو عمر خواہ و صبوری کہ چرخ شہید تیر	ہزار بازی ازیں طرف تیر بر انگیزد
منگ ہمیشہ صبر حبائی رائے آسمان لوٹیر	ایہوں وڈہ وڈہ لکھال دھوکے دیو لگا پا پھیرا
بر آستانہ سلیم سرینہ حافظ	کہ اگر ستیزہ کنی روزگار ستیزد
وہی دہلیز سجدے حافظ کہ سجدہ چھڈ جھڑپا	جے لڑ سین تال کل لوکائی وڈھے گی سر تیرا
آن گیت کر وئے کرم بامن فاداری کند	جیائے بدکاری چون یکدم بنگو کاری کند
ہئے کوئی بخشش کے جیڑا میرا عہد منائے	بدیاں میریاں تے یا مٹی تیلی کر دکھلاوے
اول بیا نک ناؤ نے گوید بن پیغام وے	وانگہ بیک پلینے تے بامن ہواداری کند
پہلاں سرو و سخی دی بنجہ کے دس لیر دی پاوے	بیچھوں اک پیالہ دیکے عشقے وے لڑ لاوے

غزل

دلیر کہ جان فرسود از و کام دل نمکشود از و	انومید نتوان بود از و باشد کہ دل داری کند
رجس بد لے میں جان و سخائی اوہ نہ نظری آیا	بے امید تہ ہوویں کشہ پاویگا آء سہا
گفتم گرہ کشودہم زراں طرہ با من بودہم	انگفتا ہمیش فرمودہم تا با تو طراری کند
رجس دن و این ہو یا ز لقوں راز نہ پایا کائی	آکھن لگا ایسے کارن رازہ آساں کھنڈ بنائی
پشیمینہ پوش تنہ زو از عشق نشینہ است	از مستی اش رمنے گوتہ ترکہ شکاری کند
عشقوں رز نہ پائی کوئی تنہ زراج فقیراں	پنی کے بادہ دس او نہاں لوں تا چھڈن تدبیراں
چون من گرائے بے نشان مثل بود یار ظان	سلطان کجا ہمیش نہاں بزد باز داری کند
میرے جہا فقیر تاناں او لکھا جہا دستے	رکتے شاہ سلطان اساد تاناں اسادے دستے
زراں طرہ بڑیچ غم سہل است اگر بنیم ستم	از بند و زنجیرش چہ غم آکھس کی عیاری کند
ڈنگی زلف تیری دی تو دی سینوں خاص دلاسا	رند مسافر تائیں قیدی خانہ ہے اک ہاسہ
شد شکار غم بے عدد و از بخت می خواہم مدد	آنا مخزون عبد الصمد باشد کہ غم خواری کند
دہائی فوج غماندی منگاں قسمت کولوں یاری	شاید سو ہنار حم کما کے آن کہے غمخواری
یا چشم بر نیزنگ و حافظا مکن آہنگ	کساں طرہ شہ ننگ بسیار مکاری کند
جیہی آکھ قریبی اتے حافظ پانہ واہراں	کالی زلف اُس دی ہے جیہڑی وڈی ہے مکاریاں
لے پستہ آؤ خندہ زدہ برد بان قسند	مشتاقم از بیلے خدا یک شکر بخت
لب تیری نے مصری تائیں ٹھٹھے وچ رلایا	ہنس کے دس سینوں بھی اپنا سو ہنار روپ سوا یا

جلے کہ یار بیکرخت رہ دم زند	اس پرستی کیستی تو خدا را اگر بخشند
جتنے ہنس کے یار اس اڈا بل بھر بھی نہ جاوے	
غیراں والا ہاسہ اوتھے کوئی فت نہ پاوے	
خواہی کہ برنجیزت از دیدہ رود خوں	دل در ہوائے صحبت رود کساں مبتد
خونی نہ رہو گئے اکھیوں جے ہے خواہش تیری	
غیراں لوکاں وٹوں چا کر اپنی نظر او جیری	
گر طرہ مے نہالی گر طعنہ مے زنی	مانیستیم مقصد مرد خود پسند
کد میں کدھ کدھ کلغی دستیں کد میں ماریں طعنہ	
اسیں کدے نہیں مندے جیڑا فخر کرے مستانہ	
طوبے ز قامت تو نیارو کہ دم زند	زین قصہ بگذرم کہ سخن میشود بلند
طوبے دی کینہ طاقت جیکر نال تیرے دم مائے	
بھٹولا اینہ قصہ لہاں نہ کرا پڈ پائے	
نہ شغلی حال من آگاہ کے شود	آزما کہ دل نگشت گرفتار این کسند
میسے رختہ حال چرا بوں او کہ واقف ہوئے	
پھنکے وچہ پریم پیالے جیہڑا خون نہ رووے	
بازا شوق گرم شد اں شمع رخ کجا است	انجان خود بر آتش رویش کند سپند
بھڑکی بچاہ محبت والی رکھے شمع نورانی	
خزل دانگن بچکے ہوواں تاں اوستے قربانی	
حافظ تو ترک غمزہ خواباں نمی کنی	دانی کجا است جائے تو خوارزم یا حجتند
ناز نہوریوں حافظ توں تے باز نہ ہرگز آلوں	
اپنی خبر نہ تینوں کوئی اور کسکتے جا لوں	
اگر از کوئے تو بولے من رساند باد	بمژدہ جان جہان را بباد خواہم داد
گلی تیری تھیں باد صبا بی بجے خوشبو لے آوے	
خوشخبری وچہ میرے کولوں جان جہان ناں پاوے	

اگر چہ گردید انکسختی ز ہستی مَن	غبارے از من خالی بدمست مفتاد
بھانویں ہستی میری دی توں خاک اوڈائی آکے	
نشالالوے غبار نہ میری تیرے اُوتے جا کے	
تو تارے مَن لے نور دیدہ درستی	وگر جہان ہر شادی بر توئے من نکشاد
رجس دن و آنوں میرے کولوں مُنہ تے بُر قہ پایا	
دو جگ کولوں خوشیاں والا کوئی آواز نہ آیا	
خیال روئے تو ام دیدہ مے کند بر خون	ہولے زلف تو ام عمر مید ہر باد
کر کر یاد نینوں وچ اکھیاں خون ولے دا آوے	
اکت زلف تیرے دی میری دن دن عمر گھٹا لے	
نہ دریا پر چشمی نہ غائب از نظری	نہ یاد مسکینی از من نہ مے روی از یاد
نہ توں اوٹے مَن تیں ہوئی نہ توں ہوویں ظاہر	
نہ توں یاد کریں نہ میری یادوں ہوویں یا ہر	
بجائے طعنہ اگر تیغ مے زند و دشمن	ز دوست دست نہاریم ہر چہ یاد آباد
کیسہ ہے طعن سلامت جبکہ وشن آؤ تلواراں	
جو ہووے سو ہووے اُتیر یار نہ منوں و ساراں	
ز دست عشق تو جان رائجے بر دھاق	کہ جان ز محنت شیریں مے برد فرماؤ
عشقیہ متھوں جان سلامت حافظ کھڑوانا ہیں	
جیوں فرماؤ شیریں مے کارن دلی جان ازائیں	
بآب روشن مے عارف طہارت کرد	علیٰ الصبح کہ مے خانہ رازیارت کرد
خاص شراب پرانی پی کے عارف سیل گواہی	
فجری اندر میخانے مے جد اوس جھاتی پائی	
ہیں کہ ساغر ندین خور نہاں گردید	ہلال برف مے ساقی ہے اشارت کرد
ڈبڈبائیں سورج تائیں ساقی نے فرمایا	
آجھاؤ مَن رند و مست و وقت آساڈا آیا	

خوشا نماز و نیاز کسے را که از سر درد	آب دیدہ خون جگر طہارت کرد
واہ نماز نیاز آمدی چو اندر درو پیاسے	خون جگر تھیں وضو کر کے آہیں ڈھائیں مارے
بہلے بادہ یوں مل چیت جو ہر عقل	بیبا کہ سود کسے پر دکیاں تجارت کرد
جے کہ عقل اتوں ہتھ آئے تینوں بادہ لوری	نہ کر ڈھل خرید شتائی رائے تجارت پوری
بیبا پسکدہ و وضع قرب جاہم بین	اگر چہ چشم باوا عطا از حقارت کرد
آکے ویکھ میخانے اندر شان مراتب میرا	بھالوں نال حقارت ویکھے سانوں واعظ جیہڑا
نشان مہر و محبت ز جان عاشق حجے	اگر چہ خانہ بول محنت تو غارت کرد
نام نشان محبت والا عاشق صادق پاوے	بھالوں دکھاں درداں اندر تن من خاک رلاوے
اگرچہ امام جماعت بخواند ش امروز	خبر دہید کہ حافظ بے طہارت کرد
جے کہ آج امام بولاوے مینوں وچہ ریتی	آکھوئی کے بادہ حافظ آپ نماز آج ریتی
بستر جام جم آنکہ نظر توانی کرد	کہ خاک میکدہ کھل بصر توانی کرد
جام جہان نامے نقطے تابیں نظری آسن	خاک نے خانے وی کہ سر جیکر اکھیاں پاسن
گدائے در میخانہ طرفہ کسیر است	گر این عمل کنی خاک ناز تو توانی کرد
جس نے میخانے دے دے کیتی بیٹھ گدائی	اکسے نظروں خالص ہونا مٹی اوس بسائی
مباش پسے و مطربے یز خیر کیو	اکہیں تیرا غم از دل بدر توانی کرد
باہجوں راگ شراب تہ ہویں اندر ایس جہانے	کوئی فکر جہان نہ رہند اندر ایس تیرا نے

غزل ۳۳

بہتر مہر حلقہ عشق پیش نہ قدمے	کہ سودا بیری اراں سفر توانی کرد
منزل عشقے اندر رکھیں چُک چُک قدم آگے	
لکھال فائے ہوسن اس وجہ تینوں چنگ چنگیرے	
بیا کہ چارہ ذوق حضور و نظم امور	بفیض بخشی اہل کم توانی کرد
آجس ویلے نظر توجہ کر سن لوک مولائی	
قرب الہی حاصل ہوئے نالے نیک کمائی	
نور کمر سرسہ طبیعت نے روی بیروں	کجا بکوئے حقیقت گذر توانی کرد
پھا ہی حرص ہو اے اندر دن دن کعبہ اجائیں	
کلی حقیقت والی اندر کیس کن پھیرا پائیں	
جمال یار تدار نقاب و پردہ ولے	غیرہ نشان تا نظر توانی کرد
لوری لکھڑے دلیراوتے اوکا پردہ ناہیں	
باہجہ صفائی دل دے کیکن لیتے تیرے تائیں	
دل نہ نور ریاضت گمراہی یابی	چو شمع خنداں زباں ترک سر توانی کرد
جے کہ نور محبت والے لبھسن نیتوں پیارے	
کُل خیالی و تجا دل تیرا بھڑ بھڑ لاٹاں ملے	
ولے تو دل المعشوق و جام مے خواہی	طمع مدار کہ کار و گم توانی کرد
دل تیرے وجہ یادے والی جہ تک آس سمائی	
کم جہاں نہ ہو سن اگا تیرے کولوں بھائی	
گراں نصیحت شانہ بشنوی حافظ	بشاہراہ طریقت گذر توانی کرد
ایہ نصیحت سچی ہے کہ حافظ دل و چہ پاویں	
منزل راہ حقیقت اندر خیریں چہریں آویں	
بیا کہ ترک فلک خواں روزہ غارت کرد	ہلال غیب بدور قدح اشارت کرد
روزے گئے تے عیدیں آباں چن خوشی و اچڑ مہیا	
ز بسل یاراں ساقی کولوں پیالہ ہتھ و چہ بھڑ یا	

ثواب روزہ حج قبول آنکس برد	کر خاک سیکدہ عشق را تریارت کرد
روزہ حج قبول او نہاند ایتا ذات الہی	جہناں پریم پیالے پیتے جائے خانے بھائی
مقام ہسلی نا گوشہ خرابات است	خدا کے خیر و داد آنکہ این عمارت کرد
اصلی رہنے و انتھال ساڈا گوشہ ہے میخانہ	کھلا کرے دلب جس بنایا ایہ خانہ دیوانہ
نساز در خم آں ابرو دو ان محرابی	کسے کند کہ بخون جگر طہارت کرد
روح محراب ابرو دے ادٹا پڑھن نماز اں جلکے	جہناں خون جگر تھیں کیتا وضو ایٹھے آکے
امام شہر کہ سب دہ میاں بد بدوش	بخون دختر ز جامہ اقصارت کرد
قاضی چاک مصلا سو منڈے بت رکھدا سی جیہڑا	دچہ شرب آج رنگیا اس نے خرقہ چھٹ بکیرا
فغان کہ گس جٹاش شیخ شہر امروز	نظر بد رو کشان از سر حقارت کرد
آج فریبی اکھیاں زاہد کدھ کدھ پیادے	شالار با جان اساڈی ایس کولوں بچ جلے
حدیث عشق ز حافظ تنو نہ از واعظ	اگر چہ صفت بسیار و عبادت کرد
سن حافظ تھیں جیکر چاہیں ستنی عشق کہانی	کہہ جے کدھ کدھ میساں واعظ کٹاں کرن زبانی
بیلے خون جگر نور و گلے حاصل کرد	باد غیرت بصدش حال پریشان کرد
بیل کھا کھا خون جگر دا پھل تے قایو پایا	باد خزاں نے خاک رلاکے عاشق مارو سنجایا
طوطے را ہوائے شکر نے دل خوش بود	تاہیں سیل فنا نقش اعل باطل کرد
میٹھیاں گٹاں آتے طوطی راضی بازی آہی	موت ہواں نے توڑا میداں پائی آن تبہ ہی

غزل ۱۲۶

تو قلعین من آن مبیوہ دل یادش باد	کہ خود آساں بشد کہ کار مرا مشکل کرد
میسر نور چشم نون شالا یاد رہے دل میرا	آپے راضی بازی ٹر گیا مینوں پا گیا جھیترا
ساربان یار من افتاد خدار اندے	کہ امید کر جم ہمراہ این محفل کرد
کہ امداد بلو چا میرا دگ پیا بھار پچھائیں	خاص بھروسے تیرے انول آیا ساں میں سا میں
روئے خاک کے وغم چشم مرا خوار مدار	چرخ فیروزہ طرب خانہ میں کہ گل کرد
خالی ٹکھڑا آنسو میرے خوار نہ کر لے یارا	ایسے پانی مٹیوں بنیا عشرت خانہ سارا
یہ فریاد کہ از چشم مسودہ وہر	در لحد ماہ کہاں ابرو من منزل کرد
دنیا دین دوہاں دے بغلوں عاجز ہوئے آکے	سامی ابرو و دلیر تھکے ڈیرہ لایا چلے کے
تزدی شاہ رخ و قوت شد امکان حاقظ	چہ کنم بازی ایام مرا غافل کرد
نفس شیطانوں دل حافظ و عاجز ہو کے ہٹیا	جگ دیاں کھینڈاں میرے تائیں غفلت دیوچہ کھٹیا
بخت از دہان یارم نشانم سے دہد	دولت خیر تو از ہنہا نم نے دہد
تھمت کوئی پتہ نشانی سوہنے دانہ لیاوے	نہ کوئی راز نیاز پو شہیدہ ماہی و اجتلانے
از بہر پوسٹہ ز لیش جان ہے وہم	ز اینم نے ستاند و آنم نے دہد
اک پوسے دے کارن دیواں اپنی جان پیاری	نہ ادہ دیوے نہ اوہ لیوے ہوئی بہت خواری
مردم در انتظار و دیریں پردہ راہ نصیت	یا ہمت و پردہ و در نشانم نے دہد
اس پڑے وچہ راہ نہ کوئی ڈھونڈھ تھکا فرم کے	یاں شاید دربان نہ دے سالوں اندر کھڑ کے

نثر ۱۳۶

شکر و بصیرت و ہدایت دے	بد عہدے زمانہ آسام نے دہد
صیر شکر و چہ بلیسی آخر ایتیرائیہ جاک پازی	امن امان صحیح سلامت ہوں نہ دیوے راضی
تر نقش کشید باد صفا چرخ سفلیہ ہیں	اکا نجا مچاں بادوزانم نے دہد
زلف اوس دی نوں وارے چکیاتے آسمان لوٹیرا	واروانگن بھی اوتھے میرا ہوں نہ دیوے پھیرا
چند انکر برکنار چوپر کار مے روم	دوران چون نقطہ رہ بمیانم نے دہد
جیوں پیر کار کنائے اوتے دوران شام صبا ہیں	نقطے وانگ زمانہ اندر جاؤں دبستہ انا ہیں
گفتم روم پنجاب کہ بہتیم جمال یار	حافظ تر آہ و تالہ امانم نے دہد
آکھیا سی مہن خولے اندر پاساں درشن ماہی	حافظ نے پڑ سون نہ دتہا باہار شور دو مائی
بود آیا کہ در سیکرہ بکشا ئیںد	اگرہ از کار فرورفتہ ما بکشا ئیںد
کدیں ہوویگا کھولن گے سمیخانے دے تائیں	بد ما ہو یا کم ساڈا کھاسی تھائیں تھائیں
اگر از پیر دل ز اہد خود بین بستند	دل قوی دار کہ از پیر خدا بکشا ئیںد
فخر تکبر ز اہد تھیں جد بند بلیسی مے خانہ	ہو ہوشیار مہن کھولن گے جد اسی دل یوانہ
درے خانہ بہ بستند خدا یا پسند	کہ در خانہ تر وید وریا بکشا ئیںد
بند کرن جے میخانے نوں کہیں قبول نہ جاکے	ٹھکڑے ٹھگ بازی دادر کھولن گے اوہ آکے
گیسو چنگ بیرید میر گے ناب	تاہم مرغ بچکان سلف دوتا بکشا ئیںد
ماتم خلنے باڈے اندر راگ سرود اٹھائیں	کھول زلف تار وون گے سب بند فلندر سائیں

غزل

بصفائی دل رنداں صبو حی زوگان	بس در بسته بمقتل دعا بکشائیںد
جنہاں نوکاں پی پی بائے صاف دے نوں کینا	
اونہاں کارن میخانے لوں کھولن چپ چپیتا	
نامہ تعزیت دختر ز بنو سید	تاجریان ہمنہ خون از دہہ با بکشائیںد
بادے دے ماتم دانا مہ آٹھ لکھو ہن واری	
سب را بی پلکاں و چوں خون کرن تاں جلدی	
حافظ این خرد بوشینہ بہ بینی فروا	کہ چہ ز ناز ز رہنش بچا بکشائیںد
خردے زہد ریاضت و چوں ویکھیں حافظ بھلے	
رکینہ کینہ ظلم ستم دے دھلے نکلن گے گل و لکے	
بعد ازین دست من و امن آن ہر و بکند	کہ بالائے چہاں ازین کو بیخیم برکت
بس من میں پاں اوچے لئے قد تیرے دا پلا	
جرٹھ منڈھ میری وڈھ جس کیتا ہر ول خیری سلا	
صاحب مطر مجھے نیست تو برقعہ بکشا	کہ برقص آدم آتش زویت چوسپند
رکینہ قوال شراب دی حاجت برقعہ چاک ہلانے	
شعلے مکھڑے تے تاں تڑپاں جیوں ہرل دوانے	
بیچ روئے نشود آئینہ چہرہ بخت	مگر آن روئے کہ مالند براں سم سمند
یکہ میرے چہرے کارن اوہ منہ شیشہ بنسی	
کھونج ماہی دے گھوٹے اوتے جو کوئی منہ ملنسی	
گفت اسرا غمت ہر چہ بود گو میباش	صبر ازین بیش ندارم چہ کنم تاکے چند
سنت کے وچہ غماں دے کیا جو ہووے ہن ہووے	
کہ تک صبر کراں میں کیتا ہن میں تنہوں نہ ہووے	
گلش آن آہئے مشکین ہر لے صیاو	شرم از آن چشم سیدہ از میندش بکمند
اوہ ہر نوٹہ خوشبو پھر یلے صیاو نہ بھاویں	
کریں حیا کچھ نیناں کولوں للہیچ وچ نہ آویں	

غزل ۱۳۵

من خاک کی کہ ازین در نتوانم بر خاست	از کجا بدم زخم بولب آن قہر بلند
میں عاجز ہوں جو ہے وچوں اٹھ بھی ناہیں سکدا	یوسف لینے دی کہ طاقت رنگ محقق رکھدا
جز بزلعت تو ندار و دل عاشق میلے	اگر ازین دل کہ بصد بند نے گیر دیند
عاشق نے ہن زلف تیری بن رکھی تاہنگے کافی	کچھ نصیحت دل نوں دتی پر اس مست نہ آئی
شب روز ات بدعا عاشق بیدار گوئی	کہ مبینا دہی قامتت از دہر گزند
دن تے راتیں بے دل عاشق نت دعائیں منگے	یار بچھے سوہنے قد نوں وار تھی نہ لگے
باتوستان لال زان گیسو مشکین حلقہ	ز انکہ دیوانہ یاہماں بہ کہ بماند در بند
مشکین زلف وچوں اے حافظ دل نہ باہر کڈھیں	دیوانہ قیاس وچ چنگا مول نہ اسنوں چھڑیں
جیتے دارم کہ گر و گل ز سنبھل ساٹیاں دارد	بہار عارض نش خجے بخوان ارغوان دارد
ہے محبوب میرا وہ جس نے منہ تے زلف کھنڈائی	سوہنے خضائے دی رنگت لال و لال بنائی
غبار خط پوشا بند خورشید رخس یارب	حیات جاودا نش جو کہ حسن جاوداں دارد
سورج مکھ اوس نے تے یارب کہ ی غبار نہ لے	سدا جوانی والا مثالا سدا حیاتی پاوے
چو عاشق میثم گفت کہ بروم گوہر مقصود	نداستم کہ این دریا چہ موج بیکران دارد
عاشق ہوندیاں دل نے کہیا میں مطلب بھر پایا	جاتا نہ شوہ عشقے اندر ٹھاسٹھاں شور مجایا
چو درویش بخت و گل مشور دیش بلبلی	کہ بر گل عتاکے نیست گو حسن جوان دارد
رکھ دیاں کیچھ پھلاں نوں بلبلی دھوکے وچ نہ آویں	اسدی نوں جوانی اوئے کچھ اعتبار نہ لیاویں

غزل ۱۳

خدا داد میں بستان از دلے شمعہ مجلس	کرے بادگراں خوردہ آداب من سرگراں دارد
کے بدلہ دینے داد میری من اے شہباز حضور	نشد اوڈاوسے مال پرایاں میتھوں رکھے دوری
چودام طرہ افشانہ زگرہ خاطر عاشق	بنما ز صبا گوید کہ روزا من نہاں دارد
گر دے گروے دل سے بچا ہی زلفاں دی جد بائے	واہ نول آکھے خبر کھیں مت بھید کوئی پا جاوے
ز خوف ہجر امین کن اگر امید آں داری	کہ از چشم بداندیشان خلایت در اماں دارد
کول بیٹھا رکھ مینوں جے کہ ایہ ہے مرضی تیری	کوئی دوکھی ویکھ نہ سکے کر کے نظر او چسپری
چاند است در این آہ کہ سلطان معنی را	درین درگاہے منیم کہ سر بر آستان دارد
زب جلنے کی بستر ہے ایٹھے ہر اک قطب زمانہ	ایں گلی دچہ اینویں لہتے جیویں بال آیا نہ
بفر اک از ہی بندی خدا را زد و صید کن	کہ آفتہا است در ناخیر طالب زیباں دارد
بچے بد نامی و بیج رکاباں وودھ جلدی سر سیر	وٹھل وچہ طالب تائیں مارن آفتاں پایا گھیرا
ز سر و قد و یویت کن محروم چشم را +	بدیں سر چٹاں نشاں خوش آریں دارد
سیدھا سر و جہا قد سو مہتا نہ کہ آکھیوں و اندا	سنگواں اس چشمے وچہ پانی دائم و گدا رہندا
ز چشمت جان نباید برد کہ ہر شے ہے بنیم	کیمیں از گوشہ کراست و تیر اند کھاناں دارد
بچدی جان نہ لہدی میری کولوں تیریاں نیناں	پھر کے تیر مٹھے وچہ مٹھے ہر وکلی پنہ نشاناں
بیشناں جہ غمہ بخاک حال اہل شوکت بینا	کہ از جمشید و بخسر و ہزاراں آستان دارد
کہ جلدی دیرہ جام شرابوں تاں ایہ کل کل کئے	کیخسر و جمشید جیسے لکھ ٹر گئے میتھوں سکے

چہ عذر از بخت خود گویم کز آن عیار شہر آشوب	بتلخیم گشت حافظ را و شکر در دہاں دارد
بیکھاں سے سر دوس نہ کوئی اوس فریبی لڑکے	کر کر مٹھیاں گلاں کٹھا حافظ توں کر کر لڑکے
بچسن و غلق و وفا کس بیار مازسد	تم اورین کار سخن از کار کار مازسد
خلق محبت ماہی جیہا کیہ طراز کھ واپا ندرا	ایتھے منکر تیرے کو لوں ہو پانا میں جاندا
اگرچہ حسن فروشان بجلوہ آمدہ اند	کسے بچسن و لطافت بیار مازسد
بھالویں زاہد لوکلں ایتھے جلوے انت دکھائے	حسن لطافت ماہی جیہا پر کوئی نہ پائے
بحق صحبت ویریں کہ پہنچ مسد رمراز	بیار یکہبت حق گزار مازسد
کوئی واقف راز تحقیقی بھالویں کیڈ سیاناں	میدنوں قسم از لدی ناہیں دلبر جیہا دانان
ہزار نقد بیازار کائنات آرد	کسے بسکہ صاحب عیار مازسد
ہزار گئی ہزاراں نقداں لے لے ایتھے آیا	اے پر بسکہ دلبر جیہا کون کوئی جس پایا
در بخت قافلہ عمر آبخناں رفتند	کر گردشاں ہوا کے دیار مازسد
کئی ہزار گروہ عمر اں سے ایتھے گذر سداے	رکیتہ طاقت جے شہر سخن و جد واداد نہاندی جائے
ہزار نقش براید ز کلک صنع ویکے	بد لپزدیری نقش و نگار مازسد
کئی ہزاراں نقشے قدرت رنگارنگ بنائے	اے پر دلبر جیہا کوئی نقش پسند نہ آئے
دلاز طعن خسو داں مرنج امین باش	کہ بد بجا طر امید وار مازسد
اے دل نہ کر غصہ غیرت طعن بخنلاں لوکلں	ساڈے تاکن پوہنچ نہ سکں اوہناں دیاں ٹوکلں

غزل

خوابی کہ اگر خاک رہ و شوی کس را	غبار خاطر اور راہ گزار مانرسد
چہا ہو کے رہ و بج جگے دھوڑ تیری بھی آکے	ہوناں توں ستارے نامیں دل تے پھیرا پا کے
بسوخت حافظ و ترسم کدح قسداو	بشمع بادشہ کا مکار مانرسد
سٹر بل حافظ سہا ہو یا پر خوف ایسے بھی آوے	ماہی تاکن کوک دوہائی جلے یا نہ جائے
بیا کہ برایت منصور بادشاہ رسید	لوید فتح و بشارت بہر وہا رسید
بوسٹہ دلا آج شاہی جھنڈے دوتے جھلکے لہہکے	چوہدریں طبقیں ملی بشارت تو بت ڈنگے وجدے
جہاں بخت زدوئے ظفر نقاب اندخت	کمال عدل بفریاد و ادخواہ رسید
یکہ تیرے بازی جت کے پڑوہ سارا چکیا	عاجز مسکیناں و اچھلکا انال انصاف آج نکلیا
پہر دو خوش کنوں زند کہ ماہ آمد	جہاں بکام دل کنوں رسد کہ شاہ رسید
آج آسمان پھر یگہ خوش خوش چین توں چڑھ آیا	بلن مراد اں کل لوکاٹی شاہ نے پھیرا پایا
ز قاطعین طریق آج مان شودند امین	قوافل دل دانش کہ مرد راہ رسید
دھواڑیاں تھیں بے غم ہوون تدوں مسافر راہی	آوے مرد پیدائوں راہ داجد اوہ ترکس پیاسی
غریب مصر پر غم برداران غیسور	ز قحہ چاہ برآمد باوین ماہ رسید
مانرہ بھاباں رزل کے یوسف کھوے وچہ سی پایا	اوشا پر آج رہ کھ اوہ سرتے تاج لولاکی آریا
کجا است صوفی دیوال حشیم ملحد شگل	بگو بسوز کہ ہمدی دین بہاہ رسید
بھینگا ڈیلے والا صوفی آج دیوال کھتھاپیں	ہمدی ساڈا آریا آکھو ستر جاوے اس تائیں

صبا بگو کہ چہا برس در غم عشق	ترا آتش دل سوزاں برق آہ رسید
اینہ کینہ سر میرے تے آیا و چہ پریم پیارے	سوز دے تھیں بجلی آہ دی مارے مت جہ کاکے
ز شوق روئے تو جاناں بریں اسیر فراق	ہماں رسید کز آتش بیگ کاہ رسید
تیرے درشن کارن ماہی ادہ کچھ سرتے آیا	ککھیاں کندیاں اوتے جیوں اگس نے پھیرا پایا
مرد سنجواب کہ حافظ بہار گاہ قبول	از درو نیم شب در صبح سبھا و رسید
نہ ہو فاضل حافظ تیریاں ورج در بار حضور	گل دعائیں شام صبا جیں ہو یاں رنج منتظوری
بنفشہ دوش بگل لغت خوش نشا ز داد	اکہ تاب سن بہ جہاں طرہ فلانے داد
بے دل عاشق دلبر تائیں داہ واہ گل سنائی	زلف تیری نے جندری میری بیچاں دوچہ آئی
دلہم کہ مخزن اسرار بود دست قضا	درش پست و کلیدش ہولستانے داد
دل میری کھانڈ اسرار پر تقدیر الہی	یو ہا بست دیکھتا تے کنجی ماہی ہتھ پھڑائی
شکستہ دار بدر گاہست آدم کر طیب	بہو میائی لطف تو ام نشا ز داد
لنگا لو ہلا در تیرے تیرا نہ گل سنکے آیا	ہے میائی لطف کرم دی تیرے کول خدایا
برو معالجہ خود کن لے نصیحت گو	شراب شاہد و ساقی کر از بلے داد
جاہ واعظ کر دار و اپنا تینوں لوھیاں سٹھیا	باوے ساقی دل بسے کد سنگھ کسے دا گھٹیا
منشتر دست و دلش شاہد باش خاطر خوش	اکہ دست داد و دلش اد و تاقوانی داد
شاہد سدا سلامت جیوے تے خوش دل متوالا	عاشق عاجز تے دل تائیں و تاج جس سپالا

۲۹

گدشت برین مسکین با قریبیاں گفت	در بچ عاشق مسکین من کہ جانے داد
ویکھے مسافر عاجز تاہیں کہہ گیا جاندا جاندا	
جیت رائے عاشق عاجز مر گیا عشقے وجہ گر لانا	
شہ پادشہ دل حافظ ز گوہر اسرار	بر میں عشق تو سر پایہ جہانے داد
گنج دے نقیص رازاں والے موتی حافظ کڈھکے	
برکت عشقے دی بھر چھڑ یاد و جاگنوں ڈنڈونڈ کے	
پیرانہ سرم عشق جوانی بسر افتاد	داں راز کہ درون نہ ہفتہ بدر افتاد
بچھل عمرے نویں جوانی عشقے اندر پائی	
راز پوشیدہ دل دا جیہہ اٹھا ہر ہو یا بھائی	
از راد نظر مرغ دم گشت ہو آگیر	لے دیدہ نظر کن کہ بدام کہ در افتاد
نظر تو جہ نقیص دل میرا ورج محبت دھنسیا	
ڈھونڈ دلاہن کس دی بھائی اندر جا کے بھنسیا	
درد اکا زان بہوئے مشکین سیہ چشم	بچوں نافہ بے خون دم در جگر افتاد
اونہاں مشکیں کالیاں اکییاں کولوں رام و ہائی	
جنہاں جگر میرے تھیں آکے خونی نہر و گائی	
بار غم او عرض بہر کس کہ نمودم	عاجز شد و ایں قرعہ بنا غم موسر افتاد
جس دے اگے اُس دے غم و اچالا پھول ستایا	
عاجز ہو قس گیا اور کس کس کرتے آیا	
ازر پگنڈر خاک سر کیے شہا بود	ہر نافہ کہ در دست نسیم سحر افتاد
اوس ہو اتھیں جس دے کولوں نلے خوشبو پائی	
مٹی گلی تیری دے اُتوں اوہ سی لنگھ کے آئی	
خزگان تو تا تیغ جہاں گیر بر آورد	بس شہ دل زندہ کہ بر یکد گر افتاد
جد تلوار فنا دی پھڑکے پاگل تیریاں آیاں	
دل زندہ تن مردہ لکھاں بولتھاں ڈوکیاں پایاں	

غزل نمبر ۱۰

ایں بادہ کہ پروردگار خرابات	از لہجے ہشتیش چنین بے خیر افتاد
کس نے جہاں شراب بنایا جس نے وچہ میخانے	خوشبو پاک اپنی تھیں کیتے کل دانے دیولنے
بس تجھ پر کہ دیم دریں دیر مضافات	بادر و کشاں ہر کہ در افتاد بر افتاد
دنیہ اندر پیتی واری میں آزمائش کیستی	مست ہو یا جس نال شیاں میل فرا بھی پیتی
گر جان بد ہنسک سیر لعل نگر جو	یا طینت اصلی چہ کند بد گہر افتاد
کمال پتھر لعل نہ ہو فوجے سو جان و نہاے	اصل ذات شرم نہ بنداجو کمذات سداوے
حافظ کہ نہ زلف تبارست خوشش بود	بس طرہ حریفانست کش کنوں بر افتاد
حافظ نے جہاں تبارست گندھ پریت بسائی	کافی ہے بس ایہا ہو یا جس کارن سودائی
بہر باد صبا دوشم آگہی آورد	کہ روز محبت غم رو بگو تہی آورد
باد صبا و ج سکھ سنینہا دلبر مینوں گھلیا	تیریاں دو کھان درداں نے راہ گھائے و آج طلیا
بمطربان صیو جی دیم جامہ پاک	بیس نوید کہ باد سخن رگہی آورد
جامہ جان پیایے دالہ دیساں آج گویاں	جنہاں کولوں و افجرو چہ خبراں سنیناں گویاں
نسیم زلف توشہ خضر راہم اند عشق	زہے رفیق کہ بختہ ہمراہی آورد
خوشبو زلف تیری دی عشقے اندر رہی ہوئی	قسمت ساتھی چنگا دتا نیت کرے دجھوئی
بیا بیا کہ ظہور بہشت راضوان	دین جہان زبرائے دل رہی آورد
ارضوان شراب ظہوروں بھر کے لیا ندا پیا لا	تاں جے ایتھوں و ہلا ہوئے ایہ جیوڑا متوالا

غزل ۱۲

بخیر خاطر باکوش کایں کلاہ نسر	بے شکست کہ برافسر شہی آورد
مناب توں خیر اسادی کیوں ہے اس ٹوپی نے اگے	تخت بخت کیاں دے ٹٹ کے سر کیتے نے ننگے
چہنا گہاں کہ سید از دلم بہ خمر گدماہ	چو یاد عارض آں ماہ خر گہی آورد
ایچن چیت آسمانان تا کن دل تیاں کوکال گتیاں	جس ٹیلے اوہ سوہنا کھٹرا یاد پیا وچ ستیاں
رواندرایت مشہور بزدلک حافظ	چوالتجا بجناب شہنشی آورد
جھٹلا فتح مندی دا حافظ چڑھ آسمان جھولا یا	جدور بار حضور ی اندر ایسا حال سُمایا
بکوسے میکہ پارب سحر چہ مشغلہ بود	کہ جوش شاہد و ساقی شمع مشغلہ بود
یار ب فہری میخانے و چہر کینہ سی رام دو مانی	نالے ساقی نالے دلبر شمع بھی بلدی آہی
حدیث عشق کہ از حرف و صوت مستغنیث	بنالہ دف و تہ زخوش و ولولہ بود
عشق الہی گلوں کنھوں جو آوازوں نیارا	اوتھے ڈپٹھاں ڈھولاں مریاں داسی شور ککارا
مباحثے کہ درال ملتقہ جنوں میرفت	ورائے مدرسہ قیل و قال و مسئلہ بود
اوہ جھکڑا جو وچہ نشے دے کرے سی مستانے	گلوں سبقوں سلیوں باہر پینسی یار یگانے
دل از کرشمہ ساقی بشکر بود وئے	زنا مساحت بختش اند کے گلہ بود
ساقی دے نخرے تھیں دل سی شکر دو گانہ پڑھدا	ناہ مخبار نصیبے داسی کچھ گلہ بھی کردا
قیاس کردم از اس چشم جادو وادست	ہزار ساحر چوں سامریش در گلہ بود
تک تک جادو بہر پایاں کھیاں سوچ دلینوں آئی	کتنیاں سامری جیہے اوس دے ہتھوں چہ دو مانی

غزل ۱۳۲

بگفتش بلیم بوسہ محالست کن	بغذہ گفت کیت با من این معاملہ بود
کسیا میں آج دیہ اک بوسہ منہ کے اگلے کہیا	نیرامیر اجیہا معاملہ آگے کس دن پیسا
راختہ تم نظر معرہ در پشت کہ دوش	میان ماہ در رخ یاد من مقابلہ بود
راہ سخن و چہ نیک نصیبے مینوں خوش و دل کیتا	سامنے ہو کے مکھ سو منہ بے بادہ رخ رنج پیتا
دیوان یار کہ در مان در و حاقظ داشت	فناں کہ دشت عروت چہ تنگ حوصلہ بود
لکھڑا میں وجہ حاقظ والیاں در داں داسی دارو	وقت ضرورت گل نہ کیتی ہو گیا سگواں مارو
یونے خوش تو ہر کہ ز باد صبا شنید	از یار آشنا سخن آشنا شنید
باد صبا دی راہیں جس نے خوشبو تیری پائی	گو یا سجناندی گل او سنوں سجنال پھول سنائی
ایش سزا بود دل حق گذار من	کز غم گسار خود سخن تا سزا شنید
خدمتگار پور نے جو کچھ دل تے بھادہ اٹھایا	پس گلے دے لایق نہیں سی جو سجنال تھیں پایا
بے شاد سن چشم بحال گدا فکن	کیں گوش بس حکایت شہاد گدا شنید
ویکھ ذرا آخال فقیراں ملک حسن دیا سایاں	اکثر شاہ فقیراں تے مت کرے کرم کمایاں
غوش میکنم بیادہ مشکین مشام جا	کز دلق پوش صومعہ بوئے ریاشنید
بادے نال دماغ دے دی رکھال بنت صفائی	زادہ کولوں حجرے اندر بو ریادی آئی
بہر خدا کہ عارف ساک کس نہ گفت	در حیرتم کہ بادہ فروش از کجا شنید
عارف کامل کہے نہ دستیاستلے راز الہی	بادہ و یکن والیاں خبرے کتھوں سنیا بھائی

نہر خان

نابادہ زیرِ خرقدہ نہ امروز می کشیم	صد بار پیر میگرد این ماجرا شنید
آج تو میں سمجھ رہا ہوں اندر پتیا ناپیں بادہ	آگے پیرتھاں نے سُنیا بہتی وارِ تگادہ
یار بگیا است محرمِ رانے کہ یکے مان	دل شرح آن دہر کہ چہ دید و چہ شنید
رکتے محرم بر آداساڈا اک گھڑی تال زلزلے	دل و احالائے دُستے فکر و لیلیاں کڈھکے
مُسے بیا تگیا چنگ نہ امروز میخوریم	بس دیر شد کہ گنبدِ چرخِ این صدا شنید
ساز سر و داں نال پیالہ آج نہ منہ لایا	مدت گذری و چہ جہانِ اوس نے شور مچایا
ساقی بیا کہ عشق نہ میگذر بلبلند	آں کس کہ گفت قصہ ماہم ز ما شنید
آساقی آج عشق الہی کوک دوہائی پائی	جس نے میری گل کیتی میں اوس دی دُھور و دھمائی
ہند حکیم عین ثواب است و محض خیر	فرخندہ بخت آنکہ سمیعِ رضا شنید
و غلط حکیم حقانی داپے خاص انخاص بھلائی	خوش قسمت پر او ما جس نے سُنیا نال صدقائی
حافظ ایضاً تو دعا گفتن است دوس	در بند آں مباش کہ شنید یا شنید
حافظ فرض تیرا بس لہو ظاہر آکھ سنا ناں	مُنے یاں نہ مُنے کوئی آگوں رب و بھاناں
بر صبر آئم کہ گزند دست بر آید	دست بیکے زخم کہ غصہ بھر آید
ہن ایہہ دل و چہ سما یا ہے ہو سکتا یا را	اوہ کم کر ساں جس تھیں نکلے گبر دے داسارا
منظر دل نیست جلے صحبت اغیار	دیو چوں بیرون رود فرشتہ در آید
دل میرے دے لائق ناہیں صحبتِ غیراں لوکاں	نیکلی گسیا شیطان فرشتہ پایاں نے آجھو کاں

صحبت حاکم ظلمت شب پیدا است	نور ز خورشید خواہ بود کہ بر آید
صحبت حاکم لوکاں اینویں جیویں رات اندھیری	بھانویں سونج چھڈ چھڈ رسماں نکلے خیری مہری
بر در بار باب بے مروت دنیا	چند نشینی کہ خواہ بدر آید
بے مروت دنیا داراں دے دروازے جا کے	کہ تک بیٹھیں گا جو نگن خواہ صاحب آ کے
یگندہ آریں روزگار تلخ تر از زہر	بار دگر روزگار چوں شکر آید
چل اگیر چھڈ ایہ دنیا زہر بھری تے کوڑی	ہو زمانہ میٹھا بلشی تینوں آخسر توڑی
صلح و طالع متلع خویش نمود	تا کہ قبول الفت کہ در نظر آید
نیکاں بُریاں آلو اپنا عمل سبے تے چایا	دیکھئے پوئے قبول ہن کہ اکیرا نظر سہایا
بلبل عاشق تو عمر خواہ کہ آخسر	بارغ خود سنو و سرخ گل بدر آید
اے بلبل تو منگ ہمیشہ عشق محبت آ کے	آخر بارغ کھڑے گا اک دن موقع اتے جل کے
سیر و ظفر ہر دو دوستان قدیم اند	برا اثر صبر و نوبت ظفر آید
صبر فتح دو یار پیارے آپس وچ پیمانے	صبروں بعد فتح دی داری آوگ وری جہانے
عقلیت حافظہ دین سراپہ عجیبیت	ہر کہ میخانہ رفت بے خبر آید
دنیا و لوں عقلیت حافظہ کوئی نہیں شکاری	جو میخانہ آئے اس دی سدھ بدھ چائے ماری
بیش ازینت بیش ازین غم خوار بے عشاق بو	مہری رزقی تو با ما خضرہ آفاق بود
اگلے اس تعین می غم خوری میری تہنوں پیارے	ایں پرانے دی سی ایٹھے او تھے شہرت سائے

یا دیو باد آن صحبت شہباز کہ بازلف تو مدام	بحث بہر عشق و ذکر حلقہ عشاق بود
مثلاً یاد پون اوہ تینوں راتوں تاریاں بھریاں	
نملے راز عشق دیاں گلاں تے زلفاں دیاں لڑیاں	
حسن ماہر ویاں مجلس گرچہ دلچ بردو دیں	عشق با بر طبع و خوبی اخلاق بود
بھالویں حسن پیاریاں گمیا دل تے دین لوکایاں	
خلق محبت ماہی اوتے ساڈیاں تاہنگاں آہیاں	
از دم صبح ازل تا آخر شام ابد	دوستی ہو مہر بر یک عہد یک میثاق بود
از لول ابد تلک سی ہر اک دل وچہ اثر سمایا	
ہر اک نے سی عشقے اندر پور اپسیر جمایا	
پیش ازین کہیں سقہ بہر طاق مینا بر کشید	مستقر چشم مرا بروئے جانان طاق بود
آگے اس تھیں جدایہ پیدا ہوئے طبق اسماتاں	
وچ خراب ابرو دے میرا آٹا خوب نشاناناں	
سایہ معشوق گرفتار افتادہ بر عاشق چہ شد	ما با او محتاج بودیم او ہم مشتاق بود
رہنہ ہم یلجے سایہ دلیر آیا اوتے عشق	
میں محتاج او ہوا اوہ میرا بیسی کدے موافق	
رشتہ و تسبیح اگر بگست معذورم بدیا	و تم اند ساعد ساقی سیمیں ساق بود
جیکر تسبیح میری ٹٹی رکھ معذور سائیں	
لے کلاوے ساقی آٹا بیٹھا میرے تائیں	
بودر شاہم گدے نکتہ درکار کرد	گفت بر ہر خواں کہ بخشتم خدا ز راق بود
شاہ علی دے دے ڈرتے ڈگیاں ایہ نقطہ متہ آیا	
ہر اک در تھیں جو کچھ لیٹھا اسکے در تھیں پایا	
شعر حافظ در زبان آرم اندر باغ خلد	دولت نسرین گل راز بیت اوراق بود
آدم ویلے جنت اندر شجرہ فقط داسارا	
پھلاں دی زیبا کش کارن ہے سی اپرا پارا	

تازہ میخانہ وئے نام و نشان خواہد بود | سبز خاک زہ پیر معان خواہد بود

نام نشان اس میخانے واجد ناک جگ وچہ ہو سی
پیر معان سے راہ دی مٹی راہہ سر میرا ہو سی

حلقہ پیر معانم ز ازل در گوش ہست | ماہا نیم کہ بودیم و ہمان خواہد بود

اترلوں والا پیر معان جو پیا ہو یا کن میرے
اوہو ماں اسی جو ہے سالاں او لوں رہن بسیرے

بر سر تربت ما چون گندی بہت خواہ | کز یارت گہر زندان جہان خواہد بود

منگ دعا جد قبر میری تے گذر ہووے آہ تیرا
جو زیارت گاہ زنداں دا ہو سی روضہ میرا

برزینے کر نشان کہتے تھے تو بود | ساہا سجدہ صاحب نظران خواہد بود

جس زمین تے قدم تیریدے پیروں پیرا ہو سی
وڑھیاں تاکن اہل دلاندے سجدید انتہاں ہو سی

بروائے زاہد خود بین کہ ز چشم من و تو | رازاں پردہ نہاں ست نہاں خواہد بود

جاہ اے زاہد خود بین جو اکھ میری تیری آگے
راتر اس پڑے وارے پنہاں لوے کدے نہ لگے

ترک عاشق بخش من مست برون رفت ازو | تاکر خون دل امروز روان خواہد بود

قاتل ترک میرا ستانہ منگھ گیا آج باہر
ویکھے خون ولید اکسداوگے آج ہو ظاہر

غیب مستان کن اے خواجہ کزین کہنہ رط | کس ندانست کہ جلت بہ چہاں خواہد بود

خواجہ عیب زنداں مولایاں پھول نہ وچہ جھلنے
یکہڑا جانے وقت نزع و اکیکن گذرے دانے

پشتم اندم کز شوق تو نہد سر بلند | تادم صبح قیامت نگران خواہد بود

شوقوں اکھ میری جھوٹے سر سامی وچہ رکھسی
صبح حشر تک وچہ اڑیکاں تیریاں تددہ ول نکھسی

بخت حافظ اگر ازیں گو نہ مدد خواہد کرد	زلف مشوقہ بدست و گراں خواہد بود
قسمت حافظ دی ہے اینویں مدد کرے گی آکے	زلف سجندی دوجیاں دے ہتھ اندر ہو سی جا کے
ترسم کہ اشک در غم باپردہ در شود	وہیں باز سر بہ ہر لب الم ستر شود
ڈر آکے دست پڑوہ غم دایم بنوں پارن میرا	جگ و چہ ظاہر ہووے میرا راز پوشیدہ جیہڑا
گوئیں سنگ لعل شود در مقام صبر	آئے شود و یک بخون جگر شود
آکھن پتھر لعل بنے جادوچہ مقام صبر دے	ہاں بن جاوے لہیر نی نی پیائے خون جگر دے
خواہم شدن بیکدہ گریان و داد خواہ	کرد دست غم خلاص ل آسنا کر شود
میخانے وچہ روندا و ہوندا ہو فریادی جاساں	شاید دل دے غم تھیں او تھے جار خلاصی پاساں
این سرکشی کہ در سر سر و بلند تست	کے باتو دست کو تہ مادر گم شود
سر و بلند تیرے دے سر وچہ ایہہ جو خودی خدائی	چہوٹا ہتھ میرا کہ پہونچے گم تیری لوں مایہی
این قصر سلطنت کہ تو آتش ماہ منظری	سر بار آستانہ او خاک در شود
ایہہ سلطانی قصر جو چند اتوں جن ہیں نورانی	لکھاں سر و ہلیڑ اسدیدی مٹی نے لے جاتی
از ہر کنار تیر و عاء کردہ ام رواں	باشد کز میانہ یکے کار گر شود
ہر وٹوں میں تیر و عاء دے کیتے نے رواں	مکن ہے مقصد تے پہونچے اینہاں تھیں اک جانہ
ہر کیمیلے جہر تو ز گشت روئے من	آئے یہ من بہت تو خاک زر شود
نال اکسیر محبت تیری زرد بنیا منہ میرا	ہاں دعا تیری تھیں مٹی زرد وچہ کرے بسیرا

غزل

اے دل حدیث مایہ دلدار عرضہ کن	لیکن جیاں مکن کہ صبار خبیر شود
اے دل گل کتھ میری آگے دلیر دے کر ظاہر	پُر نہ کر اجیبی جس تہیں وار ہو جاوے باہر
روئے اگر غمے رسد تنگ دل مباح	آر و شکر کن مبادا کہ از بند بستر شود
کسے دہائے جے غم کسے دل تنگ ہو دین باہیں	شکر کریں مت بد تہیں بد تر پیش آجاوے سائیں
اے دل صبور باش و مخور غم کہ عاقبت	از شام صبح گرد و از شب سحر شود
اے دل صبر کماؤ غم نہ کھاہ آخر کار مداحی	شاموں صبح ہوئے تے راتوں ہووے فجر عوامی
در تنگنائے حیرتم از نخوت رقیب	یارب مباد آنکہ گدائے منت بے شود
میں غرور نفس تہیں کو پچے حیرت و چہاں وڑیا	یارب کہے نہ ہوئے پاوے عزت منگتا اڑیا
بس نکتہ غیر حسن بیاؤ کہ تان کسے	مقبول طبع مردم صاحب نظر شود
ماسوئی حسن وے بہتیاں گلآں نے در کاسے	اہل دلاں دی طبع اندر تان ہو منظور سدائے
بہر تو در و غم عشق تو در بہر غم	باشیر اندر آمد با جان بدو شود
بہر تیری ہے دل و چہ تے بہر اندر عشق ترانہ	دُہدھے نال آیا تے جائے جان جدوں جانانہ
حافظ سراز لحد بدر آو بیائے بوس	گر خاک او بیائے شاپے سپر شود
سیرے کارن سامی تہیں بہر حافظ کڈھ لیا سی	میٹی قبر حافظ جے تیرے پیراں تھلے آسی
تنت بنا ز طبییاں نیاز مند مباد	وجود ناز کنت آزد وہ گزند مباد
شالا تیرا ن طبییاں و احتاج نہ ہووے	تارک بدن تیرا نہ دکھیاؤ کہے تہیں ہووے

سلامت ہمہ آفاق در سلامت تست	بر ہیچ عارضہ شخص تو در دست مباد
صحت تمام عالم وی ہے و چه صحت سلامت تیری	
کیسے بیماریاں تیں تن تیرا رنج نہ پائے خیر	
درین چین چو در آید خزان بیغمائی	ریش بہ سرو و سہی قامت بلند مباد
یاد صبا لوطیری جس دم ایس چین و چه آوے	
سندھے قد سرو و دل اسدا نشان لارہ تہ جاوے	
در آن بساط جو حسن تو بلوہ اندازد	مجال طغنه بد بین بد پسند مباد
جس وسیع دلے تے تیرا حسن تجلّا مارے	
طاقت طعن سلامت غیراں او تھے پوہنچہ نہ جاوے	
جمال صورت و معنی بہمین بہت تست	کہ ظاہر تہ درم باطن تہ نثر مباد
تیری برکت تیں ہے خوبی ظاہر باطن اندر	
ہوے نہ رنجیدہ ظاہر تے باطن غنیم پرور	
بر آنکہ روئے جو باہت بہ چشم بد بیند	بر آتش تو بجز چشم او سپند مباد
چن جہاں مکہ تیرا ویکھے نظر بری تیں جہاں	
اکھ اسدند احمر ل تیری اک تے کرے بسیرا	
شفاء ز گفہ شکر نشان حافظ جو	کہ حاجت بکلام کلام قد مباد
حافظ دی گل میٹھڑی کو لوں ڈھونڈیں صحت شفا	
تھاں حاجت گلقدار ہے نہ و چه علاجے کافی	
ترک من چون جہاں مشکین گرد کا کل نشکند	لالہ رادل خون شد و باز سنبیل شکند
مشکین والوں زلفاں اینیال دلیہ حیدوں سجاے	
خون ہووے گل لالہ رونق سنبیل دی ٹہ جاوے	
وز خزان سرو گلزارش کند میٹھل چین	سرو رانہ باد و رانداز دل گل شکند
قد گلزار شک اسد ہے چین دل جاوے	
سرو تا میں سٹ تھلے پھل دے دل نوں توڑو سجاوے	

غزل نمبر ۱۴۹

تا خیال اندر تے جاناں ز چشم دور شد	اندرین راہ سیکھا باشد کہ صد میل بشکند
تاں خیال ابرود لیردا اکھیوں مویا و اندا	اس راہ ہٹو گن جو سو میل توڑ کرن افتادا
جو نسیم صبح گاہے پڑوہ گل بڑ ورو	خار غم اندر دل مجروح لبیل بشکند
جد نسیم صبح دی آکے پڑوہ پھل دا پاڑے	زخمی دل لبیل دے اندر غم دے خار کھلاکے
حافظ این تیر وحدت راز دست خود	تا خیال نہد و تقویٰ راتو گل بشکند
بے حافظ نہ ہتھوں دیویں وحدت دے ستر تائیں	نہد تے تقویٰ لوں توڑے ناں تو گل سائیں
جان بے جمال جاناں میل جہان نہد	ہر کس کہ این نہد و حقا کہ آن نہد
جان میری بے درشن دلیرا نگہ جہان نہد رکھے	قسم خدا جوابہ نہد رکھے اوہ بھی تائیں رکھے
بایچ کس نشانے زان دستاں ندیم	یا! ہن خبر ندارم یا او نشان نہد
نال کسے دے اس و لبر دا میں نشان نہد پایا	یاں میں خبر نہ رکھاں یاں اوہ کوئی نشان نہد رکھے
ہر شے دیریں راہ صد سوچ آتشیں آ	دوردا کہ میں معما شرح و بیان نہد
ٹھاٹھ رکھے سواگ دی اس راہ ہر قطرہ شبنم دا	واہ حسرتہ جوابہ معما شرح بیان نہد رکھے
سر منزل قناعت نتوان دست واد	اے ساربان فروکش کایں راہ گران نہد
منزل صبر صبری والی ہتھوں چھڈیں ناہیں	مسٹ بلوچا بھار حص جوابہ راہ بلوچہ نہد رکھے
چنگ خمیدہ قامت میخواندت بعشرت	بشنو کہ پندیراں پیچیت زبان نہد
پیر پورا نا تیر بتائیں خوشیاں دل بولاوے	سن مست پیر پور نے دی جو کجہ زبان نہد رکھے

غزل ۱۵

گر خود قریب شمع است احوال و پودنا	کمان شمع سر بریدہ بند زبان ندارد
جے قریب ہے شمع عقل دی اس تہیں حال چھپائیں	
اوہ سر و پٹی ہے زبان نوں بند کدے نہ رکھے	
ذوئے چہاں ندارد بے دوست زندگانی	بے دوست زندگانی ذوئے چہاں ندارد
ذوق اجہاد رکھے ناہیں بن و بسر زندگانی	
بن و بسر ایہہ زندگانی کوئی ذوق نہ رکھے	
احوال گنج قارون کا پام داد و برباد	درگوش گل ذوخوان تازہ نہاں ندارد
قصہ گنج قارونی آخر جس پانی بربادی	
پڑھا ندرکن بھلے تال نہ مانر لوشیدہ رکھے	
اترا کہ خواندی استادگری تحقیق	صفت گریست انا طبع روان ندارد
جس نوں توں استاد بنایا ہے ویکھیں تحقیقا	
کار یگر ہے ایسر ہرگز طبع روان نہ رکھے	
ایدل طریق رندی از محتسب بیاموز	مست ادر حق او کس ان گمان ندارد
یہ ندی مستی دا طریقہ سمجھ گتو الوں جلے	
ہے مستانہ حق اُسدے پر کوئی گمان نہ رکھے	
کس جہان ندارد یک بندہ جو حافظ	زیرا نگہ جوں تو شلے کس جہان ندارد
حافظ جیہا علام نہ کوئی رکھے جگدے اندر	
کیوں جے تدہ جیہا شاہ کوئی ویر جہان نہ رکھے	
جہان برابر وے عید از ہلال و مہر کشید	ہلال عید برابر وے یار بائید دید
اوپر ایر و عید ہلالوں جگ نے وسمہ لایا	
دلبرے ایر و نوں چلے عید ہلال منایا	
شکستہ گشت چویشٹ ہلال قدرت من	کمان ایر وے یارم جو پار وسمہ کشید
وانگن پچھ ہلالے میرے قد پائی کیسیائی	
جد گمان ایر و دلبر نے وسمیوں زینت پائی	

غزل نمبر ۱۵۱

پوش روئے و مشوہ خط از تفرج خلق	کہ خواند خط تو بر روئے و آن یککاد و مید
نہ چھپا مکہ نظر بری دار کہ خیال نہ کائی	پڑھ کے ان یککاد و مکہ تے خط آیا ہے مای
گر نیم تنم صبح در چمن بگذشت	کہ گل بوئے خوشتم بچوں صبح جامہ درید
جسم میرے دی خوشبو شاید بھری بلخے آئی	مثل صبح پھل خوشبو پاکے کھڑیا یا ضیا ئی
بیا کہ با تو گویم غم ملالت دل	چرا کہ بے تو ندانم مجال گفت و شنید
آء جو عمکین دل و احالا تینوں پھول سناوان	کیوں جے طاقت کہن سنن دی بن تیرے نہ پالواں
ہر دچنگے رباب گل و بنید کہ بود	گل وجود من آغشته شراب و بنید
لوڑ شراب کھجور نہ مینوں تلے چنگ ربابوں	مٹی جسم میرے دی لگے گدھی ہے شرابوں
یہ لے وصل تو گر جان بود خریدارم	کہ جنس خوب بقتر ہر چہ دید خرید
ہاں میں گاہک وصل دی قیمت جان ہو کے میری	جیویں مے خرید سہر کھی کیوں جے جنس چنگیری
مہینہ آب سر شکم کہ بے تو دور از تو	چو باد میشد و در خاک اے غلطید
عزت نہ و نجا منجواں دی میری جو بن تیرے	وانگ ہوار و ان ہو ر کدے مٹی اندر چہ سکر
چو ماہ روئے تو در زیر زلف میدم	شبنم بروئے تو روشن چور و میگر دید
زلفاں نکلے مکہ تیرا جد تکد اسال میں آکر	روشن ہوندی رات میری مکہ تیریتے سراسر
بہ لب رسید مرا جان و بر نیامد کام	بسر رسید امید و طلب بسر نہ رسید
آئی جان لبیاں تے میری نے مقصد نہ پایا	تا نگہ مکی تے طلب میرید اترہا نہ آیا

ترا انقلاب زمانہ طمع تداراے چرخ	چو صبح بر رخ عالم ازین صفت خندید
نہ رکھ طمع زمانوں کیوں جے ایہ آسمان عیبانے	وانگ صبح منہ جگتے اینویں ہستے ہر آنے
دلہ زلف تو شوریدہ بود مید انم	کہ پیش روئے تو بر خود چو برق مے خندید
زلفوں ہی پر نشانی و لنوں تے میں خوب سچھاناں	سامنے تیرے سبلی وانگن ہستے پیامناں
ز شوق لعل تو حافظ توشت شعرے چند	بخوان تو نظمیں در گوش کن چو مرادید
ایہر چند شعر لکھے حافظ نے شوق تیریدے اندر	پڑھتے موتیاں وانگن کتیں پاء اے میرے دلبر
جمال آفتاب ہر نظر یاد	ز خوبی روئے خوبت خوب تر یاد
حسن جمال تیرے دا ہووے سورج ہر نظر دا	تیرا حسن حسیناں نالوں وہد کے ہووے چڑھدا
ہم لے آوج شاہین شہپر را	دل شاہان عالم زیر پر یاد
عظمت دے ہما تیرے دے پر تھلے لے شاہین	جگدے جملہ بادشاہاں دا دل ہووے ہر راہین
دے کہبت زلفت نباشد	ہمیشہ غرقہ خون جگر یاد
زلف تیریدے اندر جو دل بدتا ہو یا نامیں	اندر خون جگر دے ڈبار ہے قیامت تائیں
بتا چون غمرہ ات ناوک کشاؤد	دل مجروح من پیش سپر یاد
تیر انداز ہووے جد تیرا غمرہ اے حقانی	ڈال بنے دل زخمی میرا شدے آگے جانی
چو لعل شکرینت بوسہ بخشد	مذاق جان من زو پیر شکر یاد
چہرے ویلے بوسہ بخشے تیری لب مٹھیری	اُس تہیں لذت مٹھی پائے شالا ہستی میری

غزل ۱۵۲

مرا از تست ہر دم تازہ عشقے	ترا ہر ساعتے حسنے و گریہ
ہر دم توں بہار عشقے دی ہے تیرے تہیں مینوں	شالاہر ہر ساعت دو جا حسن ہوئے نرت تہینوں
بیجان مشتاق روئے تست حافظ	ترا بر حال مشتاقان نظر یار
دلوں بجا لوں کہہ تیریتے حافظ ہے دیوانہ	شالا حالات مشتاقان تے نظر ہووے تھو جانہ
چور و ثبت چہر و ماہ تاباں نباشد	چو قدرت سرور رستمان نباشد
تیرے مکہہ و انگن نہ رکھے سورج چن رشتہ نالی	تیرے قد چہا و چہ بلغے سرو نہیں لے ماہی
چو لعل و کوٹوت درد لفروزی	دور دریا و لعل کان نباشد
تیرے دندان تے لب چہا و لفروزی اندر	دور دریا نہ ہووے تے نہ لعلان کھانڈ برابر
میان خط سبزت لعل کوشیں	عجب گر چشمہ حیوان نباشد
در میلے خط سبزدے لب تیری جو ذاتی	بڑا تعجب ہو نہ سکے چشمہ آب حیاتی
چو فتق پستہ اشخ و بھالم	چرا بادام من گریان نہ باشد
فتق و انگ ہسے لب اسدی حال میرے آکے	کیوں بادام اکھیا نفا میرا رووے نہ غم کھاکے
سواد کفر زلفت او کہ دل را	بروئے نوازان ایمان نہ باشد
کاکت کفر زلفت اسدی جس چہا و دل تابیں	ہوئے نہ ایمان قسم ہے مکہہ تیرے دی سائیں
بتو نسبت نہ باشد بیچ تن را	نہ تن یا اللہ کہ مثلت جان نباشد
نسبت جسم کسے دی ہرگز تیرے نال نہ ہووے	نہ تن بلکہ قسم خدا تھو جیہی جان نہ ہووے

بہار
غزل

اگر چہ ہست شیریں شعر حافظ	چو لعل خسرو بخوان نباشد
بجایں شعر حافظ ہے مٹھانے خوش ہضم برادر	پر لب شاہ محبوباں ہے اوہ ہونہ سکے ہمسٹر
چو آفتاب ہے از مشرق پیالہ برآید	ز باغ عارض ساقی ہزار لالہ برآید
سورج جدول نشے دامشرق پیالے نہیں چڑھ آئے	نکبہ ساقی ہے باغوں سو سو گل لالہ بچھٹ آوے
نسیم در سیر گل شکند کلام سنبل	چو در بیان چمن بوئے آن کلام برآید
سیر سیریل و چہ سنبل دی چوئی توڑے باد صبا ئی	بلغ اندر جید خوشبو آوے اُسری زلفوں بجائی
شکایت شب ہجران آن شکایت حال است	کشمہ زیبانش بعد سالہ برآید
گل کتھ رات ہجر دی اسدے حالوں نہیں شکایت	جو وچہ سو کتاب کرے آء اسدا ذکر کفایت
ز گرد خوان نگون فلک مدار توقع	کرائے ملائت صد غصہ یک نوالہ برآید
دستہ خوان آسمانوں نہ رکبہ کوئی تا نکبہ گسانی	جوین سورج ہے نہ دیوے اک لقمہ تھہ جانی
گرت چو لوح نبی صبر است و غم طوفان	بلا بگر دو دو کام ہزار سالہ برآید
لوح و امکن جے غم طوفانوں صبر ہووے تھہ برسر	جائے پرت بلائے مقصدے پیرانا کر
بسجی خود تواناں بر دیئے یہ گوہر مقصود	خیال باشد وایں کار بے جوالہ برآید
اپنی کوششیں نہیں نہ موتی مقصد دا ہتھ آوے	یس خیال ہووے جو ایہ کم موت اینویں بن جاوے
نسیم وصل تو گر بگذر دہ تربت حافظ	ز خاک کاکبش صد ہزار غالہ برآید
تیری باد وصل جے گذرے حافظ دی راہیں	خاک جسم اسدیدی وچوں نکلن سو سو آہیں

منہم ۱۵
غزل

غزل ۱۵۵

جو بادِ عزم نہ کرے عیبِ یارِ خواہم کرد
نفس ہوئے خوشش مشکبارِ خواہم کرد

فصلِ سخن سے کہے دوا و انگ ہوا ہے کرساں
اسدی خوشبو نہیں نفس و چہ مشکباری کرساں

بر آبروئے کہ اندوختہ ز دانش و دین
نثارِ خاک رہ آہن نگارِ خواہم کرد

دین اتے دانیالوں جو میں عزتِ عظمت پائی
مٹی راہ و لبرے انوں صدیقے واری کرساں

پہر نہ بے مٹے و مشوقِ عمر مے گزرد
بطلانِ تم میں از امروز کارِ خواہم کرد

بنِ معشوقِ شرابوں گزرے عمرِ مٹی بیہودہ
کافی ہے بس اتنی آہن میں بس میخواری کرساں

صبا کجا است کہ این جانِ خونِ گرفتہ بچوں
قدائے کہبت گیسوئے یارِ خواہم کرد

رکتھے بادِ صبا تاں اپنی جستِ مری خون آلودہ
خوشبو زلفِ سخن توں وانگن پھلِ نثاری کرساں

چوتھیں صبحدم شد نہ پہرا و روشن
کہ عمر در سہرا بن کار و بارِ خواہم کرد

الطف سخن نہیں وقتِ فجر ہے ایہہ نکل روشن ہوئی
ایسے کم و چہ سر پہ ایہی عمرِ پیاری کرساں

یہ یادِ چشم تو خود را خرابِ خواہم کرد
بنائے عہدِ قدیم استوارِ خواہم کرد

اکہہ تیری دی یاد اندر میں خوارِ کراں خود تائیں
عہدِ بچہ نے اپنے دی میں استواری کرساں

نفاق و زرق نہ بخشہ صفائی و حافظ
طریقِ زندگی عشقِ اختیارِ خواہم کرد

ٹھکی تے نفاق نہ بخشے حافظِ دلی صفائی
زندگی سستی و ا طریقہ میں جاری کرساں

چہستی است نہ اندام کہ رو بہ ما آورد
کہرِ بود ساقی و این بادہ از کجا آورد

نہ جاناں ایہہ کیہی سستی جو ساڈیوں آئی
ساقی کون آکا ایہہ بادہ کتھوں لبیا یا بہائی

غزل ۱۵۶

دلا چو غنچہ شکایت ز بخت بستہ بکن	کہ باد صبح نسیم گرہ کشا آورد
بندہ نصیبوں نہ کہ شکوہ دانگ کلی دے کائی	و او فجر گنڈھ کھیلن والی ہے نسیم ربیائی
رسیدن گل و نسیم بخیر و خوبی باد	بنفشہ شاد و خوش آمدن صفا آورد
پھل آئے نسیم دیوانہ پنچن ہوئے نال حریت	آیا خوش بنفشہ جنبہ لے کے صاف حقیقت
علاوہ ضعف دل با کرشمہ ساقی است	بر آرمیزہ کطیب آمد و دوا آورد
دار و ضعف اساتذے و دل ہے کرشمہ ساقی	چکٹ مسر جو طبیب آیا ہے لے دوا اتفاقی
صبا بہ خوشخبری ہدیہ سلیمان است	کہ مژدہ طرب از گلشن سبا آورد
باد صبا و چہ خوشخبری دے ہدیہ مسلمان	خوشیوں جو خوشخبر لیاوے بلغ سبا تہیں جانی
چہ راہ میزندان مطرب مقام شناس	کہ در میان غزل قول آشنا آورد
واقف حال گو یا ایہہ کیٹھ راہ نہ تی کر رہیا	غزل اندر جو قول سیند اکیوں جے گکھے پیٹا
نویز بادہ بچنگ آرو راہ صحرا گیر	کہ مرغ نعمہ سر اسار خوش نوا آورد
توں ہی پھر بادہ تے چل و چنگل من پرتاکے	کیوں جے نعمہ سنج پرندہ لیا یا ساز سجا کے
مرید پیر مغانم من مرغ لے شیخ	چرا کہ وعدہ تو کردی و او بجا آورد
اشیخا مرغ نہ ہوٹاں میں بھی پیر مغاند اچاکر	کیوں جے عہد کیتا توں تے اس پورا کیتا سر پر
بہ تنگ دستی کن ترک لشکر می نامم	کہ حملہ بر من مسکین یک قبار آورد
فخر کراں اس ترک سپاہی تنگ چشم تے بر سر	میں مسکین ہوتے جو حملہ کیتا آکے یک سر

فلک غلامی حلقہ کنون بطوع کند | کہ انتخابہ در دولت شمشاد و رز

ہن آسمان غلامی کرسی حافظ دی من لاکے
جو تساؤے در دولت تے ملتجی ہو یا آکے

مشققات غزلیات دیوان حافظ

طاہر دولت گر باز گزارے بکند | یار باز آید و با وصل قرارے بکند

قسمت جبکہ باز محبت و چہ پرواز لیاوے
سو ہنما میرا طر گھر آوے وصل وصال بناوے

دیدہ را دوست گھر گر چہ مناند | بخور و خورے و تدریس نثارے بکند

اشک چشمے موتی بھانویں سلے روہڑ گولے
خون جبکہ دے نعل و گاساں جبکہ پھیرا لے

شہر خالی است ز عشاق مگر کہ طرفے | دستہ از غیب برس آید و کاسے بکند

سوہنے باہجوں اکھیاں اندر سب جا خالی دے
شاید عینوں چمکے کھانے میرے دل چہ دے

کس نیاورد ویرا و دم زدن از قصہ ما | نگرش باد صبا گوش گزارے بکند

کوئی حال فراق میرے دا آگے جانی پیارے
وس نہ سکے باد صبا دی شاید عرض گزارے

دادہ ام باز نظر را بہ تدری و پرواز | باز خواند نگرش بخت و شکارے بکند

باز نظر دا پچھے لایا او س چکور نورانی
قسمت میری پکڑ لیاوے شاید یار گمانی

کو کریمے کہ ز بزم طراش غم زدہ | جرعه در کشد و دفع خلے بکند

کھتے ساتی جس دی محفل و چوں اک پیالہ
جے کوئی پیوے غم دکھ والا ہووے مست نرالا

شراب

یا وقایا خبر وصل تو یا مرگ رقیب	بازی چرخ ازیں یکدوسہ لکے بکند
وصل تیرا یا عہد وفا یا موت مخالفت والی	تنے چیزاں میرے بہر تے رکھسن تاج کمالی
دوش گفتم بکند لعل لبش چارہ دل	ہاتھ غیب ندادا کہ آرنے بکند
نفل لبیاں تھیں حاصل ہوئی سمجھ دے نوں آئی	غیبوں کوک پئی تاں ہاں ہاں ناپیں نال کمالی
حافظا گر تروی از در او ہم روزے	گذری بر سر ت او گوشہ کنائے بکند
حافظا جے کروچہ دروازے پکا قدم نکاسیں	آخر کسے وارے سوہنا بنگلاں اندر پاسیں
مژدہ لے دل کہ در باد صبا باز آمد	بد ہد خوشخبر از طرٹ سبا باز آمد
خوش ہوا لے دل دوجی واری واء صبا دی آئی	اوس محشوق حقیقی کولوں تازہ خبر لبیاں آئی
برکش لے مرغ سحر نغمہ داؤدی را	کہ سلیمان گل از طرٹ ہوا باز آمد
ادہ بولی دل کھڑنے والی بول لے مرغ خبرے	کیوں جے دلیر ملک اپنے وچہ آیا نال نظر دے
لالہ بوئے نوشین نشین از دم سحر	داغ دل بود با مبد و ابا باز آمد
واء فجر تھیں گل لالہ نے خوشبو تازہ پائی	کارن داغ و چھوٹے والے پائی خوب دوائی
عارفے کو کہت فہم زبان سوسن	تا بگوئید کہ چہ رفت و چرا باز آمد
کیہڑا عارف کامل جیہڑا پاکے بھیت سجدہ	اندر کھم خداوند والے انکل اپنی دھردا
مردی کرو کہم نجت خدا دادہ من	کان بیت سنگ دل از را و وفا باز آمد
نیک نصیب اللہ کولوں واہ واہ ہمت پائی	دبسیہ راہ وفا تھیں آیا نال ادائی

غزل نمبر ۱۷

چشم من از پشے اس فافلس آہ کشید	تا گوش لم آواز در بازار کشید آمد
تا رنگ سخن و جہانہ اکھ میری ہر دم آہی کھلی	کن پیا آوازہ جس دم وار صبا دی جھلی
گرچہ ماہر شکستیم و گنہ حافظ گرو	لطف او بین کہ بصلح از در بازار آمد
بھا لوں عہد تر و ژیا حافظ بھا لوں عیب کمایا	و یکھو لطف سخن دا آپے رحم کما کے آیا
بارم چوتہ درج بدست گیر	بازار بیتاں شکست گیر
پکڑ پیا لہ مہتھ و چہ لوری جس دم د لبر آسی	زہر ریاضت والی مالال آپے می ٹٹ جاسی
در بحر فتادہ ام چو ماہی	تا یار مرا بشت گیر
مچھلی وانگن و چہ سمندر ہو پیچھا و چکائے	کٹڈی نظر اپنی تہیں شاید د لبر پار او تارے
در پاش فتادہ ام بزاری	آیا بود آنکہ دست گیر
پیرال اندر سرنوں سٹیا کر کر گریہ زاری	شاید د لبر پکڑاٹھاوے جاوے بے قراری
ہر کس کہ بدید چشم او گفت	کو محبتتے کہ مست گیر
جس کسے نے کوپے تیرے نظر محبت ماری	مستی عشقے اندر کیتا خون اکھیں تھیں جاری
خسرم دل آنکہ پیچو حافظ	جلے ز مے الست گیر
واہ واہ قسمت والا جس نے حافظ و انگ پیارے	پی شراب محبت والا کیتے خوب نطائے
خوش آمد گل و زان خوشتر نباشد	کہ در دستت بجز ساغر نباشد
باغ جہان و چہ تیرے جیہا کوئی پھل نہ آیا	بغل صراحی مہتھ پیا لہ سرتے تاج سوایا

غزل ۳۲

غزل ۳۳

زبان خوشی دریاب دریاب | کہ دایم در صدف گوہر نباشد

وقت خوشی داد خونِ نڈھ پیایے اندر ایس جہانے
سپاں و چہ نہ پیدا ہونڈے دایم دُرِ یگانے

غنیمت دان مے خور در گلستان | کہ گل تا ہفتہ دیگر نباشد

جان غنیمت نشہ محبت اندر دنیا فانی
باغے اندر اک دودیاٹے پھل دی ہے جوانی

عجب راہست راہ عشق کا بنجا | کسے سر بر کند کش سر نباشد

اندر رستے عشق محبت جانی والے پیارے
ادھو قدم اکھاڑے جیڑا سرتوں تھلے مارے

بشو اوراق اگر ہمدیس مانی | کہ علم عشق در دست نباشد

کل کتاباں ساڑیں جے کہ چاہیں سنگ اساوڑا
دقتِ حرص ہو ادے اندر عشقوں رہیں دور اوڑا

زمن مے خوش دل در شہلے بند | کہ کشتش بستہ زیور نباشد

عاشق ہو کے وچہ عشوقی بیٹھ دلاور ہو کے
عشقے اندر علم ہنرتوں دھکے دیہن کھلو کے

پیا اے شیخ ورمختانہ ما | بشربے خور کہ در کوثر نباشد

صوفی صافی آئے خانے پی شراب اساوڑا
کوثر اندر ملیسی ناہیں ایسا توری بادہ

ایا برکس کردہ جام زرین | یہ بخشا ہر کسے کش زر نباشد

بیٹھ یا ہو یا ہمتہ تساوے جیڑا بادہ توری
بخشوا سونوں جیڑا تیرا مفلس اندر دوری

شراب بے خمار بخش یارب | کہ با او بیچ درد سر نباشد

ساقی بخش شرابِ احیا جس تہیں عشرت پالواں
دردِ سر سے الہے نہ کافی خوبی و بیج سماواں

بنام این دو بیت سیمین تنم هست	کہ در بُت خانه آذر نیاشد
از نگ رنگیلان نازیں بھر یاد بسر میں ہمتہ آیا	
دو ہیں جہانیں جس دے چہا کوئی تا ہیں پایا	
من از جان بندہ سلطان اویم	اگر چہ یادش از چاکر نیاشد
خاصہ ہاں میں دلوں بجانوں پیر معاند ایند	
بھانویں چہ عبادت اُس کی غافل ہاں میں گندہ	
بتاراج عالم آرائش کو خورشید	چنین زمبندہ افسر نیاشد
سو ہناتلج سنہری جیہڑا اوس دے ہر تے سوہم	
اک ذرہ چمکارا اوس دا سورج تا میں موہے	
کسے گیر و خطا در نظم حافظ	کہ ہمیشہ لطف در گوہر نیاشد
حافظ والے شعراں اندر غلطی اوہ پچھانے	
اُلو وانگن جیہڑا آپے سورج لوں نہ جانے	
دراں ہوا کہ جز برق اندر طلب نباشد	اگر نہ لبسوز و چندیں عجب نباشد
بدل جس وچہ بجلی با بجوں حاجت ہو نہ کوئی	
عجب نہیں جو ساڑ گواوے ساکے اہل ستھوئی	
غیرکہ باغم دل شد الفتیش حاصل	ہر شاخصار عرش برگِ طرب نباشد
پینکھی درد عھا تو چہ جس دی الفت ہووے پیدا	
شلخ حیاتی اندر پتر عیش نہ ہووے پیدا	
در کارخانہ عشق از کفر تا گریز است	آتش کرا لبسوز دگر بولوب نباشد
عشقے اندر کفرے سدا واجب ہو یا ڈیرا	
ابولوب نہ ہووے جبکہ دوزخ جاوے کیہڑا	
در کیش جان فروشان فضل و ہنر نہ زبید	ایجا نسب نگنجد اپنا حسب نباشد
ندہب اسادے علم ہنردی خوبی نہ سماوے	
عشقے اندر کافر ہو ندا جیہڑا شرف جتاوے	

نہ

در محفلے کہ خورشید اندر شمار ذرہ است	خود را بزرگے دیدن شرط ادب نباشد
ڈرتے و آگن جھٹھے پاؤں سورج بے قراری	اوتھے اپنا شرف جتناں بے ادبی ہے بھاری
مے خور کہ عمر سرمد گر در جہاں تو اں یافت	جز بادۂ ہستی پیش سبب نباشد
پنی شراب حیاتی اندر ہے تول ابدی چاہیں	باہجہ پیالے ساقی والے ہو سبب نہ پائیں
حافظ وصال جاناں یا چوں تو شکر سستی	روتے شود کہ با او پیوند شب نباشد
حافظ وچہ در بار سخن نے اوس دیہاڑے جاسی	کالی رات اندھیری جس دم صاف صغائی پائی
مرا مہر سیاہ چشماں دل بیڑن نخواہد شد	فضائے آسمان بہت این دیگر گون نخواہد شد
میرے دل تھیں عشق النید باہر تاہیں جاسی	لکھیا ہو یا روز نازل واکرے خطا نہ پاسی
مرا روزے ازل کاے بجز رندی نفرمودند	ہر قسمت کا بجا شد کم و افزوں نخواہد شد
از لوں لیکہ میرے وچہ لکھیا رندی وچہ در جاناں	وہ گھٹ مینقصوں ہوتا ناہیں جو کچھ رب بچھاناں
بجال من میں شد کہ پنہاں مہر اور وزم	اکتا و بوس آغوشش جہ گویم چوں نخواہد شد
واجب ہو یا میرے تاہیں بادہ عشق والا	کیکن ہو سی ہے نہ ملیسی سوہتا خوبیاں والا
شراب سل جائے من یا مہر بان ساقی	دلا کے بہ شو کارت اگر کنوں نخواہد شد
بادہ توری وقت صبور سی نالے ساقی پیارا	جے نہ ملیا مشکل ہو سی وچ جہاں سہارا
بیانا در صفت رنداں بیانگ چنگے نوشیم	کہ سار شرع زین افسانہ بے قانون نخواہد شد
آہ تالی محفل رنداں اندر راگ شراب او ڈائیے	باہجہ تر لے ایں افسانے دس کیکن پائیے

غزل

شبہ مجنون بہ لیلے گفت کا محبوب ہے بہتا	ترا عاشق شود پیدائے محبوں نخواہد شد
مجنون نے اک راتیں کہیا آکے لیلے تا میں	عاشق تینوں بھٹے بلسن مجنوں ملے ناریس
قیسار فرمود جائے آشتی نگذشت	مگر آہ سحر خیزاں سچے گدوں نخواہد شد
بھاویں دکھاں درداں اندر چین نہ نظری آوے	کوئی آہ فجر بھی ساڈی دلیس نہ جاوے
بیاتارے صافیت راز دہر ہنسائے	کہ کار عشق ایرافسانہ ہے فہوں نخواہد شد
آہ تاں بلے نوری اندر دسے راز الہی	باہجہ شراب نہ پیدا ہو سی ہرگز نشان خدائی
مشوئے دیدہ نقش غم ز لوح سینہ حافظ	کہ زخم تیر دلدار است و ز گناہوں نخواہد شد
نقشہ غم دال حافظ تھیں کہ عکس مجھ نہ ہو سی	تیر سجن دازخم و گیند راز و صاف نہ ہو سی
بنویس دلا بسیار کاغذ	بفرست بہ آن نگار کاغذ
کہ کے صاف دے دی سختی و چہ محبت نوری	بہ صبح غماں دے ورقے لکھ کے شاید ملے حضور
اے یاد صبا بہر بہ آن شوخ	از عاشق بے قسار کاغذ
وا صبا دی جے توں جا توں مالک پیارے والے	میرے کولوں دے جا توں کاغذ درد انوالے
ہرگز نہ نویس آں جوابے	مگر بنویسم ہزار کاغذ
جے سوناں صفائی دل دے کاغذ لکھ یو چا توں	تاں بھی بلی اپنے کولوں کوئی جواب تہا توں
تا نام تو نقش شد بر او ماند	بر صفحہ روزگار کاغذ
نقشہ نوری نام اپنے داجس دم ماہی لکھیا	کاغذ صفحہ زبانی اوئے نقشہ سار لکھیا

عزیز

تویس ز روئے بہر بانی	یہ برحفاظ و لفظ و فکر کا عتہ
اے جانی کہ فطریگی تالی الطاف کرم سے	تختی دل حاقظ دی اوتے لکھیں نقش ازل سے
الا اے طوطے گویاے اسرار	مبادا خالیت شکر زمینقار
اے مرشد اے بہر میرے اے اسرار الہی	دایم ہوئے وجہ حضور ی تیری شاہنشاہی
سرت سبز و دولت خوش باد جاوید	کہ نقش خوش نمودی از خط یار
شالا نوری دل تیرے لول سے ہمیش اچھا لا	جوں لول دل تے کھج دکھایا نقشہ دلبر والا
سخن سر بستہ گفتی با حریفان	خدا را زین مستاپرودہ بروا
یاراں تائید گل ازل دی ظاہر کرد کھائی	میں واری مہن کھول متھا جھاتی جائے پائی
بروئے مازن از ساغر گلابے	کہ خواب آلودہ ایم اے بخت بیدار
خواب آلودہ غفلت اندر ساری رات گذاری	بادہ نوری چھنک جگا لویں میں صدقے میں واری
چہرہ بود آنکہ زود برودہ مطرب	کہ حے رقصہ باہم مست و ہوشیار
ہادی نے کوئی گل سمجھا کے غیراں دُور پہٹا یا	ہر اک جاہل عالم قاضی سخن دے دُز آ یا
ازین آنسوں کہ ساقی در حے افگند	حریفان را نہ سرماند نہ دستار
بادے عشق محبت اندر واہ واہ برود دہائی	رجس تھیں عزت حرمت اپنی یاراں مار گوائی
خرد ہر چند نقد کائنات است	چہ سجد پیش عشق کہیا کار
بے شک عقل جہا نہ کوئی کھج خلاق ساری	اے پروچہ یا زار عشق دے نہٹھی پھرے بیچارہ

غزل نمبر

سکندر رائے بختند آئے	بزدور زرمیست نیست این کار
شاہ سکندر ز تابش ایستے آب حیات نہ دیندے	
نال غرور تکبش را ہی سارے خالی رہندے	
بیاد حال اہل درویشو	بلفظ اندک یہ معنی ہست بسیا
آئے خانے دُئیے تینوں چالا درواں والا	
گل تھوڑی تے معنی بہتے نور و نور اچالا	
بستوراں گواہ سراسرستی	حدیث جاں میرس از نقش دیوار
گل نشے دی و تیں ناہیں ہرگز زاہد تاہیں	
مردے کو لوں گل نہ بچھیں زندگی والی ساہیں	
بُت چینی عدو دین مال است	خداوند ادا دل و دینم نگہدار
ظالم نفس کمینہ میرا دشمن ہے ہتھیارا	
رکھ نگاہ خدایا اس تھیں میرا دین پیارا	
خداوندی بجلے بندگان کرد	خداوند از آفتش نگہدار
ایڈ کمینہ سیکلہ ہو کے شاہنشاہی چلے	
دور رکھیں سلطانان میرے دل نوں نہ بدلے	
یہ یمن و دولت منصور شاہی	علم شہ حافظ اندر نظم اشعار
حافظ نال محبت برکت یمن سعادت دلیر	
شعراں اندر کامل ہو یا ورج جہانے سرپر	
لے بردہ گوئے حسن ز خوبان روزگار	قدرت برستی چو ہی سر و جوئیار
لے روئے زمین دے خوباں تاہیں لٹ لے جاو لوٹ لے	
سوہنے سدرے قد لڑکے سر و جیہے متوالے	
الحق وجود نقش و نشان دامن تو	موجود نقطہ ایست پنهان تہ آشکارا
نقش نشان وجود تیرے دا خاص اسرار الہی	
عقلوں فکر وں وہوں باہر خاصہ نامتناہی	

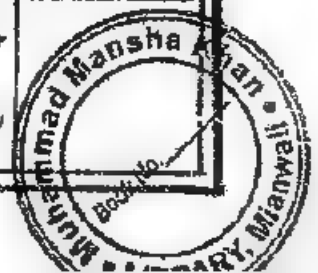
غزل نمبر ۹

دادیم دل بدست خط و خال زلف تو	از دست ہرستا چہ کشد این دل نگار
قال قیل نے قد تیرے وجہ دل اپنا چار کھیا	آیے مل جاوے گا تیتھوں جو کچھ میسر اکھیا
باد انہار دشمن گر یاہ با من است	داہم مصاف را و نترسم ز کارزار
جیکر ملے تیرے اندر سو دشمن چڑھ آوے	جنگ لڑائی کو لوں ایہ دل ہرگز نہ غم کھاوے
عشقت جو در سراچہ دل خانہ گیر شد	رین در اگر بدشوم آئم با اضطار
عشق تسادے دل میرے نوں لٹ لیا کرداری	ہن جے در تھیں باہر جانواں ہندی بے قراری
گر سر و پیش قد تو سریشد برنج	عقل طویل را بنودیمچ اعتبار
تیرے آگے علم ہنرچے اپنا آپ حتاوے	سرخ نہ ہوویں عقل و دیری ایسے پوئے کھاوے
منصبیہ ہوئے تو حافظ کنوں چو بات	در ششدر غمت دلش افتادہ مرہ دار
حافظ نے شطرنج محبت جد تیری پھیلائی	اول گائی غم دی سکر چلے اندر آئی
اے باد مشکبو بگذر سوئے آن نگار	بکشاگرہ ز زلفش و بے من سپار
واعصیادی کوچے دلبر والے اندر جائیں	زلف اس دی تھیں خوشبو تازہ میرے کول لیا میں
یا اور یگو کہ اے مہ نامہربان من	باز آ کہ عاشقان تو مروند ز انتظار
آکھیں جا کے اے محبو با پا پھیرا اک واری	عاشق وچہ اڈیک تیری دے دتی جان پیاری
دل دادہ ایم و مہر تو از جان خریدہ ایم	یرما جفا و جور فراق ت روا مدار
بیدل ہو کے جان گوا کے یاری تیری لائی	ظلموں متھہ اٹھالے بیلی نہ کرے پروا ہی

غزل نمبر ۱۸۳

کردی چور و زگاز فراموش بندہ را	از تبار عہد یار و فادار گوش دار
عشق اپنے وچ کل زمانہ میتھوں مار گویا	
عہد و فالوں وچ نگاہ دے رکھ ہن یار خدایا	
لے دل مبار با غم ہجران و صبر کن	اے دیدہ درخشاں زین پیش خون مبار
اے دل ہجر و چھوڑے اندر کر ہن صبر دیری	
فرقت اندر نہ کر زاری ایہ صلح چنگیری	
بلے خیال دوست ز پیش نظر مشوے	چون بر وصال یار نداریم اعتبار
رکھ نگاہ وچہ اے پر نقشہ سامنے دلبر والا	
کیوں جے دلبر بے پرواہ ہے پاؤں نہیں سوکھالا	
حافظ تو تاجکے غم مال جہان خوری	بسیار غم مخور کہ جہان نیست پایدار
مال اسباب جہانناں دا غم حافظ کد تک کھاسیں	
نہ کراڈی چنتا اوڑک چھڈا چھڈا چل جاسیں	
شراب تلخ میخوام کہ درد افکن بود و روزش	کہ تا یکدم بیا سائیم ز دنیا و شر و شورش
دیر سانی اوہ نشہ پورا ناں جس تھیں جان و سجالواں	
ایں کمینہ محفل وچوں خاص خلاصی پا لواں	
بیاد رہے کہ نتوان شد ز کبر آسمان این	بلوے ہرہ چنگے و بہرام صلح شورش
گردش دور زملے کولوں کدے خلاصی ناہیں	
پانی کے نشہ محبت والا جان عزیز چھوڑا ئیں	
کنبد سید بہرامی بیگن جام جم بردار	کہ من پیو دم این صحرانہ بہرامست گورث
حرص ہوانوں چھکے رکھ کے پکڑ پیالہ لوری	
لا بچ تائیں ملک سخن وچ ہرگز نہیں حصوری	
نظر کردن بد ویشان منافقے بزرگی نیست	سلیمان یا چنان چشمت نظر بود بامورث
خدمت رنداں اندر ملدا خاص لباس سجندا	
شان اپنے وچ مثل سلیمان خالی رہندا بندہ	

غزل

بیا تا در سے صافیت را تو سر بنمائم	بشرط آنکہ نہائی پنج طبعان ل کورش
آرتاں عشق سخن و بیج و سیئے تینوں راز الہی	پیرچے غیراں دور ہٹا توں کہ کے بے پر وای
شراب لعل مینو شہم من از جام زرد و گون	کہ ز ہدافتے وقت است بیسازم ازین کورٹا
بادے نوری خضر اپنے و بیج نشہ محبت پیتا	سرکش نفس کہینے تائیں خالص اٹھل کیستا
سماط عمردون پروردار و شہد آسائش	مذاق حرم و کزائے دل شہوار تلخ و از شورش
جاگہ امن آسائش والی دنیا و بیج نا، میں	پی شراب محبت والا دل تھیں غیر ہٹائیں
کمان ابروئے جاناں نمے پھی ز سر حافظ	ولیکن خندہ مے آید برین باز و سر پر زورش
کہ کر زور کمان ابرو و دالبر تیر چلاوے	حافظ نوں زور اس کے اٹے ایسر ہٹا آوے
لے دل غلام شاہ جہاں باش شاہ باش	پیوستہ و رحمت لطف الہ باش
اے دل چاکر شاہ دا ہو کے لے جاگ دی سلطانی	سائے لطف الہی تھکے یاو اپنی زندگانی
از خارجی ہزار بیگ جوئے خرمند	گو کوہ تا کوہ متافق سپاہ باش
لکھ ہزاراں خارجیاں نوں جو بد لے نہ جان	بھالوین قاف تلک اوہ اپنا نام نشان بناون
چوں احلام شفیع بود روز رستخیز	گوایں تن بلا کش من پر گناہ باش
روز حشر جہد شافی ہو سی احماں پاک اساڈا	رکینہ غم بھالوین ایہ تن میرا ہوگ گناہیں ڈھڈا
آزاد کہی مولے علی بنیت کافرش	گو ز ہد زمانہ و گو شیخ راہ باش
کافر ہے جس شاہ علی دمی حب دے و چہ ناہیں	بھالوین شیخ زمانہ ہووے بھالوین زاہد ساہیں

غزل نمبر ۶

امروز زندہ ام یولے تو یا علی	فردا بروح پاک اماں گواہ باش
برکت ذات نبی علی دی ہاں آج زندہ بھائی	بھلکے صدقے پاک اماں دینی آن گواہی
قبر امام ہشتم سلطان دین رضا	از جان ہوس بردر آن بارگاہ باش
قبر امام آکھویں دی جیڑا مالک دین رضا میں	چم چم سینے لالا ہو جا خاصہ گھر داسائیں
دست نہی رسد کہ پھین گئے ز شاخ	باسے ہلکے گلین ایشان گیاہ باش
جے قایونہ لگے میوہ شاخ تو حیدر دل کھا توں	وانگن گھاہ جڑھ پیراں اندر بھڑہ مقصد پانوں
مرد خدا کہ زائد تقویٰ طلب بود	خواہ سفید جامہ خواہ سیاہ باش
اوہ بندہ جو راضی ہووے وچہ رضا الہی	پاک پلید حلال حراموں کیٹھ خطرہ گمراہی
حافظ طریق بندگی شاہ پیشہ کن	وانگاہ در طریق چومردان راہ باش
راہ غلامی شاہنشاہ واپھر حافظ خوش ہو کے	تاں پھر وچہ طریقت بلیں بھر مردانہ ہو کے
از رقیب و ظم نیافت حناص	برا نکہ القاص لایحیث القاص
ایس کیتے جیوڑے کولوں کدے خلاصی ناہیں	مفتی مفتی دو توں رل کے بیٹھن ناہ کداہیں
محتسب خم شکست و من سراو	سن بالسن و الجروح قصاص
جس نے سٹ تروڑ یا میز میں بھنیا سٹاں دا	جیہجہ دے بدے جیہجہ تے مہرے بدے میرے کس دا
مطرب مازہ ہے بزد کہ چیرخ	مشتري پچو زہرہ شد رقااص
بولی بول تو آل اساوڑے بند کیتے راہ سائے	سننے والیاں عقلمنداں نے سچ کپڑے پاڑے

غزل

گوہر از جہر کے بدوں آرد ترک سرتانے کند عواص

شوہ سمن در عشقے و چوں موئی کون لکالے
جذناک دہدھکے میر نوں پٹلاں شوہ اندر نہ ڈالے

نقدی از عشق جوئے نہ از عقل تاکہ خالص شوی چو زر خلاص

عشق محبت جیکر جاہیں ساری عقل گو امیں
جسموں جالوں چمک سجن نقیص خالص زر ہو جائیں

حافظ اول ز مصحف خ دوست خواند الحمد و سورہ اخلاص

حافظ نے مکہ و لبر اتے قرآن لکھیا پایا
آسے پر پٹلاں قل ہو اللہ پڑھنے دے وجہ آیا

نیست کس راز کند سیر زلف تو خلاص میکشی عاشق مسکین نہ ترسی ز قصاص

زلفت تیری دی بچھا می و چوں کسے خلاصی ناہیں
عاجز عاشق تائیں ماریں پھڑ پھڑ چائیں چائیں

عاشق سوختہ دل تابہ بیابان قنار نرود در حرم دل نشود خاص الخاص

ملک تیرے وچہ بیدل عاشق ہرگز قدم نہ پاوے
خاص الخاص وجود اپنے یقیں جذناک ہتھ نہ چاوے

جان نہاد مہمان شمع صفت از سر شوق کرم ایشار تن خویش زیوئے اخلاص

شوقوں ایہ سر مثل شمع دی محاس اندر رکھیا
تن اپنے نوں کر قربانی مزہ محبت خلکھیا

آتشے در دل دیوانہ ما در زدہ کہ چود و دیم ہمیشہ ہو ایت رفاص

واہ واہ آتش الفت والی دل میرے وچہ بالی
دھوئیں وانگن وچ ہواے سجد ادیاں دکھالی

کیہیلے غم عشق تو تن خاکی ما زر خلاص کنڈا چنر بودیم چور قفاص

جسم میرے دی مٹی تائیں بوٹی تیرے غم دی
بھانویں کتنی ہووے دل جہر لہس سونا کر دی

غزل نمبر ۱۱

بہو اداری آن شمع چو پروانہ وجود	تا نسوزی نشوی از خطر عشق خلاص
حب سجنو چو جیوں پروانہ جد نہ جسم جلاویں	عشقے اندر خوف مقاموں کدوں خلاصی پاویں
تاوک غمزہ دست برد از رستم	احاجب ابروئے او برد گرد از دقاص
مژگاں تیر سجن دے کولوں رستم لہزش کھائے	ایرو گوشتہ دلیر والا قید خانے وچہ پاوے
قیمت درگراں مایہ چہ دانست عوام	حافظا گوہر یکیدانہ مدہ جز بخواص
ایں موتی دی قیمت تائیں جانے کیہ لو کائی	حافظا غیراں مول نہ دیویں خاصاں باہجوں بھائی
اگر بکوئے تو باشد در محال وصول	رسد ز دولت وصل تو کار من بحصول
ہمت نال وصال تیرے دا ہے راہ مینوں آفے	سوہنے لکھڑے تیرے کولوں کم میرا بن جائے
قرار بردہ ز من آن دو سنبیل رعنا	اخراب کردہ مرا آن دو نرگس لکھول
خوشبو والیاں زلفاں تیریاں دل میرا لٹ کھڑیا	تے نیناں متوالیاں مینوں بھوک مو اتا دھریا
دل از جوہر میر تو صیقلے دارد	بود ز زنگ حوادث ہر آئینہ مصقول
خلق تیرے تھیں دل میرے نے خوب فانی پائی	گرد غبار زلنے اندر چمکیا نال صفائی
من شکستہ بد حال زندگی یا بم	دران زمان کہ بہ تیغ غمت شوم مقبول
جس دن درد فراق تیرے وچہ اپنی جان و سخاں	قسم تیری میں فرج جہانناں کامل زندگی پاساں
چہ جرم کردہ ام اے جان دل بھرت تو	اک طاعت من بیدل نہ شود مقبول
کیڈ گناہ کیبتا میں تیرا اے محبوب الہی	طاعت چنگ چنگیری اپنی کدے قبول نہ پائی

غزل

چو بد در تو من بنوائے بے زور زور	ابریج باب ندارم رہ خروج و تزلزل
جد مسکین یتیم بچارے تیرے تائیں سائیں	
بن دروازے تیرے کدھرے کون جاؤں تائیں	
کباروم چہ کنم حال دل کرا گوئیم	کشتہ ام ز غم و جور روزگار ملول
رکت ول جانواں کوک پکاراں کس نول حال سناواں	
ظلم زمانے کولوں ہو یا بے زور اناستھا لوال	
خراب تزلزل من غم تو جلے نیافت	کساخت در دل تنگم قرار گاہ تزلزل
شاید غم تیرے نے مجھ بن ہو ر جگہ نہ پائی	
تاں دل بے قرار میرے نے پائی آن دو مائی	
بدر عشق سباز و خموش شو حافظ	رموز عشق مکن فاش پیش مایل عقول
حافظ اندر در وحشت چپہ ہو وقت لنگھائیں	
رمز عشق دی عقلمنداں لول ظاہر نہ سمجھائیں	
صوفی بیا کہ خر قہ سالوس بر کشیم	وین لقی زرق را خط بطلان بر کشیم
اے صوفی چہ زہد ریاضت چل میخانے چلے	
گودری کفر یبیاں والی پاڑ سمجھن لول ملے	
نہد رفیق صومہ دروہ میردیم	دل لقی ریابا آب خرابات بر کشیم
مالاں تسبیح دیکے پیوے ناص پسا کہ نوری	
پانی میخانے تعین دھویئے کل لباس غوری	
سیر قضا کہ در ستر غیب متروی است	مستانہ نوش نقاب ز رخسار بر کشیم
جیہڑا پردے اندر چھپیا بھیت خداوند والا	
ہوستانہ منہ تعین چکے پڑوہ بھیتاں والا	
بیروں جہیم دسر خوش و از بزم تدعی	فارت گنیم و بادہ و شاہد بر کشیم
ایں کیسی محفل و چوں فارغ ہو گئے بہتے	
پنی شراب محبت والا کول سمجھدے رہتے	

غزل نمبر ۱۹

کام جہاں برآ کر بخت گناہ خدا	روزے کہ رخت جان بھیان و گر کشیم
وہج عیبت روز نکھائیے ورنہ روز قیامت	سالمے اوس محبوب حقیقی اسی بڑی ملامت
گو عشوہ ابرویے تو تا چو ماہ لو	گوٹے سپر درختم چو گان بر کشیم
ابر و ناز سخن داپاکے و انگن چن ہلالی +	ایس آسمان سنہری اوتے ہو بیٹھے متوالی
فردا اگر نہ روضہ رضوان مباد ہند	غلمان ز غرقہ حور ز جنت بدر کشیم
روز قیامت ہے نہ ولین سالوں جنت عالی	حور قصور نکال متامی کر ساں جنت خالی
حافظ نہ حد نسبت چنیں لافہار دن	پا از گلیم خویش چہا پیشتر کشیم
حافظ چمڈ چترالی سالوں اید اشان نہ حاصل	خرے غجر نیانوں باہر تدم نہ رکھیں عاقل
روز گارے شد کہ در میخانہ خدمت میکنم	در لباس فقر کا یاہل دولت میکنم
خدمت اندر وچ میخانے ساری عمر گذاری	وچ غریبی غنسیاں والی کیتی کار گذاری
تا مگر در درام وصل آرم تدر و خوشخام	در کینم انتظار وقت فرصت میکنم
شایدے لو پیر امیر یا نجیساں چالال والا	گھات رگا اوڈیکن بدیہا فرصت و امثال
واعظ مالوئے حق نشیدہ بشنوائن سخن	در حضورش نیز میگوتیم نہ غیبت میکنم
واعظ ساڈے نحو عبود لبس والی ناہیں پائی	فوج و جا کے ظاہر اکھاں چسلی ناہیں کائی
چوں صبا افتان و خیزان میروم تا کو دوس	و از رفیق راہ اتمداد ہمت میکنم
طرف سخن دی مثل ہواوی جا ساں و گداڑھیندا	نیت دعائیں لبہ بر آگے یہ ہو منگدا رہتدا

عزل

خاک کویت بڑتا بد زحمت مابیش ازین	لطفنا کردی بتا تخفیف زحمت میکنم
کافی سختی دل میسر کے نور نیر اکد آوے	
جد تک لطف تیرے بغیر سادی زحمت نہ گھٹ جاوے	
زلف دلیر ام راہ غمزہ آتش تیر با است	یاد دارے دل کہنا پیمت نصیحت میکنم
پچھائی زلف تیری دی وچوں آگے ترم نہ جاندا	
مڑگاں تیرا داتیرے دا سالوں دور ہٹاندا	
ویدہ بدین چو نشان اے کریم عیثیٰ پوش	زین دلیر ہیا کہن در کج خلوت میکنم
دور رکھیں بد اصلاں کولوں رائے گل دلیر میری	
گوشے میخانے وجہ کردا جو میں آئد دلیری	
حاش بشد کہ حساب زحشرم پاکست	فال فرما میرنم امروز عشرت میکنم
شبحان الشد روز حشر و ایستوں خوف نہ کانی	
بھلکے داکم ایچھے کر کے او تھے عشرت پائی	
از یحییٰ عرش آئیں میکند روح الامین	چوں عائے بادشاہ ملک و ملت میکنم
سچے پاسے سر مشوں آئیں جبرائیل پکارے	
جد میں وصل محبت والی کمر اں دعا پیارے	
نحسرو امید جاہ و مال دارم زین سبب	التمائیں ستان جوئے حضرت میکنم
خاص الخاص منافع والی ہے امید اسماں	
ایسے کارن دہرتے بیٹھا کر کے دڈیاں چاٹاں	
حافظم در مجلسم در دے کشم در محفلے	بنگراہیں شوخی کچوں با خلق صحبت میکنم
طاہر اندر حافظ ہاں میں باطن و بیج مولائی	
ویکھ اسادی رندی جیہڑی خلقت نال سمائی	
مرا عہد سیت با جانان کہ تاجاں دیدن ارم	ہواداری گوشتن اچو جان خوشن دارم
عہد اسادا نال سخن دے اندر ایس حسابائی	
بابجوں درشن تیرے پالواں غیراں ل نہ جھٹائی	

صفائی خلوت خاطر از اس شمع چکل جویم	افروغ چشم نور دل از اس باہِ صقن دارم
راہ صفائی عہد وفا کی تیرے کو لوں منگساں	
لکھڑے نوری تیرے کو لوں سختی دل دی رنگساں	
خراخجہ شگوارم بہت دیارم مہربان ساقی	نزار و بچکس یارے جنیں یارے کہ منج دارم
واہ ساقی واہ دلیر ساڈ واہ شرب پو رانا	
جیہا یار تہ رکھے کوئی یار اس اڈا دانا	
مراد خانہ سر و بہت کاندہ سائیہ قدش	فرخ از سر و ستارے و شمشاد چمن دارم
میرے گھر وچ قد تیرے داہرول ہو یا سایا	
غیراں والے سلسلے کو لوں دل توں فارغ یا یا	
سز و گر خاتمِ لعش نہم لافِ سلیمانی	چو اسمِ عظیم باشد چہ پاک اہرمن دارم
مہر تیری دی ملک اپنے وچ پائی میں سلیمانی	
کیہ طاقت شیطان بعینِ دی لگے نفقے جانی	
خدا راے نقیبِ شب نہم دیدہ برہم نہ	اک من بالعل فاموش شانی عند سخن دارم
آج اجو کی رات مجاور بند رکھیں آکھ یارا	
بچپ چپاتی لب لہنی تھیں گل کرے مست پیارا	
گرم صد شکر از خواب بقصد دل کین سازند	بحمد اللہ و المنة تہ شکر شکن دارم
اس دل کارن لکھاں فوجاں جے سوین بن آون	
شکر الہی ویکہ سخن لوں اک دم وچ مرجاؤن	
الائے پیر فرزانہ مکن عیسم نہ میخانہ	اک من در ترک پیمانہ دل پیمان شکن دارم
زاہد عیب نہ لالوں میں تنوں ایس میخانے والا	
ہتھوں جے کر پیا لہ چھڈاں ہوتا بہت موکالا	
چو درگزار اقبالش خرامانم بحد الشرا	نہ میل لالہ و نسرن نہ برگ یا سمن دارم
جد میں محفل دلیر اندر یا نکلیاں چالال دیا یاں	
غیراں البیاں بُریاں چالال دل تھیں دُور مہیا یاں	

غزل

بہندی شہر و شہ حافظ پس از چندین فرغ اما	چشم دارم چو در عالم امین الدین حسن دارم
حافظ تائیں زندگی اندر شہسہ ہو یا ہارا	
رکیتہ غم دنیا والا میسنوں میرا شاہ نیارا	
صنما با غم عشق تو چہ تدبیر کنم	تا بہ کے در غم تو نالہ شبگیر کنم
لے دلیر میں عشق تیرے دی کیتہ تدبیر بنا لوں	
کہ تک سحر اوراق تیرے دایرے بھارا اٹھا لوں	
دل دیوانہ ازاں شد کہ پذیر دوران	اگرش ہم ز سر زلف تو زنجیر کنم
بن بیمار بھیجنا تاں دلیر ہونے علا جی میرا	
پچھائی زلف تیری دی کارن لایا ایستھے دیرا	
آنچہ در عدت ہجر تو کشیدم ہیہات	درد و صدمہ محال است کہ تحریر کنم
وہج و چھوٹے تیرے میرے جو جو سختیاں پایاں	
سو نہرا رکنا باں اندر ہرگز ناہ سماناں	
باسر زلف تو مجموع پریشانی خویش	کو مجھے کہ یکایک ہمہ تقریر کنم
زلف تیری ہے آگے میرا دست رد کھانا والا	
کوئی بیان زبان نہ رکھے حال و رداں والا	
رندیک رنگم و باشاہد و مے ہم صحبت	نہ تو انم کہ در حیلہ و تنویر کنم
صحبت دلیر اندر ہر دم میں ہاں رندیکانہ	
صحبت باہجہ سخن ہے ہرگز ملے نہیں پیسانہ	
آن زمان کار زدے دیدن عالم ہائے	در نظر نقش رخ خوب تو تصویر کنم
جس دم خواہش ہو تندی دیکھاں بکھڑا دلیر تیرا	
وہج چھوٹے آکھ ہے رکھاں تیرا نقش لو پیرا	
گر بدنام کہ وصال تو بدین دست دہدا	دل و دین را ہمہ در باز م تو قیر کنم
راہ محبت وصل تیرے تے ہے میں قابو پا لوں	
دیکھے دنیا دین تمامی عزت وہج سما لوں	

دور شوار بزمِ واعظ افسانہ گو	من زانم کہ دگر گوش بہ ترویر کنم
واعظ و عظمٰ سنائے مینوں ہٹ ہو دور پچھیرے	
میں اوہ مول نہیں جو سنسناں تیرے ذکر کو پیرے	
نیست امکان خلاص از غم اول حافظ	چونکہ تقدیر چسپیں بود چہ تدبیر کنم
مشکیں زلفت سجن بقیں حافظ ہرگز نہیں چھٹکارا	
لکھیا روز ازل دا ایہ دوش نہیں کوئی چارا	
روز عید است من امروز دران تدبیرم	اگر دم حاصل سی روزہ و ساغر گیرم
آئی عید مبارک دل و بیج خاص صلاح پیکارواں	
دیکے صدقہ بادہ نوری دلیسر کولوں یا لواں	
چند روز نیست کہ در نیم رخ ساقی و جام	بس خجالت کہ پیدا آمد ازین تقصیرم
دوری اندر دلیسر کولوں مدت گذر سداہائی	
ایں قصوروں ماں شرمندہ کیکن ہو سی بھائی	
من بخلوت نشینم پس ازین درمیشل	زراہ صومعہ بریلے نہد زنجیرم
تجرے زہد ریاضت اندر فوبہ جے طر جالواں	
زہد عبادت اندر دل لول قید خانے و بیج پالواں	
پندیر نہ و بد واعظ شہر لیکن	من زانم کہ دگر پند کہے بیذیرم
واعظ شہر اپنے دامینوں ہر دم و عظمٰ ستافے	
پر میں اوہ نہیں جو مینوں نہراک لٹ کے جاوے	
آنکہ بر خاک در سیکدہ جاوشت کجاست	ناہم بر قدم او سر و پیش میرم
دشمنو کہتھے پیر اسدا ایں نے خانے والا	
دیکے جان بیواں تا اس تقیں بادہ عشقے والا	
میکشم مے و سجادہ تقویٰ بردوش	اے اگر خلق شود آگہ ازین ترویرم
پہن لباس محبت والائے خانے دل دھایا	
جانے کیہ لوکاں جو کچھ میرے مہرتے آیا	

غزل

خلق گویند کہ حافظ سخن پیر نبوش	ساخوردہ فیم لہ روز بہ از صد پیرم
حافظ توں ست دیوتا ہیں میں ماں پیر پڑاتا	
آدم تھیں آگے داماں میں جانے کیہ نہ مانہ	
از غم خویش چنان شیفتہ کردی بازم	کز خیال تو بخود نیز غمے پر وازم
دل سے غم اپنے اندر مٹا مینوں بھٹلایا	
محویت ورج کر کے شامل حیرانی ورج پایا	
ہر کہ از ناگہ شبگیر من آگاہ شود	بہج شک نیست کہ چوں روز بداند رازم
جو کوئی ماسر کامل ہو سی میسر سوز گدازوں	
سورج و انگوں واقف ہو سی میرے راز نیا زوں	
گفتہ بودی کہ خبر دہ کہ ز جسم جوئی	آنچنانم کہ یہ مہنی و ندانم نے بازم
خیر خیریت راضی بازی ہر دم پچھتیں جانی	
جان بچھان بچھانویں اینویں ہیں توں رند کمانی	
بعد ازین بارخ خوب تو نظر خواہم بخت	گو ہمہ خلق بداند کہ شاید بازم
نیتھوں دور نہ جا ساں ہرگز جو ہووے سو ہووے	
بھانویں خلقت عیبیاں اندر میرے تائیں دھوے	
عہد کردی کہ سوزی ز غم خویش مرا	بہج غم نیست تو میسوز کہ من میسازم
عہد تساؤ انال اسادے ساڑو سجا ساں مینوں	
جیت کیت جیلے ساڑیں دلبر غم نہ کوئی مینوں	
آپنجاں بد دل من ناز تو خوش ہے آید	کہ حلاکت بکنم گر بخشی از نام
تیرے ناز داؤل مینوں ایسی فرحت آئی	
صد قے واری جان پیاری جسکے ماریں بھائی	
اگر از دہم تو خود نیز خلاصم بخشی	ہم بجا کہ سر کوئے تو بود پند وازم
جے ہن بھائی زلف اپنی تھیں آپے دور ہٹا لوں	
تا بھی خاک مٹی اپنی ورج میرے تائیں پانویں	

حافظ ازجان نہد بہر تو چوں پر واد	پیش روئے تو چوں شمعش لفسے بگذارم
حافظ وانگ پتنگ تیرے تے جے نہ جان جلاسی	جائیں وانگ شمع دے آپے گل گل کے مرجاسی
مزن بردل ز نوک غم سرہ تیرم	کہ پیش چشم بیمار تہمیرم
پلٹکاں تیر دے تے میرے غمزوں ماریں ناہیں	مرنے تھیں پہلے مرجاساں سامنے تیرے سائیں
نصاب حسن در حد کمال است	زکوٰۃ تم دہ کہ مسکین و فقیرم
دولت حسن کمال تیرے دی وچہ حساب نہ آئے	دیہ زکوٰۃ فقراں تا میں خالی کوئی نہ جاوے
قدح پُر کن کہن از دولت عشق	جوان بخت جہانم گر چہ بیرم
بوچ بڑھاپے حسن تیرے تھیں پانی خوب جوانی	بادہ نوری پُر کہ دیو یوں ہووے دُور حیرانی
چنان پر شد فضائے سینہ از دوست	کہ فکر خویش گم شد از ضمیرم
پانی نشے تیرے تھیں میرا سینہ ہر یا بھر یا	خانہ فکر و سیلاں والا جاگٹ پاسے دھریا
مبادا جُز حساب و مطرب وے	اگر حرفے کشد کلک و بیرم
بانج رسالے عشقے والے پیارے دلبر والے	شالا منشی مسلم میری دا کرے نہ ہو رہ مقالے
دراں غوغا کہ کس را کس نہ پرسد	من انہ پیر مغان ممتت پذیرم
حشر داناؤں جس دم ہر اک نفسی نفسی کر سی	ایہ دل میرا پیر مغاں دیاں صفتاں کہ کہ تر سی
چو طفلان ز ادا تاتا کے فریبی	بسیب بوستان شہد شیرم
اے زاہد کیوں لڑکیاں وانگن وچہ قریب دلاویں	شہدوں شیروں کہ کہ گلاں دل میرا بدلاویں

غزل

من آن مرغم کہ ہر شام و سحر گاہ	ز بام عرش مے آید صغیرم
میں اوہ پنیکھی ہاں جسے مینوں ہر دم شام جیساں	عرشوں ترستا آوازہ آوے کو لوں اپنے سائیں
قرآن کردہ ام بائے فروشاں	کہ رہ نہ غم بجز ساغر نگیرم
نال ششیاں ازل دھارے وعدہ کیتا گج کے	روز عماں مے پھڑ پھڑ پیساں یادہ نوری سبکے
خوشا آن دم کہ استغنائے مستی	فرقت بخشہ از شاہ و وزیرم
کیہڑا ویلا چنگا اس تھیں جس دم مستی تیری	شاہ و زیروں فارغ کر کے دیسی تاج فقیری
فراواں گنج غم در سینہ دارم	اگرچہ مدعی بینہ فقیرم
گنج محبت عشق تیرے نے سینہ میرا بھڑیا	بھانویں وچ غریبی زاپہ مینوں ویکھے اڑیا
من آن دم برگزتم دل ز حافظ	کہ ساقی گشت یار ناگزیرم
حافظ نے تاں اپنے تائیں غیروں فارغ پایا	یار پیارے ساقی نے جد اپنے نال رلایا
مژدہ وصل تو کو کز سر جاں برخیزم	طاہر قدسم وارد ام جہان برخیزم
او ہو گھڑی مبارک جس دم ایس جہانوں چلساں	پونیکھی ملک قدس واپو کے سنگ سچن دے رسلان
یارب انرا بر ہدایت بھائی بارانے	بیشتر زانکہ جو گدے زمیاں برخیزم
راہ ہدایت ملک اپنے واسے دلبر دکھلائیں	مرنے کو لوں آگے مینوں اپنے کول لے جائیں
بولائے تو کو گدہ خویشم خوانی	از سر خواجگے کون و مکاں برخیزم
قسم تیری جے مینوں اپنے بستیاں وچ رلائیں	وین ایمان کلاں قربانی جے توں جسم کماہیں

غزل نمبر ۲۳

بر سر تربت من بے در سطر منبش	تا بچوئے زلی رقص کناں بر خیزم
یا بچہ شرابوں قبر میری تے پائیں ناہیں پھیرا	
لے خوشبو تاں قبروں باہر پتھے پنجرہ میرا	
گرچہ پیرم تو شبے تنگ و ناخوشم گیر	تا سحر گز کناں لو جو اں بر خیزم
بھانویں ٹاں میں پیر پور تاں اک راتیں جے آلوں	
فجری ویلے میرے تائیں وچ جوانی پا لوں	
تو میت دار کا زخاک سر کوئے تو من	بجھلے فلک و چور زماں بر خیزم
جانیں ناہیں در تیرے تھیں جھپٹک لو کایوں مٹساں	
کدے نہ ہو سی ایہ سراپنا در تیرے تے کٹساں	
سرو بالا بنائے بیت شیریں حرکات	کہ چو حافظ ز سر جان و جہان بر خیزم
اک واری دس قد لہ کا تازا داؤں بھسرا	
حافظ و انگ مہو داں تاں خالص دین ایسا لوں اڑیا	
ایں چشموست کہ در دور قمرے بنیم	ہمک فاق پیر از فتنہ و شرے بنیم
ظاہر راہ شریعت اندر ایہ کی شورش پائی	
گل زمانہ فتنے اندر فطری آوے بھائی	
ہر کسے روز بھی مے طلبد از آیام	شکل ابن است کہ سر و تربت برے بنیم
گردش آسماناں تھیں ہر اک اپنی خواہش مناوے	
و کھے مصیبت اندر سگواں دن دن و وہدا جاوے	
اہلہاں را ہمہ شربت ز گلاب قند است	قوت داتا ہمہ از خون جگرے بنیم
محرم شہدوں شیروں ہر دم بھر بھر بین پیالے	
محرم خون جگر داکھا کھا رو رو کر دے نالے	
اہم تازی شدہ مجروح بنی پالاں	طوق ز زین ہمہ در گردن خرمے بنیم
عربی گھوڑے زخمی ہوئے پالاناں دے نکلے	
کھوتیاں دے گل طوق سنہری کھلے پھرن سوئے	

نغمہ

دخترانِ رامہ جنگ است چدرانِ مادر	پسرانِ رامہ بدخواہ پدر سے بینم
مالوں دھیاں اندر دایم رہت ماجنگ لڑائی	بیٹے باپ ہمیشہ رکھ دے آپس وچ جسدائی
یہی دے نہ برادر بہ برادر دارد	یہی شفقت نہ پدر را بہ پسر سے بینم
بھائی بھائی تالِ عداوت رحم نہ رکھ داکوئی	بیٹے تائیں باپ نہ کچھدا کرے نہیں دلجوئی
پند حافظ بشنو خواجہ برویشکی کن	زانکہ این پند بہ از گنج و گہر سے بینم
خاص نصیحت حافظ والی ہے توں دلوں منالوں	گنج خزانے موتیاں نالوں چنگار اس توں پالوں
گرچہ ماستد گرانِ پادشہیم	بادشاہان ملک و صبح گہیم
بھانویں ہاں میں چاکر بندہ وچ فرمان الہی	اے پر توری ملک اپنے دی میری شاہنشاہی
گنج در آستین و کیسہ تھی	جام گیتی مناد خاکِ رھیم
کیسہ خالی دل متوالی گنج خزانیاں والا	خاکی پیالہ ازلی ایدی راز دکھاون والا
ہوشیار حضور و سریت غور	بھیر توجسد غرقہ گنہیم
عاصی ہاں پر وچ سمندر وحدت تار و کامل	ہاں دیوانہ وچ حضورِ عقلمنداں دے شامل
شاہد بخت چوں کر شمع کند	ماش آئینہ رُخ چوں محیم
جدِ محشوق حقیقی اپنے ناز ادا دکھاوے	پہلا میسر خیشے اندر اپنا آپ بناوے
شاہ بیدار بخت راہر شب	مانگہبانِ افسر و گلہیم
میں ہی شاہنشاہ اپنے دے تاج مکمل تائیں	رائیں دائم کراں حفاظت اندر ہر ہر جائیں

غزل نمبر ۲۵

گو غنیمت شمار صحبت ما | کہ تو در خواب و ما بیدار ہمیں

دو ہیں جہاں میں صحبت میری جان غنیمت یارا
توں ہیں غنیمت در امتوالا میں ہاں جاگن مارا

شاہ منصور واقف است کہ ما | روئے ہمت بہر کجا کہ نہیں

اصلی واقف راز میں کہ دہے منصور سیاناں
میری ہمت جلنے چیرا ہووے پیر پورا ناں

دشمنان راز خون کفن سازیم | دوستان راقبائے فتح دہیں

کفن لہو و اپنے دشمن تائیں پاؤں والا
یاراں تائیں خلعت نوری اپنا دیوں والا

زناک تزویر پیش مانہ بود | شیر سرخیم واقفی یہیں

مکہ فریباں دی کوئی آگے میرے پیش نہ جاوے
شیر خدا ہے نام اساؤا ہر کوئی غم کھاوے

وام حافظ بگو کہ باز دہند | کردہ اعتراف و ما گوہیں

قرضہ روز ازل و حافظ تائیں دیہو سارا
قول اقرار تساؤے دایں ہاں گواہ نیارا

من ترک عشق بازی و ساغر نمے کنم | صد بار توبہ کردم و دیگر نمے کنم

بادہ نوری قلب حضوری کہ میں ناہیں چھڈساں
آگے بنو سنو توبہ کیتی توبہ قیس نہ کرساں

بلغ بہشت و سایہ طوبے و قصر حور | با خاک کوئے دوست برابر نمے کنم

جنت حور قصور غلاماں طوبے والا سایا
خاک برابر درماہی ہے قدر نہ اوس دایا

تلقین درس اہل نظر کبایت است | کردم اشارتے و مکرر نمے کنم

ہے تلقین اشارہ اکو صاحب دل مولائی
مرط و وحی واری کرنا حاجت تاہیں کافی

نہیں
غزل

ہرگز نہ نشو و نہ سر خود خبر مرا	تا در میان میکده سر بر نہی کنم
کدہ میں خبر نہ ہوندی کوئی راز اپنے دی مینوں	جد تک میخانے وچہ اپنا سر نہ کروا کھینوں
شیخ بطنہ گفت حرام است مے مخولہ	گفتم گو کہ گوش یہ ہر خمر نے کنم
رمزوں چھیر کیتی قاضی نے بادہ عاص پلیتی	آکھیا کھوتیاں ول کدے میں قطر نہ اپنی کیتی
پیر مغال حکایت معقول میسند	معدورم ار محال تو باور نہی کنم
پیر مغال دی گل عجائب واہ واہ راز سناوے	ہاں معدور نہانا عاجز کیئہ مشکل دسیاوے
ایں تقوی ام پس است کہ چون اہل شہر	ناز و کرشمہ بر سر منبر نہی کنم
ایہو کافی مینوں جو میں دانگن واعظ لوکاں	گلی گلی ہر دزد دزد اتے پایاں ناہیں جھوکاں
زادہ لطیفہ گفت برو ترک عشق کن	محتاج جنگ نیست برادر نہی کنم
طعنہ مار کہیا ناہد نے چھڈ عشقے وا پلا	کہیا میں نہیں جھکڑے پڑھدا جاہ ڈر خیری سلا
حافظ جناب پیر مغال امن و فاست	من ترک خاک بوٹی میں در نہی کنم
حافظ کو چہ پیر مغال وا جاگہ امن رضا میں	ایں دروازے دی مٹی تھیں ہرگز دور نہ جائیں
وصال او ز عمر جاوداں یہ	خداوند امرا آں وہ کہ آں یہ
وصل سخن دا عمر اپنی تھیں چنگا نظری آوے	دیویں اوہ مینوں جو تیرے دل لے اندر بجائے
بشم شیرم زدو باگس نہ گفتم	کہ راز دوست از دشمن نہاں یہ
پڑھ تھکیر سخن نے میرے گل تے چھری چلائی	اے پیر میرے رازوں ہرگز غیراں خبر نہ پائی

غزل نمبر ۲

شبے نے گفت و چشم کس ندید است	زمر وارید گوشم در چہاں بہ
والے کن سجن تھیں چنگا اندر دنیا فانی	
کسے نہ ڈٹھا ہوسی راتیں کہیا یار گسانی	
ولاد اٹم گدے کوئے او باش	بحکم آنکہ دولت جاوداں بہ
اے دل وچہ دہلیز سجن دے پرکا ڈیرا لائیں	
وہج حضوری مثل سجن دے خاص غنی ہو جائیں	
بخدم زاہد دعوت مفرما	کہاں سبب زرخ زان بوستان بہ
زاہد سڈیں مول نہ مینوں پاسے جنت والے	
پاکے مکھڑا دلبر والا جنت کون سنبھالے	
بہار غ بندگی مرون بدیں در	سجان او کہ از ملک جہاں بہ
وہج دہلیز سجن دے مرنانا در صفت غلاماں	
قسم او سے دی چنگا مینوں اندر دو جہاناں	
گلے کاں پائمال سرواگشت	بود خاکش ز خون ارغواں بہ
اوہ پھل جس دے او توں میرا دلیر گذر سدا یا	
چنگا مینوں باغ بہشتوں خاک اس دی داسایا	
قدار از طبیب من بہ پرسید	کہ آخر کے شوداں نالواں بہ
ایس طبیب حقانی کولوں جا پچھو اک واری	
کہ اس عاجز دل میرے دی ہوسی دور بیماری	
جواناں سر مناب از پند بیراں	کہ رٹے پیر از بخت جواں بہ
اے دل اس دل کا مل کولوں پالویں ناہیں دوری	
مجلس رند یگانے اندر ملسی خلعت نوری	
اگرچہ زندہ رود آب حیات است	ولے شیراز ما از اصفہاں بہ
بھاتویں ہستی دنیا والی دل نوں لگے پیاری	
پرور بار اسٹاڈے اندر ایہ ہے اک بیماری	

سخن اندر دماغ دوست گوہر	ولیکن گفتے حافظ ازاں بہ
یاراں دی گل یاراں تائیں اینویں پئی سکھاٹے	
آسے پر حافظ والی بولی دل نوں لٹ لے جاوے	
عیشم مدام است از لعل بخوار	کارم یکام است الحمد للہ
مکھڑے سوہنے دلیر کو لوں ہر دم خوشیاں حاصل	
شکر الہی مقصد دل دا ہو یا میرے شامل	
اے بخت سرکش تنگس بیرکس	گرہ جام زرش گر لعل دلخواہ
پکڑ سب بھال سخن نوں اے دل ویموں ڈرنہ جائیں	
لے لے بوسے مستی والے دم دم خوشیاں پائیں	
مارا بستی آفتانہ کر دند	بیران جاہل شیخان گمراہ
مستی اندر میرے تائیں شیخان پاکاں نیکاں	
کوچے عیب ملامت اندر رُل رُل لایاں لٹکاں	
از قول زاہد کریم توبہ	وز قیل عابد استغفر اللہ
زہد عبادت کو لوں میری توبہ لکھ لکھ واری	
باہجہ محبت عشق سجدے گمراہی ہے ساری	
جاناں چہ گویم شرح فراق	چشمے و صدنم جانی و صد آہ
حال فراق وصال تیرے داکین پھول سناٹواں	
آہ جگرتے آب چشم وچ دم دم ڈیدا جاتواں	
کافر مبینا دایں غم کہ دید است	از قامت سرو از عارفست ماہ
نوری مکھڑے قد لڑکے تیرے جو دکھایا	
شالادشمن دیکھے تاہیں جو جو دکھ اٹھایا	
رُو برنتا ہم از راہ خدمت	سیر بر نہا یریم از خاک درگاہ
خدمت تیری تھیں منہ اپنا کیسین پرتا ساں	
تے دہلیز گلی تیری تھیں سیر اپنا نہ چاساں	

غزل

از صبر عاشق خوشتر نباشد	صبر از خدا جو صبر از خدا خواہ
عشقے اندر یا ہجھ صبر کے کوئی کم نہ آوے	
منگ خدا تقصیر صبر تو کل جو دلبر دکھلاوے	
دل حق ملیح ز نثار راہ ہست	صوفی نداند این رسم و این راہ
خرقہ ظاہر فقر فناہ دار بہرین ہے دبیرا	
صوفی صافی جانے ناہیں ہرگز راہ فقر و	
دیشب بروکش خوش وقت بودم	از وصل جانان صد خوشی شد
رات کلہو کی پاس سجدے جو خوش وقتی پائی	
جیہی گھڑی مبارک اگے مول نہ کدیں آئی	
شوق رخت بردار یاد حافظ	ورد شبانہ درس سحر گاہ
ذوق تیرے وچ حافظ تائیں سب کچھ بھل چکا گیا	
ورد فخر کے سبق علم دا کوئی یاد نہ رہیا	
گر تیغ بار دہ کوئے آں ماہ	گردن نہادیم محکم شد
جے تلوار چلے وچ کوئے ماہی والے نیالے	
سرکٹ گردن اگے رکھی وچ ضارے پیالے	
من رند و عاشق از نگاہ تو بہ	استغفر اللہ استغفر اللہ
عاشق ہاں میں رند یگانہ تو بہ جے سر چا لوال	
لکھ لکھ تو بہ تیرے دھنیں ہرگز دور نہ جا لوال	
آئین تقوٰے مانیں زد انیم	اٹاچہ چارہ یا بخت گمراہ
زہد ریاضت تقوٰے کوئی دور اسما تقویٰ ناہیں	
اکہر بخت کوئے سٹیا اندر آہیں ڈھائیہیں	
ما شیخ وزاہد کمتر شناسیم	یا جام و بادہ یا قصہ کوتاہ
زاہد زہدال والے میری وچ بچیمان نہ آون	
باہجھ پیالے باجے نوری دل نوں غیر نہ بھاون	

۲۹
غزل

مہر تو عکسے بر مانیفگند	آئیستہ رویا آہ دولت آہ
خلعت لوزی عشق اپنے داد لبر خشیاناہیں	نال اوہ مکھڑا چمکن والا نہ اوہ دل دیاں آہیں
الصَّبْرُ مَسْرُورٌ وَالْعَمْرُ قَسَارٌ	یَا لَیْتَ شِعْرُی حَتَّى تَمُوتَ الْقَاہ
عمر فقور بڑی آس و ڈیری صبر کوڑ پر لگے	حیف کدی بل بیٹھے آکے دا خوشی دی وگے
عاشق مخور غم اگر وصل خواہی	خون باندت خورد در گاہ و بیگاہ
جے گر لوڑیں وصل سخن دا عمر وچ نہ مر جائیں	اے پر سوز ہجر وچ دم دم خون جگر دکھائیں
حافظ نبودی زین گو نہ بیدل	اگرے شیندی پند نہ کو خواہ
حافظ کدی نہ ہوندی تینوں ایدی بے قراری	جے توں نال مرتی اپنے رکھدوں پوری یاری
دوش رستم بہ درمیکدہ خواب آلودہ	خرقہ تر دامن و سجادہ شراب آلودہ
کل گیا میں خواب آلودہ اوپر دڑے خانے	تر یہ تر مصلے آخر قہ نال شراب پور لے
آمد افسوس گناں مغنیچہ عبادہ فروش	اگت بیدار شو اے راہ رو خواب آلود
یادہ دیکھن والے آکے ہو افسوس سی کہیا	ہو بیدار مسافر راہی کیوں آکے سوں رہیا
مشت شونی کن و انکہ نخر بات حرام	تا کہ روز تو این دیر خواب آلودہ
وہود ہلکے پاکیزہ ہو مڑا آئے خانے اندر	تاں تیغوں آلود نہ ہو مے ایہہ میخانہ بر تر
بہوئے لب شیریں دہنناں چند کنی	جو ہر رُوح بیا قوت خواب آلودہ
حسرس ہو محبوباں اندر کد تک کریں آلودہ	گلے ہوئے یا قوت اندر توں جو ہر رُوح فرسودہ

بظہارت گذران منزل پیری و مکن	خلفت خدیت تشریف شباب آلودہ
پاک پاک گذار زمانہ پیری دانی نہ کر	خلعت پیری دا آلودہ ایس جوانی اندر
آشنایان رہ عشق دریں بحر عمیق	غرق گشتندہ گشتند باب آلودہ
سار و راہ عشقیدے اندر دھونگے ایس سمندر	غرق ہوئے پر تال پانی اوہ ہوئے آلودہ نہ سر نہ
پاک صافی شو و از جاہ طبیعت بدرآ	اک صفائی ندید آب تراب آلودہ
ہو کے پاک صفا طبع دے کھوہ و چوں آو باہر	کیوں جے پانی خاک آلودہ کرے نہ صاف مطاہر
گفتم اے جان جہان فخر گل عجب عیت	کر شود وقت بہار از مئے ناب آلودہ
کہنیا میں اے جان جہان عجب ہوئے پھل دا	موسم و چہ بہار شرابوں جے ہووے آلودہ
گفت حافظ برو و نکتہ بیاراں مفروش	آہ زین لطف بانواع عتاب آلودہ
یولیا جاہ اے حافظ نکتہ و تیج نہ آگے یاراں	چھڑک آلود ایہہ لطف سبندار کھے ذوق ہزاراں
از خون ل نوشتم نزدیک یار نامہ	رائی سرائیت دھڑاں من ہجر لک لک فیکانہ
خون دے نصیں دبر و لے چا لکھیا میں نامہ	ہو دھکیا ورج ہجرتیرے دے وانگن حشر زمانہ
ہر چند کا ز موم ازوے نبود سودم	من حیرت المجرب خلعت بد الندامہ
جنتی واری میں آزمایا کوئی نفع نہ پایا	جس آزمائے نوں آزمایا ہو شرمندہ آیا
دارم من از فراق دردیدہ صیلا مت	لیست دموع عینی ہذا لکنا العلامہ
سو نشان و چھوڑیوں دستے اکھ میری ستانی	اکھیاں دے پانی وچہ اکو نہیں نشان حیرانی

پرسیدم از حبیبہ احوال دوست گفتا	فِي بُعْدِهِ عَذَابٌ فِي قُرْبِهِ النَّدَامَةُ
حال سخن میں ساقی کو لوں پچھیا اکھ سناے	
دوری وچہ عذاب حضور می وریج ندامت آے	
گفتم ملامت آرد کہ گرد دوست گردم	وَاللّٰهُ مَا سَرَّ اَيْنَا حُبًّا بَلَا مَلَامَةً
کہیا میں ملامت آے جے میں یار متا لوں	
کوئی محبت یا ہجہ ملامت قسم خدانہ پا لوں	
حال درون ریشم محتاج شرع نبوم	خود میشود محقق از آب چشم خانہ
زخمی دل میسر و احوال پھولن لاگن ناہیں	
پانی اکھیاں و ان خود سے قسمل اساوڈی تاہیں	
باوصبار عالم ناگہ نقاب برداشت	كَالْشَّمْسِ فِي ضُجَّاهَا تَطْلُعُ مِنَ الْعِصَامَةِ
اچن چیتی حال میرے تھیں وائے برقم چکھیا	
بدل تھیں جیوں سوچ نکلے اوہ و بلا ہو ڈھکھیا	
حافظ چو طالع آب جامے و جان شیریں	حَتَّى يَذُوقَ مِنْهُ كَأْسًا مِنَ الْكَرَامَةِ
حافظ جام چروکا مستگدا کہ نہیں جان پیاری	
فصل کرم تھیں چکھسی لذت بادے دی اکواری	
سیا با ما گذار این کینہ داری	کہ حق صحبت ویرینہ داری
کر کے یاد پورانی صحبت لے محبوب گمانی	
نہ کرتاں اساوڈے آن بن ہووے دور حیرانی	
نصیحت گوش کن کاین دُر بے بہ	ازاں گوہر کہ در گنجینہ داری
موتی عقل منہ دے جیہڑے تیرے وچ خزلنے	
ایہ اک لعل چنگیر اسب تھیں لے محبوب یگلنے	
بفسر یاد خمار مفلساں رش	خدا را اگر مٹے دوشینہ داری
سُن فریاد غریباں لوکاں تے ویہ نشہ پورانا	
روزانہ دل دے تینوں کیستا جس بلے دیوانا	

غزل نمبر ۳۱۲

ولیکن کئے نمائی رُخ برنداں	تو گز خورشید و مہ آئینہ داری
آسے پر جلوہ مکہ سوہنے دارِ ندان لول کدوئیں	جدوج شیشے غیراں والے ہر دم بیٹھا ہستیں
بدی رنداں گلوے شیخ ہشتدار	کہ با حکمِ خدائی کینہ داری
رنداں لوکاں دی لے زاہد نہ کر توں بر بانی	ہے کچھ تینوں بغضِ عداوت اندر حکمِ خدائی
نئے ترسی نہ آج آتشینم	تو دانی خستہ پشیمہ داری
پا کے خرقہ صوفیا لوالہ تینوں خوف نہ آوے	شاید آہ دے دی میری دمے و چہ جلاوے
ندیدم خوشتر از شعر تو حافظ	بقرا آئے کہ اندر سینہ داری
اوہ قرآن جو لکھیا ہو یا اندر تیرے سینے	حافظ والے شعروں ناہیں چنگا بارنگینے
مدعی گلوں اسرارِ عشق وستی	تا بے خبر بمیرد در رنج خود پرستی
زاہد تائیں دتیں ناہیں چالا عشقے والا	میرے دکھوں و چہ بے خبری پس پی موت پیالا
باضعت و ناتوانی بھجوں نسیم خوش باش	بیماری اندر غم خوشتر ز تندرستی
عجزِ غریبی اندر ہر دم عیشاں خوشیاں مانیں	عشقے اندر غم دکھ تائیں کاملِ صحت پیچھا نہیں
تا فصل و علم بینی بے معرفت نشینی	ایک نقطہ ات گونم خود را میں کہ رستی
نال گمان کمالِ فضیلت ماہی نظر نہ آسی	دوئی و ور کریں تا دلبر تیرے نال سماسی
در آستانِ جاناں ہاں آسماں میندیش	کہ آج سر بلندی افقی بجا کہ پستی
وجِ دلبر سخن دے و لکھیں ناہ ول دنیا داری	خاص مقاموں تھلے و گسین اندر خاک خواری

غزل

عاشق شوار نہ روتے کاسے جہاں سر آید	انا خواندہ نقش مقصود از کار گاہ ہستی
عشق کما تا ایس جہاں توں اک دن فانی ہو سیں	
بے مقصود نہ تھا لوں ہو کے بھر بھر آہیں رو سیں	
آن روز دیدہ بودم این فتنہ ہا کہ برخاست	کز سرکشی زمانے بامانے نشستی
اوس دیہاٹے نظری اندر ایہ سب فتنے آئے	
ہو کے سرکش جس دن ساتھیوں اپنے عہد بھولائے	
خار اچہ جہاں بکا بگل عذر آں بخوابد	سہاں است تلخئے حے در جنبہ حق مستی
رکیتہ تکلیف کندے تھیں ہو سی پھل اک عذر منائے	
کوڑا فزاشہ لے والا مستی وچہ پھل جاوے	
صوفی پیالہ پیاسا قریب پڑ کن	لے کوئے آستیناں تلکے دراز دوستی
صوفی پکڑ پیالہ سا قریب بھر دیہ جام اسا ڈا	
ایہناں بد اصلاں دار ہسی کد تک زور تھکا دا	
در صلقہ منانم و شر آن سپر چہ خوش گفت	با کافراں چہ کارت گریبت نے پرستی
کل مغال دی محفل اندر واعظ پیاسناوے	
چہ پڑا بیت لوں پو جے ناہیں کافراں وچہ کیوں آوے	
در مذہبے یقت خامی نشان کفر است	لے طریق رنداں چالاکی مست و چستی
جو کوئی وچہ طریق غافل رنداں اندر کافر	
چستی تے چالاکی چاہیئے رندی اندر وافر	
سلطان ماخدا را زلفت شکست مارا	تا کے کند سیاہی چندیں دراز دوستی
زلف تیری نے اسے سلطاناں مینوں مار گوا یا	
کا لکھے زلف تیری دی کد تک رکھسی اپنا سایا	
در خرقہ بیہینی مشغول کار خود باش	ہر قبلہ کہ باشد مشغول خود پرستی
جے توں خرقہ اپنا پا یا ہو رہ مست یگاناں	
کیوں جے ہر اک دلبر کد اپنے من دا بھاناں	

در گوشہ ملامت مستور چوں توایں بود	تا نرس تو گوید بامار موز مستی
تیری آکھ متوالی جذ تک رازہ نیاز جتاوے	گوشے صحت سلامتی اندر ساتھوں بہیاناہ جلاوے
عشقت بدست طوفان اہر پیر و اجاں	چون برق زین کشاکش پیرا ہستی کہ رستی
عشق سبب دایتیوے تا میں بالکل روہڑ کو اسی	جاتا ہووگ اس بجلی تھیں جان میری نہج جاسی
ازراہ دیدہ حافظ نا دیدہ لفظ پست	باجملہ سر بلندی شد پائمال پستی
کنڈل زلف تیری وچہ حافظ جس دم بھاتی ماری	شان گمان تمام اپنے نوں سٹیا اندر خواری
پدید آمد رسوم بے وفائی	تا انداز کس نشان آشنائی
وچ جہانے ایس زمانے بے وفائی پائی	مہر پیار کسے وچہ نائیں یاراں وچہ آشنائی
برند از فاقہ پیش ہر حصیے	کنوں اہل ہنر دست گدائی
فاتے متھوں سفلیاں آگے صاحب عقل بہرے	منگدے پندے نظری آدن رستے توڑ صبر دے
کسے کو فاضل است امرو زرد ہر	نمے میند ز غم یک دم رٹائی
جیہڑ آج زمانے واقعت کامل راز الہی	وگھاں درداں اندر اس نے رور و جان و سنجائی
کسے کو جاہل است اندر تنعم	متاع او بود ہر دم بہسائی
جیہڑ اندر فسق جہالت عیبیاں دامتوالی	دولت نعمت اندر اوس نوں کینا دی خوش حالی
اگر شاعر بخواند شعر چوں آب	کہ دل راز و کس تر آید روشنائی
شاعر بھانویں شعراں اندر موج سخن جتاوے	جس تھیں ہر اک دل دے اندر خوب صفائی پاوے

نہ سہ
غزل

نہ بخت نہ شجورے از بخت و اساک	اگر خود فی المثل با شہرستانی
ایڈ بختیل نہ دیوان اس فوں بختوں جو دادا نہ	دانگ شہرانی شہراں اندر بھانویں ہووے یگانہ
خردور گوش ہوشم دوش میگفت	بر و صبرے بکن درے لوائی
ہاتھ نے کل کن میرے وچ واہ واہ گل سنانی	بھکھ غریبی اندر شاکر صابر ہو رہ بھائی
بیبا حافظ بجاں ایں پند نیویں	کہ گر از با بیفتی بر سر آئی
خاصی ایہ نصیحت حافظ دل وچ رکھ چھپاکے	تاج سرے دا ہوسیں جیکر پیرس ڈگتیں آکے
بروز اہد بائیں دے کہ داری	کہ دارم ہیمنال امید داری
جائز اہد چھڑتا ہنگ دے دی نہ کرا ایڈ بکھڑا	میں بھی وچ امید اپنی دے لا با ہو یا ڈیرا
بہتر ساغر کہ دار دلالہ در دست	بیاساقی بیاد را بچہ داری
گل لالے دے ہتھ وچ ناہیں با بھچہ پیالے پائے	بھردیہ دلیر اس دے تاہیں جو بھچہ پاس تھکے
مرا در شہر دیوانگی کش	کہ مستی خوشتر است از ہوشیاری
اندر لڑی دیوانیاں والی بٹھہ اسالوں یارا	اس ہوشیاری نالوں مستی والا راہ نیارا
ہر بہر ہیز از من اے صوفی بہر بہر	کہ کردم تو بہر اندر ہر ہیز نگاری
کہ بہر ہیز اساتھوں صوفی ہٹ ہو دو پر بھیرے	میں بہر ہیزوں تو بہر کر کے جھکڑے گل نہ بیٹے
بیاد دل در خم گیسوے ادب	اگر خواہی خلاص و رست نگاری
آوچ کندل زلف سمن دے دل اپنا بٹھہ یارا	دوہیں جہانیں تیرے تائیں تان ملسی چھٹکارا

غزل نمبر ۳۳

بوقت گل خندارا تو بہ بشکن	کہ عہد گل ندارد استواری
تو بہ یقیں کر تو بہ جانی اندر عہد جوانی	موسم پھل دا چند دھارے چلسی با دخترانی
عزیزا تو بہ سار عمر بگذشت	چو بہ طسرت چین باد بہاری
راہ زندگانی وقت جوانی مٹ کے ہتھ نہ آوے	وانگن باد بہاری باغے وچوں گذر سداوے
بیا حافظ بہ پسند تلخ کن گوش	چرا عمرے بغفلت مے گذاری
کوڑی ایہ نصیحت میری حافظ دلول منائیں	غفلت وچہ نہ عمر گذاریں جاویں متاں آرائیں
بیل ز شاخ سرو بگل بانگ پہلوی	مے خواند دوش درس مقامات پہلوی
بیل شاخ سرو نے گل پی پی پہلوی بولی بولے	معنوی فقر و لے غنچے ورتہ ورتہ پھولے
یعنی بیا کہ آتش موئے نمود گل	انا ز درخت نکتہ تحقیق بشنوی
آجاؤ آج پھل گل ہوئی آتش موئے والی	شاخ توجیدوں آکے کھاؤ میوہ ڈالی ڈالی
مرغان باغ قافیہ سنجند و بذلہ گو	تا خواجہ میخوردیغز لہائے پہلوی
باغچے وچ ہر ول پنیکی راگ سرو دالاون	خواجہ تائیں پہلوی بولی اندر راگ سناون
جمشید جز حکایت جام از جہاں تیر	ز بہار دل مبتدا سباب دنیوی
با ہجہ حکایت پیالے امیٹھوں کبہ جمشیدے کھڑا	مال سباب جہاناں یدے ناہ دل و بچین اڑیا
خوش فرتش یوریا و گدائی و خواب من	کجاں عیش نیست و خور او زنگ سروی
واہ نیند رواہ بستر میرا واہ واہ عیش فقیری	تخت بخت وچ حاصل ناہیں تاہ ایہ وچ امیری

عزیز

درویشم و گداؤ برابر غمے کنم	پشیمی کلاہ خوش بصد تلج خسروی
ہاں درویش فقیر تمناں پر ایہ طرہ میرا	لکھاں تاجاں شاہی نالوں رکھے نشان اوچیرا
ایں قصہ عجیب نواز بخت و اثر گون	خمروریت مباد کہ خوش مست میروی
برے نصیبے تھیں سن قصہ عجیب عجائب یارا	عیسے دے دم میرے تائیں مارو سجا یا سارا
چشمیت بغمہ خانہ دم دم خراب کرد	خمروریت مباد کہ خوش مست میروی
آکھ تیری دے غمے لوکاں تائیں خاک لایا	شالا مست ہست یا راجہ ہار ہے ہمیش خدا یا
دہقان سا خورہ چہ خوش گفت بالہر	کائے نور چشم من بجز از کشتہ ندردی
بڑھے جٹ نے بیٹے تائیں واہ واہ گل ستائی	جسیرا بچیں تیسرا وڈھیں جیہیں رکھی تس پائی
مے خورشعر بندہ کہ دل تلکیت بُبا	بعد از تو خاک بر سر اسباب دنیوی
شعر میبے کہ تھیں بی پی بادہ دل آزاد بناؤ	بعد اس تھیں اسباب جہاناں اوتے مٹی پاؤ
ساتی مگر وظیفہ حافظ زیادہ داد	کاشفہ گشت طرہ دستار مولوی
شاید ساتی نے حافظ نوں بادہ بہت پلایا	مولوی نے تاں طرہ اپنا بیچ بیچ خاک رکھ لایا
زکوئے یارے آید نسیم باد نوروزی	ازیں بادار مدد خواہی چراغ دل برافروزی
سوہنے فے درباروں نیکی وار بہشتاں والی	جے اس واء تھیں مدد منگیں کھڑی لی ڈالی
یو گل گر خوردہ داری خدارا عشرت کن	کہ قاروں اعلیٰ ہاداد سودا زرا ندوزی
وانگن پھل دے عشرت اندر مال اسباب اوڈائیں	قاروں نے زرع غلطی کھا کے کیتی جمع ازائیں

سرخ پرودہ میگونم چو گل از پرودہ بیرون آئے	کہ عیش از پنج روزے نیست حکم میر نوروزی
پر توے و چہ سمجھا تو اں اپنی ہستیوں آویں باہر	
تنج و ناٹے موسم بیکل و حکم جہا ناں ظاہر	
مے دارم چو جال صافی و صوفی میکند عیش	خدا یا تیج عاقل امیاد اجنت بدروزی
وانگن جان میراے بادہ صوفی عیب مناک	
صاحب عقل خدا یا جہی بد بختی نہ پاوے	
طریق کام جیت ترک کام خود گفتن	نگارہ سمری نیست گراں ترک بدروزی
راہ خدا دا ایہو اپنی تانہنگوں ہتھ اٹھاناں	
ایہوے طرہ سرداری و جی رضا و مر جاناں	
جدا شد یا شیریت کنون تہا نشین آتش	کہ حکم آسمان نیست اگر سازی اگر سوزی
جدا ہو باد لدا ر شمع ہن بیٹھ اکلی ہموکے	
گردش اندر ایہو حال سطر بھانویں زور و ک	
بجیب علم تو اں شد ز اسباب طرب محروم	بیازا ہد کہ جاہل از یادہ میر سدوزی
و چہ گھمنڈ علم نہ چھڈ راہ خوشی و ابھائی	
جاہل نے آویکھ زیادہ روزی ز اہد اپائی	
ندانم تو خمری بطرف جو باران چسیت	انگراونیز بچون من غمخوار دشبان روزی
نہ جاناں کیوں و چہ اجاراں قمری کوک پکائے	
شاید میرے وانگن غم دے دم دم نعرے مارے	
بہشتاں رو کہ از بلبل طریق عشق گیری یاد	مچھلے کہ حافظ سخن گفتن بیاموزی
جے توں چاہیں عشق الذبا سیکھ بائبل نقیہ جا کے	
جے توں شہر سخن و عاشق سیکھ حافظ نقیہ آکے	
پیشتم مہر اگر با من ہم را یک نظر پوے	از ان سین بدن کاہم بخوبی کم چو زربوے
کدے کدہاں جے اک جھاتی سوہنا میں ول پاندا	
سونے جیہا سوہنا سارا کم میرا بن حباندا	

میں نے
عمران

ز شوق فشتا ندیم ہر دریا ہے جانا نام	دریغا کہ متلع من نہ ازیں مختصر بودے
ماہی دے پیر الیہ چھٹ داسر توں شو شو داری	جیکر کہ نہیں آس دے دی ہوندی پوری ساری
اگر برفہ بر افگندی زانے چو ماہ روزے	ہم از زکس مستش جہاں پر شور و شرب بودے
چن جیسے کھڑے نہیں اک دن جے برفہ لاه سُکدا	تک تک اکھ مشوالی تیری جاگ سارا عمر مُکدا
ہمس مہر آئے بر سن نہ ہر آن شاہ تو ہاں	گراز درود دم دارم یکے روزش خبر بودے
میرے درووں جیکر اک دن دلبر خیراں پاندا	ہے شک مینوں کول بلاندا نلے تیرس کماندا
بہوش گرم روزے ز بحر اقصیٰ جوتے بودے	مبارک ساعتے بودے جہ خوش بودے اگر بودے
اک دن بھی جے پھر تیرے نہیں وصلوں فرصت پاندا	سو مہنی گھڑی مبارک ویلا ہندا جیکر پاندا
یہ گفتی کس شیرینی چو حافظ شعر در عالم	اگر کوئی طبعش رازِ عمل او شکر بودے
حافظ و انس کن شعر جہاں وچ کوز بہا سناندا	جے کراں دی مٹھڑی لب نہیں اک دن بھرا پاندا
ہوا خواہ تو ام جاناں میداںم کہ میدانی	کہ ہم ناویدہ میداں ہم تو خستہ میخوانی
ہمے معلوم تینوں میں عاشق مدت دالان ترا	تینوں طاہر باطن اکو کیہ چھپیا پھربا
ملا مت گر جہ دریا بذر راز عاشق و محشوق	نہ بنید چشم نابینا خصوص اسرار بہانی
بھالوں راز حبیبیاں تا میں پہنچي ملا مت جلنے	آئے پراستھیاں نوں نہیں لہجہ دے خاص اسرار بتانے
مات سجدہ آدم زمیں لوں تو نیت کرد	کہ در سن تو چیزے یافت غیر از طور انسان
لمکوتاں نے سجدہ کر دیاں نیت تیری آہی	بشریت نہیں وڈھکے اوہناں اتھے چیز اک پائی

۱۱

خمر زلفت بنام از دکنوں مجموعہ دلہا است	سبادا این جمع ریا رب غم باد پریشانی
کل دلا انداک مجموعہ زلفت تیری پچی جلپے	
یارب باد خزاں نہ آئے ہیں اس اوتے آپے	
بقیشاں لطف صوفی را بازی برقص آور	کہ از ہر رقبہ دلکش ہزاراں بہت بیفشانے
صوفی تائیں تاج سچائیں سوہنی زلفت کھنڈ کے	
ناں اُس سے حرکتے تھیں دگن بہت ہزاراں آکے	
دریغ عیش شگیری کہ در خواب سحر بگذشت	بدان قد وصال آئید کہ ہجران فرومانی
سستیاں ہو یاں گذر سدا یا وقت خوشی دا اوویں	
وقت وصل سے قابو رکھیں ہجر اندر کیوں رونویں	
ملول از ہر مائل چون طریق کار دانی نیست	بکشد شواری منہل بباد عہد آسانی
محبوبان تھیں بیدل ہونا عاشق دا کم ناہیں	
روز وصل دایا دلیکے بکھر اپنہ دیکھائیں	
کسادہ کشتافان راں ابروے دلہند است	خدا را یک نفس با ما گرہ بکشان پریشانی
حاصلی مطلب سداے دل دا اندر جھات سجن سے	
کھولی گرہ تے تک اکواری لے محبوب زمندے	
چراغ افروز چشم ما نسیم زلفت خوابان آ	سبادا این قوم ریا رب غم از یلو پریشانی
خوشبو زلفت سچندی سالوں اکھیاں دی روتشانی	
یارب داد نہ آئے غم دی سوہنیاں تائیں کائی	
امید از بخت میدارم کہ بکشانم کمر بندت	باں شرطیکہ خاطر را ازین مسکین ترجمانی
ہے بھر و اما کہ ن پاساں درشن تیرا رنج کے	
پر جے رنج نہ ہوویں آتویں کھلے مٹھتے ہنس کے	
خیال چہیز زلفش فریبیت میدہد حافظ	اگر تاحلقہ اقبال نامکین بجنبانی
مشکین زلفت تیری دا نقشہ حافظ نوں بچلاوے	
خیبر سے راہ تینوں شاید دلبر کول لے جاوے	

ساقی نامہ

من ارزا نگہ گردم بہ پستی ہلاک	بائیں مستان بریدم بخاک
آحر اک دن ایس جہانوں ورج پریم سماناں	مستان وانگن مٹی میری قبرے چکے جاناں
بتا بولت از چوب تا کم کنید	براہ خسرات خاکم کنید
ورج صندوق انگوری پاکے مینوں اے مولائیو	میخانے دے راہیں میری مٹی چکے لے جائیو
باجے سرات غسلم دہید	اپس انگاہ بردوشن مستم نہید
پانی میخانے تھیں مینوں خاص الخاص نہلا کے	مست بیکٹنے دی پھٹے اوتے مینوں کھو چاکے
مرید بر گور من بجز شراب	میا عبید در ماتم جز باب
باہجہ شرابوں قبر میری تے ہو رہ کچھ چھٹکاناں	باہجہ رہا بول ماتم اندر ہو رہ کچھ بجاتاں
ولیکن بشرطیکہ در مرگ من	تالہ بجز مطرب و چنگ زن
اے پر شرط و ڈیری ایہو اندر ماتم میرے	باہجہ قوال رہا بول کوئی کرے نہ وین او جیرے
تو خود حافظ اسے زمستی متاب	کہ ساطین تھو اہد خراج از خراب
اے حافظ توں مٹ شرابوں آپے لکھیں ناہیں	شاہنشاہ او جاڑ زمین داناں لا مستگداناہیں

تَمَّتْ بِالْخَيْرِ

(حکیم محمد امین قریشی فاروقی کاتب از سلہو کے)

۵۴

مناجات بحضور سرور کائنات احمد نبی

محمد مصطفیٰ صلی اللہ علیہ وسلم

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

طافِ دُوری ندارم اے شہرِ میمون لقاء	تابِ ہجرت بر تمام برقعہ از رو بر کشاؤ
خیز از سجا شبا ہی رہن بہ احوال گدا	یا محمد چون توئی سلطان ملکِ ناطع

کُنْ نظر بر حال تار این بے سرو پا بے نوا
لَیْسَ فی الدارین غَیْرُکَ یا محمد مصطفیٰ

او شاہِ ماہِ لقاء دُورِ حُصّٰی جانِ نبی	جھل نہ سنگاں ہجرتِ ایدین مکہ توں چاں
اٹھ شاہی خجاووں آنکھ حال گدا دیتا میں	یا حضرت جہاں طغیٰ دشا ہی ہوتدہ تائیں

بے سربے نوا اس سبکس اوتے جھاتی پائیں
یا حضرت وچہ دو جگ تجھ بِنِ میرا کوئی تائیں

اَنْتَ شَمْسُ الصُّبْحِ يَا اَنْتَ بَدْرُ لَيْلٍ اَلْحَمْدُ يَا مُؤَيَّدُ يَامُعِزُّ يَا بُنَى الْمُصْطَفَى	اَنْتَ قَلْبِي اَنْتَ لُدْجِي يَا بُنَى الْمُحِبِّ خَيْرُ تَوْلِيَاءٍ نَدَارُمُ الْحُبَّ يَا مُلْتَجَا
کن نظر بر حال زار این بے سرو پاء بے نوا لیس فی الدارین غیورک یا محمد مصطفیٰ	
تو ای کس سوج واضعی ہیں تجھ کو چہ نہیر او ہادی تے ای امدادی او چہ نور سیر	دل تے وج بھی لوں میں ابی یگنیدہ میر تجھ کو چاہتا ہوں ہر اتجا در تیرے
بے سرو پاء اس بیکس اوتے جھاتی پائیں یا حضرت وجہ دو جاگ تجھ کو میرا کوئی تائیں	
یا رسول اللہ اغثنی مشکلم پیش آمدہ راہ زنی شیطان پیچ شد بر دلم ریش آمدہ	نفس کا فرور و شب رسم بد کش آمدہ تخم ہاید کا کش از موعے تن پیش آمدہ
کن نظر بر حال زار این بے سرو پاء بے نوا لیس فی الدارین غیورک یا محمد مصطفیٰ	
سُن فراد میری یا حضرت مشکل آگے آئی راہ زنی شیطانے دل میرا زخمی کیتا ماہی	نفس آمارے تن تے راتی میری ہون بھلائی تن کو والاں نہیں بدھ یوں خم کتتی جلائی
بے سرو پاء اس بیکس اوتے جھاتی پائیں یا حضرت وجہ دو جاگ تجھ کو میرا کوئی تائیں	

ترجمہ

ترجمہ

یا رسول اللہ ندائے درکدانی ملتئم	کافر یا بُستِ پستم یا مسلمانِ سیرتم
اترین غم رونق دل می پذیرد قلتم	حبیب اللہ را دوزین بلا پر عقلت

کن نظر بر حال زار این بے سرو پاء بے نوا
لیس فی الدارین غیورک یا محمد مصطفیٰ

یا رسول اللہ نہ جانان کہ نہ ہیبت میں کھلا	مُسلم ہاں یا کفر یا میں ہیبت پرستی کروا
رونق دل می توں چھٹائے بس غم و سچ کھڑا	لش و بہہ ملی منیوں ایں بلاؤں فردا

ترجمہ

بے سرو پاء تو اے اس سبکیس اوتے جھاتی پائیں
یا حضرت وجہ دو جاگ تجھ بن میرا کوئی ناہیں

استقامت زہتِ بزم نے واویلتا	زین ہیبتِ لعل کیشانِ ندہ ام و احسرتا
اندرونِ پر کشافت و زبرونِ ارمِ رجا	آہ زین خسرت کراندم غرق در بحرِ بلا

کن نظر بر حال زار این بے سرو پاء بے نوا
لیس فی الدارین غیورک یا محمد مصطفیٰ

نام تیر اند دل سیرتِ ٹھیر و چہ طریقت	ہو یا حیران کیشانِ لعلی موجبِ حسرت
ظاہر چہ اُمید کھانے باطن چہ کشافت	بحر بلا و غرقِ سیاہاں آہِ خسرت و احسرت

ترجمہ

بے سرو پاء تو اے اس سبکیس اوتے جھاتی پائیں
یا حضرت وجہ دو جاگ تجھ بن میرا کوئی ناہیں

اندر آں روزے اجل چوں خندہ در جام زند	این لعین بدیش لے تو قصد ایام کند
نطف کن بالطف تو آن وقت آسام کند	کلمه طیب تشہد بر زبان انم کند
کن نظر بر حال زار ایں بے سرو پا بے نوا	لیس فی الدارین غیر ک یا محمد مصطفیٰ
چسب دین موت کی لگی زخمہ جان میر یک اندر	بد مذہب ایہہ نفسی تجھ بن کسے ایمانوں باہر
نطف کما تاں نطفوں سو کھا وقت ہو وادہ اگر	پڑھے زبان شہادت کلمہ طیب سامنے ہو کر
بے سربے نوا اس سبکس اوتے جھاتی پائیں	یا حضرت وچہ دو جاگ تجھ بن میر کوئی ناہیں
وقت آں درم نہ بار و نہ برادر غمگسار	تسکے واقف شدہ تو مشفق بر حال زار
کیست جز تو یا محمد از صفاء و زکاء	محرم اس سبکس کہ مستم خستہ جان و لقا
کن نظر بر حال زار ایں بے سرو پا بے نوا	لیس فی الدارین غیر ک یا محمد مصطفیٰ
نہ بھائی غمخوار کوئی نہ بار اوہ وقت ہر میرا	بیشفق نہ واقف کوئی حال میر تیرے جیہڑا
چھوڑے دھڑیوں یا محمد تجھ بن میر کیہڑا	واقف اس سبکس جو ناں خستہ جان و دیرا
بے سربے نوا اس سبکس اوتے جھاتی پائیں	یا حضرت وچہ دو جاگ تجھ بن میر کوئی ناہیں

عاقبت گر بر سرم چون مُتکرا آید یا نکیر	جیتے ارم چہ خواہد گفت این مسکین فقیر
چہنیں جایر خلل باہیت و خوف نفیر	گر نباشد لطف تو اداے مسکین
کن نظر بر حال زار ایں بے سرو پاء بے نوا	نہیں فی الدارین غیرک یا محمد مصطفیٰ
مُتکرا نکیر آخری جداے سرا و سپر	ہاں حیرن ایچہ جزا حق کہہ آکھ گنا از پر
جیہے خوف خطر دلو بے جوہر خلل سرا سر	جے نہ لطف کماوین حسرت اس عاجزے بر تہ
بے سر بے نوا اس بکیں اوتے جھاتی پائیں	یا حضرت وجہ دو جگ تجھ بن میرا کوئی ناہیں
دشتِ الماس نماید راہ دارم سخت پیش	ہم کف آما سیرہ دارم پاشندہ ارم پیش
دکھیں گانم شستہ غول ملعون زشت کش	ہم سرم باشی و گرنہ سخت ہم کار خویش
کن نظر بر حال زار ایں بے سرو پاء بے نوا	بیس فی الدارین غیرک یا محمد مصطفیٰ
جنگل سخت پھرتلا دشت تے آہ سخت اوکھرا	درم تلی پیرا تے ادھی رکھے زخم ڈونگھیرا
گھات لگا بیٹھا بد مذہب لعنتی غول وڈیرا	ہم سرم تو توں ہیر اور نہ سخت ہو ہی کم میرا
بے سر بے نوا اس بکیں اوتے جھاتی پائیں	یا حضرت وجہ دو جگ تجھ بن میرا کوئی ناہیں

یا نبی اللہ مدد کن روزِ محشر جان گداز	وز تفکر خود بیدار آئیند حبلہ اہل راز
عاقبت کارم فتور دشتِ حضرت بی نیاز	آن بانِ احسرتاگر تو نباشی کار ساز
کن نظر بہ حالِ زار ایں بے سرو پا و بے نوا	یئس فی الدارین غیرک یا محمد مصطفیٰ
جان گداز محشر دیوے مدد کریں یا محشر	لکن جد و نفک تھیں صائب راز ہوت
آخر کم لپے ہتھ حضرت بے نیازا حدیث	واحسرت جے کم نہ سازیں سدرم نالی کرامت
بے سر بے نوا اس سبکس اوتے جھاتی پائیں	یا حضرت وچہ دو جگ تجھ بن میرا کوئی تاہیں
روزِ محشر میرا می یا شفیع المذنبین	گرد تو آئینِ حبلہ ہم ندیاں ہم قرین
پچھون شرمندہ اعمالہائے بدترین	باکرم خواں آن ماں یا رحمت اللعالمین
کن نظر بہ حالِ زار ایں بے سرو پا و بے نوا	یئس فی الدارین غیرک یا محمد مصطفیٰ
یا شفیع المذنبین جد ہر اک روزِ محشر دے	جمع ہودن آئے ننگے دے سبھو تیرے گردے
یہں صبرِ ناموم تائیں جسک بدتر عمل ہرے	کے کر مدد لائیں سدرم نالی جیم نظر دے
بے سر بے نوا اس سبکس اوتے جھاتی پائیں	یا حضرت وچہ دو جگ تجھ بن میرا کوئی تاہیں

میگذارم دوز و ترب راں پیر طوطی خذر	بگذرند پاکال انجا با فرغت خوب تر
باگرنی با حصیاں چوں کنم ز انجا گذر	و تنگیم باش تو نامن نیفتم در سقفر
کن نظر بر حال زار این بے سرو پای بے نوا	لیس فی الدارین غیرک یا محمد مصطفیٰ
و بہشت پیر طوطی اندرون رات لنگھاوا	گذر ان میں نقیہ فرغت پاک بندہ دل خواہا
بوجہ آنا مال میں اس تھیں کین گذر سداواں	ہتھ پھریں میرا ناں دوزخ و چہ گھاواں
بے سربے نوا اس بیکس اتے جھاتی پائیں	یا حضرت وجہ دو جگ تجھ بن میرا کوئی ناہیں
یا رسول اللہ بحیرت ثانی انہیں ہمساء	صاف حق صدیق اکبر بوجہ شمع ہدء
یا نبی اللہ بحیرت آل امیر المقتداء	محاسب و شریعت حاکم حکم قضاء
کن نظر بر حال زار این بے سرو پای بے نوا	لیس فی الدارین غیرک یا محمد مصطفیٰ
برکت ہر دو ثانی انہیں یا رسول الہی	برکت جمیع اکبر و جو سر پر شمع خدائی
اوس امیر المقتداء صدقے نبی الہی	جو کسوال شریعت حاکم حکم قضاء الہی
بے سربے نوا اس بیکس اتے جھاتی پائیں	یا حضرت وجہ دو جگ تجھ بن میرا کوئی ناہیں

یا رسول اللہ بحیرت شاہ عثمانی تفکار	جامع قرآن حبیب اللہ مقتدر الوفا
یا نبی اللہ بحیرت شاہ مردان شہسوار	لا فتاح الا علی لا سیف الا ذو الفقار
کن نظر بر حال زار ایسے سرو پارے نوا	لیس فی الدارین غیرک یا محمد مصطفیٰ
سے شاہ عثمانی دے یا نبی اللہ اکبر	جامع قرآن گنج اسرار یا مقرب برتر
برکت شریعت شاہ علی جو شہسوار دلاور	لا فتاح الا علی ہے جسدی صفت اکابر
لے سرے نوا اس بکیس اوتے جھاتی پائیں	یا حضرت وچہ دو جاگ تجھے بن میرا کوئی ناہیں
یا حبیب اللہ بحیرت کس شہید ان قبلین	سیکونین تقبلین حسنہ والحسین
دوستی حضرت تاج حجت کان شفیع المذنبین	فاطمہ الزہرا خطایش شد زرب العالمین
کن نظر بر حال زار ایسے سرو پاءے نوا	لیس فی الدارین غیرک یا محمد مصطفیٰ
حسرت شہیدان یا حبیب الہی	سرور عالم حضرت حسن حسین فدائی
دوستی حضرت تاج حجت جو شفیع کوئی	فاطمہ زہرا لبیا جہنا خاص خطاب الہی
لے سرے نوا اس بکیس اوتے جھاتی پائیں	یا حضرت وچہ دو جاگ تجھے بن میرا کوئی ناہیں

یارِ رسول اللہ بحسرت غوثِ اعظم پیرِ ما	قطبِ بانی کہ آمد ہر دو عالم مقتدا
شاہِ شمس اللہ محی الدین محبوبِ حسدا	واقفِ سرِ ارحق سلطانِ ملک اولیاء
کُن نظر بر حالِ زارِ این بے سروِ پاءِ بے نوا	
لَیْسَ فی الدارِینِ غیرِکَ یا محمد مصطفیٰ	
بکتِ حضرتِ غوثِ الاعظم بانیِ یاسر	قطبِ بانی پیشوا ہے ہر دو عالم رہبر
سُورجِ نو مہویتِ حضرتِ محی الدین کایر	محررِ رازِ سرِ حقیقتِ شاہِ سلطانِ مہر
بے سربِ نوا اس سبکس اوتے جھانی پائیں	
یا حضرتِ وچہ دو جگ تجھ بن میرا کوئی ناہیں	
یارِ رسول اللہ بحسرتِ آنِ شہرِ سیموں لقیاء	شیرِ حق میراں بہاؤ الدین پیئے نہما
واقفِ درجہ منزلِ ملکِ ملک بقاء	عاشقِ لاؤ بائی شاہِ مبارکِ کبریا
کُن نظر بر حالِ زارِ این بے سروِ پاءِ بے نوا	
لَیْسَ فی الدارِینِ غیرِکَ یا محمد مصطفیٰ	
یارِ رسول اللہ صدقِ ماہِ نقارِ شہرِ بیت	شیرِ خدا بہاؤ الدین چورِ بہرہ خبیث
واقفِ رازِ منزلِ حایرِ پاکِ ملکِ آیت	عاشقِ بے پڑاہِ مستانہ تے شہبازِ مہویت
بے سربِ نوا اس سبکس اوتے جھانی پائیں	
یا حضرتِ وچہ دو جگ تجھ بن میرا کوئی ناہیں	

یا رسول اللہ سحرت پیر عالم کبریا	تیکہ گاہے مراد اصل البشر و العطاء
شاہ مقیم جو پیر غازی مقتداے اولیا	رہنمائے عارفان قطب زمانے مجتہا
کن نظر بر حال زار این بے سرو پاء بے نوا	
لیس فی الدارین غیرک یا محمد مصطفیٰ	
یا رسول اللہ بابرکت و جبرکت مولائی	نامر اوائل رن تیکہ اصل ذات الہی
شاہ مقیم جو پیر غازی مقتداے اولائی	قطب زمانہ مجتہائی عارفان راہنمائی
بے سر بے نوا اس سبکس اوتے جھاتی پائیں	
یا حضرت وجہ دو جگ تجھ بن میرا کوئی ناہیں	
یا رسول اللہ سحرت زبد آل رسول	منیع فیض الہی قبلہ اہل قبول
نام او شاہ محمد شمع دین فخر فحول	واقعہ درچار منزل عالم فرع اصول
کن نظر بر حال زار این بے سرو پاء بے نوا	
لیس فی الدارین غیرک یا محمد مصطفیٰ	
یا رسول اللہ بابرکت زبد آل رسول	چشمے فیض خدائی قبلہ اہل لاں مقبول
شمع ہدایت شاہ محمد یا لکے بن تنوولی	واقعہ راز ازل منازل جبار عالم فرع اصول
بے سر بے نوا اس سبکس اوتے جھاتی پائیں	
یا حضرت وجہ دو جگ تجھ بن میرا کوئی ناہیں	

روز و شب ہم ز تو یاسیدِ اخیر البشر	جامِ شوقم پر ہوتی مست گد م بے خبر
قطع گردانم ملائقِ نائے دنیا سر بسر	ہمیتِ درۂ ناز طاعت حق بنا شمعِ خیر
کن نظر بر حالِ زاریاں بے سرو پا بے نوا	لینس فی الدارین غیرک یا محمد مصطفیٰ
راتِ دنی میں چاہاں تینوں کے درار ابرار	بادۂ شوق لبالب جس میں مست رہاں ابرار
وہ بیاغی کس قطع قلع چھڑ جاواں گھر باہر	وہ کھرتا تو عبادتِ رب کے وقت گذارا
بے سر بے نوا اس بکس اوتے جھاتی پائیں	یا حضرت وجہِ دو جگ تجھ بن میرا کوئی ناہیں
اچھے جاشِ مدۂ تصدیق آزار چیں	تو فقیر ملی ز گدایاں ز سگانِ شکرین
خفتہ پریشاں ہی ناز میں مہیں	اں شہر کو میں ختمِ الانبیاء و المرسلین
کن نظر بر حالِ زاریاں بے سرو پا بے نوا	لینس فی الدارین غیرک یا محمد مصطفیٰ
چپ حسنِ کلیم نے دے بس سرودی خوش	تو فقیر فقیراں سے کتیاں تھیں ہر کمر
تاز کاہِ حبیب ہر سنا او پریشاں ہی بستر	او سلطانِ جہان ختمِ الانبیاء ہے ہر نمر
بے سر بے نوا اس بکس اوتے جھاتی پائیں	یا حضرت وجہِ دو جگ تجھ بن میرا کوئی ناہیں

مناجات حضرت ابو بکر صدیق

مترجم پنجابی از شاہ دین سروری قادری

جَدُّ بَلِّطَفِكَ يَا اَلْهٰی مَنْ لَهٗ زَادٌ قَلِيلٌ | مَقْلَسٌ بِالْاِصْدَقِ يَاقِي عِنْدَ يَا بَلِّغْتَا

بے نصیب نصیبہ دور کر یا رب نطفہ کما کے
مقلس ہے نادار تیس کر دور آیا صدق منہ کے

ذَنْبُهُ ذَنْبٌ عَظِيمٌ وَالْعَفْرَةُ الذَّنْبُ الْعَظِيمُ | اِنَّهُ شَخْصٌ غَرِيبٌ مِّنْ نَّبِ عِبْدِكَ لِيْل

بے انداز گناہ نے اس نے بخش گناہ الہی
ایہہ ایک شخص غریب عاصی ہے خوار تے زارتباہی

مِنْهُ عَصِيَاؤُ قَسِيَانٌ وَسَمُوْهُ بَعْدَ سَمُوْهُ | مِنْكَ اِحْسَانٌ وَفَضْلٌ بَعْدَ عَطَاؤِ الْخَيْرِ لِيْل

اس میں بھل تے بھل سدا ہے تے نہ بیان دور
فضل تے احسان کرن ہے بعد عطاء کم نیرا

طَالُ يَاقِي ذُنُوْبِيْ مِثْلَ رَمْلِ لَا تَعْدُ | نَاعَفَ عَنِّيْ كُلَّ نَبِيٍّ اَصْفَحَ اَصْفَحَ الْخَبِيْل

ریت دانگن آن گنت میرے عیب گناہ خدایا
گذر کریں تے نور جالوں بخشیں پاکے سایا

قُلْ لِّمَا اَبْرَدْتَنِيْ بَارِيَّتِيْ فِيْ حَقِّيْ كَمَا | قُلْتُ فَلَنَا نَادُوْنِيْ اَبْرَدْتَنِيْ فِيْ حَقِّيْ الْخَبِيْل

کہہ کے امر کریں اگ ٹھنڈی یا رب سیکر اوپر
ایرا ایم اوتے اگ جیوں کیستی سر و سر اسر

عَافِنِيْ مِنْ كُلِّ دَاْعٍ وَّاقْضِ عَنِّيْ جَاجِيْ | اِنَّ لِيْ قَلْبًا سَقِيمًا اَنْتَ مَنْ يَّشْفِي الْعَلِيْل

دیہہ آرام مینوں ہر دکھوں کہ حاجات روائی
دل بیمار رکھاں تے توں میں شافی یا الہی

اَنْتَ شَافِي اَنْتَ كَافِي فِيْ مُهِمَّاتِ الْاُمُوْر | اَنْتَ حَسْبِيْ اَنْتَ رَبِّيْ اَنْتَ لِيْ نَعْمَ الْوَكِيْل

میرے مشکل کماں تے توں کافی شافی برتر
توں ہی میں موافق یا رب تے وکیل برادر

رَبِّ هَبْ لِي كَثْرَةَ قُضَلٍ أَنْتَ وَهَابُ كَوْنِي	اَعْطِنِي مَا فِي صَدْرِي دُنِيَ خَيْرَ الدُّنْيَا
کنج عطا کر فضل اپنے دانے و تہاب کریمی	دیہہ جو دل و چہ میرے تالے نیک و لیل رحیمی
كَيْفَ حَالِي يَا رَبِّ لَيْسَ لِي خَيْرُ الْعَمَلِ	سَوْعًا عَمَلِي كَثِيرٌ زَادَ حَالِي قَلِيلِ
یا رب کیہ ایہہ حالت میری عمل نہ چنگے میرے	طاعت گھٹتے بے اندازہ عمل برے نے جمیرے
هَبْ لَنَا مَلِكًا كَيْدًا نَجْنَا مِمَّا نَخَافُ	رَبَّنَا إِذَا أَنْتَ قَاضٍ وَ لَمَّا دِي جَبْرُئِيلِ
بخش و دیر ملکاتے جس تھیں وہشت ہے بچائیں	جدتوں کریں قضاوتے دیوے جبرائیل تدرائیں
اَيْنَ مُوسَى اَيْنَ عِيسَى اَيْنَ يُحْيَى اَيْنَ نُوحٍ	اَنْتَ يَلْحَدِيْقُ عَاصِي تَبَّ لِي لَوْ كُنْتُ الْجَنَّةِ
موسیٰ عیسیٰ تے نوح یحییٰ شاہد دین جو سارے	رہتھے نے صدیق عاصی توں ربُّل پرست پیارے

تمام شد

مناجات حضرت علی بنی وعلائے سامع

جو واسطے حاجاتِ روائی کے نہایت مجرب ہے

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

يَا سَامِعُ الدُّعَاءِ وَيَا رَافِعُ السَّمَاءِ وَيَا دَايِمَ الْبَقَاءِ وَيَا وَسْعَ الدُّعَاءِ

اِسْمِى الْفَاتِحَةِ الْعَدِيدِ

اے دعا کے سامع والے
اے ہمیشہ رہنے والے
فدک بین بتا دن والے
تھے اے وہی بخشش والے

کارن فاتحہ ستاں دے

وَيَا عَزِيزَ الْغُيُوبِ وَيَا غَافِرَ الذُّلُوبِ وَيَا سَاتِرَ الْعُيُوبِ وَيَا كَاشِفَ الْكُرُوبِ

عَيْنِ الْمُرْهَقِ اِنْ كُنْتَ ظَلِيمًا

اے غیبانندے جانن والے
عیبیاں دے چھپاؤن والے
تیرے پاپاں دے بخشن والے
سرخ بلا ہمشاؤن والے

غصہ خوار رہ بخیرہ دے

وَيَا نَافِذَ الصِّغَاتِ وَيَا فَخْرَ الْجَبَابِثِ وَيَا جَامِعَ الشَّتَاتِ وَيَا مُنْشِئَ الرُّفَاتِ

مِنْ الْاَلْبَتِظِمِ الرَّحِيمِ

سے نافذ علیٰ صفتاں والے
دجھڑے ہوئے بلاؤن والے
سبزیاں پیدا کرنے والے
لڑے ساز بتاؤن والے

ٹھیکیاں بچھٹیاں بڑیاں دے

وَيَا مُنْزِلَ الْغِيَاثِ مِنَ الدُّجَى الْخَثَاثِ عَلَى الْكَرْبِ وَالْذَّمَامِ اِلَى الْخَيْرِ الْفَرَاثِ

اِلَى الْخَيْرِ الْفَرَاثِ

اے اویینہ و سادون والے
سخت زمین تے نرم تے نالے
اڈھنے لے بدلون والے
سکارن کچھے سخت بوکھالے

وچوں گا ہڑیاں بدلاں دے

وَيَا خَالِقَ الْبُرُوجِ سَمَاءً بِأَفْوَجِ مَعَ الْبَلَدِ ذِي الْوُجْهِ عَلَى الْمَصْنُوعِ ذِي الْبُلُوحِ

يُغَشِّي سَنَاا لَتَجُومِر

تسارے خالقِ بروج آسمانی
رات سمیت جو ہے ظلمانی

دھکے نور ستار یا ندے

وَيَا فَاتِحَ الْقُبَابِ وَيَا فَاتِحَ الْبَحْرِ وَيَا فَاتِحَ الْوُجْهِ وَيَا فَاتِحَ الْوُجْهِ

فَيَسْذُكُنُ بِالْعَبْدِ

اے اوہ فجر اوپاؤں والے
باوصیا چسلاؤں والے

لباؤں والی بندہ

وَيَا فَاتِحَ الْوُجْهِ وَيَا فَاتِحَ الْوُجْهِ وَيَا فَاتِحَ الْوُجْهِ وَيَا فَاتِحَ الْوُجْهِ

مِنْ صُنْعِهِ الْقَدِيمِ

اے پہاڑاں گدگد والے
سخت زمین اُس لوچ والے

کرمی صنعت باری دے

وَيَا فَاتِحَ الْوُجْهِ وَيَا فَاتِحَ الْوُجْهِ وَيَا فَاتِحَ الْوُجْهِ وَيَا فَاتِحَ الْوُجْهِ

وَيَا فَاتِحَ الْوُجْهِ

اے اوہ راہبر آسمانی
اے اوہ رازق خلقِ خدائی

رافعِ عہدے رتخا ندے

وَيَا فَاتِحَ الْوُجْهِ وَيَا فَاتِحَ الْوُجْهِ وَيَا فَاتِحَ الْوُجْهِ وَيَا فَاتِحَ الْوُجْهِ

تَبَارَكَ مِنْ حَرَلِيمِ

اے اوہ جس نقیص لوں پتا ہیں
نافذ حکم چہ باہر جائیں

ذی برکت ہیں وچہ چلما ندے

وَيَا مُدْبِرَ الْأَسِيرِ وَيَا جَابِرَ الْكَسِيرِ	وَيَا مُغْنِيَ الْفَقِيرِ وَيَا عَادِي الضَّعِيرِ
اَوْ يَسْأَلُ فِي السَّقِيمِ	
اے اوہ قیدی چھڑان والے	اے غنی بھڑے جوڑن والے
منگتے غنی بناؤن والے	بچیاں تائیں پالن والے
صحت بخش بیمار اندے	
وَيَا مَنْ بِهِ عَذَابُ رَازِي قَسَامَنْ بِهِ لَحِيزُ رَازِي	مِنَ الدُّلَى الْخَالِكِ عَدَاكَانَ وَالْمُرَاوِي
اَعَدَنْ فِي مِنَ الْهُمُومِ	
اے اوہ جس نہیں عزت میری	جس نہیں ہے حفاظت میری
دلت تے رسوا یوں جیہڑی	آفت تے مصیبتوں میری
ویہہ پناہ وچہ رسوا ندے	
وَمِنْ بَعْدِهِ وَالْأَسِيرُ لِي كِرَامًا كَادُ مُنِيرِ	لِلْقَلْبِ عَنْهُ مُقْسِرٌ مِنْ شَرِّ غِيٍّ نَفِيرِ
اَوْ شَيْطَانِ خَصَا الرَّجِيمِ	
جن انسانوں ویہہ پناہیں	جو بھلاؤن عقبی تائیں
سخت کرن جو دل دے تائیں	تے گمراہی نفسوں سائیں
نئے شیطا لوں راندہ دے	
وَيَا مُزِلَّ الْعَاثِرِ عَلَى النَّاسِ وَالْمُؤَثِّرِ	اَوَ الْكَافِرِ خِرَافَةَ نَشْرِشٍ مِنَ الْطَعْمِ وَالرَّيَاشِ
تَفَنَّدَ سِتِّ مِنَ عَلِينِ	
اے روزی بچن ہار انساناں	جالوراں تے کل حیواناں
بچیا نموں وچہ آہلے چڑیاں	پر وں لباسوں کھانے بریاں
پاک علام علیماں دے	
وَيَا مَالِكَ النَّوَاحِي الْمَطِيَّاتِ وَالْعَوَاقِبِ	فَمَا عِنْدَ مَرْمَأٍ يَعْجَلُ وَلَا خَلَا فِي
لِمَا حِجِّ وَلَا مَقِيمَا	
اے پیشانیوں دے مولائی	انہری تے بے اُمرال ماہی
اُس نہیں کیسے بند یوں کائی	نہیں چھٹکارا نہ رہائی
کارن موبیاں نہ تدیاں دے	

وَيَا خَيْرَ مُسْتَغَاثٍ لِحُضْنِ الْيَقِينِ رَاحٍ	ایما هو علیہ قاض من ان حکامہ الملو اخی
تَعَالَيْتَ مِنْ حَكِيمٍ	
اے اود بدلہ خواہوں بہتر	عین یقین دے اوتے خوشتر
اپنے جاری حکماں اندر	اجری جہاں ضروری برسر
یہ تر اے حکماں دے	
وَيَا مَنْ بِنَا يُحِيطُ وَعَنَا الْاَذَى يُصِيبُ	وَمَنْ مُلْكُهُ الْبَسِيطُ وَمَنْ عَدْلُهُ الْقَسِيطُ
عَلَى الْبَرِّ وَالْاَشِيمِ	
اے جس نے گھیر یا سائوں	دور کرین تکلیفوں سالوں
لماں چوڑا ملک جس دا	بالکل ٹھیک انصاف جس دا
سارن نیکاں پر باندے	
وَيَا لِيَّ الْخَوْفُ وَيَا سَامِعَ الْخَوْفِ	وَيَا قَاسِمَ الْخَطُوفِ بِأَصَابِهِ الْخَفِيفِ
يَعْدِلِي مِنَ الْقُسُوفِ	
اے بچھان والے نظراں	اے اود سننے والے القظاں
اے اود وندن والے جھیاں	وچہ شمار محافظ حفظاں
منصف وچہ تقسیمانے	
وَيَا مَنْ هُوَ السَّمِيعُ وَمَنْ عَرْشُهُ الرَّفِيعُ	وَمَنْ خَلَقَ الْبَدِيعَ وَزَجَّاهُ الْمُنِيعُ
مِنَ الظُّلُمِ لَهَا الْغُشُوفُ	
اے اود ذات جو سننے والی	جس دا عرش بلند معالی
جس دی خلقت عجب زالی	جس محفوظ ہمسا باعالی
ظلموں ظالم ڈا بدیدے	
يَا مَنْ حَبَابُ شَيْعٍ مَقْدَحِيًّا وَسَوْغٌ	وَيَا مَنْ كَفَى رِثْمَ مَا قَدْ كَفَى مَا قَرَعٌ
مِنْ مَنَنِ الْكَظِيمِ	
اے اود جس دتا واہ دتا	دتا جو مناسب دتا
اے اود جس کفایت کیتا	قدر انداز عنایت کیتا
مال احساناں دویا ندے	

وَيَا مُلْجَأَ الْفَعِيفِ يَا مُفَرِّغَ الرَّهِيْفِ	اُنْبَدَلْتُ مِنْ كَلِيفٍ رَحِيمٍ بِنَارٍ وَفِ
خَبِيرٍ بِنَاصِرٍ يُجِيرُ	
اے اوہ جلائے پناہ کمزوروں	جاء پناہ مصیبت خوروں
بہرین توں برکت والا	نرم رحیم اسان تے اعلیٰ
اے فخر حال اساذب دے	
وَيَا مَنْ قَضَىٰ بِحَقِّ عَلَىٰ نَفْسٍ كُلِّ خَلْقٍ	وَقَاةً بِكُلِّ اَنْفٍ فَمَا يَنْقُمُ الشَّوْقِ
مِنْ الْمَوْتِ وَالْحُشُومِ	
اے اوہ جس متعلق خلقت	فیصلہ کیتا حق عدالت
ہر اک طرفوں مرنے اوپر	ڈرنا نہیں مفید بن بر سر
اوجہ قضائے مرنے دے	
تَرَكْنِي وَلَا اَدَاكَ لَا رَبَّ لِي سِوَاكَ	فَقَدْنِي اِلَىٰ هَذَا الْوَلَا تَفْشَنِي وَدَاكَ
بِشَوْقِي فَقَدْ اَلْعَصُومِ	
توں بچھیں میں ویجھ نہ سکاں	بن تیرے کوئی رب نہ رکھاں
لے چل اپنی طرف ہدایت	نہ رکھا اپنی وجہ ہلاکت
ناں توں شوق محاذ دے	
وَيَا مَعْدِنَ الْجَلَالِ لَخَدَا الْعِزِّ وَالْجَمَالِ	وَدَا اَنْكَبِدَ الْحَالِ ذَا الْمَجْدِ وَالْفِعَالِ
تَعَالَيْتَ مِنْ رَحِيمِ	
اے سرچشمے جل جلالی	صاحب عزت شان کمالی
جیلے تے تدبیر دے والی	مومن تے بزرگ جمالی
بزرگ رحمت عظمت دے	
اَجْرِي مِنَ الْحَكِيمِ وَمِنْ هَوْلِ الْعَظِيمِ	وَمِنْ عَيْشِهَا الَّذِي مِنْ جَوْهَا الْمُقِيمِ
وَمِنْ مَسَاءِهَا الْحَكِيمِ	
دہرہ پناہ دوزخ تھیں مینوں	اسدی ودی دہشتوں مینوں
اسدی بزرگستیاں مینوں	اسدی اک دوامیوں مینوں
پانی گریوں اسدی دے	

وَأُفَعِّلَنِي الْقُرْآنَ وَأَسْلَفَنِي الْجَنَانَ	اَوْزَجَنِي الْحُسْنَ وَزَادَنِي الْأَمَانَ
اِلَى جَنَّةِ النَّعِيمِ	
مجلس گرفتاران میرا	جنت کریں لگا نہ میرا
خواراں نال نکاح کر میرا	امن امان رکھیں دل میرا
وَجْهَ نَعِيمِ الْجَنَّةِ دے	
اِلَى نَعْمَةٍ وَطَعْرِ غَيْرِ اسْتِمَاعِ نَعْوَى	وَلَا بَادٍ كَارِ نَجْوَى وَلَا بَاعْتِدَاءِ شَكْوَى
سَقِيمِ وَلَا كَلِيمِ	
باجوں کھیل کود تے نعمت	سناں نہ کوئی نقو حرکایت
یادگراں نہ رنج غم زحمت	نہ کوئی شکوہ نہ شکایت
نہ وجہ زخم بیماری دے	
اِلَى الْمُنَظَرِ الْاَزْيِ الَّذِي لَا لُغُوبَ فِيهِ	هَنِيئًا لِلْسَّائِكِينَ قَطُوعِي لِعَامِرِيهِ
ذَوِي الْمَدِّ خِلَ الْكَرِيمِ	
منظر صاف بنا تھاں میرا	جنت مانگی پائے نہ پھیرا
خوشخبری ہو ساکنیناں	برکت ہو آباد کنیناں
ساکن جو تھاں عظمت دے	
اِلَى مَنَازِلِ نَعَالِي بِالْحُسْنِ قَدْ نَدَاكَ	بِالشُّرْقِ قَدْ تَوَاكَ تَلَقَّى بِدِ الْجَلَاكَ
قَدْ لَحَقْتُ يَا لِنَسِيمِ	
وجہ مقام بلند معالی	جس تھیں چمکے جو متعالی
اُترے جس تے نور کمالی	جس وجہ نے جلال جمالی
وَجْهَ كِبَرِ يَادِ صِبَا لِي دے	
اِلَى الْمَقَرِّشِ الْوُطْحِيِّ اِلَى الْمَدِينِ الْبَيْهِيِّ	اِلَى الْمَطْعَمِ الشَّقِيِّ اِلَى الْمَشْرَبِ الْكَهِيِّ
مِنَ السَّاسِلِ الْخَسِيمِ	
کرتوں بستر نرم عنایت	خوب لباس جو بے نہایت
کھانا ہووے جو یا رغبت	خوشگوار پینے نوں شربت
وچٹوں نہر ختیمی دے	

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
رُباعیات حضرت خواجہ نقشبند رحمۃ اللہ علیہ

ترجمہ منظوم پنجابی

از مولوی شاہ دین قریشی سروری قادری

یارب بکشا بردلم از تو یہ درے	بے منت مخلوق رسان ما حضرے
در باقیئے عمرم چنان بگذار	کہ از من نہ رسد بہ ہیچکس در دوسرے
ترجمہ	یارب تو بہ داد روازہ دل تے کھول دکھائیں دین احسان لو کائی جو کجھ حاضر ہے پہنچائیں رہندی سہندی عمر میری دی جہی گزربنائیں میتھوں رنج نہ پہونچے کوئی ہو ر کسے دیتائیں
یارب تو درخت عمر ما پست مکن	مار از شراب نیستی مست مکن
یارب بکرم جسدہ مرداں را	دل تنگ پریشان تہیدست مکن
ترجمہ	یارب بوتا عمر میری دانہ کھڑ پستی اندر ریشتی دے شرابوں نہ کھڑ سالوں مستی اندر یارب کرم کما گے سائے اہل دلاں نوں بوسر وجہ تہیدستی دل تنگی تے جیسرانی نہ کھڑ
از خون دل دو چشم پر غم بہتر	از عیش و نشاط دل پر غم بہتر
یک لحظہ حضور دل بدرگاہ تو	از یاد شاہیئے تمام عالم بہتر
ترجمہ	دل دے خونوں ہر دو اکھیاں تر بہ تر نے بہتر خوش دلیوں ایہ جیوڑا میرا غم پر دے بہتر ساعت بھر حضور دلید تیسری درگاہ اندر ہر دو عالم دی شاہی تھیں افضل ہے تے برتر

رباعی

ترجمہ

رباعی

رباعی

رباعی

یارب چہ کنم کہ بیچکس یارم نیست
سرتاسر آفاق بہ بیچم نہ خرد
از شرم گناہ بزیان گفتارم نیست
یارب چہ متاعم کہ خریدارم نیست

یارب کینہ کراں جو کوئی یارِ موافق ناپس
طاقت گل دی شرم گناہوں چہ زبلے ناپس
سریر او چہ جگ دے کوئی مفت خریدے ناپس
رکینہ ہاں جس خریدن والا یارب کوئی ناپس

رباعی

اے فضل تو دستگیری دتم گیر
تا چند کنم توبہ و تاکے شکم
جیوان شاہ امز خوشن دتم گیر
اے توبہ و توبہ و توبہ شکم

اے فضل کردستگیری پھڑ آ کے ہتھ میرا
خود تہیں میں جیوان ہو یا ہاں تو پھڑ میں ہتھ میرا
توڑ جوڑ توبہ دی کد تاک ایہہ دل کرسی میرا
توبہ توڑن جوڑن والے پھڑ آ کے ہتھ میرا

ختم شد

اُردو ترجمہ کتاب

کلمۃ الحق یعنی وحدت الوجود

یوں تو تصوف میں قدیم و جدید زمانہ کے صوفیائے کرام نے کثیر التعداد اور بے ہمتا تصانیف فرمائی ہیں۔ ہر قریباً دنیا کی ہر زبان میں اس فن بزرگ کی کتابیں لکھی جا چکی ہیں۔ مگر عالیجناب حضرت مولانا سید عبدالرحمان صاحب سندھی رحمہ اللہ صوفی حقیقی نقشبندی قادری علیہ الرحمۃ نے کتاب کلمۃ الحق ایسی عالمانہ محققانہ دلچسپ پیرایہ میں بزبان عربی ارقام فرمائی ہے۔ کہ بلا مبالغہ راقم کا یہ دعویٰ صحیح ہے۔ کہ ہندوستان کے علماء و کرام نے جس قدر کتابیں آج تک تصوف میں تصنیف فرمائی ہیں۔ ان میں سے کوئی بھی کلمۃ الحق کے ہم قدم نہیں ہو سکتی اس کتاب میں توحید خداوندی کی بڑی شرح و بسط کے ساتھ بحث فرمائی ہے۔ کہ توحید کے متعلق جو جو مغلطی مذاہب عالم کو واقع ہوئے ہیں ان کو ایسے شافی بیان سے دفع کیا گیا ہے۔ کہ جس سے ایک لٹراف پسند حق جو کہ ذہن میں اسلام کی حقایق و صداقت اور دیگر مذاہب کا اعلان ممکن ہو جاتا ہے۔ اور ساتھ ہی ہر بیان کے متعلق جو اعتراضات عقلاً وارد ہو سکتے ہیں۔ ان کو بطور سوال و جواب تحریر فرما کر ان کے ایسے تسلی بخش جواب دیئے ہیں کہ توحید کے متعلق پھر کوئی شبہ باقی نہیں رہتا۔ انقضائے یہ کتاب شریعت۔ طریقت۔ حقیقت۔ معرفت۔ حکمت۔ بلکہ جملہ علوم کی گنجینہ ہے۔ اور طرز بیان الیسا آسان اور عام فہم ہے۔ کہ مبتدی کو بھی یہ مضامین عالیہ مہولت سے سمجھ میں آجاتے ہیں۔ چونکہ یہ کتاب عربی زبان میں تھی۔ اور اردو دان اصحاب اس کے فیوض سے مستفید نہیں ہو سکتے تھے۔ لہذا ہم نے یصرف زر کثیر اس خزانہ بے بہا کا نہایت سلیس عام فہم با محاورہ اردو ترجمہ کر کے طبع کرایا ہے۔ اور اصل عربی متن کو بھی یہ مستور قائم رکھا ہے۔ تاکہ خواص و عوام یکساں فائدہ اٹھائیں مختصر یہ کہ وحدت الوجود کے متعلق یہ بے نظیر و لا جواب کتاب قابل دید ہے۔ قیمت صرف ... ۸۲

لئے کا پتہ:- اللہ والے کی قومی دکان (رجسٹرڈ) بازار کشمیری لاہور

اردو ترجمہ کتاب نفحات الانس

یعنی

۴۲۵ سو پچیس اولیاء کرام رضوان اللہ تعالیٰ علیہم کے حالات

مع سوانح عمری حضرت مولانا جامی رحمۃ اللہ علیہ

حضرت مولانا عبدالحق جامی علماء و فضلاء کے ستر بج اور سچے عاشق رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم
مسیحیوں نے نظیر کتابوں کے مصنف ہیں۔ منجملہ ان کے ایک مشہور کتاب نفحات الانس زبان
فارسی ہے جس میں سلسلہ سہروردیہ چشتیہ نقشبندیہ قادریہ کے ۴۲۵ بزرگان کرام کے حالات
بڑے بڑے کھٹے انداز سے کمال عقیدت و درج ہیں۔ اور شروع کتاب میں مساکین و عیووف کو دل آویز
بیانیہ میں بیان فرمایا ہے۔ اور جو خواتین اولیاء اللہ گزری ہیں ان کے حالات بھی لکھے ہیں۔
کئی سال ہوئے اللہ والے کی قومی دکان نے کتاب ہذا کا اردو ترجمہ بڑی محنت اور لاگت سے
کر کے اولیاء اللہ کے عقیدت مندوں کی نذر کیا تھا۔ جو ہفتوں ہفتہ فروخت ہو گیا۔ شاہ قلیں کے
اصرار پر مصنف مذکور میری دفعہ شائع کیا گیا ہے۔ اور اس دفعہ مصنف علیہ الرحمۃ کی مختصر مگر
بڑے طلب سوانح حیات کا بھی اضافہ کیا ہے۔ جو کتاب کی شان کو دو بالاکر رہا ہے۔ مفصل حالات

بنام حیات جامی بھی طبع ہو رہی ہے۔ یہ بیان کر دینا ہے جانتا ہو گا۔ کہ جو تذکرۃ الاولیاء
حضرت شیخ عطار کا مشہور ہے۔ اس میں صرف ۹۹ بزرگان عظام کے حالات مذکور ہیں
اور اس بابرکت کتاب نفحات الانس میں سو اچھو سے زائد کے اذکار سے منور ہے۔
جن کے اہلئے گرامی ہی بارہ صفحات پر بصورت فہرست مضامین درج ہیں۔ کہاں ہیں۔
عقیدت مندان اولیاء عظام آئیں اور اس بے بہا تحفہ کو جز جان بنا کر ایمان کو تقویت
اور مدارج روحانیت سے مالا مال ہوں۔ یا وجود اس قدر عظمت کے قیمت صرف دس روپے

صلی اللہ علیہ کی قومی دکان رجسٹرڈ بازار کشمیری لاہور

ترجمہ منظوم پنجابی مع اصل فارسی
 دیوان بوعلی قلندر
 ترجمہ منظوم پنجابی
 دیوان خفطاج
 ترجمہ منظوم پنجابی مع اصل فارسی
 شہنوی مولانا کے روم
 رحمتہ اللہ علیہ
 ترجمہ منظوم پنجابی
 دیوان غوث پاک
 قیمت ۱۲

ترجمہ منظوم پنجابی
 دیوان بابو
 قیمت ۱۰
 ترجمہ منظوم پنجابی
 دیوان محسن
 قیمت ۶
 پنجابی منظوم ترجمہ مع اصل عربی و فارسی کے
 طبع کرائے گئے ہیں یہ خود کلام بابرکت تھیں
 نرورد القاضی ترجمہ قابل مطالعہ
 خوشخط قابل دید و نظیر ہیں

ترجمہ منظوم پنجابی مع اصل فارسی
 دیوان حضرت علی کرم اللہ وجہہ
 ترجمہ منظوم پنجابی
 دیوان حاجت علی کرم اللہ وجہہ
 ترجمہ منظوم پنجابی
 دیوان حاجت علی کرم اللہ وجہہ
 قیمت ۱۲

ملنے کا پتہ: اللہ والے کی قومی دکان جسٹریٹ بازار کشمیری لاہور

ترجمہ منظوم پنجابی صحاح عربی

دیوان

حضرت سیدنا امیر المومنین علی کرم اللہ وجہہ

اس باریک دیوان کی تعریف اور حضرت علی کرم اللہ وجہہ کے علم و فضل اور حسن خوبی میں رحمتہ للعالمین جناب محمد رسول اللہ علیہ وسلم کا ارشاد گرامی اَنَا مَدِينَةُ الْحِلِّ وَعَلَى كَابُهَا اور حضرت ابوالمختار سیدنا امیر المومنین علی ابن ابی طالب کرم اللہ وجہہ کا نام نامی و اسم گرامی کافی ہے۔ مترجمہ حضرت مولانا مولوی شاہ الدین صاحب قریشی قادری سردری سلمہ۔ نہایت خوش خط اعلیٰ کاغذ پر صوفیان صفا کیش و عاشقان سکر خلیفۃ اللہ صلی اللہ علیہ وسلم و لہادگان حضرت علی المرتضیٰ شیر خدا رضی اللہ عنہ کی خاطر بصرت زر کثیر ترجمہ پنجابی نظم میں کر اگر نہایت خوش خط اعلیٰ درجہ کے کاغذ پر طبع کر دیا جائے، لا جواب کیا ہے۔ ٹائٹل رنگین دیدہ زیب، قیمت پانچ روپے بارہ آنے، مجلد کیلئے ۱۲

المشتہ

اللہ والے کی قومی دکان ملک چمن الدین تاجر کتب قومی
منزل نقت بندید بازار شہری لاہور